Հայաստանի Հան[illegible]

HAYASTANI HANRAPETUTIUN DAILY, PUBLISHED IN REPUBLIC OF ARMENIA

ՕՐԱԹԵՐԹ. ԼՈՅՍ[illegible]

ՀՀ ԳԽ սահմանադրական հանձնաժողովի նիստում

Ապրիլի 8-ին տեղի ունեցավ ՀՀ ԳԽ սահմանադրական հանձնաժողովի նիստ, որը նախագահում էր ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը։

ԳԽ մամուլի կենտրոնից Արմենպրեսին տեղեկացրին, որ շարունակելով Սահմանադրության [illegible] սահմանադրական հանձնաժողովի [illegible] անդամները [illegible] Լեւոն [illegible] ֆում, վերահաստատել է երկարատեւ աշխատանքի ընթացքում ձեռք բերված մոտեցումները՝ փաստաթղթում ամրագրված հիմնական սկզբունքները։

Հաջորդ նիստում հանձնաժողովը կշարունակի ՀՀ առաջագա Սահմանադրության վերջնաձեւակերպման աշխատանքը։

«Հայաստան» հիմնադրամը՝ Արցախին

Շաբաթ, ապրիլի 8-ին, մեկօրյա այցով Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն ժամանեցին «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի փոխտնօրեն, Հայաստանի Հանրապետության փոխնախագահ Գագիկ Հարությունյանը եւ հիմնադրամի գործադիր տնօրեն Մանուչար Պետրոսյանը։

Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետության տնտեսության վերականգնմանը եւ զարգացմանը մշտապես աջակից «Հայաստան» հիմնադրամի ներկայացուցիչները այս անգամ Արցախ են ժամանել իրենց ֆինանսներով վերականգնված Մարտակերտ–Մատաղիս էլեկտրագծի բացման առթիվ։

Բարձրաստիճան հյուրերին ընդունել է ԼՂՀ վարչապետ Լեոնարդ Պետրոսյանը։

Օրվա երկրորդ կեսին պատվիրակության անդամները այցելել են Շուշի, ուր ծանոթացել են ժողովրդական տնտեսության օբյեկտների եւ բնակելի շենքերի շինարարության ու վերականգնման ընթացքին։

Գնդակոծվել են [illegible]

Ադրբեջանական [illegible] ը ոչ առաջին անգամ խախտե[illegible] Հայաստանի սահմանի հյուսիս[illegible]ան գոտու անդորրը։

ՀՀ պաշտպան[illegible] ազգային անվտանգության միջոցների հե[illegible] Արմենպրեսին հայ[illegible] որ ապրիլի 7-ին, ժամը 14-[illegible] 15-40 ադրբեջանական [illegible] կազմավորումները [illegible] եւ ակա[illegible] առել իջ[illegible] յուղի մ[illegible] Տուժ[illegible] Հայա[illegible] րաբաժա[illegible] պարտադ[illegible] Հայա[illegible] վածներո[illegible] վել։

Պետական դումայի նախ[illegible] շնորհավորել է Ա[illegible] հայոց կաթողի[illegible]

Ռուսաստանի Դաշնու[illegible] Պետական դումայի նախա[illegible] Իվան Ռիբկինը ապրիլի 8-ին [illegible]րհավորել է Ամենայն հայոց կաթ[illegible] Գարեգին Ա-ին Հայաստան[illegible] առաքելական եկեղեցու գլխա[illegible] զատիկի տոնում ընդ[illegible] թիվ. Շատ դարեր սերտ [illegible] գոյություն ունի մեր ժողո[illegible] միջեւ, որոնց՝ համար [illegible] յան ընդ[illegible] րագույն [illegible] յուն, ընդ[illegible] դարանի [illegible] րը։ Նա հ[illegible] գույն հո[illegible] րեգին Ա[illegible] ւոր կաթ[illegible] է Պետրո[illegible] նը։

«Մահէն՝ կեանք»

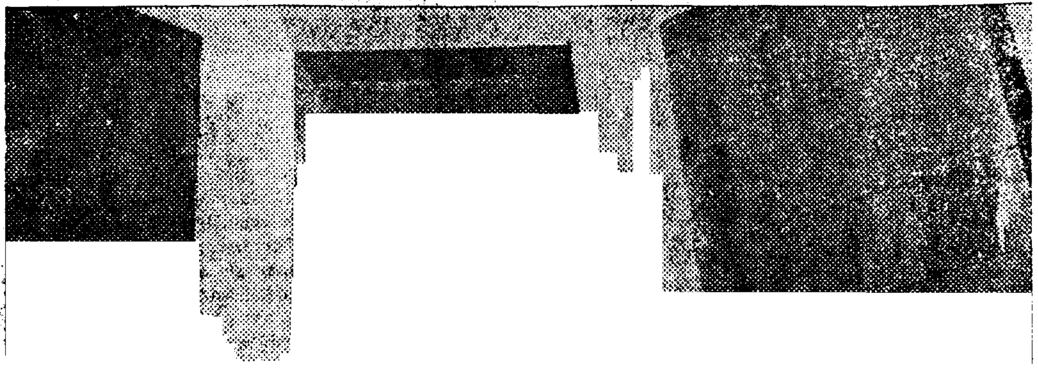

նորօրյա. 1915 թ. եւ արցա[illegible] հատակների միջով, քայլո[illegible] խարհի տարբեր ծայրերից [illegible] Հայրապետին շնորհավորել[illegible] հյուրերը՝ Եթովպիայից, Հ[illegible] նից. Ռումինիայից... քայլ[illegible] Սեծ-ի պատգամավորները [illegible] հաղորդակցման իրենց տ[illegible] լու՝ երկնի եւ երկիր Հայ[illegible] ծամփան բացածներին։

Խոնարհվել է Ծիծառն[illegible] դը, խոնարհվեց Հայրապ[illegible] նարհվեցին մենք. Տե՛ր, դու [illegible] տվեցիր. մենք քեզ երկրպ[illegible] պաշտեցինք. Տե՛ր, դու մեզ [illegible] կանությ[illegible] Վերջ[illegible] տվեցին [illegible] րին. եւ [illegible] կածներ[illegible] թող գա[illegible] ծեռնակ[illegible] Կողք[illegible] բազանք[illegible] վարտին [illegible] ման Ամե[illegible] գահակա[illegible] այցելել[illegible] հատակն[illegible] ղորդակց[illegible]

Голос ~~Цар~~ Армении, 18 [illegible] 1995

Заметки на полях

ТОПОР И ПИЛА
для решения национальных вопросов

Если святые престолы Эчмиадзина и Антилиаса равнозначны, стоит ли Гарегину Второму менять один на другой?

Смутная, многим людям не дающая покоя тревога, родившаяся после известного заявления президента Тер-Петросяна о том, что на престоле католикоса он видит всего лишь одного достойного кандидата — католикоса Киликийского Гарегина Второго, в связи с обострением предвыборной борьбы нарастает изо дня в день. До землетрясения мало кто в Армении хоть что-либо знал об этом человеке и выдающемся церковном деятеле. Он появился в наших краях сразу же после трагических событий и привлек к себе внимание не только благотворительной деятельностью. Все мы вдруг столкнулись с трагической реальностью — фактом раскола национальной церкви. И всей душой возжелали, чтобы она вновь воссоединилась.

Чего скрывать: престарелый католикос Вазген I еще был жив, но в обществе носилась мысль о достойной его смене. И Гарегин Киликийский был кандидатом номер один не только в силу своих несомненно замечательных качеств. С ним мы связывали надежды на объединение двух католикосатов, а следовательно — и укрепление связей между Родиной и диаспорой.

Но вот выступил со своим знаменитым заявлением президент, и многие не сочли нужным скрыть своего раздражения по этому поводу. Почему? На этот вопрос в своих публикациях попыталась ответить и наша газета, однако мы уверены, что в любом вопросе предпочтение нужно отдавать тому, кто глубже представляет себе предмет. А главный редактор газеты "Азг" Акоп Аветикян явно относится к их числу. Недавняя его публикация — "Ударом топора церковный кризис не разрешить" — представилась нам весьма интересной прежде всего своей информационной насыщенностью.

Приведенные в статье факты большей своей частью не знакомы, думается, не только нашим читателям. Прежде чем приступить к их изложению, отметим, что в публикации Аветикяна изрядное место отведено старым спорам между дашнаками и рамкаварами, обидам и обвинениям многолетней давности, что, несомненно, препятствует объективному восприятию целого ряда важнейших сведений, позволяющих по-новому взглянуть на личность Гарегина Второго. Именно поэтому в передаче текста мы постарались по возможности игнорировать чисто партийные оценки и познакомить наших читателей лишь с фактами.

Неоднократное возвращение А.Аветикяна к событиям 1956 года вполне понятно. Ведь именно тогда раскол нашей национальной церкви стал свершившимся фактом, а в Антилиасе (Ливан) был образован второй католикосат. Считая основным виновником раскола дашнаков (они считали, что св.Эчмиадзин находится под колпаком КГБ и из-за этого не может представлять интересы всех армян), Аветикян полагает, что событие это вполне вписывалось в русло холодной войны: вовсе не случайно этому делу во многом способствовал тогдашний президент Ливана Камил Шамун. Автор находит, что жандармерия и военные ливанского государства, а также дашнакские боевики попросту терроризировали верующих, способствовали изгнанию из Антилиаса священников, заявивших о своей верности св.Эчмиадзину, способствовали созданию незаконных, как уверен Аветикян, выборов католикоса Великого Дома Киликийского.

В дальнейшем, уже в 1980 году, Шамун признавался, что сделал это с целью оторвать армян от своей Родины — Советской Армении — и привязать к Антилиасу. Шамуну это во многом удалось.

Выборы католикоса проходили под наблюдением военных сил этой страны. Как считает Аветикян, выборы прошли с грубейшими нарушениями установленных правил (Зареха Первого в католикосы произвели всего два архиепископа-армянина, а за неимением третьего пригласили ассирийского священника). После преждевременной смерти Зареха (по свидетельству приближенных, он постоянно корил себя за межармянские столкновения, имевшие место на почве церковного раскола, и за смерти молодых людей) на престоле католикоса его заменил Хорен Первый, однако дашнаки вскоре приняли решение организовать выборы католикоса и "провели" своего кандидата — Гарегина Второго. Не считая Зареха легитимным католикосом, Аветикян уверен, что нелегитимен и Гарегин Второй, произведенный Зарехом в епископы. (Священник, не имеющий такого сана, не может быть избран католикосом).

Характеризуя Гарегина Второго изначально как дашнакофила, любителя интриг и авантюр, Аветикян считает, что он, будучи предводителем сепаратистской епархии Восточных районов США, провел большую работу по углублению раскола между Эчмиадзином и Антилиасом и тем самым между армянами всего мира.

"В результате этой исторической несправедливости, партийно-политического коварства, чужих вмешательств и собственных амбиций, имеющих то или иное отношение к Гарегину Второму, которыми он пользовался в полной мере, — пишет Аветикян, — в сердце армянской церкви и армянского народа созданы противозаконные явления и ситуация, которые с его возведением на престол св.Эчмиадзина будут освящены, станут примером для всех последователей, одновременно подтвердив ущемленный статус потерпевших поражение священников и верующих, которые остались верны св.Эчмиадзину".

Обращаясь к истории, автор вспоминает, что церковь наша пережила много смутных периодов, но верховенство св.Эчмиадзина никогда не ставилось под сомнение. Традиционную церковную иерархию нарушили лишь в 1956 году, объявив Антилиас равноправным престолом. Этот постулат Гарегин Второй утверждал и после смерти Хорена Первого, став уже единоличным католикосом Антилиаса. Несмотря на заверения о братстве и солидарности с Эчмиадзином, он продолжал вести политику своих предшественников и даже во Всемирный Совет церквей послал своих, не зависимых от Эчмиадзина делегатов.

Если святые престолы Эчмиадзина и Антилиаса равнозначны, задается вопросом Аветикян, то стоит ли Гарегину менять один на другой?

В публикации приводится целый ряд примеров раскольнической деятельности Гарегина Второго, в результате которой многие епархии со временем перешли под протекторат Антилиаса. Способен ли он дать обратный ход, вернуть Эчмиадзину епархии, в свое время им же отнятые? Автор в этом явно сомневается. А вот то, что президент использует переход Гарегина в Эчмиадзин для нанесения еще одного удара партии Дашнакцутюн, у Аветикяна сомнений не вызывает.

Но порядочно ли использовать св.Эчмиадзин в партийно-политических целях, спрашивает автор, которого, кстати, по сей день вряд ли кто осмелился бы назвать оппонентом Левона Тер-Петросяна. Последний шаг президента, однако, вывел из равновесия даже такого уравновешенного человека и профессионала. И тут, думается, дело вовсе не в том, что в вечном споре дашнаков и рамкаваров Тер-Петросян отдал предпочтение дашнакофилу именно в то время, когда затачиваемые им для этой партии ножи давно уже режут по живому.

Почти не сомневаясь в том, что социальный заказ президента непременно будет выполнен, а Гарегин Второй, в конечном итоге, окажется на престоле св.Эчмиадзина, как Аветикян, так и многие другие знатоки проблемы (выражающие свое мнение гласно и предпочитающие лишь шептаться по углам) почти не сомневаются, что после выборов вряд ли можно рассчитывать на сближение двух престолов. Архиепископ Арам Кешишян, считающийся бесспорным лидером в Ливане, по всей вероятности, единогласно будет избран новым католикосом Великого Дома Киликийского, что приведет к дальнейшему углублению раскола. Гарегин же Второй, как уверен Аветикян, начнет преследования убежденных эчмиадзинцев, заменив их преданными лично ему людьми.

Придя к выводу, что в решении национальных вопросов Левон Тер-Петросян предпочитает использовать радикальные средства — топор и пилу, Аветикян продолжает: "Наша церковь, несомненно, больна. Но удобно ли с целью сохранения жизни больного использовать именно топор? Тем более что в данном случае президент собирается не только ампутировать, но и вживлять в больного новое сердце".

Предметное знание проблемы, личное знакомство со многими деятелями церкви, доступ к информации, обычно закрытой для других, позволили журналисту-профессионалу написать материал, из которого действительно есть что почерпнуть. Жаль только, что не задается он еще одним, быть может самым важным вопросом. До чего же мы все вместе докатились, что, услышав частное мнение президента, уже и не сомневаемся в его реализации. Даже в таком, не имеющем никакого отношения к государству вопросе, как выборы нашего верховного духовного пастыря. Не мы ли, и господин Аветикян, и многие-многие дамы и господа, сделали все, чтобы превратить абсурд в повседневность?

Н.М.

[illegible], 21 Հունվարի, 1995

Հոգեւոր հարցեր

ՀՌՈՄԻ ՊԱՊԸ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ՄԻՋԱՄՏԵԼ ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ԳՈՐԾԵՐԻՆ

Հայ կաթոլիկները դժգոհ են Գարեգին Բ-ի թեկնածությունից

Եվրոպական մի շարք երկրների՝ Ֆրանսիայի, Իտալիայի, Անգլիայի եւ այլն, հայկական համայնքները իրենց մտահոգությունն են արտահայտել առաջիկա կաթողիկոսական ընտրությունների կապակցությամբ: Նրանք այդպիսի բովանդակությամբ նամակ են հղել կաթոլիկ եկեղեցու առաջնորդ Հովհաննես-Պողոս 2-րդ քահանայապետին, խնդրելով միջամտել Մայր Աթոռ Ս.Էջմիածնում կայանալիք առաջիկա կաթողիկոսական ընտրություններին, որպեսզի դրանք անցնեն ժողովրդավարության սկզբունքով, ինչպես նաեւ, որ Հռոմի Պապը բողոքի ձայն բարձրացնի ՀՀ իշխանությունների՝ եկեղեցական այս հույժ կարեւոր իրադարձությանը կոպիտ միջամտելու դեմ: Հովհաննես Պողոս Պապը պատասխան նամակում հայտնել է, որ ինքը խիստ մտահոգ է Հայ եկեղեցու ներկա կացության առթիվ, դատապարտում է յուրաքանչյուր [illegible] ական գործերին եւ հայտնել, որ եթե Մայր Աթոռ Ս.Էջմիածնից նման հայցագիր ներկայացվի Պապի անունով, ինքը ամեն ինչ կանի, որպեսզի այդ ընտրությունները անցկացվեն առանց արտաքին միջամտության:

Հայտնի է դարձել նաեւ, որ Հայ Կաթողիկե եկեղեցու պատրիարք Գարեգին Գասպարյանը Զմմառում (Լիբանան) հայտարարել է, որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի գահին Գարեգին Բ-ի հաստատումից հետո ինքը չի ճանաչի Ս.Էջմիածնի գերագահությունը: Ըստ տարբեր տեղեկությունների, Գարեգին Գասպարյանի եւ Գարեգին Բ Վեհափառի միջեւ անձնական հակակրանք գոյություն ունի:

ՀԱՅ ՀԱՎԱՏԱՑՅԱԼՆԵՐԸ ԲՈՂՈՔՈՒՄ ԵՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԸ ՎՐԱՑԱԿԱՆԻՆ ՀԱՆՁՆԵԼՈՒ ԴԵՄ

[illegible]

Վրաստանի եւ Հայաստանի միջեւ շարունակվում է աճել լարվածությունը կապված Թբիլիսիի հայկական Նորաշեն կոչվող տաճարը վրացական ուղղափառ եկեղեցուն հանձնելու հետ: Այդ խնդիրը ծագել է վաղուց: Վերջին երեք տարիներին Վրաստանի տարածքում գտնվող մի քանի հայկական եկեղեցիներ արդեն վերցվել են վրացական ուղղափառ եկեղեցու կողմից: Վերջին ամիսներին հայ հավատացյալների բողոքն ու զայրույթը հարուցող այս միտումը սկսել է քննարկվել պետական եւ եկեղեցական բարձր մակարդակներում: Թբիլիսիում է գտնվում հայկական եկեղեցու եւ ՀՀ խորհրդարանի պատվիրակությունը, որը բանակցություններ է վարում նման գործողությունների Վրաստանում վերջ տալու կապակցությամբ:

ԽԱԺԱԿ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊԱՐՍԱՄՅԱՆ. ԱՅՍՕՐ ՀԱՅ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՊԵՏՔ Է ՎԵՐԱԶԱՐԹՆԻ, ՈՐՊԵՍԶԻ ԴԱՌՆԱ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԱՄԵՆՕՐՅԱ ԿՅԱՆՔԻ ՄԵԿ ՄԱՍԸ

«Ես կաղոթեմ, որ հայրենիքի մեջ ապրող մեր ժողովուրդը իմաստությունը ունենա մեր Մայր եկեղեցու մեջ մնալու, այդ եկեղեցու զորացմանը սատարելու եւ այդ եկեղեցու զորացմանը ինքը եւս մասնակցելու»

Կաթողիկոսական ընտրություններին հաշված օրեր են մնացել եւ որքան մոտենում է Ամենայն Հայոց 131-րդ հայրապետի ընտրության օրը, այնքան ավելանում են կաթողիկոսական ընտրություններին վերաբերող հրապարակումները: Սակայն Հայ եկեղեցու ԱՄՆ Արեւելյան թեմի առաջնորդ Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանի հետ մեր հարցազրույցում կաթողիկոսական ընտրություններից զատ շոշափվեցին հոգեւոր ոլորտին վերաբերող այլ հիմնախնդիրներ եւս:

- Սրբազան հայր, ի՞նչ ընտրակարգով են կայանալու Ամենայն Հայոց հայրապետի ընտրությունները եւ արդյոք չի բացառվում, որ ապրիլի 3-ին չվճռվի, թե ով պետք է լինի հայոց նորընտիր կաթողիկոսը:

- Նախ ես կասկած չունեմ, որ ապրիլի 3-ին սկսվելիք ազգային-եկեղեցական ժողովի ընթացքում, որ կարող է 2-3, նույնիսկ 4 օր տեւել, Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու բոլոր թեմերից եկած պատգամավորները պետք է անպայման ընտրեն հայ եկեղեցու 131-րդ հայրապետին: Ես վստահ եմ, որ առանց դժվարության մենք Ս.Գրիգոր Լուսավորչի գահին պետք է արժանավոր անձ ընտրենք եւ ապրիլի 9-ին ուրախությամբ պետք է վայելենք Ամենայն Հայոց նորընտիր հայրապետի գահակալությունը եւ օծումը: Ըստ կանոնադրության, ընտրության կարգը պիտի վավերացվի ազգային-եկեղեցական ժողովի կողմից: Կանոնադրությունում հստակ ասվում է, թե կաթողիկոսական ընտրության ձեւը եւ կարգը որոշում է ազգային-եկեղեցական ժողովը: Խորհում եմ, որ երկու ընտրություններ պետք է կայանան: Առաջին քվեարկության ընթացքում պետք է տեղի ունենա եռանուն ցանկի ընտրությունը. բարձրագույն քվե ստացած երեք թեկնածուներ պետք է լինեն եռանուն ցանկի ընտրվելիք անձերը, իսկ երկրորդ քվեարկությունը այդ երեք ընտրված անձերից մեկի ընտրությունը պետք է լինի, եւ այդ ընտրությունը պետք է լինի մեծամասնության ձայնով:

- Ինչպե՞ս եք վերաբերվում այն մոտեցմանը, թե Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը պետք է անպայման հայաստանցի լինի:

- Ասեմ, որ այն մոտեցումը, թե Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը «ներսից» պետք է լինի թե «դրսից», սխալ մոտեցում է: Հիմնականն այն է, որ մենք պետք է ընտրենք կաթողիկոս, որը կաթողիկոսն է ողջ հայ ժողովրդի. ի Հայաստան, Արցախ եւ ի սփյուռս աշխարհի: Մեզ պետք է մտահոգի այն, թե այդ ընտրվելիք անձն ունի՞ բոլոր արժանիքները եւ արժանավո՞ր անձն է այդ գահի եւ կարողանալո՞ւ է նա Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին առաջնորդել մեր ժողովրդի հոգեւոր եւ ազգային վերազարթոնքի այս օրերին: Հետեւաբար, այդպիսի մոտեցումը շատ թերի եւ սխալ է, որովհետեւ մենք հավատում ենք, որ հայ ժողովրդի զավակները, որտեղ էլ որ գտնվեն եւ ապրեն, նույն ընտանիքին, հայրենիքին են պատկանում: Հետեւաբար, մենք կաթողիկոս պետք է ընտրենք ոչ թե Երեւանի, ոչ թե Դիլիջանի, այլ՝ ողջ հայ ժողովրդի համար՝ առանց խտրականության, եւ ցավում եմ, որ երբեմն մարդիկ այդ ձեւով են մտածում: Մենք այսօր կուզենք եւ կաղոթենք, որ հայ ժողովուրդը միասնական՝ իբրեւ նույն ազգի, եկեղեցու զավակ, միասին գործի, միասին պայքարի, միասին մեր ժողովրդի թե հոգեւոր, թե նյութական հաջողությունները վայելի:

- Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին, դուրս գալով խորհրդային բռնապետության շրջանից, անցումային հոգեւոր վերածննդման վիճակում է, ինչպիսի՞ն եք տեսնում Հայ եկեղեցու մոտակա ապագան:

- Այսօր Հայ Առաքելական եկեղեցու առջեւ կարելիությունների մեծ ճանապարհներ են բացված: Անցնող հարյուր տարիները մեր ժողովրդի համար եղան թե հոգեւոր, եւ թե ազգային իմաստով դժվար տարիներ: Մենք ունեցանք 1915թ. Եղեռն, եւ Եղեռնի ընթացքում կորցրեցինք ոչ միայն 1.5 մլն հայորդիների, այլեւ վանքեր, հոգեւոր ուսումնարաններ, մեր հոգեւոր առաջնորդներին: 1915թ. Եղեռնից առաջ մենք ունեինք ավելի քան 5-6 հազար հոգեւորականներ, գրեթե ամեն գյուղ ուներ իր եկեղեցին, քա-

ղաքի ամեն թաղամաս ուներ մեկ կամ ավելի եկեղեցիներ: Եկեղեցին ժողովրդի կյանքի մեկ մասն էր, եւ հոգեւորականը դիտվում էր որպես ժողովրդի հայր: Երբ ընտանիքը կամ անհատը որեւէ խնդիր էր ունենում, անմիջապես հոգեւորականին էր դիմում՝ նրանից ուղղություն խնդրելու, խրատ առնելու: Հետեւաբար, հոգեւորականը հայ ժողովրդի կյանքի գլխավոր մասն էր, եւ եկեղեցին էլ, այդպիսով ժողովրդի ամենօրյա կյանքի մեկ մասն էր դարձել: Ուրեմն, 1915թ. Եղեռնը այդ ամենը կործանեց: Կործանվեցին մեր վանքերը, քանդվեցին եկեղեցիները, նահատակվեցին ավելի քան 4 հազար հայ եկեղեցականներ: Իսկ Եղեռնից մի քանի տարի անց, երբ փոքրիկ Հայաստանում հաստատվեցին խորհրդային կարգեր, այդ վարչաձեւն էլ իր հերթին ջախջախեց եկեղեցական կյանքը Խորհրդային Հայաստանում, որովհետեւ համայնավարական վարդապետությունը, մենք գիտենք, որ հակառակ է կրոնին, չի ընդունում Աստծուն եւ եկեղեցուն: Հետեւաբար, խորհրդային շրջանում եկեղեցին չունեցավ իր առաքելությունը շարունակելու կարելիություններ: Այսպես՝ այս անցնող 80-90 տարիները եղան մեր ժողովրդի համար թե հոգեւոր, եւ թե ազգային իմաստով շատ դժվար, ծանր տարիներ:

Այսօր, փառք Աստծո, մենք ունենք ազատ, անկախ հայրենիք, որով հայ ժողովրդի առջեւ կբացվեն ազգային, նաեւ հոգեւոր վերազարթոնքի օրեր: Եւ եթե մենք այսօրվա այս կարելիությունները լավագույն կերպով չօգտագործենք, Աստված այլեւս մեզ այդպիսի կարելիություններ չի տա: Այսօր հայ եկեղեցին պետք է վերազարթնի, վերազարթոնքի օրեր ունենա, որպեսզի դառնա հայ ժողովրդի ամենօրյա կյանքի մի մասը, որովհետեւ եկեղեցին արժեք ունի այն ժամանակ, երբ ապրող իրականություն է: Երբեմն մարդիկ սխալ կերպով մեկնաբանում են, թե եկեղեցին մեր մյուս կուսակցական եւ կամ մշակութային հաստատությունների նման հաստատություն է... այդպես չէ՝ եկեղեցին ժողովուրդն է, ժողովրդի միասնականությունն է: Ժողովուրդը, որ միասին կաղոթի եւ միասին կզգա Աստծո ներկայությունը իր կյանքում, որը եւ կմիացնի մեզ իբրեւ եկեղեցի, իբրեւ ժողովուրդ: Դարերով այս է եղել եկեղեցու մասին մեր ժողովրդի հասկացողությունը, եւ ես կհուսամ, որ այս հասկացողությամբ մենք կկարողանանք մեր ժողովրդի կյանքում ունենալ հոգեւոր վերազարթոնքի շրջան: Որովհետեւ այդ հոգեւոր վերազարթոնքով մենք պետք է մյուս հաջողություններին եւս տիրանանք, որ կնշանակի՝ քաղաքական, մշակութային: Անձը, որպեսզի կարողանա քաղաքական եւ մշակութային իմաստով լավ ղեկավար դառնալ, նախ պետք է լավ անձ լինի:

- Սրբազան, ի՞նչ կասեք Հայաստանում առկա հոգեւոր պառակտման եւ աղանդավորության մասին: Ըստ Ձեզ, ինչպե՞ս պետք է դուրս գալ այս իրավիճակից:

- Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցին, որի պաշտոնական հիմնադրման 1700 ամյակը պետք է տոնենք 2001թ. ժողովրդական է: Այն ազգային է եւ միահյուսված է հայ ժողովրդի պատմության հետ:

Այսօր Հայաստանում տարբեր աղանդավորական շարժումներ գործունեություն են ծավալել: Դրա պատճառն այն է, որ մեր եկեղեցին տկար է: Խորհրդային շրջանի անցնող 70 տարիներին, ինչպես քիչ առաջ ասացի, եկեղեցին չունեցավ իր կարելիությունները, իր առաքելությունը պետք եղած ձեւով գործադրելու եւ շարունակելու: Այդ տկար վիճակից օգտվելով՝ տարբեր աղանդավորական եւ կրոնական շարժումներ կգան մեզ պառակտելու: Ես զանազան առիթներով պատեհություն եմ ունեցել «Էքյումենիկ» միջեկեղեցական հարաբերությանց մեջ իմ վրդովմունքը հայտնելու տարբեր եկեղեցիների առաջնորդների, ասելով թե. «եթե դուք ցանկանում եք հայ ժողովրդին, եկեղեցուն օգնել, մի գնացեք եւ քարոզչություն մի կատարեք: Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին մոտեցեք եւ ասացեք, թե մենք պատրաստ ենք հայ՝ եկեղեցու զորացմանը մեր մասնակցությունը բերել: Ձեր այնտեղ գնալը եւ քարոզչություն կատարելը հայ եկեղեցին եւ ժողովուրդը բաժանել է նշանակում»: Եւ կարծում եմ, որ այս հարցը պետք է լուծվի այն ժամանակ, երբ մեր եկեղեցին զորանա, երբ իր առաքելությունը լավագույնս կատարի: Բայց մինչ այդ ես կաղոթեմ, որ մեր ժողովուրդը, Հայաստանի մեր եղբայրները եւ քույրերը գիտակցեն, հասկանան եւ չհեռանան մայր եկեղեցուց, որովհետեւ եկեղեցին մեր տունն է, մեր ընտանիքն է: Մենք չենք ցանկանում, որ որեւէ մեկն իր ընտանիքից, ծնողից հեռանա, նույնիսկ եթե այդ ընտանիքն ունի իր դժվարությունները: Ես կաթողեմ, որ հայրենիքի մեջ ապրող մեր ժողովուրդը իմաստություն, գիտակցություն ունենա Մայր եկեղեցու մեջ մնա, եւ նրա զորացմանը սատարի:

Հարցազրույցը վարեց
Արմեն ՊՈՂՈՍՅԱՆԸ

Ազգ, 21 Մարտի, 1995

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ

ՀՌԱԿ ատենապետը դեմ է պետական միջամտությանը

Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության ատենապետ Ռուբեն Միրզախանյանը կարծում է, որ կաթողիկոսական ընտրությունների հարցում պետական միջամտությունն անընդունելի է: «Ինչ վերաբերում է անձնական դիրքորոշմանը, ապա ես պատեհ առիթը կունենամ իմ կարծիքը արտահայտելու քվեարկության միջոցով, որը գաղտնի է», ասաց ատենապետը «Նոյյան տապան» գործակալության թղթակցի հետ զրույցում: Շատ է խոսվում այն մասին, որ կաթողիկոսական ընտրությունների արդյունքները կարող են նպաստել Հայ առաքելական եկեղեցու երկփեղկվածության լուծմանը: Ռուբեն Միրզախանյանի կարծիքով, նման տեսակետը չի համապատասխանում ո՛չ պատմական ճշմարտությանը, ո՛չ էլ խնդրի լուծմանը: Նա ընդգծել է, որ երկփեղկվածությունը չի կարելի հաղթահարել Հայ առաքելական եկեղեցու գլուխ կանգնեցնելով հենց երկփեղկվածության հիմնական հեղինակներից մեկին: ՆՏ

«Շատ մտահոգ եմ եկեղեցիի ապագայով»

Անցնող մի քանի օրերին խմբագրությունս սփյուռքից ստացել է մի քանի հեռախոսազանգ եւ նամակներ՝ կաթողիկոսական առաջիկա ընտրությունների առթիվ: Դրանցից ոմանք՝ Ազգային եկեղեցական ընդհ. ժողովի համար տեղերում ընտրված պատգամավորներից, որոնցից մեկի հայտարարությունը, իր խնդրանքով գրի առնված մեր կողմից, ստորեւ տպագրում ենք նույնությամբ, առաջիկայում նաեւ մյուսներին անդրադառնալու խոստումով:

Հերրի Թերզյան, Դետրոյթ, Ս. Հովհաննես եկեղեցու ծխական խորհրդի փոխատենապետ, Արեւելյան թեմի թեմական խորհրդի անդամ, պատգամավոր Ազգային եկեղեցական ժողովի: «Ես կուսակցական չեմ եւ չունիմ կուսակցական որեւէ նկատառում: Ես Հայ առաքելական եկեղեցին կընդունիմ իբրեւ հաստատություն մը, որ զիս, զավակներս եւ ինծի նման շատերը հայ կպահե: Շատ, շատ մտահոգ եմ մեր եկեղեցիի ապագայով: Քանի որ, առաջին՝ այն ինչ որ կոմունիստները չըրին այսպես բացահայտ, այն ինչ որ թուրքերը Կոստանդնուպոլսո պատրիարքական վերջին ընտրություններում չըրին (մենք համաձայն չենք այս պնդմանը- խմբ.), ահա մեր մայր հայրենիքի գերագույն պետը կընե՝ այսպես միջամտելով: Երկրորդ՝ ամբողջ 40 տարի Անթիլիասի եկեղեցականները քար նետեցին Ս. Էջմիածնի եւ էջմիածնականներուն վրա, իսկ վերջինները կոմունիստներու կրունկին տակ անգամ դիմացան եւ պահպանեցին Ս. Էջմիածինը: Եւ հիմա՝ 40 տարի քար նետողները պիտի գան ու բազմին դիմացողներուն եւ Աթոռը պահպանողներուն տեղը: Ասիկա անընդունելի է»:

Կաթողիկոսական ընտրության հարցը՝ հանրահավաքում

Մարտի 18-ին Օպերայի հրապարակում Ազգային Միաբանութեան ուխտի հանրահաւաքին Ռաֆիկ Համբարձումեանը յայտարարեց, որ, իբր, կաթողիկոսական ընտրութիւնների կապակցութեամբ Հայաստանի նախագահի յայտնի հարցազրոյցը բազմութիւնների ճնշման արդիւնք էր: Ըստ նրան, եթէ նախագահը վստահ լինէր որ ժողովրդի մեծամասնութիւնը Գարեգին Բ վեհափառի կողմն է, նման յայտարարութիւն չէր անի:

Ռ. Համբարձումեանը դարձեալ շեշտելով որ արժանաւորագոյնը իր կարծիքով Ն. Ս. Օ. Գարեգին Երկրորդն է, միաժամանակ սխալ համարեց նախագահի քայլը՝ իր ամբողջական համերաշխութիւնը յայտնելով այդ առթիւ Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան տարածած յայտարարութեանը: Նա աւելացրեց, որ նախագահը այդ անպատեհութիւնը փոխհատուցելու մէկ ճանապարհ ունի. ս. թ. ապրիլի 2-ին Օպերային թատրոնի դահլիճում հրաւիրի Աշխարհաժողով՝ Ազգային եկեղեցական ժողովի պատգամաւորների նիստ, որը դրսում հաւաքուած ժողովրդի մասնակցութեամբ անուանի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, իսկ ապրիլի 3-ին Ազգային եկեղեցական ժողովը վաւերացնի այդ որոշումը: Հրապարակուեց ուխտի կոչը ուղղուած ժողովրդին, իշխանութիւններին, կուսակցութիւններին, լրատու միջոցներին, որպէսզի մինչեւ կաթողիկոսի ընտրութեան օրը՝ ապրիլի 3-ը, «Հայոց նոր մուտքի ճամփաները դէպի Ս. Էջմիածին զարդարենք իրար հանդէպ տածելի սիրով, յարգանքով, ներողամտութեամբ, որպէսզի Հայոց Նորընծայ քահանայապետը ամուր եւ հաստատուն բազմի Ս. Գրիգորի Քրիստոսաւէջ եւ լուսածաւալ Աթոռին՝ ճարտարապետելու համար մեր հոգիների միութիւնը ի Սփիւռս եւ ի Հայրենիս»:

Թղթակից

ԱԶԳ

ազգային

Ընթերցողները անշուշտ տեղեակ են այն միջամտութեան զոր Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան կատարեց կաթողիկոսական ընտրութիւններուն առիթով:

«Արմէնփրէս» լուրի գործակալութեան տնօրէն Աւօ Անիֆինեանի հետ հարցազրոյցի մը ընթացքին նախագահը յայտարարեց, թէ իր թեկնածուն էր Կիլիկիոյ աթոռի գահակալը՝ Գարեգին Բ. Կաթողիկոսը:

Պարզ յայտարարութիւն մը անկէ՝ նախագահը հարցազրոյցի մը կերպով արտայայտած, զովասանքը հիւսեց իր թեկնածուին, եւ յստակ ըրաւ, թէ անպայմանօրէն զայն կ'ուզէր տեսնել Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան գահին բազմած:

Այս արտայայտիչ յայտարարութիւնը ... պետութիւն-կրօնք անջատ են, որեւէ ինչո՞ւ կ'ուզէ իր նախագահին բերնով պարտադրել իր թեկնածուն Լուսաւորչի գահին: Երբ ճնշումը կը կատարուի եկեղեցականներուն վրայ ի նպաստ նախագահական թեկնածուին, երբ բարձրաստիճան կրօնականներ նախագահէն կը ստանան եւ իրենց թեկնածութիւնը կը պարտադրուին ետ քաշուիլ, երբ կառավարութեան ենթակայ «Հայաստանի Հանրապետութիւն» օրաթերթին մէջ բարձրաստիճան կրօնականները կը դատապարտուին, որեւէ ո՞ւր մնաց պետութեան եւ կրօնքի անջատ մնալու վարկածը զոր նախագահը եւ նախարարները յաճախ կը յայտարարեն մեզի եւ օտարներուն:

Երբ հարցազրոյցը վարողը կը հարցնէ. «Դուք, ոչ որպէս նախագահ, այլ որպէս քաղաքացի, որպէս հայ, ճնշուած: Ճնշուած՝ որովհետեւ հանրապետութեան նախագահը արդէն իսկ յառաջագոյն կը պարտադրէ կայանալիք ընտրութիւններուն արդիւնքը:

Գարեգին Կաթողիկոս կրնայ շատ կարող անձ ըլլալ, շատ զարգացած ըլլալ, անբասիր կեանքի ունենալ: Սակայն Ազգային եկեղեցական ժողովին կը մնայ իրաւունքը եւ պատասխանատուութիւնը ընտրութեան: Նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան ընտրելու այդ իրաւունքն է, որ կը խլէ պատգամաւորներէն: Եթէ իր թեկնածուն պէտք է ընտրուի, այն ատեն ինչո՞ւ պատգամաւորներ աշխարհի անկիւններէն Էջմիածին պէտք է երթան. Մայր Աթոռի միաբանները թող ընտրեն նախագահին նախասիրածը եւ... վերջ:

Հարցը Գարեգին Կաթողիկոսը չէ այս պարագային: Կաթողիկոսական ընտրութիւններու նախօրեակին նա-

ԱՄԲՈՆ

Անընդունելի միջամտութիւն մը

նէն առաջ եւ ետք, հաւանական թեկնածուներու վրայ ճնշում բանեցուեցաւ իր ..., եւ որոշ կրօնականներ ... հրաժարեցան նախագահին մօտ՝ իրմէ՝ նախ լսելու հրահանգն ու ընդունող առաջարկը: Եւ այսպէս, նախ Երուսաղէմի Պատրիարք Թորգոմ արք. Մանուկեան (որ նաեւ Էջմիածնի կաթողիկոսական տեղապահն է) յայտարարեց, թէ ինք թեկնածու չէ, եւ իրեն հետեւեցաւ Ամերիկայի Արեւելեան թեմի Առաջնորդ Խաժակ արք. Պարսամեանը: «Ազգ» օրաթերթի հետ հարցազրոյցի մը ընթացքին Խաժակ արք. ըսաւ, ի միջի այլոց. «Ես անկեղծութեամբ կ'արտայայտուիմ եւ անձնապէս համոզուած եմ, որ այդպիսի կարեւոր պաշտօնի արժանի չեմ»: Արքազանը նոյն հարցազրոյցին մէջ կ'ըսէր նաեւ, թէ «... Վերջին շրջանում մի քիչ քաղաքականացուել է կաթողիկոսի ընտրութիւնը»:

Եւ այսպէս, մէկ առ մէկ, բոլոր թեկնածուները բաւարական թէ այլ կարգի ճնշումներով քաշուիլ սկսած են, հրապարակը ձգելով միակ թեկնածուի մը:

Իսկ նման բան մը դժբախտութիւն է թէ Հայաստանեայց եկեղեցիին համար եւ թէ հայ ժողովուրդին:

Ինչո՞ւ:

Որովհետեւ համայնավար վարչակարգի փլուզումէն ետք առաջին համահայկական եւ ազատ ընտրութիւնը այս անգամ ճնշումի տակ կը դրուի նոյնինքն Հայաստանի նախագահին կողմէ, եւ այս ձեւով Էջմիածնի մէջ կայանալիք քուէարկութիւնը արգահատելի զաւեշտ-ողբերգութեան կը վերածուի:

Որեւէ հարց կը ծագի՝ ի՞նչ է տարբերութիւնը համայնավար վարչակարգին եւ ներկայ կառավարութեան միջեւ: Երբ պետութիւնը, որ իբր թէ չի խառնուիր հաւատքի-կրօնքի վերաբերող խնդիրներուն եւ կը յայտարարէ թէ կարո՞ղ էք արտայայտել ձեր կարծիքը կաթողիկոսական ընտրութիւնների կարգի, կաթողիկոսի հաւանական թեկնածուների մասին», նախագահը կը պատասխանէ. «Ոչ միայն կարող եմ, այլեւ կարծում եմ, պարտաւոր եմ...»: Եւ առաջ յիշելէ ետք, թէ «այ-... Էջմիածնի միաբանութեան ... կան կաթողիկոսական գահի արժանի թեկնածուներ...», կը հաստատէ. «Իմ կարծիքով, Կիլիկիոյ Աթոռի Հայրապետ Գարեգին Բ. Վեհափառն է» իր թեկնածուն, «անառարկելի հեղինակութիւն թէ Էջմիածնի, թէ Կիլիկիոյ աթոռի միաբանական շրջաններում, ինչպէս նաեւ Հայաստանի եւ սփիւռքի հասարակական զանգուածներում»:

Նախագահ Տէր-Պետրոսեան կը շարունակէ. «... Անձնական արժանաւորութիւնից բացի այս ընտրութիւնը, վստահ եմ, կարող է շրջադարձային դեր խաղալ Հայ առաքելական եկեղեցու նուիրապետական միասնութեան վերականգնման, ինչպէս նաեւ աւելի լայն առումով Հայաստան-Սփիւռք յարաբերութիւնների կարգաւորման ծիրի համազգային գործում»:

Նախագահին տրամաբանութիւնը տարօրինակ է, ըսելու համար նուազագոյնը: Կաթողիկոս մը, որ իր կրօնական-եկեղեցական գործունէութեան առաջին օրէն լուռ ոգի ի բոյն աշխատած է Էջմիածնի ենթակայ թեմերը խլելու արտասահմանի մէջ, անձ մը, որ կաթողիկոսանալէ ետք տարիներով յամառօրէն Վազգէն Ա. Վեհափառը օրորած է սին խոստումներով եւ հաւանական «միութեան» մը եւ զրաւեալ թեմերու վերադարձի պատկերը ցոլացուցած, անհատաբար կը դառնայ, նախագահին օրհնութեամբ, օրինականութեան առաքեալ:

Հայաստանեայց եկեղեցին, այսպէս, ընտրութիւններու նախօրեակին ինքզինք կը գտնէ յառաջ. փաստ եւ նախագահին կատարած միջամտութիւնը օրինակ մըն է այն գործելակերպին զոր ան իրագործած է, եւ այդ գործելակերպը ռամկավարական (democratic) հիմք զուրկ է, նախագահը ի՛նք կը կարգադրէ, ի՛նք կը վճռէ, ի՛նք կը գործադրէ, ... եւ ի՛նք պատասխանատուէն հրահանգներ կու տայ: Կառավարութիւն կա՞յ Հայաստանի մէջ, նախարարներու դահլիճ կա՞յ: Գրեթէ մոռցած ենք անոնց գոյութիւնը, եւ կամ կը յիշենք այն ատեն երբ նախարարներէն մին յայտարարութիւն մը կ'ընէ, ինչպէս անցեալ շաբաթ կրթական փոխնախարար Բիլեանը ըրաւ՝ ստաստելով կրթական մշակները եւ ըսելով որ Հայկական Ցեղասպանութեան մասին դասաւանդութիւն կամ ակնարկ իսկ պէտք չէ կատարուի դպրոցներուն մէջ:

Ափսոս, որ նորանկախ Հայաստանի մէջ տեղի ունենալիք առաջին ազատ կաթողիկոսական ընտրութիւնը նման միջամտութեան մը ենթակայ կ'ըլլայ:

Սակայն ես վստահ եմ, որ բոլոր պատգամաւորները՝ աշխարհական թէ եկեղեցական, արտասահմանէն թէ ներքին սփիւռքէն եւ Հայաստանէն կատարուող ճնշումները պիտի դիմագրաւեն եւ ընտրեն արժանին՝ Ս. Լուսաւորչի գահին:

Ամենայն Հայոց Հայրապետ մը որ վերականգնէ հայկական քրիստոնէութիւնը Հայաստանի մէջ եւ ներքին սփիւռքի, որ պատնէշ դառնայ զանազան աղանդներու մարդորսութեան դէմ, որ լուծել փորձէ Էջմիածին-Անթիլիաս պառակտումը, եւ անկէ մօտէն զբաղի արտասահմանի հայ համայնքներու կրօնական կարիքներով:

Եւ Ամենայն հայոց հայրապետ մը որ թիրախ չդառնայ պետական միջամտութիւններու եւ պարտադրանքներու:

ԱՐԱ ԳԱԼԱՅՃԵԱՆ,
Խմբագիր «The Armenian Mirror-Spectator» շաբաթաթերթի

ՍՓԻՒՌՔ-ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Արդեօք Սփիւռքը կ'օգնէ՞ Հայաստանին

Հաճախ, մտավախում ենք, ովքեր սիրում են սփյուռքի դերը հայրենաշինության գործում սահմանափակված տեսնել սոսկ առողջապահության եւ կրթական մարզերին օգնության հասցնելու շրջանակներում, անարդար վերաբերմունքով, հանդիմանական շեշտով, նույնիսկ հրապարակավ (դժբախտաբար մեկ անգամ նաեւ մեր թերթում) փորձում են ձաղկել սփյուռքին, զարմանալի կուրությամբ անտեսելով այն ամբողջ աշխատանքն ու զոհողությունները, որոնք սփյուռքից մասնավորապես ուղղված են այդ երկու բնագավառներին: Հետաքրքրական պիտի լիներ, եթե մեր համապատասխան նախարարությունները ու գերատեսչությունները անփոփոխ տիպերով մեր ժողովրդին գեթ մեկ անգամ ցույց տային, թե վերջին 5-7 տարիներին ի՞նչ է արել Սփյուռքը՝ իր բարեգործական եւ ընկերային կազմակերպություններով, դրանց եւ կառուցված կուսակցություններով, այո՛, չզարմանանք, կուսակցություններով, անհատներով եւ վերջիններիս բարեկամ օտար անհատներով ու կազմակերպություններով այդ նույն՝ Հայաստանի առողջապահության մարզի համար: Ամփոփիչ մի ակնարկ, որ դեպքի մեր պետական ներկայացուցիչներից ոմանք, եւ դրանց բերանից կախված մարդիկ, այլեւս չհամարձակվեին սփյուռքի երեսին շպրտել՝ ի՞նչ եք արել որ...

Ընդամենը մեկ օրինակով, բավական պերճախոս, այդ հարցին պատասխանում է տալիս Մ. Նահանգներից (միայն մեկ երկրից) Հայաստան առաքվող օգնությունների ծավալներին ու տեսակներին լավագույն գիտակ Հարութ Սասունյանը, որի տնօրինության տակ ղեկավարված Միացյալ հայկական Ֆոնդի (UAF) 69-րդ օդանավը 2 շաբաթ առաջ հասավ Երեւան: Ցույց է տալիս եւ հայտարարում՝ օգնում ենք, ավելի կօգնենք, պատրաստ ենք օգնել, միայն թե մի՛ նախատեք մեզ, այլ՝ քաջալերեցեք:

Բոլորս ալ քաջ գիտենք այն բազմաթիւ դժուարութիւնները, որ Հայաստանի ժողովուրդը կը դիմագրաւէ պայքարելով ամէնօրեայ առօրեայ դժուարութիւններուն դէմ: Ասոր հետեւանքը կ'ըլլայ յուսախաբութիւն եւ յուսահատութիւն: Երբեմն կը զգանք, թէ շատ աւելին պէտք է ընենք, քան այն՝ ինչ որ կը կատարենք:

Անշուշտ, աւելի զգայուն կը դառնանք, երբ Հայաստանէն ղեկավար մը մեզի կ'ըսէ, թէ բաւականաչափ չենք օգներ: Նման քննադատութիւնը նախատական կը գտնենք յատկապէս, երբ ան կ'արտայայտուի ամբարտաւան ձեւով: Աւելի շինիչ արդիւնք պիտի տար, եթէ երախտապարտ մօտեցում մը ցոյց տրուէր Սփիւռքին անոր տուած օգնութեան համար՝ քաջալերելով որ աւելին կատարուէր:

Բարեբախտաբար, երբեմն որոշ լուրեր մեր դառնութիւնները կը մեղմացնեն: Որոշ տեսակէտէ, Հայաստան շատ աւելի լաւ վիճակի մէջ է քան Խորհրդային Միութեան նախկին շատ մը հանրապետութիւնները, մասնաւորաբար՝ Սփիւռքի տուած օժանդակութեան շնորհիւ: Միւս հանրապետութիւնները կա՛մ սփիւռք չունին, եւ կամ՝ իրենց սփիւռքը հարկ եղած չափով չ'օժանդակեր:

Օրինակի համար՝ թրքական «Ջիւմհուրիէթ» թերթը վերջերս կը տեղեկագրէր, թէ ատաղձի պարագաներու պատճառով դիֆթերիայի (կեղծմաշկ) համաճարակ գոյութիւն ունի Ադրբեջանի մէջ:

Ազերիները կոչ ըրին աշխարհին, որ դիֆթերիայի պատուաստներ ղրկուին, եւ անմիջական օժանդակութիւն խնդրեցին իրենց գլխաւոր դաշնակիցէն՝ Թուրքիայէն, քանի որ հիւանդութիւնը արագօրէն կը տարածուէր: Բազմաթիւ ազերիներ արդէն մահացեր էին:

Թերթը կը տեղեկագրէ, թէ Թուրքիան Ադրբեջան ուղարկեց դիֆթերիայի 300 պատուաստ, որ իր պահեստին գրեթէ կէսն էր:

Կարծես այս մեծ նուիրատուութիւն մը եղած ըլլար, Թուրքիոյ առողջապահական նախարարութենէն պաշտօնեայ մը հպարտօրէն ըսաւ. «Մենք միշտ պատրաստ ենք օգնելու մեր ազերի եղբայրներուն: Այս մեր սրբազան պարտականութիւնն է»:

Անհաւատալի է, որ Թուրքիան՝ աշխարհի մեծագոյն երկիրներէն մէկը, անսալով անմիջական օգնութեան խնդրանքի մը իր «ազերի եղբայրներէն», միայն երեք հարիւր պատուաստ կ'ուղարկէ:

Թոյլ տուէք բաղդատել ասիկա ուրիշ նման խնդրանքի մը հետ, որ Հայաստան ըրաւ քանի մը ամիս առաջ: Երբ դիֆթերիան սկսած էր տարածուիլ Հայաստանի մէջ եւ արդէն աւելի քան 30 հոգի մահացած էին, Հայկական Միացեալ Ֆոնդը խնդրանք մը ստացաւ Հայաստանի առողջապահական նախարարութենէն, որ 260,000 դիֆթերիայի պատուաստ ուղարկուի անմիջապէս:

Արագ փնտռտուք մը երեւան հանեց, որ աշխարհի վրայ դեղորայքի հազիւ մի քանի ընկերութիւններ կ'արտադրեն զայն: Անոնցմէ որեւէ մէկը պատրաստ չունէր այդ պատուաստներէն: Ամիսներ պէտք էր սպասել անոր արտադրութեան համար, այն ալ շատ սուղ վճարելով:

Գործածելով իր աղբիւրները, Հայկական Միացեալ Ֆոնդը արագօրէն գտաւ 260,000 պատուաստ, նպաստաւոր գինով, Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ գտնուող երկու ընկերութիւններէ: Անմիջապէս օդանաւով փոխադրուելով, պատուաստները կանխեցին հիւանդութեան տարածումը Հայաստանի մէջ եւ յաւելեալ զոհեր խնայեցին հայ բնակչութեան:

Այս օրինակը տալու նպատակը Ֆոնդի աշխատանքին գովասանքը ընել չէ, այլ ցոյց տալ, թէ Սփիւռքը իսկապէս գլխաւոր յենարանն է Հայաստանին: Մինչդեռ Թուրքիոյ նման երկիր մը 300 պատուաստ կ'ուղարկէ, այն ալ շատ ճգնաժամային պահու մը, հայկական կազմակերպութիւն մը, առանձին, 260,000 պատուաստ ուղարկեց իր ժողովուրդի օգնութեան համար:

Այս կը փաստէ, որ Սփիւռքը շատ բան կրնայ ընել Հայաստանի համար: Արդէն բաւական ըրած է, եւ կրնայ նոյնիսկ աւելին ալ ընել:

ՅԱՐՈՒԹ ՍԱՍՈՒՆԵԱՆ,
Լոս Անճելըս

Ազգ, 9 Մարտի, 1995

[illegible]

Երուանդ Ազատեան. «Կ'ուզեմ [illegible] թէ Գարեգին Բ. ի՞նչ երաշխ[illegible] տուած է Հայաստանի ղեկութ[illegible]»

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի գահի համար Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս Գարեգին Բ.-ի թեկնածութիւնը դրսեւորելու մասին Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահի ծանր հարցազրոյցը («Ազգ», 8 մարտ) դեռեւս չհրապարակուած, երկուշաբթի օրը, Լոս Անջելեսում լոյս տեսնող ԱՄՆ «Նոր Օր» թերթի խմբագիր Յակոբ Պողոսեանը Պեյրութում հեռախօսային հարցազրոյց է ունեցել ՌԱԿ մամուլի դիւանի ղեկավար Երուանդ Ազատեանի հետ, որ իր հետեւեալ մտքերն է արտայայտել նոյն հարցի շուրջ:

– Մեր ստացած տեղեկութիւններուն համաձայն, Հայաստանի իշխանութիւնները մտադիր են Ամենայն հայոց հայրապետութեան Աթոռին բերելու Կիլիկիոյ Աթոռի Կաթողիկոս Գարեգին Բ-ը: Դուք ունի՞ք այս վարկածը հաստատող տեղեկութիւններ: Ի՞նչ են վերջին զարգացումները:

– Մեր ստացած տեղեկութիւններն ալ կ'երկրորդեն ձեր հարցումին մէջ եղած հաստատումը: Ես անձամբ չեմ զարմանար, նկատի ունենալով Հայաստանի մեր իշխանութիւններու, ղեկավարներու քաղաքականութիւնը եւ մեր ազգային հարցերուն մօտենալու շատ խորամանկ ձեւը, որ երբեմն իրենց կողմէ կը բնորոշուի իբրեւ պետական մտածողութիւն: Անշուշտ, քաղաքական մակարդակի վրայ այդ պետական մտածողութեան արդարացումը թերեւս կարելի է գտնել: Բայց երբ պետութեան աւելի վարի օղակները կ'իջնենք եւ ամէն պաշտօնեայ, երբեմն իր ոչ բարեյաջող մէկ քաղաքականութիւնը կ'ուզէ արդարացնել յանկարծ, սփիւռքի մէջ եւ սփիւռքեան ղեկավարներու նկատմամբ դրօշի նման պարզելով «պետական մտածողութեան» այդ պիտակը, ասոր մէջ արդարացում չենք գտներ:

Գարեգին Կաթողիկոսի պարագային, դուք վստահ եմ ծանօթ էք, որ ես քանիցս հրապարակաւ արտայայտուած եմ, երբեմն ալ զգայնութիւններ ցնցելու աստիճան, թէ Գարեգին Կաթողիկոսը արժանաւոր եկեղեցական մըն է, պայծառ միտքով, մտաւորական բարձր կարողութիւններով, սակայն, անոր եկեղեցական բովանդակ գործունէութիւնը որոշ հակակշռի ներքեւ եղած էր: Հայաստանի ամենավերջին իշխանութիւններուն կողմէ, մինչեւ վերջերս, բազմաթիւ պատասխանատու անձեր ներառեալ, ինծի անձամբ՝ տուած էին այն պատասխանը, թէ Գարեգին Կաթողիկոսը անկախ անձ մը չէ, հաւատարիմ է քաղաքական կուսակցութեան մը, հետեւաբար անոր թեկնածութիւնը կարելիութեան սահմանէն դուրս է:

Միւս կողմէ, ճանչնալով Գարեգին Կաթողիկոսի գերագոյն դիրքերուն հասնելու թերեւս անհագ փառասիրութիւնը եւ այն միջոցները, որ ինք գիտէ միշտ գործածութեան դնել, նկատի ունենալով նաեւ մեր պետական իշխանութեանց չափազանց ճկուն, երբեմն ոչ սկզբունքային կեցուածքը, եւ նկատի ունենալով մեր եկեղեցականութեան ընդհանուր վիճակը, անհաւանական չէի նկատեր այսօրուան այս շատ դրամատիկ շրջադարձը:

Այն շրջանին, երբ մեղրալուսնային յարաբերութեան մէջ էին Հայաստանի իշխանութիւնները ՀՅԴ-ի ղեկավարութեան եւ յատկապէս Մարուխեանի հետ, մեր նախագահը ամէն միջոց գործածեց խորհրդարանին առջեւ տալու առաջին հանրապետութեան զինանշանն ու պետական հիմնը Պր. Մարուխեանին ի հաճոյս: Այդ օրուընէ ի վեր համոզուած եմ, թէ մեր նախագահին ճկունութիւնը կրնար ու կրնայ տակաւին շատ մը անակնկալներու առջեւ դնել մեզ: Երբ այդ անակնկալները հայութեան գերագոյն շահերուն համար են՝ ընելիք չունինք:

Այսպիսի պարագաներուն ես մխիթարանքս եւ արդարացումս կը գտնեմ Թէքէեանի իմաստուն մէկ բանաձեւումին մէջ՝ «Տէրտեր եմ դուն մեր եւ ռազէն ... աւելի լաւ»:

Կը կարծեմ, առիթով մը յօդուածի մը մէջ նշած էի, թէ այսօր ճիշդ կը գտնուինք 1955 թ. Անթիլիասի ընտրութեանց նախօրեակին, ուր Էջմիածնի հաւատարիմ մնացած եկեղեցականութիւնը, անձնական փառատիրութիւններով իրարու հանդէպ երկար տարիներու վրայ երկարաձգուող տխուր ռամարտերով չէր կրցած համախմբուիլ կամք մը ստեղծել՝ սկզբունքի մը շուրջ համախմբուելու, բարձրացնել անձ մը որ խորհրդանշէր այդ սկզբունքները եւ ամրացնէր ընդհանուր առաջնորդութեան քղամիդը եւ գիտէր թէ Գարեգին կաթողիկոսը անցնէր գալով դէպի ցանկերը բոլորին գլխուն վրայէն ելլելու համար Էջմիածնի գահին վրայ: Մեր բարձրաստիճան բոլոր եկեղեցականներուն հետ իմ ունեցած զրոյցներուս ընթացքին ճիշդ այս պատկերը տուած եմ եւ իրենք միշտ համամիտ գտնուած են կարծես թէ միշտ ալ անձնապէս անզօր գտնուած են կացութեան մէջ փոփոխութիւն մը մտցնելու:

Տես ▸ էջ 2

...էջ 1

– Գարեգին Բ. Կաթողիկոսի Անթիլիասի աթոռին բարձրանալէն առաջ եւ բարձրանալէն ետք, միշտ ալ տեղի ունեցած են ողջագուրումներ, եկեղեցւոյ միասնականութեան եւ օրինականութեան վերահաստատման խօսումներ: Արդէն՝ եկեղեցւոյ երկփեղկեալ վիճակն է...: Հայաստանի իշխանութիւնները իրենց թիկունքը ընդդէմ Գարեգին Բ.-ին արդեօ՞ք նախատակարգին վերջ մը տալ եկեղեցւոյ երկփեղկեալ վիճակին, նոր ճեղք մը յառաջացնել ...-էն ներս...:

Այս կարծեմ երկուքն ալ: Եթէ ...ին Դաշնակցութեան եւ Գարեգին Բ.-ի միջեւ ճեղք մը յառաջացնելու համար է, չարժեր ...ման 131-րդ կաթողիկոսը գահին ...ը բարձրացնել (Գարեգին Բ.-ը) ...ակցութեան մը վրայ ռազմավարական ժամանակաւոր յաջո-... առաւելաբար առնչուած է մեր կեանքին, որովհետեւ իրենք 70 տարի կտրուած էին մեր եկեղեցիէն: Մենք է որ ապրած ենք եկեղեցական կեանքով, մենք է որ ճանչցուած ենք կարգ մը քաղաքներու մէջ իբրեւ եկեղեցական համայնք եւ պատասխանատուն ամէնէն աւելի մեզ հարուածուած է: Մենք իբրեւ կուսակցութեան անդամներ, զտուած ենք պատկանութեան դիմաց, դատուած հարուած ենք, խուսափած ենք այս պայքարներուն, տագնապներուն մէջ, եւ ի վերջոյ անոր հետեւանքները մենք կրած ենք: Այսուհետեւ ալ, եթէ փոփոխութիւն մը, երջանկագործ մը պիտի ըլլայ, եթէ այդ երջանկագործը առանց մտածելու, առանց խորացուած ուսումնասիրութեան պիտի ըլլայ, շատ լուրջ կերպով պիտի անդրադառնայ սփիւռքի վրայ: Այնքան որ կը զուգադիպի Հայաստանի վրայ, որքան ասոր մէկ տոկոսով ալ Հայաստանի պետութիւնը եւ եթէ Հայաստանի իշխանութիւնները մէկ հարուածով պիտի խորտակեն, այն ատեն իմ հիացումս չափազանց մեծ պիտի ըլլայ հայրենի իշխանութեան նկատմամբ: Եթէ չյաջողին եւ գտնուինք ծախսուեր կացութեան մը առջեւ, իմ յուսախաբութիւնս նոյնքան մեծ պիտի ըլլայ:

– **Ընտրութիւն մը քուէներով կ'որոշուի: 400 պատուիրակներուն մօտ կէսը Հայաստանէն պիտի ներկայանայ: Արդեօ՞ք անոնցմէ տկար մը պիտի կեդրոնանայ Գարեգին Բ.-ի անձին վրայ: Ձեզի՞ ինչ է Ռուսաստանի քուէներու այս նոր պատմութիւնը...:**

– Ռուսաստանի ձայները, մինչեւ Մարտ 5-ը, 40 քուէ էին, իսկ այժմ կ'իմանամ, թէ բարձրացած են 100-ի: Ո՞վ բարձրացուցած է, ի՞նչ տուեալներով, մարդ չի գիտեր: Իսկ ԱՄՆ-ի մէջ, Արեւելեան եւ Արեւմտեան թեմերու պարագային, հաշուի առնել հաստատելով, թէ ինք այս անկախ է եւ կերպով մը նոյն եզրի եկեղեցւոյ պատականութեան իր կատարած դերէն:

Երբոր նախապատրաստական այս երկու աշխատանքները կատարուին, Գարեգին Կաթողիկոսը բացատրած կ'ըլլայ իր անցեալը, իսկ մեր պետական իշխանութիւնները՝ պետականօրէն ...ծած կ'ըլլան, ամբողջ ժողովուրդը պատրաստելով այս մեծ, անոր կայ երջանկածին...:

Եթէ կը յիշէք, ես հաստատողը էի «Եկեղեցական քաղաքականութիւ՞ն թէ քաղաքական եկեղեցականութիւն» վերնագրով յօդուած... որ Գարեգին Բ.-ի պարագան ...դրած էի Անգլիկան եկեղեցւոյ ...իսկոպոսապետի՝ Թովմաս Բեքեթին: Երբ Բեքէթին անցաւ եկեղեցական իշխանութեան գլուխ, ... բողոքութեամբ եկեղեցւոյ ... պաշտպանեց ընդդէմ իր բարեկա...

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ

Երուանդ Ազատեան. «Կ'ուզենք գիտնալ թէ Գարեգին Բ. ի՞նչ երաշխիքներ տուած է Հայաստանի պետութեան»

...ութիւն մը ամրագրելու համար: Սակայն, եթէ Գարեգին կաթողիկոս երաշխիքներ տուած է, թէ Էջմիածնի գահին վրայ բարձրանալով ...ին կրնայ վերջապէս դուրս ... անմիաբանութենէն, կը կարծեմ որ այդ պարագային բաւական հիմնական արդարացում մը ...ին:

Այստեղ կ'ուզեմ նաեւ պետական մարդոց վերաբերումին մասին ...խօսական կարգ մը ակնարկներ ...: Անիկա իմ համոզումն է եւ ...ում սխալած ըլլալ: Յաճախապէս ... վերաբերեալ քաղաքական ... մը քայլեր կ'առնուին հապճեպ, առանց վերլուծումի, առանց ... մտածելու եւ անմիջապէս որ ...ութեան մը առջեւ գտնուին, ... պետական մտածողութեան, պետական քաղաքականութեան ...ը կը պարզեն «մենք պետութիւն ենք» ըսելով եւ քիչ մը չափազանցութեան տանելով հարցերը. Անշուշտ, ժամանակի ընթացքին երբ հաստատուի պետութիւնը, ...ենայ իր աւանդութիւնը, քաղաքական գործիչը ունենայ պետական մարդու պատասխանատուութիւն, ապա ...ը պետականօրէն պիտի ըլլայ եւ ...ի իրաւանքներ խօսքի, իրաւունքի ... ծառայութեան դիմաց պետական քաղաքականութիւնը առաջ ... պատասխանատուութեան առջեւ ...ի չզգենուին:

Շատ մը հարցերու մէջ մենք իրաւական կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներ, ընդհանրապէս որպէս սփիւռքահայ ...ական, երբ կը խօսինք Հայաստանի պետական մարդոց հետ, ...ց վերաբերումը այն է, թէ այո՛, ..., բայց մեր գործերուն խառնուիլ իրաւունք չունիք: Մենք պետութիւն ենք, մենք երկիր ենք, մենք ունինք մեր ժողովուրդին ճակատագիրը: Անիկա շատ ճիշդ է: Ես պատրաստ եմ այս տեսակէտը ..., թէ Հայաստանի ղեկավարներ... պէտք է Հայաստանէն յառաջանայ, Հայաստանի քաղաքականութիւնը պէտք է Հայաստանէն բխի, ... լծորդ է եւ լծորդ պիտի ... Երեւան եւ մենք պէտք է ... որ դրական լծորդներ ըլլանք ...ական: Բայց, այս ըսելով ...րձ, կան երեւոյթներ, կան ... որոնք Հայաստանի պետականութեան հաւոյն ... մը նախարարներ կը ստանձ... ... մեր վրայ կ'անդրադառնայ: ... սփիւռքահայկական ընտրութիւնը ա...տական իշխանութիւնները պէտք է զօրացուցան սփիւռքի կառոյցներուն վրայ:

– **Եթէ Գարեգին Բ. դառնայ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս, աթոռ պիտի բարձրանայ Անթիլիասի ճակատագիրին հարցը: Եթէ մեծամասնութիւն հայ երկփեղկելու Դաշնակցութիւնը, ապա Անթիլիասի մէջ Դաշնակցութիւնը կրնայ ընտրել նոր կաթողիկոս մը եւ փաստօրէն կը շարունակուի եկեղեցւոյ անմիաբանութիւնը: Ի՞նչ կը խորհիք այս մասին:**

– Այն հաւանականութեան դիմաց, որ Գարեգին Կաթողիկոսը կրնայ բարձրանալ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան աթոռին, կ'ուզեմ անդրադառնալ ուրիշ հարցի մը: Պէտք է գիտնանք, որ դրեթէ կուսակցութիւն յաղթանակած չէ. ամենահզօր համայնավար կուսակցութիւնն ալ վերջիվերջոյ 70 տարի ետք տապալեցաւ եւ ասկէ նոյնպէս ուժեղները շատ աւելի դիւրին կրնան տապալիլ: Ես պիտի ուզեմ գիտնալ, թէ այն պարագային, երբ Դաշնակցութիւնը օր մը տիրանայ Հայաստանի իշխանութեան, ի՞նչ պիտի ըլլայ Գարեգին Կաթողիկոսի վերաբերումը այսօրուան ղեկավարներուն նկատմամբ, որոնք զինք այժմ աթոռի վրայ պիտի բարձրացնեն... Եւ նաեւ Դաշնակցութեան նկատմամբ:

Մեր պետական շրջանակները խորհա՞ծ են նաեւ այն հաւանականութեան մասին, որ Էջմիածնի գահին վրայ բարձրանալով Գարեգին Կաթողիկոս կրնայ Տրովադայի ձին դեր կատարել հարթելով ճամբան Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար, որ իշխանութեան գայ: Այս հաւանականութեան մասին յաճախ գրուած է եւ անոր պատասխանը չունինք մենք, որովհետեւ մեզի կը պակսին անհրաժեշտ տուեալները՝ նման կարելիութիւն մը հաստատելու կամ հերքելու:

Նաեւ կ'ուզէի գիտնալ, որ Գարեգին Կաթողիկոսը ի՞նչ երաշխիքներ տուած է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ միասնականութիւնը վերահաստատելու ուղղութեամբ: Մինչեւ հիմա որեւէ փաստ չէ տուած: Եթէ գաղտնի երաշխիքներ տուած է, նոյնիսկ մեզի ըսելու պէտք չունի, բայց գոնէ գիտնանք, թէ շատ հաստատ երաշխիքներ կան: Մեզի համար կարեւորը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ միասնականութիւնն է: 1956-էն ի վեր չենք կրցած խորտակել Հայաստանեայց եկեղեցւոյ միասնականութիւնը այնպէս մը կատարուեցաւ, որ կարծէք թշնամութեան կրկնապատիկ մը ունինք:

Միւս կողմէ, շատ հետաքրքրական է, որ Հայաստանի մէջ ինչպէ՞ս կ'ընտրուին այդ պատգամաւորները: Ո՞ր կանոնադրութեամբ, ո՞ր օրէնքով: Պատգամաւորները ի՞նչ գիտեն իրենց դերին մասին: Երկար տարիներ չէ եղած եկեղեցական կազմակերպուած կեանք, գոյութիւն չէ ունեցած եկեղեցական հաստատ օրէնք, ի՞նչ հիմամբ վրայ կ'ընտրուին անոնք եւ ի՞նչ պիտի ընեն: Կայ բնիխանուն օրինակ մը: 1955-էն ի վեր ընտրութիւն չէ եղած: Բոլոր անոնք, որոնք մասնակցած են կաթողիկոսական նախորդ ընտրութեան, գրեթէ այսօր հրապարակի վրայ չեն: Նոր մարդիկ եկած են, նոր փորձառութիւն մըն է: Անիկա դաս մը պիտի ըլլայ, որ մեր եկեղեցւոյ կանոնադրութիւնը յստականայ, որուն, թէ ինչպէ՞ս կաթողիկոս կ'ընտրուի, ի՞նչ հիմունքներով, ի՞նչ օրէնքներով: Երկար ատեն հետեւելով աւանդութեան եւ երբեմն ալ աղճատուած աւանդութիւններով, մեր ազգային եկեղեցական կեանքը կը շարունակենք:

– **Սփիւռքի մէջ մենք ունինք եկեղեցական, բարեսիրական, ազգային-քաղաքական կազմակերպութիւններ, մասնաւորաբար ՌԱԿ-ը, ՀԲԸՄ-ը եւ ՍԴՀԿ-ը, որոնք տասնամեակներով կողմ եղած են Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնին, օրինականութեան եւ պայքարած Անթիլիասի ոտնձգութիւններուն դէմ: Ձեր կարծիքով, պիտի հանդուրժե՞ն այդ կազմակերպութիւնները, որ պատասխանատու հետ անմիջականօրէն առնչուած մէկը բարձրանայ Էջմիածնի գահին:**

– Այդ պարագային, Հայաստանի իշխանութիւններուն պարտականութիւնը պիտի ըլլայ նախ համոզել սփիւռքի եկեղեցական եւ ազգային ղեկավարութիւնը, թէ իրենց առած քայլը ճիշդ է եւ բխած է հայրենիքի գերագոյն շահերէն: Այդ ղեկավարութիւնը եթէ համոզուի, իր կարգին պէտք է իր համայնքներուն վրայ աշխատանք տանի բացատրելով, թէ կացութիւնը փոխուած է, թէ Հայաստանի իշխանութիւնները իրենց գերագոյն իմաստութեամբ յարմար տեսած են այսպիսի որոշում մը եւ թէ կը հաւատանք, թէ իրենց որոշումը ճիշդ է եւ հաշտ է ազգային շահերուն հետ:

Նաեւ Գարեգին Կաթողիկոս ինք նման նախաձեռնութիւն մը պէտք է բացատրէ: Այդտեղ օրինակը ... յստակ էր: Գարեգին Կաթողիկոս ... այնքան ատեն Դաշնակցութեան ... հետ էր: Եթէ եկեղեցւոյ բարձրագոյն ... իշխանութեան գահը յանկարծ ... եկեղեցւոյ իշխանութիւնը ... պաշտպանէ, նոյնիսկ ... բարեկամին, այդ պարագայ... հարց չի մնար: Իր անձնական ... ժամերով ալ քննել... արդա... ցուցած կ'ըլլայ այդ աթոռին ... իր ներկայութիւնը:

Ես կ'ուզեմ պարզապէս կեդ... մտածել եւ չեմ ուզեր զգացական... րէն 40-50 տարիներու պայքարը ... մրցակցող դաշտ այսօրուան իշ... կանութիւնը: Եթէ իմ յօդուած... մէջ ներկայացուած թեքնիկան ... ճակը իր լուծումին յանգած է ... Գարեգին Կաթողիկոս ուրոյն ... փոխանակ մէկ կուսակցութեան ... ծառայելու ամբողջ եկեղեցւ... հայրենիքին, միայն կրնամ գնահ... տել զինք, որ կրցած է ձերբազատ... անցեալի սահմանափակ յանձնառութիւններէն»:

Իր անձնական արժանիքներ... մէջ ալ պիտի արդարացնէ ... նազգային դեր մը եւ մէջ զարմա... ցած եմ ես, թէ ինչո՞ւ ան մէջ ... խցնուած է մնալ հատուածի մը ... նայութեան մէջ:

– Այսպէս ...:

– Այսպէս ...

Այսպէս պարագան այդ է... եթէ Հայաստանի պետակա՛ն իշխանութիւնները պետակա՛ն մտածողութեան անցին, նաեւ այդ պայման... ալ տեսած եւ կշռադատած ... ըլլան: Մենք ի վերջոյ պետութեան ... մը պատասխանատուները չենք ... մեր համեստ վիճակէն այդ դատ... մը կ'ընենք: Իրենք առաւել ... պատասխան են այդ նախաստա... նը ընելու: Այս երջանկածնով Հայաստանի կեանքը նուազագոյն ... փով պիտի ազդուի. սփիւռքը ... պիտի գտնուի անակնկալ վերիվա... րումներու առջեւ եւ կ'ուզենք տ... նել, թէ Հայաստանի իշխանութիւ... ները որքա՛ն լրջութեամբ ուսու... ցած են սփիւռքի հարցերով եւ ... նոր ճակատագրով:

Նախագահ Լեւոն Տէր-Պետ... րոսեան Գարեգին Բ.-ի թեկնածութ... նը առաջարկելով Ռուբիկոնը ա... ցած կ'ըլլայ եւ այդ կերպով սփիւ... քին կը մնայ ցոյց տալ, թէ որքա... կազմակերպուած է իր ձայնը ... կամքը արժեցնելու:

Հարցազրոյցը վարե...
ՅԱԿՈԲ ՊՕՂՈՍԵԱ...
«Նոր Օր», Մարտ 8, 19..

Թեկնածուների ուղարկված հարցաթերթերի պատասխանները ստացված են, ճշտված են թվերը, և դրանց համաձայն, հրահանգված էր, որ բոլոր շրջաններում կազմվեին ընտրական ժողովներ: Ինչպես հայտնեց գրասենյակի պատասխանատու Վաչե Սրապյանը, ինքը Կալիֆորնիայում ստացել է այդ բոլոր ժողովների արդյունքները և Գերագույն հոգևոր խորհրդի խորհրդի ժամկետը մինչև փետրվարի 17-ը, խախտվել է: Ինչպիսի՞ վերաբերմունք ցույց տվեց Գերագույն հոգևոր խորհուրդը այդ հարցին:

– Ռուսաստանի թեմի մասին որոշ տվյալների հարցեր կային: Դրանք ներկայացվեցին, ինչպես որ կարելի էր, և Գերագույն հոգևոր խորհուրդը ընդունեց այդ թեմի ներկայացրած թիվը (այսինքն, նախկին 40 ի փոխարեն այժմ 100 պատասխանատությունը յուրովի են մեկնաբանում Ձեր և իշխանությունների հարաբերությունները: Դուք ինքներդ ինչպե՞ս եք գնահատում Ձեր և հանրապետության նախագահի հարաբերությունները:

– Երբ թերթերն ու հեռուստատեսությունն նման հարցեր են հարուցել, ապա բոլորն էլ տեղյակ չեն ճշմարտությանը, և երևի յուրաքանչյուրը իր մտածելակերպին համաձայն լանծը պատկերացրել է իրեն իրո-

Ս. ԷՏՍԻՍՑԻՆ

Կաթողիկոսական ընտրություններին կմասնակցեն մոտ 400 պատգամավորներ

Թորգոմ արք. Մանուկյանը պատասխանում է «Ազգի» հարցերին

1995 թ. մարտի 4-ին Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում տեղի ունեցավ Գերագույն հոգևոր խորհրդի նիստ, որն անդրադարձավ առաջիկա կաթողիկոսական ընտրություններին մասնակցող պատգամավորների ցուցակների ճշտման ու դրանց ներկայացման հարցին: Թե ի՞նչ վիճակում են այդ ցուցակները և չկա՞ն արդյոք խոչընդոտներ նախատեսված հարցերի շուրջ, այս հարցերով դիմեցինք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական տեղապահ Թորգոմ արքեպիսկոպոս Մանուկյանին, որը սիրով պատասխանեց դրանց:

նիստում ներկայացրեց ողջ տեղեկատվությունը: Ամեն թեմ կատարել է իր ժողովը, և, ներկայացված թվերի համաձայն, ընտրել պատգամավորներին:

Գերագույն հոգևոր խորհուրդը ճշտումներ կատարեց, իսկ գրասենյակը դեռևս պետք է բոլոր ամփոփումները կատարի, ներկայացնելու առաջիկա ազգային-եկեղեցական ժողովին:

– Կարելի՞ է արդեն այսօր ասել, թե քանի պատգամավոր կմասնակցի այդ ժողովին:

– Ստույգ, վերջնական թիվը այս րոպեին չգիտեմ: Բայց եղած տվյալները հավաքվում են, և ըստ երևույթին, մոտ 400 պատգամավոր կմասնակցի:

– Հայտնի է, որ Գերագույն հոգևոր խորհրդի նիստում վերջնականապես ճշտվել է Ռուսաստանի թեմի պատգամավորների թիվը, և որքան հայտնի է, Գերագույն հոգևոր պատգամավոր-խմբ.):

– Այլ թեմերի ներկայացրած թվերի հետ կապված անճշտություններ կայի՞ն:

– Ոչ, որևէ թեմի հետ անճշտության հարցեր չհարուցվեցին:

– Իսկ եկեղեցական ժողովում ինչպե՞ս է կատարվելու Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրության ընթացքը:

– Ազգային եկեղեցական ժողովում կընտրվեն դիվան, ատենապետներ և ատենադպիրներ և օրակարգի հարցերը մեկ առ մեկ պետք է քննարկվեն: Օրակարգի հարցերից մեկը կաթողիկոսի ընտրություններն են:

Այս րոպեին ոչ ոք չի կարող ասել, թե ովքեր են թեկնածուները: Նրանք կարող են առաջարկվել այնտեղ ժողովում, բոլոր նրանք, ովքեր կամենան:

– Վերջին շրջանում պաշտոնական-պետական մամուլն ու հեռուդությունը:

– Այսինքն, Դուք որևէ խնդիր չունեիք:

– Ես ոչ մի հարց չունեմ:

– Ձեր վերջին հարցազրույցներից մեկում նշեցիք, թե Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրությունները պետք չէ քաղաքականացնել: Բացգևայնորեն, ըստ վերջին տվյալների, Հայաստանի բարձր իշխանությունները հանդիպումներ են ունենում առանձնաբար եկեղեցական գործիչների հետ, և մամուլի ներկայացուցիչների մոտ այդ ամենը թողնում է առաջիկա ընտրությունների վրա ազդեցություն գործելու տպավորություն: Ձեր կարծիքով, Հայաստանի իշխանությունները որքանո՞վ կարող են ազդել առաջագա ընտրությունների վրա:

– Այս հարցերի մասին առայժմ ոչ մի տեսակետ չեմ հայտնում:

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

■ Վաչե արք. Հովսեփյան. «Գարեգին Բ-ն արդեն կաթողիկոս է, և չի կարող դրվել նրա՝ Ամենայն հայոց կաթողիկոս ընտրվելու հարցը»: *Կաթողիկոսական նախընտրական աշխատանքների պատասխանատու, Հայաստանյայց եկեղեցու Արևմտյան Ամերիկայի թեմի առաջնորդ Վաչե արքեպիսկոպոս Հովսեփյանը աշխատանքները համակարգելու նպատակով մարտի 2-ին ժամանեց Էջմիածին: Մեկնելուց առաջ, ըստ «Ազատություն» ռադիոկայանի, նա Կալիֆորնիայի հայ մամուլի ներկայացուցիչներին հրավիրեց իր մոտ աթոռին և հայտարարեց, թե ինքը շատ գործեր ունի իր թեմում և չի ցանկանում թեկնածու լինել, իսկ Գարեգին Բ կաթողիկոսի մասին ասաց, որ նա արդեն կաթողիկոս է և ընտրվելու հարց չի կարող լինել: Թեկնածուների թիվը բավականին շատ լինելու պատճառով, ընտրությունը հետաձգելու նպատակով նախատեսվում է նկատի չունենալ մեծ տարիքի և երիտասարդ եպիսկոպոսներին:*

ՆՏ

Ազգ, 7 մարտի, 1995

NEA

Հայաստանի կառավարությունը մտադիր է առաջ քաշել Գարեգին Բ կաթողիկոսի թեկնածությունը

Այսպես է պնդում Նյու Յորքում լույս տեսնող «Արմինիըն Ռեփորթըր» շաբաթաթերթի խմբագիր Էդվարդ Պողոսյանը Երևանից իր բերած ուղարկված թղթակցության մեջ, որը լույս է տեսել շաբաթաթերթի փետրվարի 25-ի համարում: «Ի տարբերություն Հայաստանի նախկին կառավարությունների, գրում է անգլիագիր թերթն իր վերնիշյալ համարում, հատկապես կոմունիստական վարչակարգի ժամանակաշրջանում, ներկա կառավարությունը շարունակ կրկնել է, թե չի միջամտելու ընտրական գործընթացին և համազգային Վազգեն Ա կաթողիկոսի հաջորդի ընտրությունը թողնելու է Հայ եկեղեցու կրոնական և աշխարհական պատգամավորներին, որոնք (ապրիլի 3-ին) գումարվելու են Ազգային-եկեղեցական ընդհանուր ժողովի»: «Այնուամենայնիվ, շարունակում է «Արմինիըն Ռեփորթըր», կառավարությունը միշտ էլ իրեն է վերապահել հարցը անկախ վճռելու մասնակցելու դեպքում միջամտելու իրավունքը»:

Ըստ թերթի խմբագրի, այդ «անելանելի վիճակն ստեղծվել է արդեն, որպես հետևանք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսության աթոռի համար արժանի և անառարկելի թեկնածուի բացակայության»: Եվ Հայաստանի կառավարությունն այժմ որոշել է մտնել ընտրապայքարի մեջ և «շտապում է առաջ մղել իր թեկնածուին»: Ինչ վերաբերում է «կառավարության այդ թեկնածուի» անձին, «Ռեփորթըրի» խմբագիրը, վկայակոչելով միայն իրեն հայտնի «վստահելի աղբյուրներ Հայաստանում», գրում է, որ այն Մեծի Տանն Կիլիկիո Գարեգին Բ կաթողիկոսն է: «Նորին Սրբությունն այստեղ բոլորի կողմից դիտվում է որպես բերեժ միակ թեկնածուն, ով կարող է բավարարել նոր կրոնապետից պահանջվող բարեձևությունները», պնդում է Էդ. Պողոսյանը և գովում Գարեգին Բ կաթողիկոսի այդ բարեձևությունները:

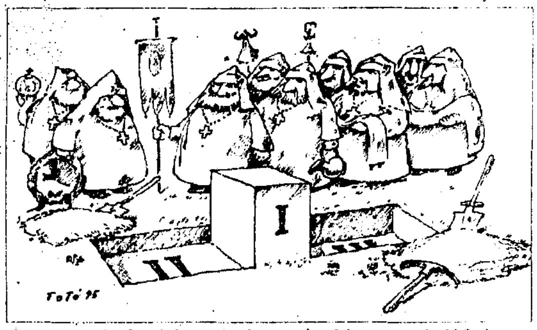

«Ռեփորթըրի» խմբագիրը բացահայտում է նաև կաթողիկոսական ընտրություններին միջամտելու դրդումն և թեկնածուի անձի ճշտորոշման պատճառները, գաղտնիության մթնոլորտ հաղորդելով դրան: Նա բացահայտորեն գրում է. «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի նախապես չծրագրված նիստին մասնակցելու քողի տակ Ն. Ս. Գարեգին Բ-ն անցյալ շաբաթ հրավիրվել էր Հայաստան, որտեղ գաղտնի պայմաններում երկար բանակցություններ տեղի ունեցան կառավարության պատասխանատուների հետ, որոնց ավարտին գրեթե համաձայնություն կայացվել առաջ քաշելու Նորին սրբության թեկնածությունը՝ որպես ամենից ավելի արժանի եկեղեցական ղեկավարի, որն ամբողջացնում է կաթողիկոսական թեկնածուից ակնկալվող որակների մեծ մասը»: Քիչ հետո, դարձյալ կրկնելով նույն միտքը, Էդ. Պողոսյանն այնուհետև, այս անգամ վկայակոչելով «բանակցություններին մոտիկ կանգնած աղբյուրներ», պնդում է, որ Գարեգին Բ կաթողիկոսի ՀՀ կառավարության թեկնածուն լինելու մասին «շատ մոտիկ ապագայում կարող է հրապարակվել» մի պաշտոնական հայտարարություն, որը, ըստ իրեն, վերջ կտա կաթողիկոսի առաջիկա ընտրությունների հարցում «ստեղծված անհանգիստ կացությանը»:

Տես՝ էջ 2

Սկիզբը՝ էջ 1

Վերջում, իր կողմից էլ պատճառաբանելու համար Գարեգին Բ կաթողիկոսի թեկնածությունը, «Ռեփորթըրի» խմբագիրը երկու միտք է առաջ քաշում, առաջինը՝ Էջմիածին-Անթիլիաս հակամարտության, իսկ երկրորդը՝ ՀՅԴ-ականության նկատմամբ նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանի որդեգրած քաղաքականության մասին: «Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսին՝ Ծայրագույն պատրիարք և Ամենայն Հայոց հայրապետ ընտրելու հավելյալ առավելությունը կարող է լինել Մայր աթոռի և Կիլիկիո աթոռի միջև տասնամյակների պատմություն ունեցող հակամարտության կարգավորումը», գրում է Էդ. Պողոսյանը, առանց բացատրելու ինչպես կամ ինչ սկզբունքներով, երբ հայտնի է, որ Կիլիկիո աթոռի իրական տիրակալը ոչ թե Գ[illegible]ին Բ կաթողիկոսն է, այլ [illegible] ՀՅԴ Բյուրոն, որ [illegible] ՀՀ [illegible] կամ որևէ իշխանություն [illegible] ստիպված է նրա հետ բանակցել: Իսկ ինչ վերաբերում է երկրորդ մտքին, նա գրում է. «Ն. Ս. Գարեգին Բ-ի ընտրությունը համապատասխանում է նաև նախագահ Տեր-Պետրոսյանի վերջին ժամանակներում որդեգրած ոճին և ուղեգծին: Առաջ մղելով Ն. Ս. Գարեգին Բ-ի թեկնածությունը, նախագահ Տեր-Պետրոսյանը խլում է ազդեցության մեկ այլ լծակ, որը գտնվում է ՀՅԴ-ականության վերահսկողության ներքո», անպատասխան թողնելով այդ [illegible] հակառակ արդյունքի հնարավորությունը՝ [illegible] նոր [illegible] ստեղծելով ՀՅԴ-ականության համար, այս անգամ Ս. Էջմիածնում...

Ամենավերջում մեր կողմից հայտնենք, որ փետրվարի 25-ին լույս տեսած այդ թղթակցությունը մեր ձեռքի տակ էր գտնվում նույն օրը: Այն չհրապարակեցինք սպասելով ՀՀ պաշտոնական մարմինների հակազդեցության, ինչը 10 օր անց դեռևս չի կատարվել: Ավելացնենք նաև, թե «Արմինիըն Ռեփորթըր» շաբաթաթերթի խմբագիրը Հայաստան էր եկել Ամերիկայի Հայկական համագումարի նախագահ, ազգային հայտնի բարերար, «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի նախագահության անդամ Հրայր Հովնանյանի հետ, որի սերտ բարեկամությունը նախագահ Լ. Տեր-Պետրոսյանի և Գարեգին Բ կաթողիկոսի հետ հայտնի է:

Հ[illegible], Մարտի 18, 1995

NEA

«ԵՍ ՈՐԵՒԷ ՄԵԿԻ ՀԵՏ ԲԱՂԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑ ՉՈՒՆԵՄ»

Կաթողիկոսական ընտրությունների նախաշեմին և արդեն իսկ չհկայած մթնոլորտի պայմաններում, երբ կողմերը արտաքուստ միասնականություն են ներկայացնում, բայց անհարապես թելադրվում են բոլորովին այլ մղումներով, մեզ համար կարևոր էր լսել կաթողիկոսի տեղապահ Թորգոմ արքեպիսկոպոսի կարծիքը:

Պատրիարքին մենք հանդիպեցինք Մեղրի քաղաքի խորհրդարաններից մեկում, և որքան էլ վերջինիս համար մեր հայտնվելն անակնկալ էր, գույնեն ոչ այնքան սիրահոժար, այլ ավելի շատ պարտադրված նա փորձեց որոշ պարզաբանումներ տալ միաժամանակ շեշտելով, թե հրաժարվում է ամեն տիպի հարցազրույցներից:

- Կաթողիկոսի ընտրության մասին ես հետևյալը կասեմ: Ազգային եկեղեցական ժողով պիտի գումարվի: Աշխարհով մեկ ցրված թեմերը ուղարկելու են իրենց թվին համապատասխան պատգամավորներ, որոնք արդեն ընտրված են: Եվ այժմ սպասում ենք, որ ապրիլի 3-ին բոլոր եպիսկոպոսները գան Էջմիածին աշխարհական պատգամավորների հետ մասնակցելու ժողովին, որն իր օրակարգն ունի: Օրակարգում զանազան հարցեր կան, որոնցից մեկն էլ կաթողիկոսի ընտրությունն է: Միայն այդ ժամանակ կարող է հայտնի լինել, թե ովքեր են թեկնածուները, և պատգամավորներն իրենց կամքով ինչպիսի ընտրություն պիտի կատարեն: Սրանից բացի կա նաև ազգային սահմանադրության հարցը մեր եկեղեցու համար, որ իրականում գոյություն չունի: Տարիներ շարունակ այդ մասին խոսվել է, բայց ոչ մի օրինական մարմին այդ տեսակ սահմանադրական օրենքներ նկատի չի առել, չի սահմանել: Դա էլ այս ժողովում կլինի օրակարգում, և ժողովն ինքը պետք է որոշի, թե ինչպես պիտի մոտենալ սահմանադրության վավերացմանը: Զանազան ձևեր կան: Մի տարբերակն այն է, երբ հանձնախումբ է ընտրվում և հանձնարարվում է, որ մեկ տարվա ընթացքում կատարեն աշխատանքը և ներկայացնեն Ազգային եկեղեցական ժողովին:

Եթե պատգամավորներն այլ հարցեր էլ ունեն, դրանք կարող են ներկայացնել գրավոր, որոնք ատենապետների միջոցով կդրվեն սեղանին: Իմ պարտականությունը միայն սա էր, որ այս ժողովը գումարվի կարելվույն չափ օրինավոր և որ մեր եկեղեցին ունենա իր կառույցը ամբողջական կերպով: Միայն Ամենայն Հայոց վեհափառն է, որ պակասում է, և երբ նա ընտրվի, եկեղեցին իր կառույցը կամբողջացնի մեր անկախ հայրենիքի հետ միասին նվիրվելով մեր ժողովրդի մշակութային, սոցիալական, հոգեկան և մինչև իսկ քաղաքական հարցերի լուծմանը:

- Սրբազան, բոլո՞ր պատգամավորներն են օրինական ճանապարհով ընտրվել, որևէ մեկից բողոքներ չե՞ք ստացել:

-Առայժմ կարող եմ ասել եղածների մասին: Եվ սակայն մեկ դեպքի մասին անցյալ օրն իմացա, բայց երբ որ նկատի առանք նրանց առարկությունները, տեսանք, որ ընտրության օրինավորության դեմ առարկություն չի, այլ անձնական մի նկատառում էր. փափագ էր, և դրա համար կարծել էր, որ ինքը, այդ անիրավը զանց առնված է...

- Խոսքը Լուիս Սիմոն Սանուկյանի մասի՞ն է...

- Չգիտեմ, չգիտեմ:

- Մենք տեղեկություն ունենք այն մասին, որ Մայր Աթոռի անունից թեմերին առաքված նամակում հրահանգված է, թե աշխարհական պատգամավորները Էջմիածին պիտի ժամանեն իրենց անձնական միջոցների հաշվին: Չե՞ք կարծում, որ դա կազդի ներկայացուցիչների կազմի թվաքանակի վրա:

- Դա գրված որոշում է: Դա իրենց գործն է և մեր հրահանգի համաձայն արդեն ուղղություններ տրվել են:

- Սրբազան, ճակատագրի բերումով այս ձայներիզի վրա մի քանի օր առաջ ձայնագրվել էր հարցազրույց Արարատյան թեմի առաջնորդ Գարեգին Սրբազանի հետ: Հիմա վրայից Ձեզ հետ հարցազրույցն է...

- Չէ, ես հարցազրույց չեմ տալիս, այլ միայն այն տեղեկությունները, որ արդեն տվեցի: Ես ոչ մեկի հետ ոչ բաղդատության հարց ունեմ, ոչ մեկին հետևելու կամ մյուսից առաջ անցնելու:

- Իսկ Դուք ձեզ ամենահարմար թեկնածուն չե՞ք համարում վեհափառի գահին:

- Դա միայն ժողովը կորոշի:

- Ի՞նչ նպատակով եք այցելել Մեղրի:

- Սա այցելություն է Սյունյաց թեմին: Այս երկու օրվա մեջ մի շարք եկեղեցիներում եղանք: Հատկապես Մեղրիում ես առաջին անգամն եմ լինում (մինչև Կապան եկել եմ 1972թ.): Այսօր շատ գոհ եմ, որ մինչև Արաքս գետի սահմանը, այդ կամուրջը գնացի, լուսանկարվեցի հիշատակի համար աղոթելով, որ այդ սահմանը միշտ բաց լինի, և մեր ժողովուրդը պարսիկների հետ թե քաղաքական, թե տնտեսական հարաբերությունները առողջ պահի, ու որքան կարող ենք օգտվել օգտվենք, որքան կարող ենք օգնել օգնենք:

ՍԵՒԱՆԻ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ՈՒ ՀՈԳԵՒՈՐ ԹԵՐԱԿՂԶԻՆ

«Աշխարհը մուտք չունի այս կղզին»,- ասում էր Լոռի Շանթի Վանահայրը: Իսկ «աշխարհը» եղանակը բացվելու հետ շաբաթը մի քանի անգամ ելումուտ է անում կղզի: Աշխարհից կտրված, ջինջ աչքերով, Սևանի կղզու հոգևոր դպրանոցի սաները դիմավորում ու ճանապարհում են մարդկանց, նրանց զարմանքներն ու տեսակետները կուսակրոնության, կարգաթողների, ճեմարանական կրթության մասին:

Ես չուզեցի ապագայում նրանց տեսնել հոգևոր հովվի դերում, ինձ համար մերժեցի նրանց կուսակրոն դառնալը գերադասելով տեսնել իրենց Երևանում, կանգառներում, սրճարանում, անգամ խորհրդարանում ու Թատերական հրապարակում, բայց ոչ որպես մոլեռանդ կուսակցական կամ դրոշակակիր, որովհետև դա էլ նման կլիներ կուսակրոնության:

Հայաստանում լավ տղաներ կան 17-20 տարեկան, պարզապես նրանք ապագա հոգևորականներ են: Ծով, կղզի, վանք՝ ամեն ինչ մի կողմ. Երևանից ու մնացած Հայաստանից կտրված, բոլոր ժամանակների հայ իշխանավորների ձմեռ-ամառանոցների սերտ հարևանությամբ, Երևանի ու մնացած Հայաստանի լավագույն տղաները պատրաստվում են հոգևոր կյանքի, վերապետուչ Գարեգին եպիսկոպոս Ներսիսյանի համաձայնության արժանացած օրվա ռեժիմով.

1. արթնանալ և մարմնամարզություն 6.45
2. Ժամերգություն 7.30
3. Նախաճաշ 8.30
4. Սկիզբ դասընթացների 9.00
5. Ճաշ 14.30
6. Ազատ ժամ
7. Երեկոյան ժամերգություն 17.00
8. Սերտողություն 17.30
9. Ընթրիք 18.15
10. Սերտողություն 20.10
11. Ազատ ժամ 21.00
12. Քուն 23.00

Ութ մահճակալանոց ննջասենյակը մի քիչ նման էր զորանոցի, ճաշարանի երկար, անհրապույր սեղաններն էլ: Սակայն փաք, մաքուր երկհարկանի հանրակացարանի միջանցքում դրված դաշնամուրի փեղկը միշտ բաց է, նոտակալի ու դաշնամուրի վրա գրքեր, որոնցից օգտվելու համար որևէ մեկի թույլտվությունը պետք չէ: Սրբազանը սիրում է նաև սիրային երգեր, սաները նույնպես:

Դպրանոցի սաներին չեն համոզել, չեն ստիպել: իրենց ազատությունն իրենց կարծիքով սահմանափակ չէ, համոզված լինելուց բացի ուզում են համոզել բոլորին: Կղզի տեղափոխվելուց հետո աղջիկները մնում են ափին, ընկերուհիների հետ կապը կտրվում է: Իսկ ընկերուհիներ անպայման կլինեն, որովհետև հոգևոր ներաշխարհով պապանիներ են: Ծնողների վերաբերմունքը միանշանակ չէ, մեկի որոշումը ողջունել են կղզին գերադասելով քաղաքի պատերի տակ կքանալու, մյուսները ավանդական խորհրդային թոփ չընդունելուց հետո որոշել են սովորել ճեմարանում: Ծնողները սկզբում հաճախ են գալիս տեսակցության, հետո այցելությունները քիչ-քիչ նվազում են:

Ուսումնառությունն ավարտելուց հետո նրանք կարող են վերադառնալ աշխարհիկ կյանքի: Այս ազատության մասին գիտեն, թեև նրանց գիտակցությանը ամուր կպչում է նաև այն, որ դա կընկալվի իբրև անշնորհակալ քայլ իրենց համար ներդրված ջանքերի, ցուցաբերած ջերմության և ուշադրության դիմաց:

Կրթության մակարդակն այսօրվա համալսարանական հումանիտար կրթությունից երևի թե բարձր է: Պատճառը հարուկ ընդունակություններից ու դասախոսների պրոֆեսիոնալիզմից առաջ ստեղծված գիտակցությունն է: Անգլերենի դասախոսի հետ զրուցում են անգլերեն, գերմանացի հյուրերին վանքի ու կղզու պատմությունը պատմում են գերմաներեն, նվագում են, պատմությունից թվերի ու փաստերի հետ փրամաբանական դատողություններ են անում: Սովորում են: Բոլոր աշակերտների նման ճեմարանի սաները հասկանում են դասախոսների ճիշտն ու սուտը, բոլոր ուսանողների նման ունեն սիրած ու չսիրած ուսուցիչներ: Գրքերի պակասություն կար, որովհետև Շանթի «Հին աստվածների» համար հերթ էր սահմանված: «Հին աստվածները» կղզում արգելված գրականություն չէ:

Կրթությամբ աչքի ընկնող տղաները ավելի հետ են մնում երկրի հասարակական, քաղաքական կյանքից: Լրատվությունը նվազագույն է, իսկ միակ միջոցն ու աղբյուրը շրջանային «Սևան» թերթը: Ռուսաստանում սպանված լրագրողների մասին կղզում տեղյակ են, երևի, աշխարհիկ այցելուներից: Հայաստանի քաղաքական իրադարձությունների մասին նորություններ չունեն, թեև «Դրո» կառույցի բոթը հասել էր կղզի, և տղերքը վախեցած չէին:

Սակայն ամեն լավ բան սկսում է կասկածելի թվալ, երբ թերություն չունի: Տղաներն անկեղծությամբ են խոսում, բայց սկզբում միայն լավի մասին: Կատակում են Ամերիկայից հասած 7 բեռնարկղ օգնության մասին. «15 տարվա աղի բլիթի պաշար ունենք»: Իսկ թերությունները վերջում: Արձակուրդը քիչ է: Ժողովրդավարական կղզին գաղտնիքներ չունի, Սրբազանին սաները դիմել են խնդրանքով, բայց արձակուրդը քիչ է: Սրբազանը սիրում է կատակել շնորհվող արձակուրդից առաջ հայտնում է ովքե՞ր են ուզում մնալ կղզում և մնացողներին տանում է անսպասելի ճամփորդության Պետերբուրգից մինչև Ղարաբաղ:

Մի մասը նոր էր վերադարձել ԱՄՆ-ից, թեև ամերիկյան առօրյան նույնպես խիստ էր և ժամանցների հետ շփումը չափազանց հպանցիկ: Սաների կարծիքով թերություն է նաև ընդհանուր սերտողությունը, որով սաներին վարժեցնում են գրասեղանի առաջ աշխատելուն:

Պատերազմի մասին նրանց տեսակետը երկրային է ու համարձակ: Կամավորագրվելու իրենց ցանկությունն են հայտնել Սրբազանին, ու նա պատասխանել է, թե ժամանակը գա՝ ինքը կառաջնորդի: Երանի պատերազմ չտեսնեն այդ հրաշալի, բարեկիրթ տղաները, բայց պատերազմի ժամանակի մասին Գարեգին Սրբազանին արժե հարցնել: Ի՞նչ են դառնալու տղերքը: Այսօր նրանց համար եկեղեցում կատարվող ծիսակատարությունից հետո փող վերցնելը տգեղ է, ուրիշ բան պիտի մտածեն, երազում են հոգևորականի նոր տեսակի մասին: Իսկ նրանք, որ պիտի վերադառնան «աշխարհ», չե՞ն նմանվելու ասպետների խնջույքին հայտնված աբեղայի՝ մանավանդ, երբ «ասպետներն» ավելի գռեհիկ են լինելու և հարցը «դուն այն վախկոտը չե՞ս, որ... փախեր ես կյանքի կռվեն» ձևակերպվելու է սաստիկ գռեհկությամբ:

Ընտրությունն, ուրեմն, ավարտված չէ, որովհետև հին աստվածները շատ են հզոր:

ԼՈՒՍԻՆԵ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ 15 ՄԱՐՏ 1995

Տեսակետ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ընտրությունը

ՎԱՐԱԳ ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Կաթողիկոսի ընտրությունը ծանրակշիռ եւ ազգային տեսակետից ավելի պատասխանատու գործ է, քան նույնիսկ հանրապետության նախագահի ընտրությունը: Հանրապետության նախագահ-ընտրելիս սխալվելը կարելի է երեք–չորս տարուց հետո ուղղել, իսկ կաթողիկոսի ընտրությունը անուղղելի է մինչեւ նրա մահը, որ կարող է տեւել ավելի քան հիսուն տարի: Սահակ Պարթեւը գահակալել է քառասունինը տարի, Գրիգոր Պահլավունին՝ հիսուներեք տարի, Կոնստանդին Բարձրաբերդցին՝ քառասունվեց տարի եւ վերջապես նորոգ հանգուցյալ Վազգեն Ա Կաթողիկոսը՝ երեսունինը տարի: Պատկերացնու՞մ եք մի կաթողիկոս, որ նման վի 17–րդ դարի Մելքիսեթ Կաթողիկոսին՝ մի կաշառառու, անօրեն, ապազգային չար մարդ, որ լեհահայոց թշնամի Նիկոլից մեծ կաշառք վերցրեց եւ նրան օծեց եպիսկոպոս, իսկ սա հայ առաքելական եկեղեցին վերածեց կաթոլիկական եկեղեցու եւ հայերին լեհացրեց՝ վերացնելով լեհահայ խոշոր գաղութը:

Բոլորին հայտնի է, որ խորհուրդների օրոք եկեղեցու հովանավորը չեկան էր, իսկ հայ եկեղեցին այդ կողմից հովանավորվում էր դաժանագույն հետեւողականությամբ: Բոլոր եկեղեցականները անցնում էին հայկական չեկայի կլախալով, որի անցքերը շատ մանր էին: Հայկական չեկան եկեղեցական գործիչներ էր պատրաստում ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ սփյուռքի բոլոր երկրների համար: **Չեկայի գործողություններին պետք է դիմագրավեին սփյուռքի հայկական կուսակցությունները, իսկ այդ կուսակցություններից երկուսը ջրի ծառայագրված էին** խորհրդային կարգերին: Այս կողմից չեկան որեւէ դժվարություն չուներ, ընդհակառակը, բազմաթիվ ջրի օգնողներ ու օժանդակողներ կային ամեն բնագավառում, իսկ հոգեւորականների շրջանում դրանց քանակը ավելի մեծ էր:

Մնում էր չեկային դիմադրող միակ կազմակերպությունը՝ դաշնակցությունը, որ ավելի քան ութսուն տարի հայությունը պաշտպանում էր ամեն փոթորկի դեմ, սա էլ Հրաչ Տասնապետյանի, Հրայր Մարուխյանի, Մոնոֆարյանի եւ այլոց միջոցով դարձավ չեկայի արտասահմանյան ամենահավատարիմ, ամենազարհուրելի գործակալը՝ մյուս կուսակցությունների նախանձի առարկան, որովհետեւ դաշնակցության ծառայագրվելուց հետո մյուսները իրենց թալար արժանիքները կորցրին չեկայի աչքին: ԽՍՀՄ–ի չեկայապետ Կալուգինը հայտնում է. «Ամենամեծ հաջողությունների մենք հասանք Հայաստանի հարցում, որովհետեւ հայ վտարանդիության մեջ ցեռք բերինք հիանալի գործընկերներ»:

Այս «հիանալի գործընկերները»՝ Հրայր Մարուխյանը, Հրաչ Տասնապետյանը, Մոնոֆորյանը, Պերպերյանը եւ այլք, հուսալաբար նաեւ հայ եկեղեցին հանձնեցին չեկայի տնօրինությանը, որը (եկեղեցին) չեկային ավելի էր պետք, քան որեւէ այլ հաստատություն: Եկեղեցին դարձավ չեկայի լրտեսության կենտրոնը՝ գրասենյակներ ունենալով Սփյուռքի հայաշատ վայրերում:

Մինչեւ այժմ էլ մարդիկ կան, որ կարծում են, թե հայ եկեղեցին պառակտված էր այս կամ այն եկեղեցականի հանցանքով: Ոչ մի եկեղեցական այդ գործում հանցանք չուներ: ԽՍՀՄ–ի չեկան Հայաստանի չեկայի միջոցով կամենում էր Անթիլիասի կաթողիկոս դարձնել ոմն Փոլադյանի, Խադ Աջապահյանի, Շավարշ Վարդապետի, եւ գուցե այս շարքը երկար է: Սակայն դաշնակցությունը, ճանաչելով այս թեկնածուներին, թույլ չէր տալիս, որ նրանցից որեւէ մեկը ընտրվի կաթողիկոս: Այդ ժամանակ դաշնակցական բյուրոյում դեռեւս կենդանի էին Հրաչ Փափազյանը, Մովսես Տեր–Գալուստյանը, Սարգիս Զեյթլյանը, Վարդգես Տեր–Կարապետյանը եւ այլք, որոնք անզիջում պայքարում էին, որ Սփյուռքի հայ եկեղեցու հովվապետը չլինի չեկայի գործակալ, այլ լինի դաշնակցական հայրենասեր մի մարդ՝ զերծ չեկայի ազդեցությունից: Պայքարը ընթանում էր ահա այս գետնի վրա: Եկեղեցականների դերը հիշյալ պայքարի մեջ այս կամ այն կողմի համար խոսափերան լինելն էր: Երբ դաշնակցության առաջնորդները վախճանվեցին ու չեկայի ցեռքով կործանվեցին, եւ բյուրոն անցավ Մարուխյանի տնօրինությանը, եկեղեցական պառակտումը վերացավ, դաշնակցական կաթողիկոսը շատ հարցերում հարկադրված ընդառաջեց մարուխյանական բյուրոյի պահանջներին: Այլ հնար չկար: Արդեն Սփյուռքի քաղաքական ու կրոնական գործերն էլ անցան կալուգինների ցեռքը: Եկեղեցական պառակտումը մեջտեղից վերացավ:

Ինչպես վերեւում ասացինք, կաթողիկոսական ընտրությունը հայ ժողովրդի ամենածանր եւ լուրջ հարցն է, որ այս նեղ օրերին ծառայել է հայության առջեւ: Մենք ճանաչում ենք կաթողիկոսական թագի բոլոր հավակնորդներին: Հայ կաթողիկոսը ոչ միայն եկեղեցական, այլեւ պետական գործիչ է: Նրա համար ազգային շահը, Հայաստանի անկախ պետության կայացումը եւ հզորացումը իր համար իր իսկ կյանքից թանկ պիտի լինեն: Նա իր հեռատեսությամբ, իմաստնությամբ, անձնուրացությամբ պետք է դառնա հայոց պետության ղեկավարի աջ բազուկը, եւ իր խոսքը հարգ ու կշիռ պետք է ունենա իշխանության բոլոր օղակների համար: Հայ ժողովուրդը ահա այսպիսի մարդու պետք է ընտրի իր եկեղեցու հովվապետ, այլապես ավելի լավ է առայժմ տեղապահներով բավարարվի, մինչեւ որ արժանավոր թեկնածուն հայտնվի:

Մենք հորդորում ենք համապատասխան մարմիններին, որպեսզի թույլ չտան անցյալում իրեն վարկաբեկած որեւէ ճարպիկ անձի բարձրանալ կաթողիկոսական գահը: Այդ կվարկաբեկի մեր ազգն ու պետությունը: Անցյալ տարիներին թերթերը գրեցին, թե ռուսաց ուղղափառ եկեղեցու պատրիարքը կապված է եղել ՊԱԿ–ի հետ: Այսպիսի մի հայտարարությունը բավական է, որ մենք ողջ աշխարհի առջեւ վարկաբեկվենք: Բ[illegible]ակերտ[illegible]ների, կա[illegible]րքների ու ժամ[illegible] այս բ[illegible] մեկ[illegible]ես կարող ար[illegible], որ [illegible] մեջտեղ չհանվեն: Եվ գուշ պատկերացնեք հայ կաթողիկոսի եւ մեր [illegible] ծանր վիճակը: Ինչ համար Սոլժենիցինը հսկա էր, աշխարհի [illegible] անհաղթահարելի ազնիվ հսկա: Վերջերս այդ տիտանը քաշքշվում է ծամծռված գործակալի իր գաղտնի անունով: Ինչ համար, բայց ինչ նմանները շատ–շատ են, Սոլժենիցինը այլեւս այն հսկան չէ, եւ այժմ չեմ էլ կարող ասել, թե ինչ է, այնքան որ ընկած է իմ եւ շատերի աչքում: Հենց այդպիսի գործչին մեջտեղ հանողների նպատակն է մերկացնել այդ փաստերի հեղինակին:

Եղած թեկնածուների մեջ լավագույնը, մեր կարծիքով, Անթիլիասի Գարեգին Կաթողիկոսն է եւ Արցախի Պարգեւ Սրբազանը, իսկ եթե սրանք էլ չեն համապատասխանում մեր ժողովրդի, մեր պապանի պետության այսօրվա պահանջներին, ապա հայոց պատմությունը դրա բանալին մեզ տվել է: Իններորդ դարում՝ 855 թվականին, պետք էր կաթողիկոս ընտրել: Եկեղեցականների շրջանում չկար կաթողիկոս ընտրվելու համար պատշաճ ու արժանի թեկնածու: Աշխարհական Զաքարիան, որը Կոտայքի Զագ գյուղից էր, մի օրում ամեն ինչում արժանի դարձավ սարկավագության, քահանայության, եպիսկոպոսության, արքեպիսկոպոսության եւ, ի վերջո, օծվեց կաթողիկոս: Եթե եկեղեցականների մեջ չկան արժանավոր թեկնածուներ, ապա կարելի կլինի դիմել այսպիսի կամ մի այլ հնարի:

Այստեղ հարմար է խոսել նաեւ այն մասին, որ վանքը պետք է բեռնաթափվի հին խառնակիչներից, դրամաշորթներից, գաղտնի ականջիրներից, որոնք վանքի սուրբ անունը վարկաբեկում են ու արատավորում: Այդ մասամբ կարող է անել նաեւ նորընծա կաթողիկոսը, բայց լավ կլինի, որ նրա գործը նախօրոք թեթեւացվի, նա գլխացավանքից ազատ արվի: Մենք վանքի վերուդիրին, անցուդարձին ծանոթ ենք եւ լավ գիտենք, թե ովքեր եւ ինչ մարդիկ են այնտեղ թագավորում: Անհրաժեշտ է նոր կաթողիկոսի հետ նոր ազնիվ, ազգանվեր մարդիկ գործեն վանքում: Վանքի հետ կապված մութիկ անցյալի հուշերն ու պատմությունները պետք է ջնջվեն առհավետ, որպեսզի հայոց Մայրավանքը եւ կաթողիկոսությունը դառնան հայրենի նորոգ պետության վեհ գործակիցն ու հենարանը:

Մինչեւ թեկնածուներին անցնելը, նկատենք, որ չարամտորեն տարածված է, թե Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսը բալարկել է իր թեկնածությունը: Սա բացարձակ շահագրգռված անձանց կողմից տարածված նենգապատիր լուր է: Եվ հետո՝ իշխանությունները պետք է ուշադիր լինեն, խարդախումներ են տեղի ունենում, պետք է զգոն լինել:

Այժմ մի երկու խոսք այն թեկնածուների մասին, որոնց մենք նախապատվություն ենք տվել: Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս ԳԱՐԵԳԻՆ Բ–ն Հայաստանի հայության կողմից ճանաչվեց միայն վերջին երեք տարում, երբ նա հնարավորություն ունեցավ հանդես գալու հեռուստացույցով: Նրա մի շարք բանախոսությունները լսելով՝ բոլորս համոզվեցինք, որ նա տաղանդավոր բանախոս (հռետոր) եւ վառ ու պայծառ հայրենասեր մարդ է: Մեր պետության այսօրվա պայմաններում այդպիսի բանախոսական շնորքով օժտված կաթողիկոսը գյուտ կլինի մեր երկրի համար: Նա, ապրելով ու գործելով մուսուլմանական միջավայրում, լավագույնս ճանաչում է մուսուլմանական աշխարհը: Մեր եկեղեցու եւ մուսուլմանական հոգեւոր կյանքի բազմաթիվ հակասություններ նա իր խոսքի եւ մտքի ուժով անպայման կհարթի, եւ մեր երկրի ու Մերձավոր արեւելքի որոշ երկրների միջեւ կստեղծվի բարեկամական ու քաղաքական մեզ ցեռնտու ոլորտներ: Նա այդ նույն շնորհքով ու շիրքով մեր եկեղեցու մինչեւ այժմ ունեցած բարձր հեղինակությունը միջազգային ասպարեզ կհանի, մանավանդ որ առաջիկայում նշվելու է հայոց եկեղեցու եւ քրիստոնեությունը Հայաստանում պետական կրոն դառնալու 1700–ամյակը: Այս շրջանում Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ–ին փոխարինող չկա:

Ինչ վերաբերում է նրա դաշնակցական լինելուն, մենք կարծում ենք՝ այդ նրա առավելությունն է եւ ոչ թե պակասությունը: Նա, լինելով Շանթի, Աղբալյանի, **Գարեգին Հովսեփյանի աշակերտը, չի կարող հեռացած լինել նրանց ազգանվիրյալ ավանդներից ու գաղափարներից: Հենց այդ ավանդներն ու գաղափարներն են անհրաժեշտ այսօր մեր հանրապետության կայացման ու հզորացման ճանապարհին:**

Անցնում է եղել այն մասին, որ նրա եւ դաշնակցության ծափիկությունը կարող է խանգարել հանրապետության նախագահի եւ նրա միասնական գործունեությանը: Մենք ուշիուշով հետեւել ենք նախագահի երկու ելույթների ոգուն ու տառին: Այդ ելույթներում դաշնակցության նկատմամբ միայն փաստաբանական խոսքեր են արձանագրված: Ելույթները վերաբերում են դաշնակցության անունով հանդես եկող եւ դաշնակցության վարկն ու հեղինակությունը արատավորող, դաշնակցությունը կործանող անհատների դեմ: Դաշնակցությունը չի կարող թշնամի լինել Հայաստանի Հանրապետությանը:

Չի կարելի նաեւ հաշվի չառնել նորոգ հանգուցյալ կաթողիկոսի կտակն՝ ու ավանդը, որոնք արդյունք են տարիների մտորումների ու եզրակացությունների: Այդ կտակով նա կաթողիկոսության ընտրելի է համարում Գարեգին Բ–ին: Իմ խոսքը ուղղելով հանրապետության նախագահին՝ պետք է ասեմ, որ նախագահը ճիշտ կվարվի, եթե պաշտպան կանգնի Գարեգին Բ–ի թեկնածությանը*:

Ինչ վերաբերում է Պարգեւ Սրբազանին, այս վերջինիս ես չեմ տեսել եւ չեմ ճանաչում, բայց լսելով Արցախի մտավորականության եւ մի շարք քաղաքական գործիչների բարձր ու անվերապահ կարծիքները եւ տեղեկանալով նրա արցախյան գործունեությանը՝ ես նրան հերոս եմ ճանաչում: Նրա համարձակ ու անվախ գործունեությունը այնտեղ՝ հարազատ Արցախում, ինձ թույլ է տալիս ասելու, որ նա հերոս է, իսկ հերոս կաթողիկոս այժմ մեզ շատ է պետք: Ես չգիտեմ նրա մտավորական կարողությունների մասին, բայց որ նա Արցախում անգնահատելի գործ է կատարում, սա փաստ է եւ իրողություն: Կարծեմ թուրքերը նրա գլուխը նույնպես գնահատել են, որ ապացույց է, թե նա իսկապես թշնամու դեմ գործում է իբրեւ եզակի անձ, իբրեւ հայ արի հոգեւորական, իբրեւ հերոս մարտիկ, որը մշտապես ճակատային քաջամարտիկներին ոգեշնչում է իբրեւ նոր Ղեւոնդ Երեց, եւ իզուր չէ, որ նա Խրիմյանի համբավն է վայելում Արցախում:

Գարեգին Բ–ին Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրելիս Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության գահը թափուր կմնա: Հանուն Հայաստանի, որ մեր ողջ ժողովրդի ազատ ու անկախ հայրենիքն է, այսուհետեւ կարելի կլինի ունենալ միայն մի կաթողիկոս, որը իր սուրբ ձակաճի ներքո մեր միասնական ժողովրդին կառաջնորդի Լուսավորչի հավատով դեպի նորանոր գիտական ու մշակութային նվաճումներ՝ առանց աղանդավորական պառակտիչ գայլերի: Անթիլիասի կաթողիկոսությունը թող վերածվի պատրիարքության եւ ենթարկվի Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին, որպեսզի մենք դառնանք միասնական մի ազգ՝ մի միասնական հայրենիքով:

** Հոդվածը գրված է մինչեւ ՀՀ նախագահի հետ հայրենի հարցազրույցը:*

Լրագիր, 14 Յունուարի, 1995

Հոգեւոր հարցեր

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՆ ԸՍՏ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ԸՆՏՐՅԱԼՆԵՐԻ

Կաթողիկոսական ընտրությունները այսօր քննարկվում են հասարակության բոլոր մակարդակներում՝ սկսած ՀՀ նախագահից, վերջացրած Ազատության հրապարակում մշտապես հերթապահող «քաղաքական վերլուծողներով»: Առաջիկա կաթողիկոսի անձի շուրջ կարծիքները արտահայտվում են մերթ մի լարի վրա նվագով, մերթ մեկ այլ: Ըստ որում, կաթողիկոսական ընտրությունների հարցը արդեն հոգեւոր մակարդակից վերածվել է քաղաքականի

Գագիկ ՆԱՀԱՊԵՏՅԱՆ, «Լրագիր»

Նկատի առնելով, որ ՀՀ Գերագույն խորհուրդն այսօր հանրապետության ներքաղաքական կյանքի եռուն անկյուններից է (եթե ոչ ամենաեռունը), փորձեցինք պարզել, թե ինչպիսի վերաբերմունք գոյություն ունի կաթողիկոսական ընտրությունների վերաբերյալ հանրապետության բարձրագույն օրենսդիր մարմնում՝ ժողովրդի ընտրյալների մեջ:

Մեխակ Գաբրիելյան.- Ցանկացած ժամանակ կաթողիկոսի ընտրության հարցում ինչքան էլ որ տարբեր ուժեր պայքարեն իրար դեմ, ամեն ինչ կատարվում է Աստծո կամքով: Այս փուլը առավել եւս կարեւորվում է, քանի որ մենք արդեն ստեղծել ենք մեր պետությունը եւ ներկայում լուծում ենք ազգային գերխնդիրներ: Այսօր փաստ է, որ մեր եկեղեցին երկփեղկված է եւ ես որպես հայ մարդ մտածում եմ եկեղեցու միասնության մասին: Այս առումով միանշանակ պաշտպանում եմ ՀՀ նախագահի վերջին հարցազրույցում արտահայտված մտքերը կաթողիկոսի աթոռին Գարեգին Երկրորդ վեհափառին տեսնելու վերաբերյալ: Կարծում, որ այդ ճանապարհով կհասնենք եկեղեցու միավորմանը, ինչպես նաեւ այն տարաձայնությունների վերացմանը, որոնք գոյություն ունեն Սփյուռքում, քանի որ Սփյուռքում եկեղեցին համարվում է ժողովրդին միավորող ազգային հիմնական կառույցը:

Ինչ վերաբերում է Մեծի Տանն կաթողիկոսի՝ Սփյուռքյան թեմերի կողմից ընդունելի լինելուն, ի տարբերություն աշխարհիկ կառույցների, կարծում եմ, որ եկեղեցին պետք է զերծ մնա նման հոգեբանությունից, քանի որ, ինչպես արդեն ասացի, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրությունը կատարվում է Աստծո կամքով: Այդ իսկ պատճառով, ընդունելի լինել-չլինելու հարցը արդեն իսկ, իմ կարծիքով, անաստվածային է:

Առաջիկա կաթողիկոսական ընտրությունները կարեւոր են նաեւ այն առումով, որ 70 տարիների ընթացքում մեր եկեղեցին սահմանափակված է եղել եւ այսօր այն բարեփոխումների կարիք ունի: Իսկ այդ բարեփոխումների ընթացքը կախված է նաեւ ընտրվելիք կաթողիկոսի կարողություններից: Այսինքն առաջիկա տարիների ընթացքում մեր եկեղեցին պետք է հասցնի ստեղծել հոգեւորականների [illegible] սերունդը, որոնք մեծ անելիքներ ունեն Հայաստանում եւ հայահոծ գաղութներում: [illegible] չէ, ինչի է նման, որ Հայաստանում եւ նրա[նից] դուրս բազում եկեղեցիներ առանց հոգեւոր հայրերի են:

Մի հանգամանք եւս, որ կարեւոր է ընտրվող կաթողիկոսի համար. մեր եկեղեցին պետք է կարողանա իր գիրկը վերադարձնել ժամանակի ընթացքում իրենից հեռացած իր այն զավակներին, որոնք հանգամանքների բերումով դարձել են այլ եկեղեցիների հետեւորդներ: Միաժամանակ, նորընտիր կաթողիկոսը պետք է լինի տեր նաեւ եկեղեցաշինությանը, եւ այդ առումով ցանկալի կլինի Երեւանում կառուցել տեսնել Զվարթնոցի մայր տաճարի կրկնօրինակը:

Վաչիկ Ստամբոլցյան.- Այսօր Հայաստանում կաթողիկոսական ընտրությունը հասկանալի քաղաքական շրջանակներում թյուր է մեկնաբանվում: Բոլորը կաթողիկոսին տեսնում են քաղաքական գործչի դերում եւ փորձում են իրենց ցանկություններին համապատասխան թեկնածու առաջարկել: Կամ էլ կաթողիկոսին տեսնում են Հայաստան-Սփյուռք կամրջի երաշխավոր, որը շատ է նսեմացնում Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի դերը եւ պատմական առաքելությունը:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը ամենաբարձր պաշտոնն է մեր ժողովրդի համար եւ հոգեւոր, եւ մարմնավոր իմաստով: Նա մեր ժողովրդի դաստիարակն է, հայրը, այդ պատճառով էլ կոչվում է նաեւ հայրապետ, այսինքն ժողովրդի հայր, որը պարտավոր է հոգալ ժողովրդի հոգեւոր զարգացմամբ եւ բարոյական դաստիարակության համար: Իսկ սա ավելի կարեւոր է, քան մեր պետության ձեւը, որովհետեւ քաղաքացիների հոգեւոր նկարագրից է կախված նրանց իրավապաշտ կամ իրավախախտ լինելը:

Կաթողիկոսի ընտրությունը որքան էլ որ մարդիկ են կատարելու, այնուամենայնիվ, ամենակարեւորը Աստված է, նա պիտի իր ընտրությունը կատարի: Հիշենք Աստվածաշունչը, որ ասում է, թե՝ ինչպիսին դուք եք, այնպիսին էլ պիտի ձեզ վրա իշխան կարգեմ: Եթե մեր ժողովուրդն արժանանա Աստծո ողորմությանը, ապա նա մեր գլխին կկարգի բարի հովիվ, եւ նրա օրհնությունը կկախվի մեզ վրա: Իսկ եթե մենք բազում մեղքեր ունենք Աստծո առաջ եւ պղծել ենք մեր նկարագիրը նրա առաջ, ապա այնպիսի ընտրություն պիտի լինի, ինչպիսին մենք ենք:

Ամենօրյա իմ աղոթքն է, որ Աստված մի բարի հովիվ կարգի մեր ազգի վրա, չնայելով մեր մեղավոր վիճակին: Այսօր մեր եկեղեցում կան այնպիսի անձեր, որոնք կարող են լուսավորչյա գահին բազմել՝ Մեսրոպ արքեպիսկոպոսը (Թուրքիայից), Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգեւ Սրբազանը, Գարեգին Բ կաթողիկոսը եւ շատերը: Այնուամենայնիվ, Աստված թող ինքը իր ընտրությունը կատարի, հիշելով մեր մեծ հայրերին՝ Լուսավորչին, Նարեկացուն, Շնորհալուն եւ մեր հայրերին հիշելու համար մեզ մի բարի հովիվ կարգի:

Ռաֆիկ Ղազինյան.- Ինչպես եւ անցյալ դարավերջին, այսօր էլ հայ ժողովուրդը հոգեւոր հովվապետի պատմական ընտրության առջեւ է կանգնած: Այն ժամանակ հայ ժողովուրդը գտավ իր արժանավորին՝ Խրիմյան Հայրիկին: Այդ ժամանակ ազգային ազատագրական պայքարի շրջանն էր: Այսօր ազգային ազատագրական պայքարի այս փուլում կաթողիկոսի միակ թեկնածուն, որին ես տեսնում եմ, Գարեգին Բ կաթողիկոսն է:

Մեր ժողովրդի մեջ առկա հոգեւոր վակուումը մեզնից վանելու համար, մենք պետք է կատարենք պատմական ընտրություն եւ իրավունք չունենք ձեռքից բաց թողնել մեր միակ հնարավորությունը: Իմ կարծիքով, եւ սփյուռքում, եւ հայրենիքում Գարեգին Բ կաթողիկոսը իր խոսքով եւ գործով թափանցել է ցանկացած հայի սիրտը: Նրա՝ կաթողիկոս ընտրվելու պարագայում, ես վստահ եմ, որ կբարվոքվի եկեղեցու այսօրվա վիճակը, մանավանդ, որ եթե ժողովուրդը հավատա իր հովվին, Հայաստանում այլեւս որեւէ աղանդ տեղ ունենալ չի կարող: Ես շատ աղանդավորների հանդիպելով պարզել եմ, որ նրանք հիմնականում այս կամ այն հոսանքի մեջ են մտել եկեղեցու սպասավորների նկատմամբ հավատ չունենալու պատճառով:

Ես ուրախ եմ, որ ՀՀ նախագահը կաթողիկոսական ընտրությունների վերաբերյալ իր հարցազրույցում նույնպես պաշտպանել է Գարեգին Բ կաթողիկոսի թեկնածությունը եւ կիսում է նրա այն խոսքերը, թե բացի Գարեգին Բ-ի մյուս արժանիքներից, նրա՝ կաթողիկոս դառնալուց հետո վերջապես կիրականանա մեր ցանկալի իղձերից մեկը. կմիանան հայ երկու կաթողիկոսությունները եւ Գարեգին Բ-ն ընտրվելով, կդառնա իրական երաշխավորը Սփյուռքի եւ հայրենիքի միավորման:

Իմ կարծիքով, Գարեգին Բ-ի ընտրվելը Աստծո կողմից հայ ժողովրդի համար մեծ նվեր կլինի, եւ ինձ համար անընդունելի է նրա անունը դարձնել քաղաքական շահարկման առարկա:

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՍՏԵՂԾԵՑ ՄԻԱՍՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՀՆԱՐԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հարցազրույցը «Արմենպրես» պետական լրատվական գործակալության տնօրեն Աշոտ Անտինյանի հետ, որին երկրորդեց փոխնախագահ Գագիկ Հարությունյանի հարցազրույցը պետական հեռուստատեսությամբ, հիշեցնում էր խորհրդային ժամանակների ՏԱՍՍ-ի հայտարարությունը: Հասարակության լայն շրջանակներում տարածվող լուրերը, թե այն համարժեք էր «Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ճանաչման մասին ՀՀ նախագահի հրամանագրին», լիովին հիմնավորված էին:

Գեւորգ ՄԻՆԱՍՅԱՆ

Նախագահը կատարեց թեեւ անսպասելի, բայց միարժեքորեն հաղթական քայլ, ինչը պայմանավորված էր թե առաջադրվող թեկնածուի անձնավորության, թե նրա զբաղված պաշտոնի հետ: Ինչպես իրավամբ նշում է ՀՀ նախագահը, «իր աստվածաբանական պատրաստությամբ, հայագիտական հմտությամբ, դիվանագիտական ընդունակություններով եւ վարչական կարողություններով այսօր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ամենաարժանավոր թեկնածուն Մեծի Տանն Կիլիկիո աթոռի հայրապետ Գարեգին Բ վեհափառն է»: Միաժամանակ, ենթադրվում է, որ այս հնարավորության իրագործման դեպքում կհաղթահարվի տարիների ընթացքում խորացած Հայոց եկեղեցու երկփեղկվածությունը: Այսպիսով, նախագահն ակնհայտորեն հանդես է գալիս որպես ազգային միասնականության ջատագով: Հարցազրույցին հաջորդած լուրերը այն մասին, թե Վլադիմիր Շումեյկոն Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին խորհուրդ է տվել քննարկել Տիրան սրբազանի թեկնածությունը, իսկ [illegible] կայացող Փարիզ ելքին՝ Արցախի թեմի առաջնորդի, իսկ հայոց նախագահից [illegible] մի եռակողմ [illegible] ընդգծում են [illegible] որպես [illegible] երաշխավորի իմիջը: Ըստ երեւույթին, չնայած նրան, որ ԱՄՆ-ում ժամանակին նեգրերին ծնում էին, իսկ այժմ գործում են [illegible] օրենքներ, վերջինս [illegible] կայացել է որպես ժողովրդապաշտական երկիր, այդպիսով բազմիցս չարչրկված Արեւելք-Արեւմուտք [illegible] համար [illegible] հեռագրի, կամ Բոբ Դոուլի նախագահության [illegible] Արեւելյան, Արեւմտյան կամ Հարավային Ամերիկաներից բազմաթիվ թեմերից որեւէ մեկի առաջնորդի:

Միաժամանակ, նախագահի որոշումը համընկնում էր եղել ընդդիմադիրների կողմից հրավիրված եւ հրավիրվելիք միտինգներում հայտնվող կարծիքների հետ: Այնպես, որ փաստացի [illegible] է այդքան ջանադրաբար փնտրվող քաղաքական համաձայնության եզրը:

Մինչդեռ Կիլիկիո կաթողիկոսի աթոռը, անկախ գահակալի անձնավորությունից, չափազանց քաղաքականացված է՝ կամա թե ակամա Անթիլիասը համարվում է «դաշնակցական» եկեղեցու կենտրոնը:

Բայց ենթադրվում է, որ իր հարցազրույցով նախագահը ոչ թե ուժեղացնում է ՀՅ Դաշնակցության ներկայությունը երկրում (հիշեցնենք, որ նախագահի մեկ այլ՝ 1994թ. դեկտեմբերի 28-ի հրամանագրով, թմրաբիզնեսին եւ ահաբեկչությանը հովանավորելու համար ՀՅԴ գործունեությունը Հայաստանում արգելված է), այլ այդ կուսակցությանը զրկում է մի կարեւոր աջակցից: Սակայն այն հանգամանքը, որ Դաշնակցությունը որեւէ կերպ չկարողացավ խոչընդոտել իր ղեկավարի արտաքսմանը, իսկ որպես կուսակցություն արգելման համարժեք քայլ համարեց նախագահական աթոռի ցանկապատի մոտ նստելը, ակնհայտորեն ցույց է տալիս, որ ՀՅԴ-ն այնքան ահարկու չէ, որքան նրա մասին խոսում են: Պետք է ենթադրել, որ նախագահի հարցազրույցը չէր հետապնդում Դաշնակցության հենասյուներից մեկը կտրելու մանր նպատակը, այլ ավելի շուտ՝ դեպի հայրենիք բերելու սփյուռքի դաշնակցական տվյալ զանգվածների ուշադրությունը:

Սակայն սփյուռքահայության խնդիրներին սթափ նայող քաղաքական գործիչը չի կարող չընդունել այն իրողությունը, որ շատ հայ շրջանակներ իրենց գոյակերտ են համարում «հակաէջմիածնական» եկեղեցուն պատկանելը: Հենց դա է պատճառը, որ մի շարք երկրներում իրենց թեմերն ունեն թե Էջմիածինը, թե Անթիլիասը: Ի վերջո, եթե նպատակ է հայտարարվում 2 աթոռների միասնականացումը, ապա միայն այս խավն էր պատճառը, որ նախորդ խորհրդային 5 տարիների ընթացքում այս գործընթացում բարեկամության հավաստիացումներից զատ իրական քայլեր չեն կատարվել: Մինչդեռ բարի կամքի առկայության դեպքում [illegible] չէր Էջմիածնի հետ [illegible] գերը, կամ գոնե կատարել «Հայաստան» հիմնադրամի հանդեպ ստանձնած պարտավորությունները: Այն կարծիքը, թե Էջմիածնի գահին Գարեգին վեհափառի նստելով թեմերի միջեւ հակասությունները կվերանան, միայն բարի ցանկություն է, քանի որ անթիլիասականների գոյության պատճառը ոչ թե գահակալի անձնավորությունն է, այլ առկա քաղաքական [illegible], իշխանության կուսակցությունների [illegible] եւ ժողովրդավարական ազդեցության գործիքների բացակայության հանդեպ անվստահությունը:

Եթե եկեղեցու առաջնորդի ընտրությունը բացարձակապես քաղաքականացվում է, իսկ նախագահը, որ հրաժարվում էր իր նախագահական [illegible], արտահայտել է ծավալվող հոգուտ թեկնածուներից մեկի, ապա չի բացառվում նման կաթողիկոսի հետագա շահարկումը իշխանությունների կողմից: Մինչդեռ, Հայաստանի քաղաքական զարգացման ուղիները չեն ենթարկվում քաղքենիական տրամաբանությանը, եւ կարող է այնպես պատահել, որ մի նախկին ընդդիմադիր գործչի սպանության պատճառով 105-ամյա ավանդույթներով կուսակցությունը հռչակվի բռնարարների խումբ եւ արգելվի: Նման տրամաբանության մեջ չի բացառվում որեւէ գաղտնի կազմակերպության հետ ակնհայտ դաշնակցական հակումներով կաթողիկոսի կապերի բացահայտումը եւ այդ առթիվ Հայ Առաքելական եկեղեցու գործունեության արգելումը, կամ, առնվազն, Էջմիածնի գահակալության լուծարումը, որի հետեւանքով ամեն գյուղում կհիմնվի սեփական կաթողիկոսություն:

Ազգ, 15 Մարտի, 1995

ԱԶԳԱՅԻՆ

Կացնի հարուածով եկեղեցական տագնապը չի լուծուի

Պետական կոշտ միջամտութեամբ Ս. Գր. Լուսաւորչի գահին Գարեգին Բ. կաթողիկոսի թեկնածութեան առաջադրումը խոստանում է ստեղծել իրօք շրջադարձային մի նոր կացութիւն՝ սակայն ժխտական իմաստով, Հայ եկեղեցու, հայ ժողովրդի եւ հայկական պետութեան համար անբաղձալի հետեւանքներով: Առաջիկայ ապրիլի 3-ին Ս. Էջմիածնի Մայր տաճարում գումարուելիք Ազգային եկեղեցական ընդհանուր ժողովում այդ թեկնածութեան առաջքաշումը, որը կատարուել է արդէն հանրապետութեան Նախագահի կողմից... անհատ քաղաքացու հանգամանքով, խոստանում է լինել բոլորովին ձեւական՝ ի յառաջագունէ կանխորոշուած լինելով ընտրութիւնների ելքը: Ոչ թէ այն պատճառով, որ Գարեգին Բ կաթողիկոսն անառարկելի արժանաւորն է Լուսաւորչի գահին նստելու, այլ՝ քանզի այդպէս են ցանկանում պետութեան գլխաւորը, միւս ղեկավարները: Մնացեալը, ինչպէս ասում են, տեխնիկայի հարց է՝ մարտի 26-ին Երեւան-Բէյրութ-Երեւան նախագահական ինքնաթիռի հանդիսաւոր երթուդարձ, «Զուարթնոց» օդակայանում ամենայն հայոց կաթողիկոսին վայել պաշտօնական ընդունելութիւն, բոլոր ժողովուրդների նման շոու սիրող մեր ժողովրդի քիմքին հաճելի միջոցառումներ՝ թերեւս նոյնինքն Մայր տաճարի շրջափակում, Գարեգին Բ կաթողիկոսի կողմից արտասուախառն աղօթքներ առ բարձրեալն: Աստուած՝ որպէսզի օգնի իրեն Հայ եկեղեցու եւ հայ ժողովրդի մէկութիւնը ամրագրելու, բարեմիտ մի քանի ազգայինների հետ, յատկապէս սփիւռքից, ոգեւորիչ միամիտ հարցազրոյցներ, հեռուստատեսութեամբ, ռադիոյով, պետական եւ վարձու մամուլով բարձրացուած «ժողովրդային ալիք» ու «ժողովրդի կամքի դրսեւորում», որի առաջ ոչ ոք չի համարձակուի առարկութեան ձայն բարձրացնել: Առարկութեան ձայն չպիտի բարձրացնեն, թերեւս քիչ բացառութեամբ, Մայր աթոռի միաբանները, Երուսաղէմի ու Կոստանդնուպոլսոյ միաբան եպիսկոպոսները ու արտասահմանեան թեմերի առաջնորդները՝ Հայ եկեղեցու ներքին օրինականութեան, պետական ու ազգային շահերի եւ Ս. Էջմիածնի գերակայութեան համար տքնած, դիմացած, պայքարած ու զրկանքների ենթարկուած մեր հոգեւորականները- ինչո՞ւ եւ ինչպէ՞ս դէմ գնալ պետութեան կամքին:

Սկիզբը էջ 1

Կացնի հարուածով եկեղեցական տագնապը չի լուծուի

Չայն չեն բարձրացնի նաեւ մեր ազգային այն կազմակերպութիւններից շատերը, թեմերը, ծուխերն ու բարերարները, որոնք անցնող տասնամեակներին հետեւողականօրէն նիւթապէս, բարոյապէս, անգամ ֆիզիկապէս նեցուկ կանգնեցին Մայր աթոռին ու նրա եկեղեցիների պայծառութեանը, համաշխարհային հեղինակութեան բարձրացմանը, պայքարեցին հերձուածի դէմ: Նրանք լռութիւն կը պահեն՝ չմատնելով իրենց ներքին խռովքը, խոր յուսախաբութիւնը՝ հաւատարմութեան դիմաց ստացած նախատինքի համար: Չայն չեն բարձրացնի նրանք, որոնց համար անընդունելի է կուսակցական միջամտութեան այս ձեւը, առաւելագոյնը նրանք ներկայ չեն գտնուի, չեն մասնակցի պատրաստուող բեմադրութեանը, չուզենալով նոյնականացնել այն: Եւ քանի դեռ չի բարձրացել «ժողովրդային ալիքը» եւ չի տրուել նաեւ իմ ձայնը՝ անձնական եւ միայն անձնական, հետեւեալ նկատառումներն եմ ուզում յանձնել թղթին՝ զէթ պատմութեան համար:

Անշուշտ, Գարեգին Բ կաթողիկոսն իր անհատական կարողութիւններով մեր այն հազուագիւտ եկեղեցականներից է, բայց ոչ միակը՝ ինչպէս պնդում են շատեր, որ իրօք անհատ արժանի է նստելու Ամենայն հայոց հայրապետի գահին: Նրա հոգեւոր-մտաւոր պատրաստուածութիւնը, լեզուների տիրապետելը, պերճաբան խօսող լինելը, հայերէնագիտութիւնը (հանգուցեալ գրող-հրապարակագիր Անդրանիկ Ծառուկեանն էր սրամտօրէն նրան բնութագրում. «Անիկա պէտք եղածէն աւելի գիտէ հայերէն»), հասարակական յարաբերութիւնների (public relations) արժէքն ու դերը գիտակցելը, գիր ու գրականութեան հովանաւոր լինելը, միջազգային հեղինակութիւնը, անհատներից նիւթական միջոցներ ապահովելու դիւրութիւնը եւ այլ բարեմասնութիւնները անժխտելի են յայտնի: Նման արժանիքներով օժտուած քիչ եկեղեցական ունի մեր եկեղեցին, եւ այդ հանգամանքներում նրա թեկնածութիւնը պիտի լինէր անառարկելի, եւ ընտրութիւնը՝ ողջունելի: Սակայն պատմական, իրաւական եւ ազգային քաղաքական մի շարք հանգամանքներ պայմանաւոր են դարձնում նրա բարձրացումը Ս. Էջմիածնի գահին: Պայմանաւոր՝ ինչը քաջ գիտակցում են հանրապետութեան նախագահն ու նրա անձնակազմը, եւ հենց այդ պատճառով էլ խօսում են ինչ-որ երաշխիքների մասին, շատ տարտամ ձեւով, այնինչ գոնէ այս հարցում հրապարակայնութիւնը պէտք էր ապահովուած լինէր ամբողջովին: Եւ քանի դեռ այդ երաշխիքները տեսանելի չեն, ստիպուած ենք անդրադառնալ վերը նշուած հանգամանքներին՝ հակիրճ:

Նուիրագործում պատմական անարդարութեան

1956 թ. ՀՅԴաշնակցութեան կողմից Անթիլիասի կաթողիկոսութեան եւ այնուհետեւ Ս. Էջմիածնին ենթակայ թեմերի բռնագրաւումը գործն էր ոչ միայն այդ կուսակցութեան, այլեւ նրա ետին կանգնած տեղական եւ միջազգային ուժերի ու ծառայութիւնների, սառը պատերազմի պայմաններում: Պատահական չէ, որ այդ գործում ՀՅԴ-ի գլխաւոր մասնակիցը եղաւ Լիբանանի այն ժամանակուայ տխրահռչակ նախագահ Քամիլ Շամունը, որի ժանդարմերիան ու հրոսակները, դաշնակցական ու-ղաչիների (*) հետ, հիմնական գործն արեցին եկեղեցու օրինականութիւնը յարգող եկեղեցականներին, ժողովրդին ու կանանց ահաբեկելու, Անթիլիասի Մայր տաճարից, վեհարանից ու դպրեվանքից դուրս անելու, փետրուարի 13-ին եւ 20-ին ապօրինի «ընտրութիւնները» կայացնելու գործում: Յատկապէս, 1980 թ. ապրիլի 24-ին, լիբանանեան ֆրանսատառ «L'Orient- Le Jour» օրաթերթում նոյն Շամունը պիտի խոստովանէր, թէ ինքն անձամբ ինչ արեց, որպէսզի արտասահմանի հայութեան հայեացքը կտրէր Խ. Հայաստանից եւ իրենց հոգեւոր կենտրոնի ուղղէր դէպի Լիբանան, դէպի Անթիլիաս: Յատկապէս, 1956 թ. մարտի 20-ին, այդ նորօրեայ Շահ Աբասի ժանդարմերիայի ու հրոսակների հսկող ներկայութեամբ, Հայ եկեղեցու եւ նոյնինքն Տանն Կիլիկիոյ աթոռի կանոնների ամենակոպիտ խախտումով կաթողիկոս օծուեց ու ձեռնադրուեց Զարեհ Ա-ը, ընդամենը 2 հայ եպիսկոպոսով (3-րդը մի ասորի էր՝ Սեւերիոս անունով): Զարեհ Ա-ի վաղաժամ մահից յետոյ (ըստ մտերիմների վկայութիւնների՝ նրա սիրտը չդիմացաւ իր իսկ մասնակցութեամբ եղած խժդժութիւններին ու մանաւանդ 1958 թ. միջ-հայկական եղբայրասպան բախումների հետեւանքով ընկած հարիւրաւոր հայ երիտասարդների մահուան կսկիծին), նրան յաջորդեց Խորէն Ա-ը, որին, 1977 թ. մայիսի 28-ին, Աթոռը նոյն կուսակցութեան ձեռքում անխափան պահելու փութաջանութեամբ, աթոռակից-կաթողիկոս դարձաւ Գարեգին Բ-ը, որը նախապէս եպիսկոպոս էր ձեռնադրուել անկասկած ձեւով կաթողիկոս ձեռնադրուած Զարեհ Ա-ի ձեռքով:

1956 թ-ին դեռեւս վարդապետ Գարեգին Բ-ը, հետագայում, բայց դաշնակցականօրէն երիտասարդ միաբան, անմիջական մասնակիցներից մէկը դարձաւ այդ ընտրութեան ու դաւադրութեան, յատկապէս Դերենիկ արք. Փօլատեանին եւ կաթողիկոսական տեղապահ Խադ արք. Աճապահեանին խափելու գործում: Յատկապէս նա, երբ նա արդէն առաջնորդն էր Ս. Նահանգների Արեւելեան շրջանում Անթիլիասի կողմից ստեղծուած մրցակից եւ անջատ թեմի, նա գործուն կերպով շարունակեց պառակտչական աշխատանքները, մինչեւ աթոռակից-կաթողիկոս եւ Խորէն Ա-ի մահից յետոյ, կաթողիկոս դառնալը:

Պատմական այս անարդարութեան, կուսակցական-քաղաքական խարդաւանքների, օտար միջամտութիւնների եւ անձնական փառասիրութիւնների հետեւանքով, որոնց այս կամ այն չափով մասնակից է եղել Գարեգին Բ-ը եւ ըստ ամենայնի օգտուել դրանից, Հայ եկեղեցու եւ հայ ժողովրդի ծոցում ստեղծուել է մի հակաօրինական երեւոյթ ու վիճակ, որը Գարեգին Բ-ի Մայր աթոռ գալով նուիրագործուելու է եւ դառնալու է «օրինական» վարքագիծ բոլոր յետնորդների համար, միաժամանակ պարտուածի եւ պարտուողի հոգեվիճակ պարտադրելով Ս. Էջմիածնին հաւատարիմ մնացած եկեղեցականներին ու հաւատացեալ զանգուածներին, անիմաստ դարձնելով նրանց 39 տարուայ օրինապահութիւնն ու զոհողութիւնները:

Հաւասարազօր աթոռի փենոմէնը

Պատմութեան ընթացքում Հայ եկեղեցին ունեցել է հակաթոռներ, «պալատական» աթոռներ, նոյնիսկ Ս. Էջմիածնի գահի տեղապահներ, սակայն երբեք հարցականի տակ չի դրուել նրա գերակայութիւնը, ոչ որ չի համարձակուել խնդրական դարձնել Հայ եկեղեցու նուիրապետութեան (հիերարխիա) վերին գագաթը: Դա պատահեց միայն 1956 թ-ի բռնագրաւումով, երբ Անթիլիասն իրեն հռչակեց Ս. Էջմիածնի՝ Խ. Միութեան մէջ եւ ՊԱԿ-ի ենթակայութեան տակ գտնուելու պատրուակի տակ, հաւասարազօր աթոռ: Եւ Գարեգին Բ-ը Մ. Նահանգներում գտնուած շրջանում եւ այնուհետեւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ գահ բարձրանալուց յետոյ յատկապէս միջազգային շրջանակներում բազմիցս կրկնել է նոյնը: 1982 թ. Բի Բի Սի ռադիոկայանից նա անձամբ է արտայայտել Հայ եկեղեցու՝ այսպէս կոչուած երկգլխանիութեան մասին, օգտագործելով Biocephalous տերմինը: Կաթողիկոս դառնալուց յետոյ էլ, հակառակ եղբայրութեան, մէկութեան, համերաշխութեան եւ Ս. Էջմիածնի «նախամեծարութեան» մասին խօսքերին, յորդորներին ու ողջագուրումներին, գործնականում նա շարունակել է իր նախորդների գիծը՝ Եկեղեցիների համաշխարհային խորհուրդ եւ միջազգային այլ ֆորումներ առաքելով Ս. Էջմիածնից անկախ եւ առանձին պատուիրակութիւններ:

Հետեւաբար հարց է ծագում՝ եթէ Ս. Էջմիածնի եւ Անթիլիասի աթոռները հաւասարազօր են, ապա ի՞նչ իմաստ ունի եւ արժէ՞ արդեօք մէկ աթոռից տեղափոխուել մէկ այլ աթոռ:

Թեմերի բռնագրաւումն ու երկփեղկումը շարունակուել է

Հայ եկեղեցու բաժանման ամենալուրջ հետեւանքներից մէկը եւ ամենադժուար լուծելի հարցը թեմերի պարագան է: 1956 թ. բռնագրաւումից յետոյ Անթիլիասը կամ իրենն էր կցել (Պարսկաստանի 3 թեմերը եւ Վենեսուելայի համայնքը), եւ կամ տեղի հաւատացեալների դիմադրութեան հանդիպելով զուգահեռ թեմեր էր հաստատել Էջմիածնայ ենթակայ թեմերում (Յունաստան, Մ. Նահանգների Արեւելեան եւ Արեւմտեան թեմեր, Մարսէյլի եկեղեցի), արհեստականօրէն եւ հակականոնականօրէն ոտնակոխելով պատմականօրէն իրեն ենթակայ (1929 թ. Երուսաղէմի պատրիարքութեան կողմից իրեն յանձնուած) թեմերը՝ Լիբանան, Հալէպ, Դամասկոս եւ Կիպրոս:

Միայն 1977 թ. մայիսի 22-ին Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան Ազգային ընդհանուր ժողովը որոշեց իր կանոնադրութիւնից «յապաւել» 32-րդ եւ 33-րդ յօդուածները, որոնք վերաբերում էին արդէն բռնագրաւուած թեմերին եւ նոր թեմերի կցման կարելիութիւններին, այնինչ Վազգէն Ա-ը իր յայտնի 5 կէտերից բաղկացած նամակում պահանջում էր ջնջել դրանք: Դիւանագիտօրէն ընտրուած եւ գործնականում ոչինչ չյանձնարարող «յապաւում» տերմինը, սակայն, մնաց բարեկամեցողութեան շարժ: Գործնականում ոչ միայն չվերադարձուեց ոչ մի թեմ կամ եկեղեցի, այլ փաստօրէն նոր շրջաններ կցուեցին, նոյնինքն Գարեգին Բ-ի հրամանով, առանց դրան թեմ անունը տալու: Այդ է պարագան Ծոցի երկրներում, որտեղ նոր նշանակուած եկեղեցականը Քուէյթից տնօրինում է Շարժայի, Դուբայի եւ Աբու Դաբիի համայնքների գործերը, առանց Ս. Էջմիածնի պաշտօնական համաձայնութեան:

Գարեգին Բ-ը չի ուզեցել եւ կամ չի կարողացել նպաստել Հայ եկեղեցու միութեան վերականգնմանը, թեմական հարցերի լուծմանը նոյնիսկ այն բանից յետոյ, երբ Հայաստանում անկախ պետականութեան հաստատմամբ Անթիլիասը կորցրեց «հաւասարազօր» լինելու եւ թեմեր բռնագրաւելու իր քաղաքական պատճառաբանութիւնը՝ Ս. Էջմիածնի խորհրդային բեւեռման տակ գտնուելու փաստը: Դեռ վերջերս, երբ երջանկայիշատակ Վազգէն Ա-ը մեծածաւալ զիջումների գնաց Յունաստանի թեմի պարագայում եւ իր առաջնորդին (Ոսկան եպս. Գալփաքեան) յետ կանչեց Աթէնքից, փոխարէնը համաձայնութիւն տալով անթիլիասական առաջնորդի ամբողջական պաշտօնավարութեանը, յետագայում սակայն, Անթիլիասի անզիջողութեան պատճառով, ստիպուած եղաւ վերադարձի հրահանգ տալու Ոսկան արքեպիսկոպոսին:

Հետեւաբար, յաջորդ հարցադրումը՝ Անթիլիասից Ս. Էջմիածին տեղափոխուելով Գարեգին Բ-ը ինչպէ՞ս է այստեղ լուծելու այնտեղ լուծել չկարողացած կամ լուծել չուզած հարցերը:

Անթիլիասի կուսակցականացումը

Առայժմ Անթիլիասում եւ նրա թեմերում ու եկեղեցիներում այսօր ոչ դաշնակցական հակումներով ոչ եկեղեցական կայ, ոչ էլ աշխարհական: Բոլորն էլ «յուսալի», «իրային» մարդիկ են: Անթիլիասի երիտասարդ միաբանները չեն էլ թաքցնում իրենց կուսակցական պատկանելիութիւնը, մինչ դպրեվանքում ապագայ եկեղեցականներին դաստիարակում են կուսակցական ոգով: Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան բուն ղեկավար մարմինը Ազգային-քաղաքական ժողովն է, որի անդամները միշտ էլ, նոյնիսկ վերջին 1994 թ. ընտրուածը, գրեթէ ամբողջովին կազմուած են դաշնակցական ղեկավարներից, ներկայ կամ նախկին բիւրոյականներից:

Այս պայմաններում կարելի է ենթադրել, որ Գարեգին Բ-ը Անթիլիասում կա՛մ պատանդն է եւ կամ պատասխանատուներից մէկը նոյն կուսակցութեան: Հետեւաբար Ս. Էջմիածին գալով նա կամ ոչինչ չի կարողանալու անել եւ կա՛մ ոչինչ չի ուզենալու անել յօգուտ Հայ եկեղեցու վերամիաւորման:

Անթիլիասի կուսակցական տիրութեան պարագան բնաւ թաքցուած չի եղել ՀՅԴ-ի կողմից: Դեռեւս 1987 թ-ին ՀՅԴ բիւրոյի պաշտօնաթերթ «Դրօշակում» հրապարակուած իր հարցազրոյցում բիւրոյի ներկայացուցիչ Հրայր Մարուխեանը յայտարարում էր, թէ մեր եկեղեցական հարցի լուծումը իրենց ցանկութիւնն էլ է, սակայն, նշում էր նա, այն պէտք է մտնի Հայաստանի (այն ժամանակուայ) ղեկավարութեան հետ package deal-ի (արտայայտութիւնն իրն է. նշանակում է փաթեթային պայմանաւորուածութիւն) մէջ: Այդ խօսքով, այն պէտք է լուծուի քաղաքական եւ ազգային այլ համաձայնութիւնների շրջանակներում: Կարծում ենք, որ ՀՅԴ-ի դիրքորոշումն այս հարցում ոչ մի դրական փոփոխութիւն չի կրել, այլ ընդհակառակը: Պատրաստ ու՞մ են արդեօք ՀՀ իշխանութիւնները բանակցութեան սեղան նստելու Անթիլիասի իսկական տնօրէնողի՝ ՀՅԴ բիւրոյի հետ: Կասկածում եմ:

Այս պայմաններում, Գարեգին Բ-ի Մայր աթոռ տեղափոխումը ոչ մի էական նշանակութիւն չի ունենայ հարցի լուծման տեսակէտից: Առաւելագոյնը քաղաքական նշանակութիւն կ'ունենայ դաշնակցական որոշ հաշուարկների վրայ կուսակցութիւնը տկարացնելու միտումով, ինչը անընդունելի է Մայր աթոռը կուսակցական-քաղաքական նպատակներով օգտագործելու տեսակէտից:

Տագնապը կը բարդանայ

Բոլոր տուեալները կան ենթադրելու, որ Գարեգին Բ-ի յաջորդն ու յաջորդները Անթիլիասում առաւել կուսակցականացուած եւ առաւել անզիջող մարդիկ են լինելու, եւ նրանց առկայութեան եւ Գարեգին Բ-ի բացակայութեան պայմաններում երկխօսութիւնը շատ աւելի դժուար կը լինի: Վաղուց արդէն այստեղ իր թեկնածուն է ցուցադրում Լիբանանի թեմի առաջնորդ Արամ արք. Քեշիշեանը: Յայտնի հռետոր, տեղական եւ միջազգային շրջանակներին շատ ծանօթ (նա Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի նախագահն է), խիստ կուսակցականացուած եւ անհամբեր փառասիրութիւններով լեցուն մի եկեղեցական, որն ամենահաւանական յաջորդն է համարւում Գարեգին Բ-ի: Նրա իշխանութեան օրով Էջմիածին-Անթիլիաս յարաբերութիւնները առաւել դժուարին կը լինեն, անկասկած:

Ընդհակառակը, Գարեգին Բ-ի Մայր աթոռ բարձրանալը յղի է նոր տագնապներով: Անշուշտ, սկզբնական շրջանում նա իրեն յատուկ նրբանկատութեամբ եւ ճկունութեամբ կ'աշխատի լաւ յարաբերութիւններ մշակել տեղի եւ սփիւռքի էջմիածնական եկեղեցականների հետ, չմոռանալով նաեւ բուն էջմիածնականներին դասեր տալ նրանց ... Սակայն յետագայում, անհաւանական չէ, որ նա, ինչպէս վերջերս ասում էր Մայր աթոռի միաբաններից մէկը, էջմիածնականների համար «մսաղացի» վերածի Մայր աթոռը՝ նրանց տարտղնելով աջ եւ ահեկ, ներմուծելով իր հաւատարիմներին, ինչը կարող է թշնամութիւնների եւ նոր տագնապների դուռ բացել:

Այս եւ մի շարք այլ հանգամանքներ մեզ ստիպում են իրերն եզրակացութիւն կրկնել վերջերս սփիւռքահայ մամուլում Երուանդ Ազատեանի ստորագրած մի յօդուածի վերնագիրը՝ Արժանաւորը՝ ոչ արժանի Ս. Էջմիածնի գահին: Ինչ վերաբերում է հանրապետութեան նախագահի եւ միւս ղեկավարների կողմից Գարեգին Բ կաթողիկոսի առաջադրմանը՝ երկու նկատառում.

Առաջին՝ խօսելով պատմական այս առիթը օգտագործելու մասին, մեր ղեկավարները եկեղեցական հարցի լուծման համար խօսում են նաեւ ինչ-որ երաշխիքներից: Սակայն ի տարբերութիւն միջպետական ու դիւանագիտական խնդիրների, որտեղ խորհրդապահութիւնը կարող է նպաստել բանակցութիւնների արդիւնաւորման, այս պարագայում այդ խորհրդապահութիւնը անտեղի է եւ անտեղի: Սա ներազգային խնդիր է, եւ ամբողջ ազգը, հայրենիքում թէ սփիւռքում, պէտք է յստակ տեսնի, թէ որ՝ ի՞նչ երաշխիք է տալիս, ի՞նչ պարտաւորութիւններ է վերցնում իր վրայ: Այս պարագայում հրապարակայնութիւնը պէտք է կատարեալ լինի:

Երկրորդ՝ մեր հանրապետութեան նախագահը ազգային հարցերում չի սիրում [illegible] աշխատել: Նախընտրում է կացինն ու սղոցը: Անշուշտ, մեր եկեղեցին հիւանդ է: Սակայն, այս պարագայում, հիւանդի կեանքի համար որքանո՞վ է արդիւնաւէտ կացնի օգտագործումը: Մանաւանդ որ այս դէպքում մեր նախագահը պատասխանատու է ոչ միայն անդամահատել, այլեւ նոր սիրտ պատուաստել հիւանդին:

Յ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ

(*) Այսպէս էին կոչում այն ժամանակ այդ կուսակցութեան «մարտական» տղերքը:

ԸՆԴ. ՀՈՎԱՆԵԱՒ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ

«ԳԹՈՒԹՅՈՒՆ»
ՀԲՄ
պաշտոնաթերթ

ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Զ. ՏԱՐԻ,
1995 թ.
ՄԱՐՏ

ԱՊՐԻԼԻ 3-ԻՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ Ս. ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ ԳՈՒՄԱՐՎՈՂ ԱԶԳԱՅԻՆ-ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ ԿԸՆՏՐԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՎՈՐՉԻ ԱԹՈՌԻ 131-ՐԴ ԳԱՀԱԿԱԼԻՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐԻ ԳԱՎԱԶԱՆԱԳԻՐՔԸ

1.	Տ. Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ	302-325
2.	Տ. Ս. Արիստակէս Ա Պարթեւ	325-333
3.	Տ. Ս. Վրթանէս Ա Պարթեւ	333-341
4.	Տ. Ս. Յուսիկ Ա Պարթեւ	341-347
5.	Տ. Փառէն Ա Աշտիշատցի	348-352
6.	Տ. Ներսէս Ա Պարթեւ	353-373
7.	Տ. Շահակ Ա Մանազկերտցի	373-377
8.	Տ. Զաւէն Ա Մանազկերտցի	377-381
9.	Տ. Ասպուրակէս Ա Մանազկերտցի	381-386
10.	Տ. Ս. Սահակ Ա Պարթեւ	387-436
11.	Տ. Ս. Յովսէփ Ա Հողոցմեցի	437-452
12.	Տ. Մելիտէ Ա Մանազկերտցի	452-456
13.	Տ. Մովսէս Ա Մանազկերտցի	456-461
14.	Տ. Ս. Գիւտ Ա Արահեզացի	461-478
15.	Տ. Ս. Յովհաննէս Ա Մանդակունի	478-490
16.	Տ. Բաբգէն Ոթմսեցի	490-516
17.	Տ. Սամուէլ Ա Արծկեցի	516-526
18.	Տ. Մուշէ Ա Այլաբերեցի	526-534
19.	Տ. Սահակ Բ Ուղկեցի	534-539
20.	Տ. Քրիստափոր Ա Տիրառիճցի	539-545
21.	Տ. Ղեւոնդ Ա Եռաստեցի	545-548
22.	Տ. Ներսէս Բ Բագրեւանդացի	548-557
23.	Տ. Յովհաննէս Բ Գաբեղեան	557-574
24.	Տ. Մովսէս Բ Եղիվարդեցի	574-604
25.	Տ. Աբրահամ Ա Աղբաթանեցի	607-615
26.	Տ. Կոմիտաս Ա Աղցեցի	615-628
27.	Տ. Քրիստափոր Բ Ապահունի	628-630
28.	Տ. Եզր Ա Փառաժնակերտցի	630-641
29.	Տ. Ներսէս Գ Տայեցի (Իշխանեցի)	641-661
30.	Տ. Անաստաս Ա Ակոռեցի	661-667
31.	Տ. Իսրայէլ Ա Ոթմսեցի	667-677
32.	Տ. Սահակ Գ Ձորոփորեցի	677-703
33.	Տ. Եղիա Ա Արճիշեցի	703-717
34.	Տ. Յովհաննէս Գ Օձնեցի	717-728
35.	Տ. Դաւիթ Ա Արամոնեցի	728-741
36.	Տ. Տրդատ Ա Ոթմսեցի	741-764
37.	Տ. Տրդատ Բ Դասնաւորեցի	764-767
38.	Տ. Սիոն Ա Բաւոնեցի	767-775
39.	Տ. Եսայի Ա Եղիպատրուշեցի	775-788
40.	Տ. Ստեփաննոս Ա Դունեցի	788-790
41.	Տ. Յովաբ Ա Դունեցի	790-791
42.	Տ. Սողոմոն Ա Գառնեցի	791-792
43.	Տ. Գէորգ Ա Բիւրականցի	792-795
44.	Տ. Յովսէփ Ա Փառպեցի	795-806
45.	Տ. Դաւիթ Բ Կակաղեցի	806-833
46.	Տ. Յովհաննէս Դ Ովայեցի	833-855
47.	Տ. Զաքարիա Ա Ձագեցի	855-876
48.	Տ. Գէորգ Բ Գառնեցի	877-897
49.	Տ. Մաշտոց Ա Եղիվարդեցի	897-898
50.	Տ. Յովհաննէս Ե Դրասխանակերտցի	898-929
51.	Տ. Ստեփաննոս Բ Ռշտունի	929-930
52.	Տ. Թէոդորոս Ա Ռշտունի	930-941
53.	Տ. Եղիշէ Ա Ռշտունի	941-946
54.	Տ. Անանիա Ա Մոկացի	946-968
55.	Տ. Վահան Ա Սիւնեցի	968-969
56.	Տ. Ստեփաննոս Գ Սեւանցի	969-972
57.	Տ. Խաչիկ Ա Արշարունի	973-992
58.	Տ. Սարգիս Ա Սեւանցի	992-1019
59.	Տ. Պետրոս Ա Գետադարձ	1019-1058
60.	Տ. Խաչիկ Բ Անեցի	1058-1065
61.	Տ. Գրիգոր Բ Վկայասէր	1066-1105
62.	Տ. Բարսեղ Ա Անեցի	1105-1113
63.	Տ. Գրիգոր Գ Պահլաւունի	1113-1166
64.	Տ. Ս.Ներսէս Դ Կլայեցի	1166-1173
65.	Տ. Գրիգոր Դ Տղայ	1173-1193
66.	Տ. Գրիգոր Ե Քարավէժ	1193-1194
67.	Տ. Գրիգոր Զ Ապիրատ	1194-1203
68.	Տ. Յովհաննէս Զ Սսեցի	1203-1221
69.	Տ. Կոստանդին Ա Բարձրաբերդցի	1221-1267
70.	Տ. Յակոբ Ա Կլայեցի	1268-1286
71.	Տ. Կոստանդին Բ Կատուկեցի	1286-1289
72.	Տ. Ստեփաննոս Դ Հռոմկլայեցի	1290-1293
73.	Տ. Գրիգոր Է Անաւարզեցի	1293-1307
74.	Տ. Կոստանդին Գ Կեսարացի	1307-1322
75.	Տ. Կոստանդին Դ Լամբրոնացի	1323-1326
76.	Տ. Յակոբ Բ Անաւարզեցի	1327-1341 1355-1359
77.	Տ. Մխիթար Ա Գռներցի	1341-1355
78.	Տ. Մեսրոպ Ա Արտազեցի	1359-1372
79.	Տ. Կոստանդին Ե Սսեցի	1372-1374
80.	Տ. Պօղոս Ա Սսեցի	1374-1382
81.	Տ. Թէոդորոս Բ Կիլիկեցի	1382-1392
82.	Տ. Կարապետ Ա Կեղեցի	1393-1404
83.	Տ. Յակոբ Գ Սսեցի	1404-1411
84.	Տ. Գրիգոր Ը Խանձողատ	1411-1418
85.	Տ. Պօղոս Բ Գառնեցի	1418-1430
86.	Տ. Կոստանդին Զ Վահկացի	1430-1439
87.	Տ. Գրիգոր Թ Մուսաբէկեանց	1439-1441
88.	Տ. Կիրակոս Ա Վիրապեցի	1441-1443
89.	Տ. Գրիգոր Ժ Ջալալբէկեանց	1443-1465
90.	Տ. Արիստակէս Բ Աթոռակալ	1465-1469
91.	Տ. Սարգիս Բ Աջատար	1469-1474
92.	Տ. Յովհաննէս Է Աճակիր	1474-1484
93.	Տ. Սարգիս Գ Միւսայլ	1484-1515
94.	Տ. Զաքարիա Բ Վաղարշապատեցի	1515-1520
95.	Տ. Սարգիս Դ Վրաստանցի	1520-1536
96.	Տ. Գրիգոր ԺԱ Բիւզանդացի	1536-1545
97.	Տ. Ստեփաննոս Սալմաստեցի	1545-1567
98.	Տ. Միքայէլ Ա Սեբաստացի	1567-1576
99.	Տ. Գրիգոր ԺԲ Վաղարշապատեցի	1576-1590
100.	Տ. Դաւիթ Դ Վաղարշապատեցի	1590-1629
101.	Տ. Մովսէս Գ Տաթեւացի	1629-1632
102.	Տ. Փիլիպպոս Ա Աղբակեցի	1633-1655
103.	Տ. Յակոբ Դ Ջուղայեցի	1655-1680
104.	Տ. Եղիազար Ա Այնթապցի	1681-1691
105.	Տ. Նահապետ Ա Եդեսացի	1691-1705
106.	Տ. Աղեքսանդր Ա Ջուղայեցի	1706-1714
107.	Տ. Աստուածատուր Ա Համադանցի	1715-1725
108.	Տ. Կարապետ Ուլնեցի	1726-1729
109.	Տ. Աբրահամ Բ Խոշաբեցի	1730-1734
110.	Տ. Աբրահամ Գ Կրետացի	1734-1737
111.	Տ. Ղազար Ա Ջահկեցի	1737-1751
112.	Տ. Մինաս Ա Ակնեցի	1751-1753
113.	Տ. Աղեքսանդր Բ Բիւզանդացի	1753-1755
114.	Տ. Յակոբ Ե Շամախեցի	1759-1763
115.	Տ. Սիմէոն Ա Երեւանցի	1763-1780
116.	Տ. Ղուկաս Ա Կարնեցի	1780-1799
117.	Տ. Դաւիթ Ե Էնէգէթցի	1801-1807
118.	Տ. Դանիէլ Ա Սուրմառեցի	1807-1808
119.	Տ. Եփրեմ Ա Ձորագեղցի	1809-1830
120.	Տ. Յովհաննէս Ը Կարբեցի	1831-1842
121.	Տ. Ներսէս Ե Աշտարակեցի	1843-1857
122.	Տ. Մատթէոս Ա Կոստանդնուպոլսեցի	1858-1865
123.	Տ. Գէորգ Դ Կոստանդնուպոլսեցի	1866-1882
124.	Տ. Մակար Թ Թեղուտցի	1885-1891
125.	Տ. Մկրտիչ Ա Վանեցի (Խրիմեան)	1892-1907
126.	Տ. Մատթէոս Բ Կոստանդնուպոլսեցի	1908-1910
127.	Տ. Գէորգ Ե Սուրէնեանց	1911-1930
128.	Տ. Խորէն Ա Մուրադբէկեան	1932-1938
129.	Տ. Գէորգ Զ Չէօրէքճեան	1945-1954
130.	Տ. Վազգէն Ա Պալճեան	1955-1994
131.	...	

ՀՈՐԴՈՐԱԿ

Մեծ Պահքի շրջանն է, ասել է թե՝ հոգևոր մաքառումի ու մաքրագործման շրջանը: Բայց Հայաստանն ու Սփյուռքը այս օրերին մեղվափեթակի են նման, որի ընդհանուր բզզոցի մեջ պարզորոշ մի բան է միայն լսվում «ՆՈՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Է ԸՆՏՐՎԵԼՈՒ»: Հասարակ բան չէ. վերջին 1700 տարիների ընթացքում Հայաստան աշխարհը մոտավորապես նման օրեր է ապրել նվազագույնը 130 անգամ: Դարեր են հաջորդել իրար, սերունդներ փոխվել, բայց միշտ էլ, ամեն ընտրությունից առաջ, հայը հույսով լի աղոթք է մրմնջացել՝ ամենազոր Աստծուն աղաչելով, որ մի կարող Հայրապետ, բարի հովիվ պարգևի Լուսավորչի տառապած հոտին:

Հիմա նոր ժամանակներ են, հերոսական, բայց և հակասական ժամանակներ: Ամեն ոք իր կարծիքն ունի, իր կարծիքն է հայտնում, երբեմն էլ մոռանալով պահի ողջ լրջությունն ու հանդիսավորությունը: Թերթերում հոդվածներ են գրվում, ելույթներ, հարցազրույցներ հրապարակվում: Մեկն, օրինակ, իր խոսքում ասում է. «...գիտէի, թէ Գարեգին կաթողիկոսը անդիէն գալով պիտի ցատկէր բոլորին գլուխին վրայէն՝ ելլելու համար Էջմիածնի գահին վրայ» (Ե. Ազատեան, «Ազգ», 9 մարտ 1995), մեկ ուրիշն ատամներն է կրճտացնում «Շրջան» կոչվող թերթում, երրորդը դասեր է տալիս «Բանբերում» (10 մարտ, 1995) և այլն: Սովոր չենք այս ոճին, թեկուզ սովետական շրջանի սերունդ ենք, բայց, անգամ այն տարիներին, ակնածանքով ենք խոսել Եկեղեցու ու եկեղեցականի մասին (բացառություն էին սոսկ գաղափարախոսական չարախոսությունները, որոնք ոչ ոք, ըստ էության, բանի տեղ չէր դնում):

Բայց հիմա «ժողովրդավարություն» է, և ամեն մեկն ասում է սրտի ուզածը: Մինչև ապրիլի սկզբները ու նաև դրանից հետո դեռ շատ բան կգրվի ու կասվի, բայց մեր ցանկությունն է, որ ամեն ինչ չափի մեջ լինի:

«ՆՈՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Է ԸՆՏՐՎԵԼՈՒ», ՀՀ Նախագահն արդեն հայտնել է իր կարծիքը, թվում է՝ ժողովուրդն էլ է հայտնել: Քաղաքական և ոչ միայն քաղաքական մեկնաբանները, «կուսակցական» այրերը և այլք իրենց վերլուծություններն են անում (ենթադրությունների ու ճամարտակության համար լայն դաշտ է բացված), հարցն արծարծվում է միտինգներում և այլն, բայց այս ողջ բազմաձայնության մեջ եկեք չմոռանանք Եկեղեցու ու հավատացյալների կարծիքն էլ հարցնել, չէ՞ որ նախ և առաջ Եկեղեցու պետ է ընտրվելու: Չմոռանանք, որ ամեն ինչի քաղաքականացումը, հատկապես Եկեղեցու պարագայում, ոչ թե առավելություն, այլ մի մեծ թերություն է, որից որքան շուտ ձերբազատվենք, այնքան լավ:

«ՆՈՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ Է ԸՆՏՐՎԵԼՈՒ», աղոթենք առ Աստված, որ Լուսավորչի գահին բազմեցնի ամենաարժանավորին, աղոթենք ու թողություն խնդրենք մեր բազում մեղքերի համար, որպեսզի արժանի լինենք այն կենարար Շնորհին, որի երկնային ճառագումով ստացանք մեր Ս. Եկեղեցին, մեր գիրն ու գրականությունը, մեր հոգևոր կերտվածքի բարոյական ու վեհ գծերը: Արժանավոր հաջորդը լինենք մեր նախնիների, որպեսզի նաև արժանավոր նախնիներ դառնանք մեր հաջորդների համար:

«ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ»

Լրագիր, 17 նոյեմբերի, 1995

NEA

Հոգեւոր հարցեր

ՀԱՅ ՀՈԳԵՎՈՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ՊԵՏՔ Է ՃՇՏԻ ԻՐ ԱՆԵԼԻՔՆԵՐԸ

Այլապես կիմաստազրկվի նրա միջնորդությունը երկնի եւ երկրի միջեւ

Բոլոր գաղափարների, գաղափարախոսությունների էության մեջ կարելի է ընդհանուր կատեգորիաներ եւ մոտեցումներ գտնել: Եւ այս առումով գրեթե բոլոր դեպքերում նպատակներին հասնելու ամենակարեւոր գրավականը միասնությունն է համարվում: Ցավոք, պառակտում երեւույթը ցայտուն կերպով կարելի է ուսումնասիրել եւ հասկանալ Հայաստանի ներքին կյանքը բաղդատելիս: Պառակտումն առկա է քաղաքական ասպարեզում, նկատելի է սերունդների պառակտում, խավերի պառակտում, կարճ ասած, պառակտված է հասարակությունն ամբողջությամբ: Բայց եթե հասարակական պառակտման վերոհիշյալ ձեւերը որոշ տեսաբաններ համարում են զարգացման անհրաժեշտ գրավական, նույնը չի կարելի ասել պառակտման մի այլ ձեւի մասին: Խոսքը հոգեւոր պառակտմանն է վերաբերում:

Նիկոլ ՓԱՇԻՆՅԱՆ, «Լրագիր»

Իրապես հոգեւոր պառակտումը, այսինքն միեւնույն ազգային միավորի ներսում տարբեր կրոնական գաղափարների բախումը եւ հավատացյալ խմբավորումների օտարումը միմյանցից երբեք զարգացման հանգեցնել չեն կարող: Հոգեւոր պառակտումը իր մեջ կառուցողական որեւէ միտում ունենալ չի կարող, եւ այդ պառակտումը անկախ իր ուղղվածությունից բացառապես ապահասարակական գործոն է: Ինչպես այլ դեպքերում, Հայաստանի դեպքում էլ հոգեւոր պառակտումը ամենավտանգավոր երեւույթը պետք է համարել: Դրանով փաստորեն ի չիք է դառնում հայության հոգեւոր ամբողջականության գաղափարը: Եւ թվում է, թե այս ամբողջականության պահպանման առաջին հերթին մտնում է պետության իրավասության շրջանակներ: Այսօր իսկապես պետությունը քննադատվում է նաեւ աղանդավորության նկատմամբ հանդուրժողական վերաբերմունք ունենալու մեջ, որոշ դեպքերում անգամ նրանից պահանջվում է կտրուկ միջոցներ ձեռնարկել այդ խմբավորումների նկատմամբ: Սակայն նման մեղադրանքները անհիմն պետք է համարել, քանի որ նախ աղանդների դեմ պայքարելու այս եղանակը խիստ անօգուտ է, ինչպես քաղաքական, այնպես էլ զուտ արդյունավետության տեսակետից: Աղանդների արգելումը խղճի մասին օրենք ունեցող մեր պետությունում պետք է որ մարդու իրավունքների ոտնահարում համարվի: Այս տեսակետից պետք է խոստովանել, որ հայաստանյան քաղաքական շրջանակները ճիշտ են վարվում աղանդների նկատմամբ չափավոր դիրք գրավելով: Այս մեղմությունը սակայն չի նշանակում, թե աղանդավորները չեն հետաքրքրում քաղաքական շրջանակներին: Կարծիք կա, թե աղանդավորները ֆինանսավորվում են դրսից: Սակայն տրամաբանությունը ենթադրում է, որ հայաստանյան քաղաքական ուժերն էլ չպետք է խորշեն նրանց ֆինանսական որոշակի «օգնություն» ցուցաբերել, քանի որ աղանդավորական զանգվածները ՀՀ-քաղաքացիներ, այսպիսով ընտրողներ, մեծ ուժ են նաեւ քաղաքական առումով եւ անպայմանորեն կօգտագործվեն առաջիկա խորհրդարանական ընտրություններում:

Աղանդների դեմ պայքարի ուղիներ մատնանշելը տվյալ պահին առանց դրանց առաջացման հայաստանյան դրդապատճառներն ուսումնասիրելու, առնվազն ռոմանտիզմ է: Ուրեմն փորձենք հասկանալ, թե ինչ տեղի ունեցավ, որ այսօր Հայաստանում աղանդների հետեւորդները զգալի թիվ են կազմում:

Հանրահայտ է, որ խորհրդային տարիներին հավատքը գտնվում էր խիստ ճնշման տակ: Գիտենք, որ փակվեցին եկեղեցիներ, աքսորվեցին ու գնդակահարվեցին բազմաթիվ հոգեւորականներ: Սակայն մյուս կողմից պետք է ընդունել, որ այդ բռնատիրության ժամանակաշրջանը եկեղեցու համար ինչ որ առումով բարենպաստ էր: Դեռեւս 19-րդ դարի սկզբներից, այսինքն կոմունիստական դարաշրջանից շատ ու շատ առաջ, սկսվել էր հայ հոգեւորականության հեղինակազրկման գործընթացը: Եւ այդ հեղինակազրկումը ցայտուն կերպով արտահայտված է այդ ժամանակաշրջանի հայ գրականության մեջ: Բայց խորհրդային տարիներին կոմունիստական բռնապետության քաղաքականությունը, որ վարվում էր կրոնի եւ հոգեւորականության նկատմամբ, ինչ որ առումով կասեցրեց հեղինակության այդ նկատելի վայրընթացը, որովհետեւ եկեղեցին եւ հոգեւորականությունը հայտնվել էին զոհի վիճակում: Մյուս կողմից, այդ ժամանակաշրջանում հրապարակի վրա գոյություն չունեին աղանդներ, եւ խորհրդային ժամանակաշրջանում եկեղեցին, տվյալ դեպքում Հայ Առաքելական եկեղեցին կրոնական քարոզչության մոնոպոլիստի կարգավիճակ ուներ: Այս դեպքում սակայն դա մի մոնոպոլիա էր, որ չէր հակասում ոչ կոմունիստական երկրի ու ոչ էլ հայ ազգի շահերին:

Նոր ժամանակաշրջաններում հայ հոգեւորականության հեղինակությունը գագաթնակետին հասավ դեմոկրատական գործընթացների հաստատմանը զուգընթաց եւ կար ժամանակ, երբ հոգեւորականի կերպարը նույնացվում էր ազգային առաջնորդի կերպարի հետ: Սակայն այս ամենը երկար չտեւեց, եւ արդեն ազատամիտ մարդիկ անհիմն կամ հիմնավոր կերպով խոսում էին ԿԳԲ-ի եւ հոգեւորականների ինչ որ կապեր ունենալու մասին, կրոնավորների ոչ այնքան կրոնամետ կամ բարեպաշտ կյանքի վերաբերյալ: Եւ այս մասին առաջինը խոսողները, ըստ էության, դարձան այսօրվա աղանդավորության ջատագովները: Պետք է ենթադրել, որ նման հեղինակության նրանք հասել են ոչ թե բարեպաշտ կյանքի, այլ ինչ որ տեղերից բխող ֆինանսական բավականին հորդառատ աղբյուրների շնորհիվ: Աղանդները հեշտությամբ տարածվեցին հատկապես խորհրդային տարիներին կրոնազերծ, այսինքն գործող եկեղեցիներ չունեցող շրջաններում: Եւ մարդիկ աղանդը չտարբերելով պետական կրոնից, հեշտությամբ կուլ տվեցին նետված խայծը, մանավանդ, որ աղանդավորականները չէին խորշում իրենց հետեւորդներին զանազան հումանիտար օգնություններ տրամադրել: Իհարկե, աղանդավորական «մարգարեների» շարքային հետեւորդներին դավաճանության մեջ մեղադրելու փորձերը չափազանց մերկապարանոց են, քանի որ խորհրդային տարիներին գաղափարական խցիկում աճած լինելով, շարքային մարդը դեմոկրատական գործընթացների արդյունքում առաջացած վակուումը լրացնելու կարիք ուներ: Փաստորեն այդ ժամանակաշրջանում եկեղեցին չմասնակցեց պոտենցիալ հավատացյալների հավաքագրման գործընթացին, ինչը հեշտությամբ օգտագործեցին աղանդները, որոնց գործունեությունը չի կարող ազգային համարվել, քանի որ աղճատվում է մեր ազգի հոգեւոր ամբողջականությունը: Հայ Առաքելական եկեղեցու հոգեւորականների անգործունակությունն է պատճառը, որ Հայ Առաքելական եկեղեցին կորցրել է եւ շարունակում է կորցնել պոտենցիալ հետեւորդներին՝ «բարեպաշտ» հոգեւորականների շնորհիվ: Հայաստանի բազում շրջաններում նախկինի նման չկան գործող եկեղեցիներ: Բազմաթիվ տաճարներ կիսավեր են:

Փաստորեն ազգային ամբողջականության համար մղվող պատերազմը այս ճակատում մենք անկասկած տանուլ ենք տվել, դժբախտաբար այս անգամ էլ դասալքության պատճառով: Հայ Առաքելական եկեղեցին ավանդապահությունը զիջում է ոչ միայն գործողությունների նպատակամղվածությամբ, այլեւ քարոզչական մեխանիզմի անարդյունավետության տեսակետից, երբ հայ եկեղեցու արբերի վարքի մասնանշումով զուգակցվող բարեպաշտության քարոզները, սեփական օրինակով չզուգորդվելով կորցնում են իրենց վեհությունը: Եւ ովքեր են մեր հոգեւորականները: Ինչով են զբաղված «ազատ» ժամերին: Այս հարցերի պատասխանը դժվար թե կարելի լինի գտնել, որովհետեւ հոգեւորականությունը ամենափակ հասարակությունն է Հայաստանում: Եւ այդ «փակ» պատկերը մեկուսացնում է հոգեւորականներին ժողովրդից եւ ժողովրդին եկեղեցուց: Դարձյալ ուզում ենք նշել, որ գուցե կարիք չէր լինի միջամտել մեր եկեղեցու ներքին գործերին, եթե խոսքը չվերաբերեր մեր ազգի հոգեւոր ամբողջականությանը: Եւ փաստորեն, եթե հարցը քննարկում ենք զուտ այս տեսակետից, պարզ է դառնում, որ հայ առաքելական եկեղեցու հոգեւորականությունը չի կարողացել կատարել իր ամենակարեւոր, թերեւս Հայ առաքելական եկեղեցուն հատուկ միակ՝ ազգի հոգեւոր ամբողջականությունը պահպանելու ֆունկցիան: Այստեղ ազգային ամբողջականությունը վեր է ամեն տեսակի կրոնական մոտեցումներից, քանի որ զուտ կրոնական տեսակետից ասենք բողոքականությունը եւ առաքելականությունը միեւնույն դերն ունեն: Ավելի ընդհանրական առումով նույն դերն ունեն նաեւ երկու տարբեր կրոններ, ինչպես ասենք Քրիստոնեությունը եւ Կրիշնայականությունը: Ազգի հոգեւոր ամբողջականության տեսակետից Հայ առաքելական եկեղեցին կաղում է արդեն երկու ոտքից: Քանի որ, բացի այն, որ նրա թողտվությամբ անարգել ծավալվում են աղանդները, այն փաստորեն աչքի է ընկնում նաեւ ներքին պառակտվածությամբ: Այս դեպքում ո՞րն է մեր հոգեւորականության դերը: Մոմի արտադրություն կազմակերպե՞լը, բրոշյուրներ ու գրքեր հրատարակե՞լը, եկեղեցու հարստությունները պահպանե՞լը: Կարծում եմ, որ այս ամենը շատ ավելի անկեղծ շահադիտությամբ կարող են կազմակերպել աշխարհիկ մարդիկ: Եւ երկիմաստ է այսօր ստեղծված իրավիճակը, քանի որ մեր հոգեւոր կորուստների համար ոչ ոք կարծես չի պատրաստվում պատասխանատվություն կրել, ընդհակառակը, դրա համար պատասխանատուները նախամեկնարկային դիրքում են եւ պատրաստվում են կեղծիքի ու խաբեության միջոցով հասնել անսահման փառքի, պատվի, հարստության, անգամ ձգ-[illegible] են [illegible] ազգը:

Ազդ., 16 Մարտի, 1995

NEA

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՌԱԿ Կեդրոնական Վարչութեան Խօսքը

Նախագահական անընդունելի միջամտութիւններ կաթողիկոսական ընտրութիւններու նախօրէին

«Արմենփրես»ին տրուած Մարտ 6-ի իր հարցազրոյցով, Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան նոր «ռումբ» մը կը պայթեցնէ մեր ժողովուրդի ազգային կեանքին մէջ, երբ կը յայտարարէ, թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսութեան ամենաարժանաւոր թեկնածուն է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Գարեգին Բ վեհափառը:

Անկախաբար Գարեգին Բ կաթողիկոսի կամ որեւէ այլ կաթողիկոսական թեկնածուի ունեցած արժանիքներէն կամ անոնց մասին գոյութիւն ունեցող վերապահութիւններէն, մեր առաջնահերթ մտահոգութիւնը՝ կաթողիկոսական ընտրութիւններու մէջ Նախագահ Տէր-Պետրոսեանի անընդունելի միջամտութիւնն է, ընտրութեան թուականէն միայն քանի մը շաբաթներ առաջ:

Թէեւ հարցազրոյցի սկզբնաւորութեան Նախագահը կը յայտնէ, թէ «խղճի ազատութեան» օրէնքով պետութիւնը իրաւունք չունի միջամտելու կաթողիկոսական ընտրութեան, սակայն շուտով կ'աւելցնէ, թէ այդ հարցը վերածուած է «լուրջ կարեւոր ազգային խնդրի», եւ ուրեմն, որպէս հայ քաղաքացի, պարտաւոր կը զգայ այդ մասին արտայայտուելու: Որեւէ կասկած չի մնար, թէ Նախագահին արտայայտութիւնները զուտ անհատական մտորումներէ կամ նախընտրանքներէ անդին կ'անցնին եւ որոշիչ դեր կ'ունենան «ընտրութեան» արդիւնքին վրայ:

Գուցէ առաջին անգամը պիտի ըլլար մեր պատմութեան մէջ, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս մը պիտի ընտրուէր իսկական ժողովրդավարական դրութեամբ: Սակայն, պատկան մարմիններու կողմէ երկար ամիսներու նախընտրական մանրամասն ծրագրումներն ու աշխատանքը, ինչպէս նաեւ աշխարհի ամէն կողմէն, իրենց համայնքներէն ընտրուած շուրջ 400 ազգային պատգամաւորներու եւ եպիսկոպոսաց դասու մասնակցութեամբ գումարուելիք Ազգային-եկեղեցական պատկառելի ժողովը այսօր ականահարուած են Նախագահ Տէր-Պետրոսեանի անպատելի, անտեղի եւ անընդունելի, հակադեմոկրատական միջամտութեամբ: Անցեալին, խորհրդային կարգերու շրջանին եւ անկէ առաջ՝ ցարական օրերուն, զէթ երեւութապէս կը պահուէր Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրութեան աւանդութիւնը: Այսօր, անկախ ու ժողովրդավար մեր հայրենիքի Նախագահը դժբախտաբար կ'առնէ քայլ մը, որ անյարիր է դեմոկրատական տարրական սկզբունքներու հետ:

Աւելին, ան կ'արհամարհէ թէ՛ Հայրենիքի եւ թէ մանաւանդ Սփիւռքի մեր եկեղեցական ու ազգային բազմաթիւ հեղինակութիւններ, առանց անոնց հետ խորհրդակցելու կամ մտքերու լուսաբանումի ու պատրաստութեան աշխատանք տանելու՝ նախ քան այսպիսի կտրուկ միջամտութեամբ որոշելու ընտրութեան ճակատագիրը: Սփիւռքի զգացումներու անտեսումը կրնայ շատ աւելի հեռահաս հետեւանքներ յառաջացնել, ժխ-

Ազդակ, 16 Մարտի, 1995 NEA

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՌԱԿ Կեդրոնական վարչութեան խօսքը

Նախագահական անընդունելի միջամտութիւններ կաթողիկոսական ընտրութիւններու նախօրէին

«Արմենպրես»ին տուած մարտ 6-ի իր հարցազրոյցով, Հայաստանի Հանրապետութեան նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան նոր «ռումբ» մը կը պայթեցնէ մեր ժողովուրդի ազգային կեանքին մէջ, երբ կը յայտարարէ, թէ Ամենայն հայոց կաթողիկոսութեան ամենաարժանաւոր թեկնածուն է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Գարեգին Բ վեհափառը:

Անկախաբար Գարեգին Բ կաթողիկոսի կամ որեւէ այլ կաթողիկոսական թեկնածուի ունեցած արժանիքներէն կամ անոնց մասին գոյութիւն ունեցող վերապահութիւններէն, մեր առաջնահերթ մտահոգութիւնը՝ կաթողիկոսական ընտրութիւններու մէջ նախագահ Տէր-Պետրոսեանի անընդունելի միջամտութիւնն է, ընտրութեան թուականէն միայն քանի մը շաբաթներ առաջ:

Թէեւ հարցազրոյցի սկզբնաւորութեան նախագահը կը յայտնէ, թէ «խղճի ազատութեան» օրէնքով պետութիւնը իրաւունք չունի միջամտելու կաթողիկոսական ընտրութեան, սակայն շուտով կ'աւելցնէ, թէ այդ հարցը վերածուած է «լուրջ կարեւոր ազգային խնդիրի», եւ ուրեմն, որպէս հայ քաղաքացի, պարտաւոր կը զգայ այդ մասին արտայայտուելու: Որեւէ կասկած չի մնար, թէ նախագահին արտայայտութիւնները զուտ անհատական մտորումներէ կամ նախընտրանքներէ անդին կ'անցնին եւ որոշիչ դեր կ'ունենան «ընտրութեան» արդիւնքին վրայ:

Գուցէ առաջին անգամը պիտի ըլլար մեր պատմութեան մէջ, որ Ամենայն հայոց կաթողիկոս մը պիտի ընտրուէր իսկական ժողովրդավարական դրութեամբ: Սակայն, պաշտօնական մարմիններու կողմէ երկար ամիսներու նախընտրական մանրամասն ծրագրումներն ու աշխատանքը, ինչպէս նաեւ աշխարհի ամէն կողմէն, իրենց համայնքներէն ընտրուած շուրջ 400 ազգային պատգամաւորներու եւ եպիսկոպոսաց դասու մասնակցութեամբ գումարուելիք Ազգային եկեղեցական պատկառելի ժողովը այսօր ականահարուած են նախագահ Տէր-Պետրոսեանի անպատեհ, անտեղի եւ անընդունելի, հակադեմոկրատական միջամտութեամբ: Անցեալին, խորհրդային կարգերու շրջանին եւ անկէ առաջ՝ ցարական օրերուն, գէթ երեւութապէս կը պահուէր Ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրութեան աւանդութիւնը: Այսօր, անկախ ու ժողովրդավար մեր հայրենիքի նախագահը դժբախտաբար կ'առնէ քայլ մը, որ անյարիր է դեմոկրատական տարրական սկզբունքներու հետ:

Աւելին, ան կ'արհամարհէ թէ՛ Հայրենիքի եւ թէ մանաւանդ Սփիւռքի մեր եկեղեցական ու ազգային բազմաթիւ հեղինակութիւններ, առանց անոնց հետ խորհրդակցելու կամ մտքերու լուսաբանումի ու պատրաստութեան աշխատանք տանելու՝ նախ քան այսպիսի կտրուկ միջամտութեամբ որոշելու ընտրութեան ճակատագիրը: Սփիւռքի զգացումներու անտեսումը կրնայ շատ աւելի հեռահաս հետեւանքներ յառաջացնել, ժխտականօրէն ազդելով Սփիւռք-Հայրենիք յարաբերութիւններուն վրայ: Նախագահը իրաւամբ կ'ըսէ, թէ «քանի դեռ հայութեան մի զգալի հատուածը ապրում է Հայաստանից դուրս, նա (եկեղեցին) շարունակելու է պահպանել իր միաւորիչ ազգային դերը հայրենիքի եւ Սփիւռքի միջեւ»: Սակայն, լրջօրէն մտահոգ ենք, որ նախագահին գործելակերպը կրնայ հակառակ արդիւնքը տալ, երբ գլխաւորաբար Սփիւռքի վերաբերեալ եւ չորս տասնամեակներով արմատաւորուած հարցեր, Երեւանի մէջ նստած, գրչի մէկ հարուածով լուծելու փորձեր կը կատարուին:

Այդ հարցերու մասին խօսելով, նախագահ Տէր-Պետրոսեան կ'ակնարկէ, որ եթէ Գարեգին Բ դառնայ Մայր աթոռի գահակալ, եկեղեցւոյ միասնականութեան վերականգնումը կը լուծուի, ոչ «միանգամից», այլ՝ Կիլիկիոյ աթոռը «աստիճանաբար սահմանափակուելով իր նախնական եկեղեցական վիճակում՝ Լիբանան, Սիրիա, Կիպրոս»: Արդ, արդեօ՞ք կան նման հաւաստիացումներ Վեհ. Գարեգին Բ կաթողիկոսին կողմէ, եւ ո՞րքանով կը տարբերին այդ հաւաստիացումները վերջին 20 տարիներու Գարեգին Բ-ի միասնականութեան հռետորութիւններէն: Վերջապէս. ի՞նչ բան ապահովութիւն կը ներշնչէ նախագահին, թէ Գարեգին Բ-ի՝ Մայր աթոռ բարձրացումով պիտի դադրի Կիլիկիոյ կաթողիկոսութեան հակաթոռի կամ առնուազն մրցակից աթոռի դիրքը:

Նոյնիսկ եթէ նախագահ Տէր-Պետրոսեան համոզիչ պատասխաններ ունի այս հարցումներուն, դարձեալ արդարանալի չէ իր կողմէ ընտրութիւններու նախօրեակին որեւէ մէկ թեկնածուի նկատմամբ դրական կամ ժխտական կերպով եւ հրապարակաւ արտայայտուելու ընթացքը:

Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը, որ 1956-էն ի վեր պայքարի առաջին գիծին վրայ գտնուեցաւ Հայ եկեղեցին հեռու պահելու քաղաքական միջամտութիւններէ, հանրային խիղճի դատաստանին յանձնելու եկեղեցին բաժնելու բոլոր փորձերը որոնց տխուր դերակատարներէն մէկը հանդիսացաւ Գարեգին Բ կաթողիկոսը եւ բարձր պահելու Ս. Էջմիածնի հեղինակութիւնը, այսօր եւս կուգայ իր ձայնը բարձրացնելու եւ անընդունելի հռչակելու այլապէս յարգելի մեր նախագահին անարդար միջամտութիւնը Էջմիածնի կաթողիկոսական ընտրութեան, եւ կոչ կ'ուղղէ բոլոր բարձրաստիճան եկեղեցականներուն, որոնք Էջմիածնի պաշտպանութեան դիրքին վրայ գտնուեցան՝ արտայայտելու իրենց խիղճին ձայնը՝ եկեղեցւոյ վրայ դրուած քաղաքական այս նորօրինակ պարտադրանքին դէմ:

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

NEA

[illegible], 16 մարտի, 1995

Հոգեւոր հարցեր

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ-Ի ԹԵԿՆԱԾՈՒԹՅԱՆԸ ԴԵՄ ԵՆ ՈՉ ՄԻԱՅՆ ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ, ԱՅԼ ՆԱԵՒ ԱՆԹԻԼԻԱՍՈՒՄ

Ըստ մեզ հասած տեղեկությունների Անթիլիասից ներարկվող մի խմբի եկեղեցական թեմեր սպառնացել են Գարեգին Բ-ի Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվելու եւ եկեղեցիների միավորման դեպքում չենթարկվել եւ իրենց անկախ հռչակել կամ միավորվել իրար հետ եւ ստեղծել Հայ Առաքելական մի առանձին եկեղեցի:

Այսպիսով, Հայաստանի Հանրապետության ամենաբարձր մակարդակներում համաձայնեցված լինելուն հանդերձ Գարեգին Բ-ի թեկնածության առաջադրումը առաջիկա կաթողիկոսական ընտրություններում լուրջ խոչընդոտների է դեմ առնում տեղերում: Գնալով ավելի հավանական է դառնում այն տարբերակը, ըստ որի Գարեգին Բ-ն չի հավաքի ընտրողների ձայների անհրաժեշտ քանակությունը, չնայած ՀՀ նախագահի հովանավորչությանը: Ս.Էջմիածնում թեեւ վերջերս որոշում կայացվեց աջակցել Գարեգին Բ-ի թեկնածությանը, սակայն ակնարկվեց, որ դրա անհրաժեշտ պայմանն է Անթիլիասի կողմից Ս.Էջմիածնի գերակայության ընդունումը, ինչին (ինչպես պարզ դարձավ) կտրականապես դեմ են Կիլիկիո աթոռի որոշ թեմեր:

Հ.Խ.

ՌԱԿ-Ը ՄՏԱՀՈԳ Է

Մարտի 6-ին Արմենպրեսին ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի տված հարցազրույցի առնչությամբ ՌԱԿ Կենտրոնական վարչությունը տարածել է մի հայտարարություն, ուր մասնավորապես նշվում է, թե նախագահը «նոր ռումբ մը կպայթեցնէ մեր ժողովուրդի ազգային կեանքին մէջ», երբ կաթողիկոսության ամենաարժանի թեկնածու է համարում Գարեգին Բ կաթողիկոսին: Այստեղ նշվում է, թե անկախ վերջինիս արժանիքներից, նախագահի միջամտությունն այս հարցում անթույլատրելի է: Հայտարարության հեղինակները գտնում են, որ այդ հարցազրույցը կարող է «որոշիչ դեր ունենալ «ընտրութեան» արդյունքի վրա»:

Հայտարարության վերջում արձանագրվում է, թե ՌԱԿ-ը 1956-ից ի վեր պայքար է ծավալել եկեղեցին քաղաքական միջամտությունից զերծ պահելու համար եւ նշվում, թե Գարեգին Բ կաթողիկոսը եկեղեցին բաժանելու «տխուր դերակատարներէն մեկը հանդիսացավ»: ՌԱԿ Կենտրոնական վարչությունը կոչ է հղում բոլոր բարձրաստիճան եկեղեցականներին, «որոնք Էջմիածնի պաշտպանութեան դիրքին վրայ գտնուեցան՝ արտայայտելու իրենց խիղճին ձայնը՝ եկեղեցու վրայ դրուած քաղաքական այս նորօրինակ պարտադրանքին դէմ»:

Լրագիր, 9 մարտի, 1995

ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԿԱՆԽՈՐՈՇՎԱԾ Է

Իսկ ընդդիմությունը ցայտնոտի մեջ հայտնվեց

ՀՀ նախագահը ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ին տված իր հարցազրույցում ասելով, թե իր կարծիքով Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ամենաարժանի թեկնածուն Կիլիկիո աթոռի հայրապետ Գարեգին Բ. վեհափառն է, ըստ էության կանխորոշեց ապրիլի 3-ին կայանալիք կաթողիկոսական ընտրությունների արդյունքը. միանշանակ է, որ Գարեգին Բ-ն կընտրվի Ամենայն Հայոց կաթողիկոս:

Հովսեփ ԽՈՒՐՇՈՒԴՅԱՆ,
«Լրագիր»

Սկիզբ է դրված տեսության (ի դեմս նրա բարձրագույն պաշտոնատար անձանց) անուղակի, սակայն ծանրակշիռ միջամտության ավանդույթին ոչ միայն ներհանրապետական, այլեւ համազգային հոգեւոր-կրոնական կյանքին: Որքան էլ ՀՀ նախագահի այս քայլը քաղաքական մեծ դիվիդենտներ բերեց իշխող ուժերին նախընտրական այս ժամանակահատվածում, սակայն պետք է նկատել, որ այն նաեւ իրական հնարավորություն է ստեղծում Հայ Առաքելական եկեղեցու միասնության վերականգնման համար:

Հասարակության, ընդհանրապես ազգային կյանքի քաղաքական ոլորտի ազդեցությունը հոգեւոր եւ մասնավորապես կրոնական ոլորտի վրա այսուհետ տեղի է ունենալու այնքան ժամանակ, քանի դեռ հոգեւոր արժեքները մեծ դեր են խաղում ազգի, այդ թվում ՀՀ բնակչության քաղաքական կողմնորոշումների մեջ, քանի դեռ Հայ Առաքելական եկեղեցին մնում է Հայաստանի եւ Սփյուռքի միջեւ փոխազդեցության կամուրջներից մեկը, քանի դեռ քրիստոնեությունը մնում է Հայաստանի եւ քաղաքակիրթ աշխարհի քրիստոնյա մասի հոգեւոր առնչման եւ շփման գրավականը` որպես այդ երկուսի մշակութային եւ աշխարհայացքային ընդհանրության խորհրդանիշ:

Այսպիսով, որպես Հայ Առաքելական եկեղեցու միավորման նախաձեռնող հանդես եկավ ՀՀ նախագահը: Այս քայլի ենթատեքստում նկատվում է նաեւ հեռահար նպատակներ ունեցող զիջում Հայ Հեղափոխական Դաշնակցությանը, որի ազդեցության ներքո էր մինչ այժմ դիտվում Կիլիկիո աթոռը:

Ինչպես հայտնի է, մարտի 18-ին Ազգային համաձայնության ընդդիմադիր Դաշինքը հատուկ հանրահավաք է կազմակերպելու` նվիրված նոր կաթողիկոսի առաջիկա ընտրություններին: Ըստ հավաստի աղբյուրների, այդ հանրահավաքի ընթացքում ընդդիմադիր հիմնական կուսակցությունները պետք է հայտարարեին Գարեգին Բ-ին իրենց միանշանակ աջակցության մասին: Նման նախաձեռնությունը կարող էր զգալիորեն խափանել ուժերի ներկա հարաբերակցությունը հօգուտ ընդդիմության, հաշվի առնելով, որ քաղաքական խաղի մեջ էր մտցվելու Հայ Առաքելական եկեղեցու միավորման գաղափարը, որը մեծ ժողովրդականություն է վայելում թե Հայաստանում, թե Սփյուռքում:

Եթե ՀՀ նախագահը հայտարարեր Գարեգին Բ-ին իր աջակցության մասին Ազգային համաձայնության Դաշինքի նմանատիպ նախաձեռնությունից հետո, ապա դա կդիտվեր վերջինիս բարոյական հաղթանակ: Իսկ եթե նախագահը հրաժարվեր Գարեգին Բ-ին սատարելու գաղափարից, ապա վերջինիս հեղինակությունը, ինչպես նաեւ Հայ եկեղեցու միասնության գաղափարը հզոր քաղաքական խաղաքարտ կդառնար ընդդիմության ձեռքին` իշխող ուժերի դեմ:

Հետաքրքրական է, որ ՀՀ նախագահը, թվելով «կաթողիկոսական գահի արժանի թեկնածուներին» (6 հոգու), չնշեց կաթողիկոս ընտրվելու մեծ հնարավորություններ ունեցող Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնի դիվանապետ Ներսես արքեպիսկոպոս Պոզապալյանին:

Ինչեւէ, ՀՀ նախագահը, կանխարգելելով ընդդիմության նմանատիպ նախաձեռնությունը, ըստ էության, չսկսված ավարտին հասցրեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրությունների շուրջ սպասվող իշխանություններ-ընդդիմություն քաղաքական խաղը 1:0 հաշվով, հօգուտ իշխանությունների:

Իսկ միգուցե խաղը դեռ առջեւու՞մ է:

Հայք, 15 մարտի, 1995

NEA

Եկեղեցի

Թորգոմ արքեպիսկոպոս Մանուկյան. «Նորընտիր կաթողիկոսին ժողովն է որոշելու»

Մայր Եկեղեցին ինչպե՞ս է գնում դեպի Ամենայն Հայոց 131-րդ կաթողիկոսի ընտրությունները. Արմենպրեսի թղթակիցը մարտի 14-ին Մայր Աթոռի Վեհարանում այս հարցով դիմեց նույն օրը զանգեզուրյան ուղեւորությունից վերադարձած կաթողիկոսական տեղապահ, Երուսաղեմի պատրիարք Թորգոմ արքեպիսկոպոս Մանուկյանին:

– Գերագույն հոգեւոր խորհրդի նիստերում քայլ առ քայլ նկատի ենք առել բոլոր այն հարցերը, որոնք կապված են Ազգային եկեղեցական ժողովի գումարման հետ,– ասաց նա: – Այդ հարցերի շարքում էր պատգամավորների թվերի ճշտումը, որն ամբողջացվեց հունվար ամսին: Երկրորդ հարցը վերաբերում էր պատգամավորների ընտրության արտոնությանը, եւ դա էլ ամբողջովին ավարտված է: Մինչեւ այսօր ստացված մեր բոլոր տեղեկությունները համակարգչի մեջ են, հետեւաբար կսպասենք ապրիլի 2-ին, երբ ամեն ինչ ամբողջացված կլինի, եւ հաջորդ օրը՝ Ազգային եկեղեցական ժողովի բացմանը այդ բոլորը կհրապարակվի: Առայժմ ամեն ինչ լավ է ընթանում:

– Պատրիարք Սրբազան Տեր, ասում են, թե եկեղեցին գործում է պետությունից անջատ: Սակայն նախընտրական այս շրջանում մամուլում բազմաթիվ թղթակցություններ, կասեի, նույնիսկ ենթադրություններ ու գուշակություններ են հրապարակվել՝ մեկը մյուսից տարբեր, մեկ մյուսին մերժող: Եղել են մասնավոր եւ ոչ մասնավոր կարծիքներ՝ մեկին թմբկահարող, մյուսներին՝ անտեսող...

– Սեփական ներքին հարցերի վերաբերյալ եկեղեցին իր դիրքորոշումն ունի եւ կառավարվում է իր որդեգրած կանոններով: Աշխարհի մեջ թերթեր, խմբագիրներ, անհատներ իրենց անձնական կարծիքները, տեսակետները կարող են ունենալ եւ արտահայտել: Սակայն դա չի նշանակում, թե եկեղեցին է այդպես մտածողը: Եվ հետո՝ եկեղեցու միտքը, եկեղեցու որոշումը միայն իր օրինավոր գումարած ժողովի մեջ կհայտնվի: Ես իրավունք չունեմ որեւէ տեսակետ արտահայտելու, երբ ժողովը դեռ գումարված չէ: Ոչ ոք չի կարող ասել, թե ժողովն իր օրակարգի հարցերն ինչպես պիտի որդեգրի կամ ինչպես պիտի մերժի:

– Մեկ հարց եւս: Ամենայն Հայոց նորընտիր կաթողիկոսի ընտրության վերաբերյալ...

– Մենք պայմանավորվեցինք, որ միայն երկու հարց եք տալու: Բայց քանի որ հիմնական հարց տվիք, խնդրեմ: Այդպիսի հարցին պատասխան չունեմ: Դա միայն ժողովն է որոշելու:

Արմենպրեսի թղթակից

Վ. Սանթրյան

Սբ. Էջմիածին

[illegible], 25 փետրվարի, 1995

Հայացք Ներսից

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Նույնը՝ ժողովրդի ճանապարհով ծառայել Աստծուն

Հոդվածի հեղինակը, ի տարբերություն եկեղեցական թեմաներով գրողների, «Ներսի» անձնավորություն է եւ իրազեկ Հայ եկեղեցու անցուդարձին: Նրա կարծիքով, ապագա կաթողիկոսը պետք է անպայման լինի հայաստանցի, որն առավել լավ է «հարմարված» Հայաստանի այսօրվան: Լինելով «Ներսից», հեղինակի համար առավել կարեւորվում է հատկապես հոգեւոր-եկեղեցական գործունեությունը, ապա միայն՝ մնացած հարցերը: Կարելի է վիճարկել այս դրույթը, չհամաձայնել: Միաժամանակ հայտնի է նաեւ, որ ապագա կաթողիկոսը չի ընտրվելու ողջ ժողովրդի, այլ՝ հոգեւոր թեմերի պատվիրակների կողմից:

1995թ. ապրիլի 3-ը վճռական է մեր եկեղեցու եւ ժողովրդի համար: Եթե հուլիսյան խորհրդարանական ընտրությունները վերաբերում են բացառապես Հայաստանի քաղաքացիներին, ապա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրությունները հույժ կարեւոր են թե Հայաստանի, եւ թե սփյուռքի հայության համար: Այստեղ է, որ մենք պիտի գտնենք միասնության ընդհանուր եզրեր սփյուռքի հետ: Հայ եւ եկեղեցի մեծածավալ հասկացությունները, թերեւս, հայերիս մեջ են միայն այսքան միաձույլ ու համախառն: Առանց մեկի մյուսը իմաստազրկվում է, անէանում:

Կաթողիկոսական ընտրությունները վերջին շրջանում մամուլի ամենաարդիական նյութերից են: Ամբողջ հայ ժողովուրդը ի Հայաստան եւ ի սփյուռս աշխարհի, անհամբեր սպասում է աստվածաշնորհ հաջորդին, Վազգեն վեհափառի թողած անգնահատելի ժառանգությունը վերակենդանացնողին, երիտասարդական ու հայրենասիրական ավյունով վեհ ստեղծագործչին, մշակույթի պաշտպանին, ժողովրդով ու եկեղեցով ապրող մեծ եկեղեցականին ու անձնվեր առաքյալին: Սպասում ենք մեր հոգեւոր հովվապետի մխիթարական պատգամներին՝ շաղախված Քրիստոսի Ավետարանի ոգով: Նրա՝ հոգեւորականի բարձր, կատարյալ կերպարում ցանկանում տեսնել **ազգի առաջխաղացման ուղին, անկեղծ իրական, մաքրամաքուր, հոգեւոր ճանապարհը:**

Այսօր եկեղեցին առավել քան երբեք լուրջ ժամանակաշրջան է ապրում: Սփյուռք-Հայաստան հասկացությունները այստեղ առավել առանձնահատուկ ընդգծում են ստացել:

Ի տարբերություն 1956թ., 1995թ. ընտրությունները խոստանում են լինել առավել առողջ մթնոլորտում, եւ որ ամենակարեւորն է՝ անկախ պետականության պայմաններում:

Ասում են՝ նախագահական ընտրություններն ավելի դյուրին ընթացք են ունենում, քան կաթողիկոսական ընտրությունները: Տեսնենք, թե ինչպիսի դժվարությունների հետ է կապված սույն լարված մթնոլորտը, երբ արդեն հստակորեն գիտենք, թե ինչպիսի հայրապետ ենք ուզում ունենալ:

Ահա այստեղ է, որ սկսում են հստակորեն ընդգծվել «հայաստանցի» եւ «սփյուռքահայ» եզրերը: Պետք է նշել, որ նրանք ամենեւին էլ նույնը չեն, եթե չասենք, որ շատ տարբեր են: Նրանք միեւնույն նյութի մասին մտածում են միանգամայն տարբեր, ամեն մեկը իր երկրին, սովորույթներին ու օրենքներին համապատասխան: Նրանց մտածելակերպը ամբողջովին տարբերվում է հայաստանցու մտածելակերպից: Օրինակ, կարող ենք բերել կաթողիկոսական՝ տեղապահի Սբ.Ծննդյան հայտնի, անգլերեն քարոզը Մայր տաճարում:

Շատերն օրինակ պիտի բերեն Վազգեն վեհափառին, որ կարծես առանձնապես դժվարություն չի հանդիպել գահակալության հենց սկզբից: Պարզապես նշենք, որ 1956-ին վեհափառի երկրորդ հայրենիքը՝ Ռումինիան չէր ծաղկում իր քաղաքակրթությամբ, եւ ոչ էլ գտնվում էր Հայաստանից առավել լավ վիճակում: Վեհափառի եվրոպացուց-հայաստանցու անցումը վերագրենք նրան, որ Ռումինիան Արեւելյան Եվրոպայում է եւ այդ ժամանակ գտնվում էր, Վազգեն վեհափառին շատ ծանոթ ճնշման տակ:

Հայաստանյայց եկեղեցին, որի գլուխը՝ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածինը գտնվում է Հայաստանում, մեր հայրերից ժառանգած հողում, եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի հայաստանցի լինելը կարեւոր նախապայման են մայր Աթոռի հաջողությանց, տնտեսական վերելքի, Հայաստանում հոգեւոր վերազարթնքը ըստ արժանվույն գնահատելու եւ խթանելու առումներով: Հայաստանցուն այլեւս ծանոթ, իր տրամադրության տակ եղած լայն կապերը չեն կարող կարեւոր հետք չթողնել եկեղեցու պայծառության ու տնտեսական զարգացման վրա:

Սփյուռքահայը միայն պիտի ջանա նույնը անել ու չհաջողել երկար ժամանակ (իսկ մենք ժամանակ հաստատ չունենք), քանզի **Հայաստանը սփյուռքահայ մեր հոգեւորականների համար մշտապես եղել է այցելությունների, եպիսկոպոսական ձեռնադրություններին մասնակցելու, կաթողիկոսի հետ հանդիպման վայր եւ ոչ ավելին:** Նրանց համար շատ խորթ պիտի ներկայանա գազի, լույսի եւ այլնի բացակայություններով շրջափակման հետեւանքներով ստեղծված ծանր կացությունը:

Հետեւաբար ավելի ծանրանանք հայաստանցի թեկնածուների վրա:

Արցախի Հայոց թեմի առաջնորդ Պարգեւ արքեպիսկոպոս Մարտիրոսյան. Հիրավի Արցախյան շարժման հենց սկզբից հերոսական ուղի է անցել Արցախի Հայոց Առաջնորդարանը հանձին Պարգեւ սրբազանի: Թեմի կարեւոր ձեռնարկումներից է Երեւանում հրատարակվող «Գանձասար» կիսամյա աստվածաբանական հանդեսը իր գրական հավելվածներով: Գիտենք նաեւ, ինչպիսի հոգեւոր վերելք է ապրում Արցախի հերոսական ժողովուրդը: Թեեւ տարբեր պատճառներով Արցախի մեր ծխական հոգեւորականները տեղափոխվել են Երեւան, այնուամենայնիվ Պարգեւ սրբազանը միայնակ շարունակում է եպիսկոպոսական իր բարձր կոչմամբ կատարել թե ծխական եւ թե վարչական աշխատանքներ:

Խոստովանենք, որ Պարգեւ սրբազանի անունը մեծարող հանգամանքը կապված չէ նրա անձի, հատկապես հոգեւոր ոլորտի գործունեության հետ: Այստեղ հիմնական դերը կատարում է մեր ժողովրդի համար սրբացած Արցախը: Ամենայն Հայոց կաթողիկոս լինելու համար կարծում ենք, սա բավարար նախապայման չէ: Պետք է խորանալ ավելի կարեւոր նյութերի մեջ, որոնք ուղղակի առնչվում են նախ հոգեւոր-եկեղեցական կյանքին: Պատերազմական պայմաններում շարունակ ազատամարտիկների կողքին գտնվելը չի «հատուցվում» այն փաստերով, որոնք առնչվում են թե թեմական, թե վարչական, եւ թե կազմակերպչական աշխատանքներին:

Արարատյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ տեր Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյանը. Ավելի քան 7 տարի նա մեծ աշխատանք է կատարում թեմի առաջնորդարանից ներս: Եթե այլ թեմեր նոր են կազմավորում իրենց առաջնորդարանները, համակարգում անելիքները, Արարատյան թեմը վաղուց ավարտել է առաջնորդարանի կազմավորումը՝ լծվելով արդեն տարբեր եկեղեցիներին կից մասնաճյուղեր հիմնելու գործին: Առաջնորդարանից ներս գործում է Եկեղեցասեր Տիկնանց միությունը, Հայ եկեղեցու երիտասարդաց միությունը, Քրիստոնեական քարոզչական կենտրոնը, որը հայտնի է մեզ իր բազմազան քարոզչական գործունեությամբ թեմի շրջաններում, գյուղերում եւ այլն, հայ եկեղեցասիրաց եղբայրակցությունը, Արարատյան թեմի տարածքում ապրող միակողմանի ու երկկողմանի որբերի հովանավորման կենտրոնը, «Արարատ» հրատարակչությունը, որը հիմնականում զբաղվում է հոգեւոր դասագրքերի տպագրմամբ:

Թեմի ամենակարեւոր նվաճումներից է Սեւանի Վազգենյան դպրանոցը, որն արդեն գործում է 5-րդ տարին: Այստեղ պատրաստվում են հմուտ հոգեւորականներ, հայ աստվածաբանական մտքին ծանոթ գիտակներ, թարգմանիչներ: Վազգենյան դպրանոցի սաները շատ են նոր խոսք ասել մեր ժողովրդին, խոսել ավելի պարզ ու հստակ, ավետարանական ոգուն հարազատ: Գարեգին սրբազանը ձեռնարկել է շինարարական հսկայածավալ գործունեություն Սեւանի թերակղզում՝ ճեմարանի ուսանողական համալիրն ամբողջացնելու համար:

Թեմի շրջանակներից ներս 3-րդ տարին է գործում են երեք հայորդաց տներ (նախկին պիոներ պալատներ), որոնք ոչ վաղ անցյալում ենթակա էին ինքնալուծարման, իսկ այժմ այստեղ իրենց հանգիստն են անցկացնում ավելի քան 12 հազար հայորդիներ:

Այս բոլորը վկայությունն են Գարեգին հոգեւորականի բարձր կոչման, նրա նվիրումին հայ եկեղեցու նկատմամբ: Վերջապես այս բոլորը վկայությունն են հոգեւորական լինելու պարզ բնորոշման՝ ծառայել Աստծուն ժողովրդի ճանապարհով:

Ա.Բ.

Լրագիր, 22 փետրվարի, 1995

Հայ Առաքելական

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՎԱՆԴԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՒ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ. ԵՐԿԸՆՏՐԱՆՔ

Հայ Առաքելական եկեղեցու նոր առաջնորդի ընտրությունը հայ ժողովրդի գոյատեւումը, հոգեւոր վերածնունդն ու տնտեսական վերելքը որոշող կարեւորագույն նախադրյալներից է: Պատահական չէ, որ բոլորին հուզող այս հարցն այժմ լայնորեն արծարծվում է հասարակության լայն խավերում. թե մասնավոր խոսակցություններում, թե հրապարակային ելույթներում նոր կաթողիկոսի անձնավորությունը կարեւորվում է որպես ազգային հարության գրավական:

Գեւորգ ՄԻՆԱՍՅԱՆ

Հայ ժողովուրդն ապրում է առկա կոնկրետության մեջ, որի հիմնական առանձնահատկությունները դեռ երկար ժամանակ կորոշեն մեր կենսակերպը: Իսկ ներկա շրջանում, երբ իրար են խառնվել ժողովրդավարական անկախության իրողությունը եւ տաք ու կուռ բռնատիրական անցյալի հուշերը, ազգի ղեկավարների առաջնային խնդիրն է դառնում արժեքների հստակ համակարգի ստեղծումը:

Անցումային անկայուն փուլում գտնվող հասարակությանը դարաշրջանի զարգացումներին համընթաց եւ ազգի պահանջներին ներդաշնակ հայությանն առաջնորդելու ունակությունը նոր կաթողիկոսի առջեւ դրվող կարեւորագույն պահանջն է: Նման խնդիրների լուծելու ունակություն կարող է ունենալ եռանդուն Առաջնորդը, որը հայ ժողովրդի զարգացման ավանդույթները ընկալելով հանդերձ, իր գործողություններում նախապաշարված չէ անցյալի տաբուներով եւ ընդունակ է հանդես բերել նոր մոտեցումներ:

Համայնավարական համակարգի փլուզումից եւ Հայաստանի անկախացումից անցած տարիների ընթացքում կրոնական գործունեության վրա դրված չհայտարարված սահմանափակումները ըստ էության վերացան: Սակայն այս շրջանում իրական, գործուն շատ քիչ քայլեր են կատարվել Հայ Առաքելական եկեղեցին ժողովրդին մոտեցնելու համար: Սա, հիրավի, եկեղեցու վախվորած կեցվածքի եւ գործունեության հին մեթոդների կիրառման արդյունք էր, եւ նման իրավիճակի կտրուկ փոփոխությունը օրվա հրամայականն է: Եթե նորընտիր կաթողիկոսը լինի կարծրացած հայացքների տեր, ապա նոր մոտեցումների մշակումն ու կիրառումը կդժվարանա եւ կհեռանա անորոշ ժամանակով:

Միաժամանակ, ինքնաբավ միջանձնական ու միջկուսակցական պայքարով բնութագրվող ազգի համար ճակատագրական այս պահին շատ կարեւոր է նրա հոգեւոր եւ աշխարհիկ դերերի, եթե ոչ համակարգված գործողությունների, ապա առնվազն՝ երկխոսության հնարավորությունը: Հայաստանի Հանրապետության ներկա քաղաքական վերնախավը հիմնականում ներկայացնում են երիտասարդ եւ միջին սերնդի գործիչներ, եւ բոլոր հիմքերը կան ենթադրելու, որ անկախ նրանից, թե ինչ կուսակցություններ կհաղթեն հաջորդ ընտրություններում, այս դեպքում եւս կառավարիչների ու օրենսդիրների շարքում կգերակշռի երիտասարդ սերունդը: Իսկ Աստծո եւ մարդկանց կողմից ընտրված առաջնորդների փոխըմբռնման հնարավորությունը անհրաժեշտ է ի նկատի ունենալ նոր կաթողիկոսի ընտրության պարագայում:

Հայոց եկեղեցու նոր առաջնորդի ընտրության հանգամանքում անհրաժեշտ է հաշվի առնել մարդկային այն հումքը, որի առանձնահատկություններից ելնելով պետք է կառուցվի եկեղեցու քաղաքականությունը: Եթե 60-70 ական թվականներին հայ հավատացյալների շրջանում գոնե Հայաստանում գերակշռում էին ծերերը, ապա այսօրվա մեծահասակները դաստիարակվել են ստալինյան բռնապետության պայմաններում, երբ եկեղեցի հաճախելու համար կարող էին զրկվել ոչ միայն կուսակցական անդամատոմսից, այլեւ հայտնվել սիբիրյան ճամբարներում: Այսօր եկեղեցական արարողություններին մասնակցողների մեջ շատ շատերը երիտասարդ են՝ նրանք, ովքեր իրենց ապագան ու գոյության իմաստը չեն կարողանում ըմբռնել օրվա անսուրբ ռացիոնալիզմում: Այդ հանգամանքը լավ են ըմբռնել օտարերկրյա աղանդների քարոզիչները, որոնց մեջ երիտասարդները նշանակալի թիվ են կազմում: Եկեղեցու առաջնորդը պետք է ի վիճակի լինի ընկալել հավատացյալների ամենաակտիվ զանգվածի խնդիրները, դյուրացնի նրանց շփումը եկեղեցու հետ, ինչը կլինի թե նրա գործունեության արդյունավետության ապացույցը եւ թե գործունյա ու բարի հուն կուղղի ազգի ընդարմացած մի հսկայական զանգված, բարի միտք ու արյուն ներարկելով հասարակությանը:

Կաթողիկոսական ընտրություններին Ազգային եկեղեցական ժողովի պատգամավորները թերեւս կփորձեն ոչ թե լուծել ավանդականության եւ գործնականության միջեւ երկընտրանքը, այլ ավելի շուտ՝ համադրել այս երկուսը: Նոր կաթողիկոսը ընտրվելու է մեր եկեղեցու հայրերի միջից, որոնք անգամ երիտասարդ տարիքի դեպքում ունեն բավարար փորձառություն եւ ազգային ու կրոնական ավանդույթների ընկալում: Պետք է հուսալ, որ ազգի ընտրյալները իրենց նախապատվությունը կտան այն առաջնորդին, որն իր եռանդով ու հաստատակամությամբ կհամախմբի հայությունը՝ ստեղծելով ազգային վերածննդի նախադրյալները:

ՀԱՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ ՈՐՈՇԵՑԻՆ ՉՎԻՃԱՐԿԵԼ ԳԱՐԵԳԻՆ Բ-Ի ԹԵԿՆԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սակայն կան վերապահումներ

Հովսեփ ԽՈՒՐՇՈՒԴՅԱՆ, «Լրագիր»

Մի քանի օր առաջ Ս.Էջմիածնում տեղի ունեցավ Հայ Առաքելական եկեղեցու բարձրաստիճան հոգեւորականների խորհրդակցություն, որն ըստ ամենայնի կապված էր նախորդ օրը ՀՀ նախագահի ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ին տված հայտնի հարցազրույցի հետ, որում վերջինս հայտարարել էր առաջիկա կաթողիկոսական ընտրություններին Գարեգին Բ-ի թեկնածությանը իր աջակցության մասին:

Խորհրդակցության ընթացքում մասնավորապես որոշվել է, որ եթե Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ-ն Հայոց կաթողիկոսի առաջիկա ընտրություններին առաջ քաշի իր թեկնածությունը, ապա Հայաստանյայց եկեղեցու բոլոր եպիսկոպոսները, որոնք թեկնածուներ են կաթողիկոսության, իրենց ձայները պիտի տան հօգուտ Գարեգին կաթողիկոսի, քանի որ «Գարեգին կաթողիկոսը օծյալ կաթողիկոս է եւ նրա հետ նախընտրական պայքարը ընդդիմություն է Սուրբ Հոգուն»: Վերջապես «Հայ եկեղեցին մեծ վարկ ունի համաշխարհային եկեղեցիների ընտանիքում եւ նման սխալ վարմունքը կարող է վատ անդրադառնալ մեր եկեղեցու հեղինակության վրա»:

Սակայն մի շարք հոգեւորականներ պնդել են, որ իրենց ձայնը կտան Գարեգին Բ կաթողիկոսին միայն այն դեպքում, եթե լուրջ երաշխիքներ լինեն, որ վերջինիս՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետ ընտրվելու դեպքում, Անթիլիասը կդառնա պատրիարքություն Ս. Էջմիածնի գլխավորությամբ: Բացի այդ, կաթողիկոսական նախընտրական աշխատանքների պատասխանատու, Հայաստանյայց եկեղեցու Ամերիկայի արեւմտյան թեմի առաջնորդ Վաչե արքեպիսկոպոս Հովսեփյանը, ինչպես մարտի 7-ին հաղորդել էր «Նոյյան տապանը», Կալիֆորնիայի հայ մամուլի ներկայացուցիչներին հայտարարել էր, որ «Գարեգին Բ-ն արդեն կաթողիկոս է եւ չի կարող դրվել նրա՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվելու հարցը»: **2**

1 Հայ Առաքելական եկեղեցու ներքո Էջմիածին-Անթիլիաս հակասությունները հանրահայտ են: Այս երկու կաթողիկոսարանների հարաբերությունների ջերմացում սկսվեց Հայաստանի անկախությունից հետո, Վազգեն Ա-ի եւ Գարեգին Բ-ի համատեղ ջանքերով: Սակայն այսօր, Վազգեն Ա-ի մահից հետո, Հայաստանյայց եկեղեցու բարձրաստիճան հոգեւորականները հասկանալ են տալիս, թե կհամաձայնեն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ-ի գերիշխանությանը ողջ Հայ Առաքելական եկեղեցում միայն Անթիլիասի միավորման գնով Ս.Էջմիածնին՝ պատրիարքության կարգավիճակով:

Սակայն հիշենք, որ ՀՀ նախագահը, որը իր հարցազրույցով փաստորեն կանխորոշեց հաջորդ կաթողիկոսին, ասել էր, թե «Կիլիկիո աթոռը, որպես պատմական հաստատություն թերեւս դեռ երկար ժամանակ կպահպանի իր գոյությունը, սակայն դրա հետ մեկտեղ անվերապահորեն ընդունելով Էջմիածնի գերակայությունը եւ աստիճանաբար սահմանափակելով իր նախնական եկեղեցական վիճակներում՝ Լիբանան, Սիրիա, Կիպրոս»: Սակայն այդ դեպքում ո՞վ պետք է ընտրվի Կիլիկիո հաջորդ կաթողիկոս: Ըստ քաղաքական տրամաբանության մեր պատկերացումների (իսկ կաթողիկոսական ընտրությունների շուրջ մինչ այժմ տեղի ունեցող իրադարձությունները մեկ հստակ ցույց են տալիս, որ ենթարկվում են նախեւառաջ հենց քաղաքական տրամաբանությանը), Կիլիկիո հաջորդ կաթողիկոս կընտրվի Հայաստանյայց եկեղեցու որեւէ բարձրաստիճան հոգեւորական: Ըստ այն լայն քարոզչական արշավի, որ մինչ այժմ ծավալվել է ՀՀ իշխանություններին հարող մամուլի եւ հեռուստատեսության կողմից հօգուտ Հայաստանյայց եկեղեցու Արարատյան թեմի առաջնորդ Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյանի, ինչպես նաեւ Հայաստանյայց եկեղեցու Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգեւ սրբազանի, պետք է ենթադրել, որ Անթիլիասի հաջորդ առաջնորդը կլինի այս երկուսից կամ մեկը կամ մյուսը:

Սակայն պետք չէ բացառել նաեւ մեկ այլ տարբերակ. տեղի է ունենում քաղաքական խավի այնպիսի յուրօրինակ փոփոխություն, որ ՀՀ նախագահի դիրքորոշումը չի ազդում կաթողիկոսական ընտրություններին մասնակցող 400 պատգամավորների մեծ մասի դիրքորոշման վրա (գործում են Էջմիածին-Անթիլիաս հակասությունները) եւ ի վերջո, Ամենայն Հայոց կաթողիկոս է ընտրվում ոչ Գարեգին Բ-ն, ոչ Գարեգին Ներսիսյանը, այլ մեկ ուրիշ թեկնածու:

Ազգ, 8 Մարտ, 1995

NEA

— Դեռևս կա՞ն խնդիրներ, որոնք դժվարացնում են Գևորգյան հոգևոր խորհրդի աշխատանքը:

— Ոչ: Ես կխորհեմ, որ ամեն ինչ նորմալ վիճակի մեջ է և ոչ մի խնդիր առայժմ չեմ տեսնում:

— Արդեն քանիցս անդրադարձել ենք Ռուսաստանի թեմի ներկայացրած պատգամավորների թվի վիճահարույց հարցին: Ինչպե՞ս այն ընդունեցիք:

— Այն թիվը, որ նախապես վերցված էր Ռուսաստանի կառավարական ցուցակներից, այնքան էլ ճշգրիտ չէր: Ռուսաստանի թեմի առաջնորդ Տիրան Սրբազանն ինքն էլ կամ, մասնակցեց Գևորգյան հոգևոր խորհրդի նիստին և ներկայացրեց տարբեր համայնքներից ստացված նամակները, որոնք ճշտում էին այդ թվերը: Նա ասաց, որ Ռուսաստանում, Կովկասում և Միջին Ասիայում ապրում են մոտ 2,5 մլն հայեր:

համոզված եմ և միանգամայն համոզված եմ, որ այդպիսի կարևոր պաշտոնի արժանի չեմ: Սա ասում եմ ամենայն անկեղծությամբ, ոչ թե իբրև ձևականություն, այլ ասելու, որ ողջակի հրաժարվում եմ: Այսօրվա պայմաններում, այդ աթոռը ես կկասեմ փառք առոռ: Ես կկասեմ, որ այդ աթոռի վրա նստող նոր Ամենայն հայոց հայրապետը պետք է ունենա շատ-շատ ծանր լուծ և կխորհեմ, թե այդ ծանր լուծը կրելու կարողությունը չունեմ: Կարծում եմ նաև, որ մարդիկ, որոնք կարծում են, թե Ամենայն հայոց կաթողիկոսական աթոռը փառքի աթոռ է, կսխալվեն և կսխալվեն: Այսօրվա պայմաններում, Ամենայն հայոց կաթողիկոսական աթոռը խաչափայտ կդառնա շատ մեծ զոհողության:

— Ձեր անունն հետ կապված հաջորդ հարցը Ամերիկայի արևելյան թեմում տեղի ունեցած պատգամավորական ընտրությունների

կապվե՞ն որևէ այլ անուն առաջարկել, բայց ոչ մեկը չառաջարկվեց: Ես անձնապես չազդեցի որևէ մեկի անունն առաջարկել: Հետևաբար, որևէ մեկը ինձ և նույնիսկ մեր թեմական պատգամավորական ժողովին չի կարող մեղադրել, որովհետև ամեն ինչ կատարվել է ժողովրդավար ձևով և կարգ ու կանոնով: Այդպիսի խոսքերը կհամարեմ տարբեր միտումներով եղած: Եվ ինչպես ասվել է արդեն, երբ ՀԲԸՄ նախագահ տիկին Լուիզ Սիմոն Մանուկյանը իր անունը ներկայացրեց եւ ընտրվեց, անձնապես շատ գոհ մնացի ինքս, որովհետև Լուիզը մեր ժողովրդի ամենաարժանավոր անձերից մեկն է, որ իր աշխատանքով ու ջանքերով հայրենիքի և արտասահմանի շատ զաղութներին օգտակար է եղել: Հետևաբար, եղած մեկնաբանությունները ես ճիշտ չեմ համարում:

— Իսկ ի՞նչ է լինելու Ազգային

Ս. ԷՅՎԱԶՅԱՆ

Խաժակ արք. Պարսամյան. Կաթողիկոսական աթոռը կնկատեմ փշոտ, այն մեծ զոհողություններ է պահանջում

Մարտի 4-ին Ս. Էջմիածնում տեղի ունեցավ Գևորգյան հոգևոր խորհրդի նիստ, որը վավերացրեց ապրիլի 3-ին Մայր Աթոռում կայանալիք Ազգային եկեղեցական ժողովի պատգամավորների ցուցակները, հաստատեց ժողովի օրակարգը: Ինչպես մեզ հայտնեց Տեր առաքելական եկեղեցու ԱՄՆ Արևելյան թեմի առաջնորդ Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը, որոշվել է նաև Գևորգյան հոգևոր խորհրդի մի նիստ ևս գումարել մարտի 31-ին, նախքան ժողովի բացումը: Մինչ այդ, թե՛ Ս. Էջմիածնում, թե՛ մյուս թեմերում կշարունակվեն վերջին նախապատրաստական աշխատանքները: Խաժակ Սրբազանը սիրով համաձայնեց պատասխանել օրվան կապակցված և օրախնդիր մի քանի հարցերի:

Նրա առաջարկությունը Գևորգյան հոգևոր խորհուրդը ընդունեց և վավերացրեց:

— Իսկ ուշացումը խախտում չհամարվե՞ց:

— Ոչ, որովհետև Տիրան Սրբազանը նշեց, թե ինքն ու է ասացել Ս. Էջմիածնից ուղարկված նամակը, որ նշված էին պատգամավորների ընտրության ժամկետները:

— Կաթողիկոսական ընտրությունների վերաբերյալ տարբեր հրապարակումներ ու ենթադրություններ են տպագրվում մամուլում: Ձեր կարծիքով, ովքե՞ր են հիմնական թեկնածուները:

— Ես պետք չասեի այդ

ձևով պատասխանել հարցին: Ամենայն անկեղծությամբ կհավատամ Աստծո միջնորդությանը և կարծեմ, որ պատգամավորները, նախքան ընտրատեղերին մտնելը և իրենց թեկնածուի անունը գրելը, լսեն Աստծո ձայնը: Որովհետև, երբ ընտրված կաթողիկոսը Աստծո ընտրյալը չլինի, ապա հայ եկեղեցու առջևում լավ չպիտի լինի: Համոզված, թե Աստծո ընտրյալն է, որ պիտի լինի ընտրված լավագույն կաթողիկոսը: Դիտեմ նաև, թե վերջին շրջանում մի քիչ քաղաքականացված է կաթողիկոսի ընտրությունը: Եւ այդ պատճառով ես ցավ կզգամ: Որովհետև կաթողիկոսի ընտրությունը նախագահի կամ խորհրդարանի անդամների ընտրություն չէ, այլ հայ եկեղեցու հոգևոր պետի ընտրություն: Մյուս կողմից, զիտեմ, որ պատմության մեջ կաթողիկոսների ընտրության ժամանակ եղել են քաղաքականացված հարցեր: Բայց այսօր, երբ մենք ազատ ու անկախ հայրենիք ունենք, մեր ժողովուրդը ձերբազատված է ամեն տեսակ կաշկանդումներից, կհուսամ և կմաղթեմ, թե պատգամավորները կառաջնորդվեն իրենց խղճի ձայնով:

— Տարօրինակ հարց, գուցե, որ մեր թերթում արդեն տպագրվել է ձեր այն հայտարարությունը, թե դուք հրաժարվում եք կաթողիկոսական թեկնածու առաջադրվելուց: Դա այդպե՞ս է:

— Այո, ես անկեղծությամբ կարդարում եմ, թե իմ Ձեր գնահատությամբ է, որ ես չեմ ընտրվել:

— Ես կզգամ, որ այդպիսի արտահայտություններ եղած են: Որովհետև, ինչպես արդեն մի անգամ առիթ ունեցա նշել արտասահմանյան տպված հարցազրույցում, մեր թեմական ժողովից առաջ, որ տեղի ունեցավ հունվարի 14-ին Նյու Յորքի Ս. Վարդան մայր տաճարի մեջ, և մեր թեմի 55 եկեղեցիներից ներկայացուցիչ էին ողջ երկրից, նշելով մասնավոր պատգամավորական ժողովի օրը, ինչպես նաև տեղեկացնելով, որ պետք է ընտրվեն Ազգային եկեղեցական ժողովի պատգամավորներ: Ես խնդրել էի նաև, որ յուրաքանչյուր իրենց թեկնածուները ներկայացնեն ընտրական հանձնաժողովին, որն ընտրված է թեմական պատգամավորական ժողովի կողմից: Մեր բոլոր եկեղեցիներն ու եկեղեցական խորհուրդները իրենց թեկնածուները ներկայացրել էին այդ հանձնաժողովին, որն էլ այդ անունները հրապարակեց մեր թեմական պատգամավորական ժողովում: Ես անկեղծորեն ասեմ, որ այդ անունները մինչև վերջին վայրկյանը չէի տեսել: Ասեմ նաև, որ անձամբ որևէ մեկի անունը չէի թելադրած: Ձեռք բերվեց, որովհետև մեր թեմի կառավարման ձևը շատ ժողովրդավար է: Առաջնորդը միայն կնախագահի, իսկ եկեղեցիներն ու համայնքները կներկայացնեն այդ անունները: Այդ առիթով, նույնիսկ հարց տրվեց, թե պատգամավորները

եկեղեցական ժողովում:

— Ազգային եկեղեցական ժողովը նախ պետք է ընտրի դիվան: Կաթողիկոսական տեղապահ Թորգոմ Պատրիարքը պետք է նախագահի այդ ժողովը, իսկ դիվանը պետք է նշանակի ատենապետ, առաջին ատենապետ, երկրորդ ատենապետ և քարտուղարներ: Ատենապետը պետք է վարի ժողովը: Նախ պետք է ճշտվի ժողովի օրակարգը, վավերացվի Ազգային եկեղեցական ժողովի կողմից: Ըստ Ազգային եկեղեցական ժողովի կանոնադրության, ժողովը պետք է որ պիտի նաև ընտրության ձև ու: **Գևորգյան հոգևոր խորհրդի անունով իր թեկնածությունները պետք է առաջարկի:** Նրա համաձայն, եկեղեցականները պետք է հայտնեն, թե ցանկանում են, որ իրենց անունը թեկնածուների ցանկի մեջ լինի, թե ոչ: Այդ ցանկը կներկայացվի ժողովին: Առաջին ընթերցման արդյունքում պետք է կազմվի նեղ ցանկ, անհրաժեշտ քննություն կատարած անուններից: Երկրորդ ընթերցմամբ այդ նեղ ցանկից պետք է ընտրվի մեկը: Բայց հիշեցնեմ, որ այս ձևը դեռ պետք է վավերացվի Ազգային եկեղեցական ժողովի կողմից:

— Ո՞րն է լինելու կաթողիկոսի ընտրության ձայների նվազագույն թիվը:

— Հիմնականում, նիստը պետք է ունենա մեծամասնության ձայնը: Այսինքն, եթե 400 պատգամավոր մասնակցի, ապա ընտրվողը պետք է հավաքի առնվազն 201 ձայն:

—Հնարավո՞ր է այնպիսի իրավիճակ ստեղծվի, որ այս ընտրություններում կաթողիկոս չընտրվի:

— Ես չեմ խորհում, որ նման իրավիճակ ստեղծվի, որովհետև ընթերցման հարցում նրանք կտրվեն և մեկը անպայման կընտրվի:

— Այդ ընտրությունը ինչպիսի՞ դեր կխաղա հայ եկեղեցու պատմության մեջ:

— Դա կախված կլինի ընտրվելիք անձից: Այս ընտրությունը ազգային-հոգևոր իմաստով շատ կարևոր է, և ես կհուսամ, որ մենք այս կարևորությունը խախագույն կերպով օգտագործենք:

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Հոգեւոր հարցեր

ՀՀ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ԱՋԱԿՑԵԼՈՒ ԵՆ ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ի տնօրեն Աշոտ Ասիկյանի հարցազրույցը ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի հետ

Պարոն նախագահ, տարիի 3-ին ...ի է ունենալու Ամենայն Հայոց ...-րդ կաթողիկոսի ընտրությունը, ...տությունն արդյոք ունի՞ իր տե... ...կետն այդ առթիվ:

- «Խղճի ազատության» օրենքով, ...ղեցին անջատված է պետությու...։ այդ պատճառով վերջինս իրա...նք չունի միջամտել նրա ներքին ...երին, որպիսին է մասնավորա... կաթողիկոսի ընտրության հար...

Դա իսկապես այդպես է, այ... Ամենայնիվ Դուք, ոչ որպես ...ագահ, այլ որպես քաղաքա... որպես հայ, կարո՞ղ եք արտա...տել Ձեր կարծիքը կաթողիկո...յան ընտրությունների կարգի, ...ողիկոսի հավանական թեկ...ուների մասին:

- Ոչ միայն կարող եմ, այլեւ կար... եմ, պարտավոր եմ, քանի որ ...ամականորեն այնպես է դասա...ել, որ Ամենայն Հայոց կաթողի... ընտրությունը ներեկեղեցական ...ից վերածել է հույժ կարեւոր ...ային խնդրի: Դա բացատրվում է ...այտնի իրողությամբ, որ ազգա...յին պետականության բացակայու... թյան պայմաններում Հայ Առաքե...լական եկեղեցին կրոնական հաս...տատության դերակատարությունը շա...րունակում է ստանձնել նաեւ ...

...ընթաց դարեր շարունակ հարկադ...րաբար փոխարինել է նաեւ աշխար...հիկ իշխանություններին: Այս հան...գամանքի բնական հետեւանքը պետք է համարել կաթողիկոսի ընտրության արարողակարգում ամրագրված աշխարհական պատգամավորների մասնակցության իրավունքը, որով Հայոց եկեղեցին էապես տարբերվում է քրիստոնեական մյուս եկեղեցիներից:

- Հայոց պետականության վերականգնմամբ արդյոք դադարե՞լ է Հայ Առաքելական եկեղեցու ազգային դերակատարությունը:

- Ամենեւին ոչ, թեեւ այս պատասխանը առաջին հայացքից կարող է հակասության մեջ թվալ նախորդ մտքի հետ: Ճիշտ է, պետականության վերականգնմամբ եկեղեցին ըստ էության ազատվել է աշխարհիկ իշխանություններին փոխարինելու պարտականությունից, բայց քանի դեռ հայության մի զգալի հատվածը ապրում է Հայաստանից դուրս, նա շարունակելու է պահպանել իր միավորիչ ազգային դերը հայրենիքի եւ սփյուռքի միջեւ: Չխոսած այլեւս այն մասին, որ եկեղեցում նույնքան կարեւոր դեր է վերապահված նաեւ ազգի հոգեւոր եւ բարոյական դաստիարակության գործում:

- Իսկ ի՞նչ եք մտածում առաջիկա ընտրությունների մասին: Ո՞վ է, Ձեր կարծիքով, ...աթողիկոսի ամենահավանական ...ն թեկնածուն, կամ ավելի ...շտ ձեւակերպելով հարցս՝ ո՞ւմ ...երապատիվ տեսնել կաթողիկո...կան գահին:

- 1700 ամյա պատմություն ունե...ղ Հայոց եկեղեցին աչքի է ընկել ...ն գնահատելի առանձնահատկու...ամբ, որ կաթողիկոսական գա...ի, համարյա առանց բացառու...ան, բազմեցրել է ժամանակի ա...ապարժանավոր հոգեւորականին: ...ն կաթողիկոսների ընտրության ...ընում երբեմն անգամ ծագել են ...հինչ հակասություններ, սակայն ...տեղի է ունեցել ավելի շատ մի...անությունների, քան ներքին տա...ձայնությունների պատճառով: ...որ եւ Ս.Էջմիածնի միաբանու... ...ն շարքերում կան կաթողիկոսա... ...գահի արժանի թեկնածուներ, ...պես՝ Երուսաղեմի պատրիարք ...գոմ արքեպիսկոպոս Մանու...նը, Պոլսո Պատրիարք Գարեգին ...պիսկոպոս Գազանճյանը, ե...սաարդներից՝ Արարատյան թեմի ...աջնորդ Գարեգին արքեպիսկո... ...Ներսիսյանը, Շիրակի թեմի առաջնորդ Գարեգին արքեպիսկոպոս Բունիաթյանը, Նյու Յորքի թեմի առաջնորդ Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը, Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգեւ եպիսկոպոս Մարտիրոսյանը:

Սակայն իր աստվածաբանական պատրաստությամբ, հայագիտական հմտությամբ, դիվանագիտական ընդունակություններով եւ վարչական կարողություններով այսօր Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ամենաարժանի թեկնածուն, իմ կարծիքով, Կիլիկիո աթոռի հայրապետ Գարեգին Բ վեհափառն է՝ անառարկելի հեղինակություն թե Էջմիածնի, թե Կիլիկիո աթոռի միաբանական շրջանակներում, ինչպես նաեւ Հայաստանի եւ սփյուռքի հավատացյալ զանգվածներում: Անձնական արժանավորությունից բացի, այս ընտրությունը, վստահ եմ, կարող է շրջադարձային դեր խաղալ Հայ Առաքելական եկեղեցու նվիրապետական միասնության վերականգնման, ինչպես նաեւ ավելի լայն առումով՝ Հայաստան-սփյուռք հարաբերությունների կարգավորման հիրավի համազգային գործում: Այդպիսի վստահության հիմք է տալիս, մասնավորապես, վերջին տարիներին, երջանկահիշատակ Վազգեն Վեհափառի հետ համագործակցաբար, Գարեգին կաթողիկոսի ծավալած նպատակասլաց գործունեությունը թե եկեղեցու միասնության վերականգնման, թե «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի կազմակերպման ուղղությամբ:

- Երբ, իհարկե, գաղտնիք չէ, ինչպե՞ս եք Դուք պատկերացնում Հայ Առաքելական եկեղեցու միասնության վերականգնման գործընթացը:

- Պետք է կարծել, անշուշտ, որ դա կարող է տեղի ունենալ միանգամից: Կիլիկիո աթոռը, որպես պատմական հաստատություն, թերեւս դեռ երկար ժամանակ կպահպանի իր գոյությունը, սակայն դրա հետ մեկտեղ անվերապահորեն ընդունելով Էջմիածնի գերակայությունը եւ աստիճանաբար սահմանափակվելով իր նախնական եկեղեցական վիճակներում՝ Լիբանան, Սիրիա, Կիպրոս: Բոլոր դեպքերում, Գարեգին կաթողիկոսը հարմարագույն անձն է այդ դժվարին գործընթացը սկսելու ունակ, եւ հավատացած եմ, որ հայ եկեղեցու սպասավորները չեն կորցնի ընձեռված պատմական պատեհությունը:

ԱՆՀԵՏԱՑԵԼ Է 775 ՀԱԶԱՐ ԴՈԼԼԱՐ

Ստեփանակերտի հավաստի աղբյուրների վկայությամբ, անհետացել է Ղարաբաղին մարդասիրական օգնություն ցույց տալու նպատակով տրամադրված 775 հազար դոլլարը: Այս գումարների տնօրինությունը վստահված է եղել ԱՄՆ Արեւմտյան թեմի առաջնորդ արքեպիսկոպոս Հովսեփյանին: Ըստ նույն աղբյուրների, Վաչե Սրբազանը այդ գումարներն անհասկանալի ձեւով ու պայմաններում հանձնել է Լոս Անջելեսի ՀՅԴ ԿԿ-ի ու «Արցախ» ֆոնդի պատասխանատուներին: ԼՂ պաշտոնյաների ու Վաչե Հովսեփյանի միջեւ վերջերս կայացած հեռախոսային խոսակցության ժամանակ վերջինս խոստացել է գտնել անհետացած գումարների հետքերը եւ տալ հիմնավորված բացատրություն: Սակայն կարծիք կա, որ Սրբազանը պարզապես ցանկանում է ժամանակ շահել եւ առաջիկա ...

Հրապարակ, 7 մարտի, 1995

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵ՞Ր, ԹԵ...

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի առաջիկա ընտրությունն իր կարեւորությամբ, տարողունակությամբ, համազգային նշանակությամբ, մեր եկեղեցու այսօրվա մտահոգիչ վիճակը շտկելու եւ այն նոր թափով ու որակով զարգացնելու առումով, անկասկած, պատմական խոշոր ու պատասխանատու իրադարձություն է:

Այս լրջագույն խնդրին առնչվող յուրաքանչյուր շատ թե քիչ ազգային դիմագիծ ու նաեւ սերունդների առջեւ պարտքի զգացողություն ունեցող մարդու մոտ անմիջապես հառնում է առնվազն երկու հարց. նախ, որքա՞նով այս ընտրությունները հնարավոր կդարձնեն հաղթահարել Հայ Առաքելական եկեղեցու երկփեղկված վիճակը, խելամիտ կօգտագործվի՞ արդյոք պատմական հնարավորությունը: Երկրորդ, որքա՞նով այն կնպաստի բնականոն եւ ամրակուռ դարձնել Հայաստան-Սփյուռք փոխհարաբերությունները:

Թվում է, թե այս հարցերն առաջին հերթին պետք է մտահոգեին մեր եկեղեցուն ու եկեղեցականներին: Ցավոք, նախընտրական պայքարը ոմանց այնքան է գայթակղել, որ զերծ չեն մնում նույնիսկ կեղծիքից ու տարբնույթ ձեռնածություններից: Իսկ Գերագույն հոգեւոր խորհուրդը ստանձնել է լոկ պարզ վիճակագրի կեցվածք: Դրա վկայությունը չէ՞ արդյոք վերջինիս կողմից տարբեր առաջնորդարանների ներկայացրած հայ ազգաբնակչության վերաբերյալ թվերի մեխանիկական հաստատումը: Կարող ենք այսուհետ չգանգատվել մեր փոքրաթիվ ազգ լինելուց, քանի որ վիճակագրությամբ հայ ազգաբնակչության թիվն աշխարհում արդեն անցնում է 10 միլիոնից, իսկ ռուսաստանյան թեմում այն հաստատվել է 2.5 միլիոն, որը շուրջ չորս անգամ գերազանցում է Ռուսաստանի ու մյուս երկրների կողմից տրված պաշտոնական թվերը:

Թե մեր հոգեւորականները դեռ ինչպիսի նոր «ազգասեր» անակնկալներ կմատուցեն, պարզ կդառնա առաջիկայում: Սակայն այն, ինչ տեղի է ունենում այս նախընտրական եռուզեռի մեջ, ոչ միայն տխուր, այլեւ մտահոգիչ երեւույթ է: Իսկ սթափվելու համար շատ քիչ ժամանակ է մնացել:

Խաժակ Սրբազանին տեսնում էին

Ինչպես հայտնի է, այս օրերին Հայաստանում էր գտնվում Հայ Առաքելական եկեղեցու ԱՄՆ-ի Արեւելյան թեմի առաջնորդ Խաժակ Արքեպիսկոպոս Պարսամյանը: Նշենք, որ նա Հայաստան է ժամանել մարտի 4-ին Սուրբ Էջմիածնում կայացած Գերագույն հոգեւոր խորհրդի ժողովին մասնակցելու համար, որտեղ քննարկվել են առաջիկա կաթողիկոսական ընտրություններին նվիրված հարցեր: Ինչ վերաբերում է ՀՕՖ-ի Հայաստանի գրասենյակի տնօրեն Ռոյ Քելեքյանի հետ Խաժակ Սրբազանի հանդիպմանը, ավելացնենք, որ սրբազանը Հայ Առաքելական եկեղեցու ԱՄՆ-ի Արեւելյան թեմի ՀՕՖ-ի նախագահն է, ուստի եւ նրանց հանդիպումը կրում էր զուտ աշխատանքային բնույթ:

3 ՄԱՐՏ 1995. ՈՒՐԲԱԹ, ԹԻՎ 39 (793)

Ազգ
Azg
armenian daily

Խաժակ արք. Պարսամյան. «Ես կաթողիկոսության թեկնածու չեմ»

Պատասխանելով հայկական սփյուռքի թղթակցի տված հարցին, երեկ կայացած հարցազրույցի ընթացքում Մ. Նահանգների Արևելյան թեմի առաջնորդ Խաժակ արք. Պարսամյանը հայտարարեց, թե ինքն իր թեկնածությունը չի դնելու առաջիկա ապրիլի 3-ին կայանալիք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսական ընտրություններին: Խաժակ սրբազանդուն ասաց, որ իրենից ավելի արժանիները կան կաթողիկոսական աթոռին բազմելու համար: Պատասխանելով ՀԲԸ Միության նախագահ Լուիզ Մանուկյան Սիմոնի կաթողիկոսական ընտրությունների պատվիրակ չընտրվելու փաստի մասին ունկնդիրներից մեկի հարցադրմանը, Խաժակ սրբազան հայտնեց, որ թեկնածուների նշանակման հանձնաժողովի ցուցակում չկար ՀԲԸ Միության նախագահի անունը, ինչպես նաև ժողովի ընթացքում ներկաներից ոչ մեկը չէր առաջարկել նրա կամ Մանուկյան ընտանիքից որևէ մեկի անունը: Սրբազան հայրը ավելացրեց, թե ինքն անձնապես ուրախ կլիներ, եթե ընտրված լիներ տիկ. Լուիզ Սիմոնը, որը հայության համար անգնահատելի գործ է կատարել և կատարում: Սրբազան հայրը սակայն չարտահայտվեց այն մասին, թե արդյոք նա նշանակիչ հանձնաժողովին հուշել է ՀԲԸ Միության նախագահի անունը ևս ընդգրկելու անհրաժեշտությունը:

Время, 28 ..., 1995

ПСН

Архиепископ Тиран КЮРЕГЯН:

«Найти утешение для всех»

Дом десятков национальностей Российская Федерация — еще и страна различных верований. Приняв под свое крыло так называемых инородцев, Россия оказывала подобающее уважение и их церкви.

Доброе это правило в отношениях религиозных общин действует и поныне в нашем меняющемся обществе. В жизни одной из них — армянской — в связи с кончиной ее главы католикоса Вазгена I предстоят важные события.

— Имя следующего католикоса станет известно в начале апреля, — рассказывает глава армянской епархии в россии архиепископ Тиран Кюрегян, — на Национальном церковном соборе, в котором примут участие представители всех армянских общин, разбросанных по свету.

— Значение этим выборам придает то, что католикос играет особую роль в жизни армян и в общественной жизни вообще?

— На всех поворотах истории Армении, в течение веков гарантом основных ценностей в жизни нации оставался католикос. И в нынешний очень тяжелый период эта надежда остается. Лучшие наши умы уже давно выбрали магистральный путь сохранения нации и веры: добрые связи с Россией, с Русской православной церковью. Неоценимо много потрудился для этого Патриарх Московский и Всея Руси Алексий II. По его приглашению, в частности, состоялись две встречи, в которых участвовали глава духовенства Азербайджана шейх-уль-ислам Аллах Шукюр Паша заде и по поручению его святейшества Вазгена I, который уже тогда тяжело болел, я. Наша с шейх-уль-исламом позиция — как бы сложно ни было, усилия возможны только в одном направлении: переговоры и примирение.

— Пожалуйста, хотя бы коротко о российской армянской епархии.

— Она охватывает армянское население, проживающее на территории России, Украины, Белоруссии, Молдовы, государств Средней Азии и Прибалтики. Немало армян, как это было и у других народов, слилось с русской историей и культурой. До 1988 года, то есть до землетрясения, в этих регионах насчитывалось около полутора миллионов человек, писавшихся армянами.

— Положение в Армении сейчас очень тяжелое. Чуть ли не единственным источником гуманитарной помощи ее населению (а там и сегодня проживают люди разных национальностей, включая русских) становится поддержка со стороны родственников, многие поколения которых живут в России. Недавно ИТАР-ТАСС распространил сообщение о том, что вы обратились к В.Черномырдину с просьбой облегчить путь этой помощи...

— Да, я просил В.Черномырдина рассмотреть вопрос о снятии некоторых ограничений в доставке помощи нуждающемуся населению, особенно в районах землетрясения. В частности, можно было бы освободить от таможенной пошлины, пусть только на зимнее время, посылки в адрес больниц, школ, благотворительных учреждений, а также учебники и научную литературу. Разумеется, говоря об этом я отдаю себе отчет, что сегодня трудно всем, и в первую очередь, трудно самому русскому народу, уже достаточно положившему на общий алтарь братства: вклад русских в это благородное дело видят все и видит Бог. Надеюсь, придет время, когда беженцы и переселенцы всех национальностей вернутся к родным очагам и воздадут должное тем, кто приютил и приветил их в тяжелую годину.

— Много ли прихожан у вас сейчас?

— Число их значительно увеличилось. И что интересно — среди них немало смешанных браков. Приходят семьями, обращаются с различными вопросами, и слова утешения я должен найти для всех. Так неужели не сможем мы, пастыри различных конфессий, найти для всех своих прихожан нужные слова?

«Известия»

№ 64

Голос Армении, 4 марта 1995

ДРЕВНИЙ ЗА
ДОКАЗЫВАЕТ НЕОБХОДИМОС

Тема дня

301 ГОД. Григорий, позже прозванный Просветителем, после
цати лет заточения освобожден из Хор Вирапа и, по высочайшем
лению, утверждает христианство в ипостаси государственной р
Царь Трдат понимает, что, каким бы авторитетом ни пользовал
человек, ему нужна легитимность (в тогдашнем осмыслении это
тия). Власть царя безгранична, и он волен делать то, что ему вз
ся. Да и решение, что Армения должна быть христианской стран
принял единолично, не посоветовавшись заранее ни с кем. Но д
этих условиях и с учетом того, что Григорий фактически был ед
ным духовным пастырем, Трдат все-таки предпочел не назначать его
косом, а избрать всем народом. Со всех концов земли армянской в
были приглашены знатные люди, которые и приняли участие в выборах
ного духовного лица.

Комментируя этот факт, Орманян пишет: "Не было никаких со
кого именно следует избрать, права Трдата же были неограниченными. Н
на это, он счел нужным провести собрание знатных людей страны. С
это достопамятно тем, что утверждает древний закон нашей церкви и
вает необходимость гласа народного в избрании католикоса. Демократи
няется, имеет у нас чрезвычайно древние корни, и выборы первого к
са, которого в то время называли патриархом, — яркое тому свидете

Демократия демократии, однако, рознь. Трдат призвал в качестве
щиков знатных, известных людей страны. А вот кто будет избирать н
го католикоса — вряд ли кому-нибудь известно. Несмотря на много
обещания, списки делегатов Национального всеобщего церковного с
так и не опубликованы, хотя и начатая вокруг них возня привлекла
внимание своей неуемностью. По дошедшим до нас сведениям, на де
оказывается давление не только со стороны властей, но и других сил,
дующих несомненно определенные интересы, но предпочитающих их н
шать.

Но стоит ли ко всем этим весьма больным вопросам обращаться в
когда собрание начало свою работу и уже никто не сомневается, что бу
что будет? Не лучше ли, затаив дыхание, дождаться решения высокого
ния, а потом, как призывают, усмотреть в свершившемся выборе не през
скую, а Божью волю?

На эти вопросы можно было ответить однозначно, если бы естестве
хода выборов не нарушалась очевидными вмешательствами, если бы наш
ренность, что решающее слово действительно предоставлено Божьей воле,
не смущалась...

Я беседовал со многими людьми и так и не уяснил для себя: по
принципу, с использованием каких механизмов все-таки избраны де
Более того, большинство убеждены, что делегаты и не избраны вовсе,
лишь назначены. Исходя, видимо, из того, кто каких ориентиров при
вается, насколько податлив и гибок, насколько в конечном итоге надежно
дает оказанное ему доверие. Всего этого, по всей вероятности, можн
избежать, если бы делегатов действительно выбирали, и каждый из
завися ни от кого, в свою очередь поступал бы по совести, а может быть, действи-

---

ля скорейшего развертывания
роизводства чудо-брикетов.
днако через несколько дней
.Маркосяна заменяет новый
иректор — Г.Степанян, кото-
ый не подтверждает подписан-
ый своим предшественником
онтракт (интересно, узнал ли
-н Шишманян о прихоти ново-
о директора?).

Дальше — больше.
Г.Давтян, впрочем, как и
каждый творец, в желании днем
раньше увидеть свою идею
воплощенной в жизнь, то и
дело обращается в министерс-
тво. Тут-то начальник одного из
управлений сводит несчастно-
го автора с некоей организа-
цией "Урарту-инвест". Органи-
зация очень быстро подписы-
вает контракт с "Армен Г.Е.С.",
но, вероятно, и не думает
контракт соблюдать. Наоборот,
Г.Давтяну делаются некоторые
предложения, от которых он
отказывается...

Одновременно он обра-
щается за помощью и в прави-
тельство, и в фонд "Айастан",
и в другие высокие инстанции,
но безуспешно. Вообще же,
чтобы описать всю волокиту,
связанную с производством
брикетов, сослаться на письма,
рекомендации, официальные
ответы и т.д., адресованные
одним ведомством другому,
наверняка не хватит и газетной
полосы. По словам же автора,
без этой волокиты разные
представители близких и
дальних зарубежных стран
пытались купить его изобрете-
ние. Но Г.Давтян отказывал им,
как ни странно в наши време-
на, из чисто патриотических
побуждений.

А зимы приходили и уходи-
ли, унося с собой сотни тысяч
кубометров армянских лесов,
рассейвая тысячи армян по
северным и западным краям.
Что самое интересное в этом
необюрократическом заговоре,

Злополучный "комбина-
тор", кстати, имевший разные
связи, в итоге оставляет Давтя-
на в долгу у вкладчиков.
Притом в долгу на кругленькую
сумму.

Ныне вкладчики, доверив-
шие свои деньги Остапу,
требуют их возврата от Давтя-
на. А Остап Ибрагимович как в
воду канул.

Очевидно, одному Давтяну
придется расхлебывать всю эту
горькую кашу. Опустим неко-
торые подробности его
злоключений по поводу каши,
ибо по заявлению самого
Давтяна возбуждено уголовное
дело против коммерческого
директора "Армен Г.Е.С.".
Возможно, что следствие, осу-
ществляемое Прокуратурой
республики, установит, что к
чему в деле рационализатора
Давтяна. Но маловероятно, что
какие-либо чины будут призва-
ны к ответу за загубленную
идею новатора, за ущемленные
его гражданские права.

Ведь за конкретными
фактами всегда скрываются
конкретные имена, которые,
кстати, небезызвестны... Увы,
скорее всего никто и не отве-
тит. Ибо такая уж у нас респуб-
лика — царство безответствен-
ности и произвола. Такое у нас
и руководство — так и не дога-
далось создать какой-то меха-
низм, какую-то систему
(скажем, венчурную фирму),
которая аккумулировала бы
авторские идеи и помогала
претворять их в жизнь на благо
обществу же. А может, кому-
то из сидящих в высоких
креслах выгодно такие вот идеи
оставлять на бумаге, а улицы и
закоулки — в кучах мусора, а
леса — без деревьев, а людей
— без тепла? Зато на общей
нашей блокадной беде новоис-
печенные нефтебензиновые
короли смогут и дальше греть
руки...

131-й... ВЫБОР СВЕРШИЛСЯ. ВЫБОР ОТ БОГА И ДЛЯ НАРОДА

Вчера в 9 часов 15 минут вечера колокола Первопрестольного Святого Эчмиадзина возвестили миру и пастве армянской об избрании 131-го Католикоса Всех Армян. Им стал патриарх Великого Дома Киликии Гарегин Второй.

Чем ближе становился день выборов, тем, кажется, меньше оставалось сомнений в их исходе. Наверное, поэтому вчера во дворике перед церковью, где происходило это таинство, особого ажиотажа и бурления страстей не наблюдалось.

Теоретически новым католикосом мог бы стать любой из 45 епископов. Тем не менее, практически претендентами считались не более пяти.

Первые же итоги подтвердили эти теоретические предпосылки, выявив наиболее реальных кандидатов: викарий Араратской патриаршьей епархии архиепископ Гарегин Нерсисян, католикос Киликийский Гарегин II, предводители: Арцахской епархии епископ Паргев Мартиросян, Ширакской епархии архиепископ Григорис Буниатян, Московской и Нор-Нахичеванской епархии архиепископ Тиран Кюрегян, Западно-Американской - епископ Арис Ширванян, Египетской - Завен Чинчинян и патриарх Иерусалимский Кюрег Капикян

Второй тур тоже не выявил абсолютного лидера, но определил тройку кандидатов: архиепископ Гарегин Нерсисян (123 голоса), Гарегин II Киликийский (111 голосов) и архиепископ Паргев Мартиросян.

Признаться, это был расклад, при котором пресловутое "а вдруг...?!" возобладало над прогнозами весьма убедительными. Что греха таить, мало кто готов был до этого спорить с тем, что лидером, пусть и с незначительным отрывом, станет Гарегин II, но... как и всякая тайна, тайна голосования способна предстать в неожиданном виде.

Исключались ли еще большие неожиданности? Наверное, этот вопрос возник не в одной группе, которые собрались в перерыве в прицерковном дворике. В поисках ответа мы обратились к архиепископу Ар-

были ли результаты второго тура для него неожиданными, он ответил, что нет. На второй - может ли оказаться, что борьба между двумя Гарегинами завершится его победой, прозвучало: "Побеждает Господь".

Теоретически ответ не оставлял желать лучшего, но практически было ясно, что все решится именно в третьем туре.

Напряжение возрастало. Стоя во дворике, мы уже знали, что за закрытыми дверями обсуждался вопрос - не отложить ли решающее голосование на завтра? Но результат был отрицательным.

Еще один момент способствовал накалу страстей. Не исключалась вероятность того, что кто-то из троих снимет свою кандидатуру. Но и этот вариант не прошел. Впрочем, оно и не удивительно! Слишком многое ставилось на карту, слишком судьбоносен был шанс.

Избранию нового католикоса предшествовали несколько часов напряженного ожидания, поскольку в результате голосования в первом туре, как уже отмечалось, голоса делегатов распределились таким образом, что наибольшее их коли-

скоп Гарегин Нерсисян. Третьим претендентом на патриарший престол, прошедшим во второй тур, был предводитель Арцахской епархии епископ Паргев.

Голосование второго тура началось поздно вечером. Набрав во время этого тура 61 голос, епископ Паргев потерял возможность далее претендовать на престол. Викарий Араратской патриаршьей епархии Гарегин Нерсисян, давно обещавший снять свою кандидатуру в случае, если останется "один на один" с католикосом Гарегином Вторым, выполнил свое обещание. Выступив перед делегатами Национального церковного собора, он отказался от дальнейшей борьбы и первым поздравил нового Вер-ховного Патриарха.

Со слезами волнения приветствовал народ новый Католикос Всех Армян. Поблагодарив архиепископа Гарегина, всех, кто доверил ему жезл Верховного Патриарха Всех Армян, он обещал приложить все силы к объединению Армянской Апостольской церкви, смиренно служить своему народу и независимому государству армянскому.

Ила МАРТИРОС...

Республика Армения, 5 апр. 1995

Голос Армении, 8 ноября, 1995

Кто станет пастырем в Антилиасе?

Детали

Наивно полагать, что избрание Гарегина Второго киликийского, который сейчас именуется Гарегином Первым, заставит забыть о связанных с предвыборной кампанией страстях. Кампания эта сорвала много покровов, тайное, тщательно скрываемое стало настолько явным, что вся эта информация еще долго будет бередить умы.

Опубликовав биографию Гарегина Первого, газеты вдруг с удивлением обнаружили, что он происходит из Мусалера, то есть — земляк президента Левона Тер-Петросяна. Сейчас, думается, будут проанализированы корни также и Грайра Овнаняна, выступившего, как известно, в роли ходатая нового католикоса, и если выяснится, что и он имеет какое-то отношение к Кесабу (а следовательно — и Мусалеру), то станет ясно, что президент вовсе и не беспристрастен в оценках той или иной личности.

Но это, конечно же, не самое главное. Президент, как известно, остановил свой выбор на нынешнем католикосе по той причине, что он, мол, единственный церковный деятель, способный преодолеть раскол между двумя ветвями нашей церкви. Однако первые заявления Гарегина Первого особого оптимизма по этой части не внушают. Но если католикос в своих оценках очень осторожен, то, по мнению Соса Саркисяна, известного деятеля Дашнакцутюн, в Антилиасе скоро состоятся выборы нового католикоса Большого дома Киликийского. Им, по имеющейся у нас конфиденциальной информации, по всей вероятности, станет архиепископ Арам Кешишян, отличающийся непримиримостью к Эчмиадзину.

Соб. инф.

NEA

երեկոյան
ԵՐԵՎԱՆ

6 ԱՊՐԻԼ 1995 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ԹԻՎ 14 (10573) ԳԻՆԸ՝ 30 ԴՐԱՄ

«Օրհնյալ լինես դու, որ եկար Տիրոջ անունով»

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվեց Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴԸ:

Նկարում՝
Հայոց 130–րդ եւ այսօր արդեն 131–րդ կաթողիկոսները: Խաղաղ զրույց, որ խորհրդանշում է մայր եկեղեցու այլեւ անքակտելի միասնությունը:

(Լուսանկարը տպագրվում է առաջին անգամ)

Ազգ, 5 ապրիլի, 1995

Ամենայն Հայոց հայրապետ ընտրվեց Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ-ն

Գարեգին Սրբազանը հրաժարվեց ընտրապայքարի վերջին փուլից

ՀԱԿՈԲ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Երեկ երեկոյան ժամը ուղիղ 21:00-ին ղողանջեցին Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի զանգերը: Ամենայն Հայոց 131-րդ կաթողիկոս ընտրվեց Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ-ն: Տաճարը շրջապատածները ծափողջյուններով ընդունեցին նոր հայրապետի ընտրությունը, որին նախորդեցին լարված քվեարկություններ ու անհամբերությամբ լցված սպասումնալից րոպեներ:

Երկրորդ փուլի քվեարկության արդյունքում, երբ Գարեգին Բ-ն ստացավ 186 ձայն, Գարեգին արք. Ներսիսյանը՝ 145 ձայն եւ Պարգեւ արք. Մարտիրոսյանը՝ 61 ձայն. (397-ից հինգ քվե ճանաչվեց անվավեր) ակնհայտորեն երրորդ փուլ անցան երկու առավելագույն ձայն ստացածները Գարեգին Բ-ն եւ Գարեգին սրբազանը: Սակայն, կատարելով իր խոստումը, Գարեգին արք. Ներսիսյանը չշարունակեց պայքարը եւ պաշտոնապես հայտարարեց, որ այլեւս պետք է ավարտվի ընտրությունը ու շնորհավորեց Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գարեգին Ա-ին (Գարեգին Բ-ն ընտրվելով Ամենայն Հայոց կաթողիկոս, դառնում է Գարեգին Ա): Այնուհետեւ Գարեգին Վեհափառը ծունկի եկավ Իջման սուրբ սեղանի առաջ, համբուրեց այն եւ դիմեց ժողովականներին, շնորհակալություն հայտնելով բոլորին, այդ թվում կաթողիկոսական տեղապահ Թորգոմ արք. Մանուկյանին, Գարեգին Պատրիարքին, եպիսկոպոսաց դասին:

Գարեգին Վեհափառը իր շնորհակալության եւ գնահատանքի խոսքն ուղղեց նաեւ Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ եւ իր «սիրեցյալ կրտսեր եւ [illegible] եղբայր» Գարեգին արք. Ներսիսյանին, որից հետո թե տաճարում եւ թե դրսում բարձրացավ ծափողջույնների ալիք:

Վեհափառը հույս հայտնեց, որ առաջիկա տարիներին Գարեգին Սրբազանը կլինի իրեն ամենամոտ կանգնած գործակիցներից մեկը:

Վեհափառը իր շնորհակալական մաղթանքի խոսքն ուղղեց նաեւ ՀՀ նախագահին, պետական բոլոր պատկան մարմիններին ու մեր ժողովրդի բոլոր զավակներին հայրենիքում եւ արտասահմանում:

Վեհափառը իր սիրո խոսքն ուղղեց նաեւ Մեծի Տանն Կաթողիկոսությանը, որին 18 տարի ծառայեց, ասելով. «Մաղթանքս է, որ մինչեւ այս միասնականության եւ գործակցության մեկ եկեղեցին գաղափարին տակ եւ դրոշին խաչին ներքեւ առաջ գնալու կամքը թող նվիրագործվի»: Այնուհետեւ Վեհափառը կարդաց Պահպանիչը:

Եպիսկոպոսաց դասի ուղեկցությամբ Գարեգին հայրապետը մոտեցավ Վեհարան, ուր քիչ անց ժամանեցին ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, ՀՀ փոխնախագահն ու ԳԽ նախագահը: Մաղթանքի երկուստեք խոսքեր փոխանակելուց հետո նախագահն իր կարճ ելույթը եզրափակեց այսպես. «Դուք, որպես հայ ժողովրդի հոգեւոր հովիվ, Ես, որպես ՀՀ նախագահ՝ ձեր ձեռքին տված պետք է մեր զորեղ մասը ամենայն հայ ժողովրդի»:

Մայր աթոռ Ս. Էջմիածինը երեկ [illegible] մեջ էր:

Տես էջ 2

Շարունակելով Ազգային եկեղեցական ժողովի օրակարգը, պատգամավորներն անցան ցուցակի կազմմանը: Վերջնական ցուցակում մնացին կաթողիկոսության հիմնական 8 թեկնածուները. Գարեգին Բ կաթողիկոս, Գարեգին արք. Ներսիսյան, Պարգեւ արք. Մարտիրոսյան, Արիս արք. Շիրվանյան, Գրիգորիս արք. Բունիաթյան, Կյուրեղ եպս. Գաբրիկյան, Զավեն արք. Չինչինյան, Տիրան արք. Կյուրեղյան: Ցանկի հաստատումից հետո կաթողիկոսական տեղապահ Թորգոմ արք. Մանուկյանը ժամը 11:00-ին ժողովականներին ներկայացրեց իր զեկույցը, ուր անդրադառնալով Ամենայն Հայոց դառնալու առաջ, թե ինչը քննարկել է Գարեգին Ա-ի օգտին, ասելով, թե նկատի ունի երկու անվանակիցներին: Վաչե արք. Հովսեփյանը հայտարարեց, թե ոչ մի ճնշում պատգամավորների վրա չի կատարվել, եւ եթե լինեն, իրեն կհայտնեին: Ամեն դեպքում պետք է նշել, որ ընտրությունների հատկապես 2-րդ փուլից առաջ Մայր Տաճարի բակում հայտնվեցին եւ պատգամավորների ու թեմերի առաջնորդների հետ զրույցներ ունեցան փոխնախագահ Գագիկ Հարությունյանը, ՀՀ ներքին գործերի նախարարը, պաշտպանության նախարարը, ԱԱՊՎ-ի պետը, ՀՀ նախագահի խորհրդականներն ու Երեւանի ու Գյումրիի քաղաքապետերը... սենյակի առաջարկը երկրորդ քվեարկությունը հետաձգել մինչեւ վաղը, աջակցություն չստացավ, եւ պատգամավորները որոշեցին ժամը 19:00-ին անցկացնել երկրորդ ընտրությունը եւ ամենաբարձր ձայներ հավաքած ցանկով՝ Գարեգին սրբազան, Գարեգին Բ. եւ Պարգեւ սրբազան:

Մինչ այդ Գարեգին կաթողիկոսն ու երկու սրբազանները առանձին զրույց ունեցան, որից հետո սկսվեց քվեարկությունը:

Այնուհետեւ, ինչպես նշել էինք սկզբում, ժամը 21-ին հայտնի դարձան ընտրության արդյունքները:

Այսօր Ս. Էջմիածնում կշարունակվի Ազգային եկեղեցական ժո-

հայրապետ Վազգեն Ա կաթողիկոսի վախճանումից (18 օգոստոս 1994 թ.) հետո տեղապահի կողմից իրականացված աշխատանքներին: Այդ ընթացքում Ազգային-եկեղեցական ժողով գումարելու նպատակով էլ անցկացվեց Գերագույն հոգևոր խորհրդի յոթ նիստ կազմակերպչական աշխատանքներ իրականացնելու: Այնուհետև Ամենապատիվ Պատրիարքը մանրամասն տեղեկություններ հայտնեց Մայր աթոռում կատարված ամենատարբեր աշխատանքների մասին: Հայտնի դարձավ, որ մինչև օրս կնքված են մնացել Վեհափառի ննջասենյակը և հյուրասենյակը. Վեհարանի երկրորդ հարկի հարավային թևի պատկերասրահի բաժինը: Ննջարանի դահլիճի (սեյֆի) բովանդակությունը միայն թանկարժեք իրերով ցուցակագրված է, և սեյֆի արտաքին և ներքին երկու բանալիները գտնվում են մեկը Գարեգին արք. Ներսիսյանի և մյուսը Գրիգոր Խանջյանի մոտ՝ հանձնելու համար նորընտիր կաթողիկոսին:

Պատրիարքը նաև շնորհակալություն հայտնեց նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանին հանրապետի հովանավորության և ներկա ազգային եկեղեցական ժողովի կազմակերպմանը աջակցություն ցույց տալու համար:

Խոսելով Մայր աթոռի հաշվապահական դրության մասին, Թորգոմ Պատրիարքը հայտնեց, որ Ժնևի Շվեյցարական բանկի մեջ եղած Մայր աթոռի դրամական գումարները Վեհափառի մահից հետո անձեռնմխելի են դարձել, մինչև նոր կաթողիկոսի ընտրությունը:

Ընթացիկ ծախսերը հոգալու համար օգտագործվել են միայն կանխիկ գումարները, որոնք գտնվում են հաշվապահի գրասենյակում և Հայաստանի դրամատներում: Իսկ Փարիզի դրամատան ծախսերի մասին պատրիարքը նշեց, թե մինչև օրս Գյուտ արք. Նազգաշյանը ոչ մի գրավոր պատասխան չի ներկայացրել: Վերջում Թորգոմ արք. Մանուկյանը շնորհակալություն հայտնեց թե Մայր աթոռի միաբաններին, թե աշխատակիցներին, և հայտարարեց, որ ավարտելով տեղապահի իր պարտականությունը, նա կվերադառնա Երուսաղեմի պատրիարքություն:

Պատրիարքի զեկույցը միաձայն ընդունվեց, որից հետո 11:30 Մայր աթոռում սկսվեցին ընտրությունները:

Առաջին ընտրության կատարողը, որ դուրս եկավ Մայր Տաճարից, Բարկեն արք. Վարժապետյանն էր ԱՄՆ Արևելյան թեմից, որ հայտարարեց, թե «քվեարկել է այն թեկնածուի օգտին, որը կշահի»:

Իրար հետևից դուրս եկող պատգամավորների մի մասը բացահայտ ասում էր, թե ում կողմ է քվեարկել, մի մասը լռում էր, իսկ շատերն էլ տարփ էին [illegible] դասալքում: Մերուժան Տեր-Գուլանյանը մասնավորը, ինչպես նաև ՀՀԾ յիղերներ Տեր Հովսեփ Լազարյանն ու Էդուարդ Եգորյանը: Հետաքրքրությամբ կարելի էր զանազանել նաև ընտրողների կողմնորոշումը. Արտասահմանի թեմի պատգամավորները հիմնականում պաշտպանում էին Գարեգին արք. Ներսիսյանին: Նրանցից մեկը Վալերի Հարությունյանը, իր վերաբերմունքը պատճառաբանեց այն [illegible]ությամբ, որ ավելի լավ է ճանաչում սրբազանին և նրա կատարած աշխատանքները: Ինքը Գարեգին սրբազանը, հայտնեց, թե ինչ էլ լինի քվեարկության արդյունքը, պետք է շարունակի ծառայել իր ժողովրդին ու հայրենիքին: Նա նույն հայտնեց, թե Ս. Էջմիածնի և Ս. Անթիլիասի միջև ծագած տարակարծությունները ժամանակի ընթացքում կհարթվեն: Երուսաղեմի թեմի առաջնորդ Տաթև արք. Ղարիբյանը հայտնեց, թե ժողովականների շուրջ մթնոլորտն այնպիսին է, որ քվեները կլինեն Գարեգին կաթողիկոսի անձի շուրջ: Եվ այսպես, լրագրողները շրջապատում էին պատգամավորներին և փորձում տեղեկություններ կորզել: 15:15-ին վերջացավ սկսվեց քվեների հաշվառումը, որին ներկա գտնվեցին բոլոր պատգամավորները, իսկ լրագրողներին թույլ տրվեց միայն մի քանի րոպե նկարահանել:

Բոլորն անհամբերությամբ սպասում էին առաջին փուլի արդյունքին: Շատերը նույնիսկ տաճարի դռան դրսի մոտ կանգնած հաշվում էին բարձրաձայն ընթերցվող անունները: Ժամը 17:00-ին վերջապես հայտնի դարձան առաջին արդյունքները. Գարեգին Բ կաթողիկոս 111 ձայն, Գարեգին արք. Ներսիսյան՝ 123 ձայն, Պարգև արք. Մարտիրոսյան՝ 61 ձայն, Արիս արք. Շիրվանյան՝ 2 ձայն, Գրիգորիս արք. Բունիաթյան՝ 38, Կյուրեղ արք. Գաբիկյան՝ 2 ձայն, Զավեն արք. Չինչինյան՝ 9 ձայն, Տիրան արք. Կյուրեղյան՝ 43 ձայն:

Ժողովի ատենապետ Տարիել Բար-դրվի երրորդ փուլը, որի ընթացքում կընտրվի Գերագույն հոգևոր խորհուրդ, կքննարկվեն այլ կազմակերպչական հարցեր:

Իսկ երեկոյան Էջմիածնում կբացվեն երգող շատրվանները՝ ի պատիվ Ամենայն Հայոց 131-րդ կաթողիկոսի:

Կենսագրական տվյալներ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ(Ա) կաթողիկոս, ավազանի անունով Նշան Սարգսյան, ծնվել է Քեսաբում, Սիրիա, 1932 թ.: Նախակրթությունը հայրենի գյուղում ավարտելուց հետո, 1946 թ. ընդունվել է Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության դպրեվանք, որի ընթացքն ավարտել է 1952 թ.: Աբեղա է ձեռնադրվել 1952 թ., վերակոչվելով Գարեգին աբեղա: 3 տարի հետո պաշտպանել է վարդապետական ավարտաճառ՝ «Հայց. եկեղեցւոյ աստուածաբանութիւնը ըստ հայ շարականներուն» վերնագրով: 1956 թ. նշանակվել է դպրեվանքի տեսուչ: Հաջորդ երկու տարիներին բարձրագույն աստվածաբանական կրթության համար մեկնել է Օքսֆորդի (Անգլիա) համալսարան, որի ընթացքն ավարտել է «Քաղկեդոնի ժողովը եւ Հայ եկեղեցին» ավարտաճառի պաշտպանությամբ: Վերադարձին, 1960 թ. վերստանձնել է դպրեվանքի տեսչությունը: Գլխավորաբար իր ջանքերի շնորհիվ, 1962 թ. Կիլիկիո կաթողիկոսությունը անդամ է դարձել Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի: Եպիսկոպոս է ձեռնադրվել 1964 թ., արքեպիսկոպոս՝ 1973 թ.: 1971 թ. Գարեգին եպս. առաջնորդ է ընտրվել Իրանա Հնդկաստանի անջատյալ թեմի, իսկ 1973 թ. հայրապետական պատվիրակ եւ այնուհետեւ առաջնորդ է նշանակվել Ս. Նահանգների Արեւելյան անջատյալ թեմի: 1977 թ. մայիսի 22-ին ընտրվել է Մեծի Տանն Կիլիկիո աթոռակից կաթողիկոս, Խորեն Ա-ի կենդանության օրոք: Վերջինի մահից հետո, 1983 թ. փետրվարին, գործել է Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս տիտղոսով: Անդամ է «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի: Ստորագրել է գրական-աստվածաբանական բնույթի բազմաթիվ հոդվածներ, հայերեն, անգլերեն, թե ֆրանսերեն լեզուներով: Հրատարակել է բազմաթիվ հատորներ: 1995 թ. ապրիլի 4-ին ընտրվեց Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս:

Республика Армении, 6 апр. 1995 №21

5 апреля президент Левон Тер-Петросян принял новоизбранного Католикоса всех армян Гарегина Первого, который, как и обещал, первый свой официальный визит нанес главе государства. Верховного патриарха сопровождали представители всех епархий Армянской церкви.

Поздравив духовного архипастыря по случаю избрания Католикосом всех армян, президент пожелал ему успехов и заверил, что он может ожидать полного содействия государства во всех делах, направленных на благо нации, на пробуждение и объединение Армянской церкви.

Выразив благодарность за добрые пожелания, Католикос Гарегин Первый в свою очередь заверил, что Армянская церковь решительно встанет на поддержку всех тех начинаний, которые предпринимает наше государство во имя возрождения родины и осуществления чаяний армянского народа.

На приеме присутствовали вице-президент Г. Арутюнян, руководители служб аппарата президента.

* * *

В тот же день Верховный патриарх, Католикос всех армян Гарегин Первый побывал на площади Свободы, где обратился с пастырским напутствием к собравшимся, призвав их быть твердыми в вере и не щадить сил на благо родины, и сотворил молитву "Отче наш".

Отдел новостей
Фото М. Шахбазяна

Слово Католикоса всех армян Гарегина

После избрания я считаю наиважнейшим то, что президент республики явился к Святому Престолу поздравить своего Католикоса... Наше государство и церковь в лоне единого Бога, в лоне единой родины и в святой вере Божией будут шагать отныне в согласии и с пониманием святых истин Евангелия. А следовательно, я от имени всех своих духовных братьев поздравляю Вас за этот Ваш возвышенный и благородный шаг и выражаю Вам свою самую горячую благодарность за Ваш сегодняшний достойный подражания и всей армянской истории поступок - первый визит к новоизбранному Католикосу всех армян. Хочу заверить Вас, г-н президент, что и Католикос всех армян свой первый визит нанесет не кому иному, а именно Вам, президенту нашей независимой Армении и символу нашей государственности.

Слово президента Левона Тер-Петросяна

Верховный владыка! Я желаю от своего имени, от имени своих властей и всего народа поздравить Вас с этим почетным и одновременно чрезвычайно ответственным избранием. Я убежден, что наша церковь, Национальный Церковный Собор сделали правильный выбор, и уверен, что даже те, кто имел сомнения, вскоре сами убедятся в этом.

Ваше святейшество, я не сомневаюсь, что Вы приложите всю Вашу энергию и силы, всю Вашу душу в дело процветания Армянской церкви и созидание светлого будущего всего армянского народа. И, считаю, я имею право от Вашего имени заверить, что Вы, как духовный архипастырь армянского народа, и я, как президент Армении, готовы рука об руку принести себя в жертву своему народу.

БИОГРАФИЯ КАТОЛИКОСА ВСЕХ АРМЯН ГАРЕГИНА II

Его Святейшество Католикос Гарегин Второй, в крещении Ншан Саркисян, родился в 1932 году в Кесабе (Сирия). Завершив начальное образование в родном селе, в 1946 году поступил в духовную семинарию Киликийского католикосата, которую окончил в 1952 году. Рукоположен в сан аббата в 1952 году, приняв имя Гарегин. Через три года защитил магистрскую диссертацию на тему: "Теология армянской церкви по армянским шараканам" и возведен в сан архимандрита. В 1956 году назначен инспектором семинарии. Последующие два года с целью получения высшего богословского образования проводит в Оксфордском университете (Англия), который закончил, защитив научную работу на тему "Халкидонский собор и Армянская церковь". По возвращении в 1960 году продолжает работать инспектором семинарии. В 1962 году в основном благодаря его усилиям Киликийский католикосат стал членом Международного совета церквей. Рукоположен в епископы в 1964 году, в сан архиепископа возведен в 1973-м.

В 1971 году епископ Гарегин избран предводителем Ирано-индийской епархии Киликийского престола. В 1973 назначен патриаршим посланником, а затем и главой Восточной епархии США Киликийского престола. 22 мая 1977 года избран соправителем Католикоса Киликийского Хорена Первого, после смерти которого, в феврале 1983 года, принял титул Католикоса Великого Дома Киликийского. Член попечительского совета Общеармянского фонда "Айастан", автор многочисленных литературно-богословских статей на армянском, английском, французском языках, многотомных трудов. 4 апреля 1995 года избран Католикосом всех армян.

Լրատվություն

Վթար էներգացանցում

ՓԱՍՏ

Էներգացանցում տեղի ունեցած վթարի հետեւանքով այսօր առավոտյան մայրաքաղաքի որոշ թաղամասեր եւ շրջաններ չեն ստացել իրենց հասանելիք էլեկտրաէներգիան: Համաձայն Երքաղգործկոմից ստացված տեղեկատվության, վթարը հաջողվել է կարճ ժամանակում վերացնել եւ վերականգնել էլեկտրացանցի աշխատանքը: Սկսված է էլեկտրաէներգիա չստացած թաղամասերի էներգամատակարարումը: Նույն աղբյուրի տվյալներով, շարունակվում է պահպանվել էլեկտրամատակարարման մեկժամյա գրաֆիկը:

Կկրճատվի վարչական ապարատի առնվազն 7 տոկոսը

Ներկայում կառավարությունը աշխատանքներ է տանում էապես կրճատելու հանրապետության վարչական ապարատը: Նախատեսվում է այդ ապարատի առնվազն 7 տոկոսի կրճատումը: Վարչական ապարատի կրճատումը նպատակ ունի մի կողմից թեթեւացնել այդ համակարգը, մյուս կողմից կրճատումների հաշվին հասնել համակարգի աշխատողների աշխատավարձի բարձրացմանը: Համաձայն ՀՀ էկոնոմիկայի նախարար Ա. Եղիազարյանի, բյուջետային ոլորտում իրենք աշխատավարձի բարձրացման միակ արագ եւ գործող ձեւը համարում են այդ ոլորտի կազմի նվազեցումը:

«Փարոսի» կարիքավորները նավթ կստանան

Երեւան քաղաքում «Փարոս» ծրագրով առավել կարիքավոր ճանաչված ընտանիքներին մարտի վերջին կհատկացվի 20 լիտր նավթ: Այս մասին տեղեկացրին ՀՀ աշխատանքի եւ սոցիալական ապահովության նախարարությունից: Կտրոնների բաշխումը նախատեսվում է սկսել մարտի 22-ից, ԲՇՏ-ներում: Այս ծրագրով կարող են նավթ ստանալ միայն այն ընտանիքները, ովքեր «Տաք ձմեռ 94-95» ծրագրով նավթ չեն ստացել, ինչպես նաեւ հաշվառվել եւ սոցիալական անձնագրեր են լրացրել: Նավթ ստացողների անունները մարտի 18-ից կփակցվեն ըստ բնակության վայրի՝ ԲՇՏ-ում եւ հացի խանութներում:

Մինչեւ տարեվերջ ապրանքների գների աճ տեղի չի ունենա

Հանրապետությունում աշխատավարձի բարձրացումը չի բերի ապրանքների գների բարձրացմանը: Համաձայն ՀՀ էկոնոմիկայի նախարար Ա. Եղիազարյանի, մինչեւ տարվա վերջ ամսական գների աճը կկազմի 0,5-1 տոկոս, հետեւաբար ապրանքների գների էական աճ տեղի չի ունենա: Այնուամենայնիվ, Ա. Եղիազարյանը չի բացառում որոշ ապրանքների գների տատանում, բայց գտնում է, որ դա չի բերի շուկայում ընդհանուր ապրանքների գների աճին:

Ճապոնացիները կհամագործակցեն «Նաիրիտի» հետ

ՍՆԱՐԿ

Մարտի 8-ին ՀՀ փոխվարչապետ Վիգեն Չիթեչյանը ընդունեց ճապոնական «Կոբե» քիմիական ֆիրմայի պատվիրակությանը: Հանդիպման ընթացքում քննարկվեցին «Նաիրիտին» որոշակի ներդրումներ հատկացնելու հետ կապված հարցեր:

ԵԿԵՂԵՑԻ

ՀԱՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐԸ ՈՐՈՇԵՑԻՆ ՉՎԻՃԱՐԿԵԼ ԳԱՐԵԳԻՆ Բ-Ի ԹԵԿՆԱԾՈՒԹՅՈՒՆԸ

Սակայն կան վերապահումներ

Հովսեփ ԽՈՒՐՇՈՒԴՅԱՆ, «Լրագիր»

Մի քանի օր առաջ Ս.Էջմիածնում տեղի ունեցավ Հայ Առաքելական եկեղեցու բարձրաստիճան հոգեւորականների խորհրդակցություն, որն ըստ ամենայնի կապված էր նախորդ օրը ՀՀ նախագահի ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ին տված հայտնի հարցազրույցի հետ, որում վերջինս հայտարարել էր առաջիկա կաթողիկոսական ընտրություններին Գարեգին Բ-ի թեկնածության իր աջակցության մասին:

Խորհրդակցության ընթացքում մասնավորապես որոշվել է, որ եթե Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ-ն Հայոց կաթողիկոսի առաջիկա ընտրություններին առաջ քաշի իր թեկնածությունը, ապա Հայաստանյայց եկեղեցու բոլոր եպիսկոպոսները, որոնք թեկնածուներ են կաթողիկոսության, իրենց ձայները պիտի տան հօգուտ Գարեգին կաթողիկոսի, քանի որ «Գարեգին կաթողիկոսը օծյալ կաթողիկոս է եւ նրա հետ նախընտրական պայքարը ընդդիմություն է Սուրբ Հոգուն»:

Վերջապես «Հայ եկեղեցին մեծ վարկ ունի համաշխարհային եկեղեցիների ընտանիքում եւ նման սխալ վարմունքը կարող է վատ անդրադառնալ մեր եկեղեցու հեղինակության վրա»:

Սակայն մի շարք հոգեւորականներ պնդել են, որ իրենց ձայնը կտան Գարեգին Բ կաթողիկոսին միայն այն դեպքում, եթե լուրջ երաշխիքներ լինեն, որ վերջինիս՝ Ամենայն Հայոց Հայրապետ ընտրվելու դեպքում, Անթիլիասը կդառնա պատրիարքություն՝ Ս. Էջմիածնի գլխավորությամբ: Բացի այդ, կաթողիկոսական նախընտրական աշխատանքների պատասխանատու, Հայաստանյայց եկեղեցու Ամերիկայի արեւմտյան թեմի առաջնորդ Վաչե արքեպիսկոպոս Հովսեփյանը, ինչպես մարտի 7-ին հաղորդել էր «Նոյյան տապանը», Կալիֆորնիայի հայ մամուլի ներկայացուցիչներին հայտարարել էր, որ «Գարեգին Բ-ն արդեն կաթողիկոս է եւ չի կարող դրվել նրա՝ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվելու հարցը»:

ԽԱԺԱԿ ՍՐԲԱԶԱՆԸ ՎԻՐԱՎՈՐՎԱԾ ՄԵԿՆԵՑ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՑ

Ինչպես գիտենք, ԱՄՆ Արեւելյան թեմի առաջնորդ Խաժակ Սրբազանը համակարգում էր ԱՄՆ-ի կառավարության եւ Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միության մասնակցությամբ Հայ Օգնության ֆոնդի կողմից Հայաստանում օգնության բաշխման աշխատանքները: Սակայն, ըստ որոշ աղբյուրների, կապված այն հանգամանքի հետ, որ Խաժակ Սրբազանը եւս պատրաստվում էր իր թեկնածությունը դնել առաջիկա կաթողիկոսական ընտրություններին, նրա գործունեության առջեւ որոշ խոչընդոտներ են «ի հայտ եկել», ինչի պատճառով էլ նա վիրավորված մեկնել է Հայրենիքից:

Այս հանգամանքի հետ է կապում նաեւ վերջերս «Ազգին» տված իր հարցազրույցում Խաժակ Սրբազանի՝ առաջիկա կաթողիկոսական ընտրություններին իր թեկնածությունը առաջ քաշելուց հրաժարումը:

ԳԱԶԻ ՀՈՍՔԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՎԵՑ

ՍՆԱՐԿ

Մարտի 8-ի երեկոյան, ըստ ՀՀ կառավարության լրատվական կենտրոնի, վերականգնվեց թուրքմենական գազը Հայաստան հասցնող գազատարի հիմնական ճյուղը: Այժմ, ըստ նույն տվյալների, Հայաստանը ստանում է մոտ 3 մլն խմ գազ:

ԱԶԳ

ՏԵՂԱԿԱՆ

– Դեռևս կա՞ն խնդիրներ, որոնք դժվարացնում են Գերագույն հոգևոր խորհրդի աշխատանքը:

– Ոչ: Ես կկարծեմ, որ ամեն ինչ նորմալ վիճակի մեջ է և ոչ մի խնդիր առայժմ չեմ տեսնում:

– Արդեն ժամից անդրադարձել եք Ռուսաստանի թեմի ներկայացրած դասախոսների թվի վերաբերյալ հարցին: Ինչո՞ւ այն ընտրեցիք:

– Այն թիվը, որ նախապես վերցված էր Ռուսաստանի կառավարական երաշխիքներից, այժմ էլ մեզ [illegible] չէ: Ռուսաստանի թեմի առաջնորդ Տիրան Արքեպիսկոպոսի խորհրդով և կարգադրությամբ Գերագույն հոգևոր խորհրդի ճիշտ և ներկայացուցիչ սարքեր համայնքներից ստացված նամակները, որոնք ճշտված էին այդ թվերը: Նա ասաց, որ Ռուսաստանում, Կովկասում և Միջին Ասիայում ապրում են մոտ 2,5 մլն հայեր:

ստանալով և անձնապես համոզված եմ, որ այդպիսի կարևոր պաշտոնի արժանի չեմ: Սա ասում եմ ամենայն անկեղծությամբ, ոչ թե հերթը ձևականորեն, այլ ասելով, որ արդյունքի հասնել կամենում եմ: Այսօրվա պայմաններում, այդ աթոռը ես կնկատեմ փուշ աթոռ: Ես կնկատեմ, որ այդ աթոռի վրա նստող նոր Ամենայն հայոց հայրապետը պետք է ունենա շատ-շատ ծանր լուծ և կկրի, բայց այդ ծանր լուծը կրելու կարողությունը չունեմ: Կուզեմ նշել նաև, որ մարդիկ, որոնք կարծում են, թե Ամենայն հայոց կաթողիկոսական աթոռը փառքի աթոռ է, կսխալվեն և կմոլորվեն: Այսօրվա պայմաններում, Ամենայն հայոց կաթողիկոսական աթոռը խնդիրներ կպահանջի շատ մեծ զոհողություն:

– Ձեր անձի հետ կապված հարցը Ամերիկայի արևելյան թեմում տեղի ունեցած պատգամավորական ընտրություններին

կապվո՞ւմ էր, այդ մասին առասպելներ, բայց ոչ մեկը չհաստատվեց: Ես անձնապես չուզեցի որևէ մեկին ու ոչինչ առաջարկել: Հետևաբար, որևէ մեկը ինձ և նույնիսկ մեր թեմական պատգամավորական ժողովին չի կարող մեղադրել, որովհետև ամեն ինչ կատարվել է ժողովրդավար ձևով և կարգ ու կանոնով: Այդպիսի խոսքերը կնկատեմ սարքեր միտումներով եկած: Եվ ինչպես ասացի, երբ ՀԲԸՄ նախագահի տիկին Լուիզ Սիմոն Մանուկյանը իր անունը ներկայացնել է փորձել, անձնապես շատ դեմ էի, որովհետև Լուիզը մեր ժողովրդի ամենաարժանավոր անձերից մեկն է, որ իր աշխատանքով ու ջանքերով հայրենիքի և արտասահմանի շատ գաղութների օգտակար է եղել: Հետևաբար, եղած ամբաստանությունները ես ճիշտ չեմ համարում:

– Իսկ ի՞նչ է լինելու Ազգային

Ազգ, 8 մարտ 1995

Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Խաժակ արք. Պարսամյան. Կաթողիկոսական աթոռը կնկատեմ փուշ, այն մեծ զոհողություններ է պահանջում

Մարտի 4-ին Ս. Էջմիածնում տեղի ունեցավ Գերագույն հոգևոր խորհրդի նիստ, որը վավերացրեց ապրիլի 3-ին Մայր Աթոռում կայանալիք Ազգային եկեղեցական ժողովի պատգամավորների ցուցակները, հաստատեց ժողովի օրակարգը: Ինչպես մեզ հայտնեց ԳՀԽ անդամ, ԱՄՆ Արևելյան թեմի առաջնորդ Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը, որոշվել է նաև Գերագույն հոգևոր խորհրդի մի նիստ ևս գումարել մարտի 31-ին, նախքան ժողովի բացումը: Մինչ այդ, թե՛ Ս. Էջմիածնում, թե՛ մյուս թեմերում կշարունակվեն վերջին նախապատրաստական աշխատանքները: Խաժակ Սրբազանը սիրով համաձայնվեց պատասխանել արդեն կուսակցված և օրախնդիր մի շարք հարցերի:

Ներկայացուցչությունը Գերագույն հոգևոր խորհուրդը ընդունեց և վավերացրեց:

– Իսկ ուշացումը խախտում չհամարվե՞ց:

– Ոչ, որովհետև Տիրան Արքեպիսկոպոսն նշեց, թե ինքը ուշ է ստացել Ս. Էջմիածնից ուղարկված նամակը, որտեղ նշված էին պատգամավորների ընտրության ժամկետները:

– Կաթողիկոսական ընտրությունների վերաբերյալ տարբեր հրապարակումներ ու ենթադրություններ են տպագրվում մամուլում: Ձեր կարծիքով, ովքե՞ր են հիմնական թեկնածուները:

– Ես դեռ չգիտեմ այդ ծանր պատասխանատվության հարցին: Ամենայն անկեղծությամբ կխոսեմ Աստծո միջնորդությանը և կարգավորեմ, որ պատգամավորները, ճանաչելով հնարավոր թեկնածուներին ու իրենց թեկնածուի անունը գրելով, կընտրեն Աստծո ձայնը: Ուղղակի, երբ ընտրված կաթողիկոսը Աստծո ընտրյալը չլինի, ապա հայ եկեղեցին ու ժողովուրդը լավ չի լինի: Կարծում եմ, թե Աստծո ընտրյալն է, որ պիտի լինի ընտրված կաթողիկոսը: Գիտեմ նաև, թե վերջին շրջանում մի քիչ խառնաշփոթ վիճակ է կաթողիկոսի ընտրությունը: Եվ այդ պատճառով ես չեմ կարող: Որովհետև կաթողիկոսի ընտրությունը նախագահի կամ խորհրդարանի անդամների ընտրություն չէ, այլ հայ եկեղեցու հոգևոր գլխի ընտրություն: Այդու կողմից, գիտեմ, որ պատմության մեջ կաթողիկոսների ընտրության ժամանակ եղել են նախապատրաստված հարցեր: Բայց այսօր, երբ մենք ազատ ու անկախ հայրենիք ունենք, մեր ժողովուրդը ծերացած է ամեն տեսակի [illegible], հիասթափ և հոգնել, բայց պատգամավորները կանդրադառնան իրենց խղճի ձայնին:

– Շարունակելով հարցը, նշեմ, որ մեր թերթում արդեն տպագրվել է ձեր այն հայտարարությունը, թե դուք հրաժարվում եք կաթողիկոսական թեկնածու առաջադրվելուց: Դա այդպե՞ս է:

– Այո, ես անկեղծությամբ կար-

եմ և ՀԲԸՄ նախագահի Լուիզ Սիմոն Մանուկյանի պաշտոնավար չլինելու փաստը: Մանուկյան մե-

ծում եմ, թե իր Ձեր ցանկությունն է, որ ես չի լինեմ:

– Ես կցանկանայի, որ այդպիսի արտահայտություններ եղած են: Որովհետև, ինչպես ասացի մի անգամ, առիթ ունեցա նշել ռադիոհաղորդման ժամանակ, մեր թեմական ժողովից առաջ, որ տեղի ունեցավ նախորդ 14-ին Նյու Յորքի Ս. Վարդան մայր տաճարի մեջ, ես մեր թեմի 55 եկեղեցիներին շրջաբերական եմ ուղարկել, նշելով ամեն պաշտոնական թեմական ժողովի օրը, ինչպես նաև տեղեկացնելով, որ պետք է ընտրվեն Ազգային եկեղեցական ժողովի պատգամավորներ: Ես խնդրել էի նաև, որ ըստ այդ իրենց ընտրությունները ներկայացնեն ընտրական հանձնաժողովին, որն ընտրված է թեմական պատգամավորական ժողովի կողմից: Մեր բոլոր եկեղեցիներն և եկեղեցական խորհուրդները իրենց ընտրությունները ներկայացրել են այդ հանձնաժողովին, ուր էլ այդ անունները հրապարակվեցին մեր թեմական պատգամավորական ժողովում: Ես անկեղծորեն ասեմ, որ այդ անունները մինչև վերջին վայրկյանը չէի տեսել: Ասեմ նաև, որ անձամբ որևէ մեկին անունը չէի առաջարկել: Ձեզ թվարկել, որովհետև մեր թեմի կառավարական ձևը շատ ժողովրդավար է: Առաջնորդը միայն հովանավորում է, իսկ եկեղեցիները և համայնքները կներկայացնեն այդ անունները: Այդ առիթով, նույնիսկ հարց տվեցի, թե պատգամավորները

եկեղեցական ժողովում:

– Ազգային եկեղեցական ժողովը նախ պետք է ընտրի դիվան: Կաթողիկոսական տեղապահ Թորգոմ Պատրիարքը պետք է նախագահի այդ ժողովում, իսկ դիվանը պետք է բաղկացած լինի ատենապետ, երկրորդ ատենապետ և քարտուղարներից: Ատենապետը պետք է վարի ժողովը: Նախ պետք է ճշտվի ժողովի օրակարգը, վավերացվի Ազգային եկեղեցական ժողովի կողմից: Ըստ Ազգային եկեղեցական ժողովի կանոնադրության, ժողովը պետք է ունենա երկրորդ նիստ: Գերագույն հոգևոր խորհուրդն անշուշտ իր պատասխանատվությունները պետք է առաջարկի: Դա համաձայն, նախկինում եղել է հայտնեն, թե ցանկանում են, որ իրենց անունը թեկնածուների ցանկի մեջ լինի, թե ոչ: Այդ ցանկը ներկայացվի ժողովին: [illegible] Ազգային եկեղեցական ժողովի կողմից:

– Ո՞րն է լինելու կաթողիկոսի ընտրության ձայների նվազագույն թիվը:

– Համաձայնաբար, ընտրվողը պետք է անցնի ձայների մեծամասնությամբ: Այսինքն, եթե 400 պատգամավոր մասնակցի, ապա ընտրվողը պետք է հավաքի առնվազն 201 ձայն:

– Հնարավո՞ր է այնպիսի իրավիճակ ստեղծվի, որ այս ընտրություններում կաթողիկոս չընտրվի:

– Ես չեմ կարծում, որ նման իրավիճակ ստեղծվի, [illegible]:

– Այդ ընտրությունը ինչպիսի՞ դեր կունենա հայ եկեղեցու պատմության մեջ:

– Դա կախված կլինի ընտրված կաթողիկոսից: Այս շրջանը ազգային [illegible] շատ կարևոր է, և ես կարծում եմ, որ [illegible] լավագույն կերպով օգտագործենք:

ՏԱԹԵՎ ԱԶԱՏՅԱՆ

NEH

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ

Լ. Տեր-Պետրոսյան. Ամենաարժանի թեկնածուն Գարեգին Բ Վեհափառն է

Սկիզբը էջ 1

Այսօր էլ Ս. Էջմիածնի միաբանության շարքերում կան կաթողիկոսական գահի արժանի թեկնածուներ, ինչպես՝ Երուսաղեմի պատրիարք Թորգոմ արքեպիսկոպոս Մանուկյանը, Պոլսո պատրիարք Գարեգին արքեպիսկոպոս Գազանճյանը, երիտասարդներից՝ Արարատյան թեմի առաջնորդ Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյանը, Շիրակի թեմի առաջնորդ Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Բունիաթյանը, Նյու Յորքի թեմի առաջնորդ Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը, Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգև եպիսկոպոս Մարտիրոսյանը:

Սակայն իր աստվածաբանական պատրաստությամբ, հայագիտական հմտությամբ, դիվանագիտական ընդունակություններով և վարչական կարողություններով այսօր Ամենայն հայոց կաթողիկոսի ամենաարժանի թեկնածուն, իմ կարծիքով, Կիլիկիո աթոռի հայրապետ Գարեգին Բ Վեհափառն է՝ անառարկելի հեղինակություն թե Էջմիածնի, թե Կիլիկիո աթոռի միաբանական շրջանակներում, ինչպես նաև Հայաստանի ու սփյուռքի հավատացյալ զանգվածներում:

Անձնական արժանապատվություններից բացի այս ընտրությունը, վստահ եմ, կարող է շրջադարձային դեր խաղալ Հայ առաքելական եկեղեցու նվիրապետական միասնության վերականգնման, ինչպես նաև ավելի լայն առումով՝ Հայաստան-Սփյուռք հարաբերությունների կարգավորման հիրավի համազգային գործում: Այդպիսի վստահության հիմք է տալիս, մասնավորապես, վերջին տարիներին, երջանկահիշատակ Վազգեն Վեհափառի հետ համագործակցաբար, Գարեգին կաթողիկոսի ծավալած նպատակասլաց գործունեությունը թե եկեղեցու միասնության վերականգնման, թե «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի կազմակերպման ուղղությամբ:

– Եթե, հիրավի, գաղտնիք չէ, ինչպե՞ս եք Դուք պատկերացնում Հայ առաքելական եկեղեցու միասնության վերականգնման գործընթացը:

– Չպետք է կարծել, անշուշտ, որ դա կարող է տեղի ունենալ միանգամից: Կիլիկիո աթոռը, որպես պատմական հաստատություն, թերևս դեռ երկար ժամանակ կպահպանի իր գոյությունը, սակայն դրա հետ մեկտեղ անվերապահորեն ընդունելով Էջմիածնի գերակայությունը և աստիճանաբար սահմանափակելով իր նախկին եկեղեցական վիճակներում՝ Լիբանան, Սիրիա, Կիպրոս: Բոլոր դեպքերում Գարեգին կաթողիկոսը հարմարագույն անձն է՝ այս դժվարին գործընթացը սկսելու համար, և համոզված եմ, որ հայ եկեղեցու սպասավորները չեն կորցնի ընձեռված պատմական պատեհությունը:

ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

ՀՌԱԿ հանդիպումը վարչապետի հետ

Ազատական բարեփոխումները հնարավոր է իրագործել ժողովրդավար պետությունում

Սկիզբը էջ 1

Շահագրգիռ խոսակցություն ծավալվեց ավանդապահների զանգվածային կողոպուտի հարցի շուրջը: Երկուստեք շեշտվեց դրա քաղաքական շահագործումների անթույլատրելիությունը: Վարչապետն ասաց, որ նման դեպքերի կանխման երաշխավորված միջոցներից է նոր և ուժեղ պետական խնայբանկը, որն էլ ստեղծվել է կառավարության կողմից: Նա ավելացրեց, որ կառավարությունը սնանկացած բանկերի գույքերի միջոցով տոկոսների վճարները հասցնելու ուղիներ է փնտրում: ՀՌԱԿ ներկայացուցիչները նշեցին, որ անընդունելի է ավանդապահների հետ ստեղծված իրավիճակը և կառավարությունը պարտավոր է հանդես գալ համապատասխան օրենսդրական նախաձեռնությամբ, որպեսզի չկրկնվեն նման անարդարությունները: ՀՌԱԿ ներկայացուցիչները բարձրացրին նաև «Հայէներգո» միավորման անօրինական գործողությունների հարցը, մատնացույց անելով այն անընդունելի փաստը, երբ բանկից անջատվում են մուծումներ կատարած այն բնակիչների լույսը, որոնք բնակվում են մուծումներ չկատարող քաղաքացիների հետ նույն շենքում: Գյուղացիներին չվճարված պարտքերի հարցում ընդունելով կառավարության մեղավորությունը, պրն. Հրանտ Բագրատյանն ասաց, որ անցյալ տարիների հետ համեմատած գյուղատնտեսական մթերքների փաստական աճ է արձանագրվել Հայաստանում ի հաշիվ նախկինում եղած գյուղմթերքների կորստի վերացման: Նա հայտնեց, որ մինչև տարին կվճարվեն գյուղացիների պարտքերը: Հանդիպման ընթացքում բարձրացվեցին նաև կառավարության կառուցվածքի, հարկային տեսչության, սահմանային գոտու և ընդհանրապես տնտեսական բարեփոխումներին և ազգային հարաբերությունների ստեղծմանն առնչվող հարցեր:

ՀՌԱԿ ներկայացուցիչները վարչապետ Հրանտ Բագրատյանի հետ քննարկեցին նաև քաղաքական արդի խնդիրներ, որոնք վերաբերում էին նրա պատկերացումներին իշխանության դաշտում մտնող կուսակցությունների հետ համագործակցության հարցում: Հանդիպումն առիթ էր վարչապետին ներկայացնելու ՀՌԱԿ-ի անհանգստությունը ՀՅԴ-ի անմիջական ենթակայության տակ չգտնվող որոշ թերթերի ու ամսագրերի փակման, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության սեփականությունը հանդիսացող մամուլի շենքում գտնվող «Գոլոս Արմենիի» թերթի նկատմամբ կիրառվող վարչական միջոցառումների և առհասարակ մամուլի նկատմամբ կառավարության ցուցաբերած խոսքի ազատության և ժողովրդավարության ուղղակիորեն հակասող վերաբերմունքի առիթով: ՀՌԱԿ-ը, հակառակ քաղաքական իր տարաձայնությունների վերը հիշված թերթերի հետ, ելնելով ժողովրդավարության ու խոսքի ազատության նկատմամբ իր հանձնառությունից, [illegible] այդ ուղղությամբ: Վարչապետ Հրանտ Բագրատյանն ասաց, որ ինքը պատրաստ է հանդիպել բոլոր այն քաղաքական ուժերի հետ, որոնք հարգում են օրենքն ու օրինականությունը: Նա, բարձր գնահատելով կառավարության աշխատանքի բարձրացող պրոֆեսիոնալիզմը, ասաց, որ լավատեսորեն է տրամադրված և համոզված է, որ երբ քաղաքական անակնկալ ցնցումներ չլինեն, տնտեսությունը կբռնի վերելքի ու աճի ուղին: Վերջում վարչապետը հույս հայտնեց, որ ՀՌԱԿ-ը կշարունակի կառավարության ներկայացրած ծրագրերի բարեփոխումները, որն իրենց համար ոչ միայն աջակցություն է կառավարությանը, այլև պատասխանատվություն անհրաժեշտ բարեփոխումներին: Ներկայացնելով կուսակցության դիրքորոշումը տնտեսական բարեփոխումների հարցում, ՀՌԱԿ Հայաստանյան վարչության ատենապետ Ռուբեն Միրզախանյանը նշեց, որ կուսակցությունը ամենայն ուշադրությամբ կուսումնասիրի կառավարության կողմից ներկայացված փաստաթղթերը և իր տեսակետը կարտահայտի խորհրդարանում [illegible]: Ռուբեն Միրզախանյանն ավելացրեց, որ հավելի կարևորի նաև այն իրողությունը, որ ազատական վերափոխումները տնտեսության մեջ հնարավոր է իրագործել միայն ժողովրդավարական քաղաքականություն իրականացնող պետությունում:

Տ. Ե.

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Ե. տարի
Հիմնադիր և հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երևան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 562941, AT&T (7-8852) 151065
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՅՈՒԼԵՏ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ / 529221
Տնօրեն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863
A STYLE համակարգչային ծառայություն / 581841
Շարքը և էջադրումը [illegible]
Apple Macintosh
համակարգչային սարքավորումը
«Ազգ» թերթի
LIBERAL DEMOCRATIC NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

ԵԿԵՂԵՑԻ

«ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐԸ ՄԻՇՏ ՀԱՅ ԹԱԳԱՎՈՐՆԵՐՈՒ ԿՈՂՔԻՆ ԿԸԼԼԱՆ»

Հարցազրույց Ամերիկայի արևելյան թեմի առաջնորդ Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանի հետ

— Սրբազան, եթե կարելի է ներկայացրեք Ձեր կյանքը:

— Ծնած եմ Արաբկիր գյուղաքաղաքին մեջ 1951թ.: Այդ ժամանակ Արաբկիրին մեջ դեռ 35-40 հայ ընտանիքներ կապրեին: Անշուշտ, 1915-ի եղեռնեն ետք Արաբկիրի ու ամբողջ Թուրքահայաստանի մեջ ոչ մեկ վարժարան, ոչ մեկ հայ եկեղեցի մնացած էր: Բոլորն ալ քանդված էին: Բայց, բարեբախտաբար, եկեղեցվո կյանքը կշարունակվեր մեր ընտանեկան կյանքեն ներս ու հայ ազգային ճակատագիրը կենդանի էր մեր ընտանիքում: Ես փառք կտամ Աստծուն, որ իմ հայրական տան ջերմ հարկեն ներս կրցա ստանալ հայեցի ոգի ու հայ հոգևոր կրթություն: Մեծ մայրս մեզի ամեն օր Աստվածաշունչ կկարդար ու կպատմեր հայ հոգևորականներու, հայ եկեղեցու, 1915-ի եղեռնին մասին: Երբ 6 տարեկանին Պոլիս փոխադրվեցանք, այնտեղ կարելիություն ունեցա հայկական նախակրթարանում ու վարժարանում ուսումս առնելու: 1967թ. փափագեցա Երուսաղեմ երթալ, այնտեղ Սրբոց Հակոբյանց Ժառանգավորաց վարժարանին մեջ ուսումս շարունակելու: Ծնողքս այն ատեն դժգոհ էին, անշուշտ, որ տունեն պիտի հեռանամ, բայց հայրս, որ շատ իմաստուն մարդ մը, ըսավ. «Տղաս, եթե քու փափագդ այդ է, մենք չենք ուզեր նորգելք հանդիսանալ»: 1967 Երուսաղեմ գացի Ժառանգավորաց վարժարանի ու Ընծայարանի մեջ ուսանելու: 1971թ. Սրբոց Հակոբյանց պատմական տաճարին մեջ ձեռնադրվեցա հոգևորական: Ետքը ծառայեցի Երուսաղեմին վանքին մեջ իբրև Ժառանգավորաց վարժարանի ու Ընծայարանի փոխտեսուչ, ուսուցիչ, ապա հոգևոր հովիվ Հայֆայի ու Յաֆայի հայ համայնքներուն: Կը փափագեի ուսումս շարունակել, դիմեցի պատրիարքին, Սրբազանը համաձայնեց, մեկնեցի Ամերիկա, նախ՝ Նյու Յորքի Սենտ Վլադիմիրի աստվածաբանական ճեմարանի, ապա՝ Ջեներալ Թեոլոջիքալ աստվածաբանական ճեմարանի մեջ ուսումս շարունակեցի՝ մագիստրոսի կոչում ստանալով: Ուզեցի մասնագիտանալ հայ արևելյան ծիսագիտության մեջ ու մեկնեցի Մինեսոտայի Սենջան համալսարան: Ամերիկայեն մեկնեցա Անգլիա՝ Օքսֆորդի համալսարան, վերջը՝ Գրիգորյան համալսարանի աստվածաբանական բաժին: Ամերիկա եղած միջոցիս 1990թ. Ամերիկայի արևելյան թեմի թեմական պատգամավորական ժողովը զիս առաջնորդ ընտրեց, և հիմա ես այդ թեմին առաջնորդն եմ:

— Սրբազան, գաղտնիք չէ, որ հիմա Հայաստանից շատերն են արտագաղթում, հիմնականում Ամերիկա: Ի՞նչ վերաբերմունք ունեք այդ պրոբլեմին:

— Ես անձնապես մեծ ցավ կզգամ, որ մեր ժողովուրդը կլքի Հայաստանը և կերթա տարբեր երկրներ, ինչպես ըսիք նաև Ամերիկա, կզգամ, որ այսօրվա պայմանները ծանր են Հայաստանի ժողովրդին համար: Եվ, սակայն, մյուս կողմից, եթե մտահոգված ենք մեր ապագայով իբրև հայեր, առանց ժողովրդի չենք կրնար Հայրենիք պահել, հողը պահել, մշակույթը, հետևաբար ժողովրդի ներկայությունը հայրենի հողին վրա շատ կարևոր է: Եթե կհիշեք, Գարեգին Հովսեփյանց կաթողիկոսը մեծ հոգևորականն ու ազգային գործիչը, փորձեց ջանալ ժողովուրդը համոզել, որպեսզի գաղթեն Հայաստան, որովհետև գիտեր, որ առանց ժողովրդի ներկայության հայրենի հողին վրա չենք կրնար Հայրենիք կերտել, անկախություն ապահովել: Այսօր, որ ազատ-անկախ Հայրենիք ունինք, այդ ազատ-անկախ Հայրենիքի դժվարությունները լուծելու համար ժողովրդի ներկայությունն ու ըմբռնումը հիմնականն է: Գիտեմ, թե դա մեծ զոհողություններ կպահանջե, բայց որևէ մեկ աշխատանք, որևէ մեկ գործ առանց զոհողությունների չի հաջողիր, հետևապես ես կաղոթեմ, որպեսզի մեր ժողովուրդը ամուր մնա, տոկա: Այսօրվա դժվարությունները արդեն սկսած են կամաց-կամաց նահանջել: Սոտ ապագայում բոլոր դժվարությունները պիտի հաղթահարենք, բայց հայրենի հողին վրա մնալով:

— Սրբազան, որևէ բան արվո՞ւմ է Ամերիկայի արևելյան թեմում կասեցնելու համար արտագաղթը:

— Որքան ես գիտեմ, որևէ մեկ աշխատանք չի կա, որովհետև այսօրվա Հայաստանի կառավարությունն ալ ժողովրդավար է, հետևաբար իրենք չեն կրնար ու չեն ուզեր ստիպել ժողովուրդին իր ինչ ընելը, բայց մենք պիտի փորձենք խոսքով, քարոզով ժողովուրդին համոզել հայրենի հողին վրա ներկայության անհրաժեշտությունը:

— Սրբազան, դժվար չէ՞ հայրենիքից հեռու հովվապետ լինելը:

— Շա՜տ դժվար է: Պետք է ըսել, որ Ամերիկայի մեջ հայ հոգևորականի դերը շատ դժվար է: Ես ուր որ ալ կերթամ, ինձ հայ կզգամ, իմ ինքնությունը չեմ կորսնցուցած որևէ մեկ ատեն, բայց մյուս կողմե, օրինակի համար Ամերիկա ծնած հայ երիտասարդի մեջ հայկական ոգին ստեղծելը ու կենդանի պահելը շատ դժվար է: Ամերիկայի մեջ մենք կջանանք ոչ միայն հայերը հոգեպես դաստիարակել, այլ նաև կփորձենք անոնց մեջ հայեցի զգացումը արթնացնել ու վառ պահել, այդ առաքելությունը շատ դժվար է Ամերիկայի պարագային: Ամերիկա օվկիանոս մը է, ազատ երկիր, կառավարությունը ոչ մեկ արգելք կը ստեղծե, բայց այնքան հսկա երկիր է, որ կորսվիլը դյուրին է:

— Մայր Հայրենիք Ձեր այս այցելության նպատակը ո՞րն է:

— Ես այս անգամ եկած եմ Գերագույն հոգևոր խորհրդի նիստին մասնակցելու:

— Սրբազան, Դուք հավատո՞ւմ եք, որ շուրջ քսան օրից հայոց եկեղեցին կունենա 131-րդ հայրապետը:

— Ես կասկածի ոչ մեկ պատճառ ունիմ, որ Ապրիլ 3-ին կամ 4-ին, 5-ին Ազգային եկեղեցական ժողովը պիտի ընտրե 131-րդ հայրապետը:

— Դուք ինչպե՞ս եք գնահատում կատարված աշխատանքները, եթե հարմար կհամարեք, քննարկեք թեկնածությունները:

— Ես կհավատամ, որ կաթողիկոս պիտի լինի այն անձը, ում Աստված կկամենա, ես չեմ ըսեր իբրև ձևակերպում: Ամեն անգամ, երբ որ «Հայր մերը» կըսենք, կըսենք «Եղիցին կամք քո» և ես ատոր կը հավատամ: Իբրև անձեր, անհատներ, մենք, անշուշտ, որոշ փափագներ, իղձեր ունինք և եթե չըլլան, կնեղվինք, բայց մյուս կողմեն ես կհավատամ, որ ինչ որ Աստված կամեցած է, այդ ալ կըլլա և ինչ-որ կըլլա, ատիկա թերևս այդ վայրկյանին ճիշտ չըլլա, բայց անշուշտ բարին դա է: Վերադառնանք կաթողիկոս ընտրվելիք անձի առաքինություններուն, մենք պետք է ընտրենք հայ եկեղեցվո հոգևոր պետը, հետևաբար, այդ անձին հոգևոր արժանիքները շատ հիմնական պիտի ըլլան: Այս ընտրությունը քաղաքական ընտրություն չէ, որ տարբեր առաքինություններ փնտրենք անձին մեջ, շատ կարևոր են մյուս կարողությունններն ալ, սակայն հոգևոր գիծը ամենակարևորն է: Մանավանդ որ Հայաստանում ազատ-անկախ հանրապետության ստեղծումով Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցվո առաջ կբացվին նոր կարելիություններու ճանապարհներ: Անցնող 100 տարիները մեր ժողովուրդի, մեր եկեղեցվո համար շատ ծանր, դժվար տարիներ եղան: 1915-ը կործանեց մեր ամեն ինչը, մեր հոգևոր առաջնորդները ջարդվեցան, մեր վանքերը, որոնք հոգևոր դաստիարակության դպրոցներ էին, զրկվեցան, 5-6 հազար եկեղեցականներ զաղթի ճամփին ջարդվեցան: 1915-ի եղեռնը շատ բան խլեց մեր կյանքեն իբրև ազգ, իբրև եկեղեցի, դրան հաջորդեց համայնավարական վարչաձևը փոքրիկ Հայաստանի մեջ: Իր մոտեցումին մեջ համայնավարական վարչաձևը հակառակ էր կրոնին, հավատքին, հետևաբար ոչ միայն նեղեց մեր հոգևոր արժեքները, արգելեց հոգևոր դաստիարակության ոսկե շղթան շարունակել: Խորհրդային Հայաստանի մեջ ալ, արտասահմանի մեջ ալ անտեր մնացած ժողովուրդը իբրև ազգ, իբրև եկեղեցի, դժվար ու ծանր տարիներ ապրեց անցյալ 70 ամյակում: Այսօր, տհավասիկ նոր կարելիություններու ճանապարհներ կբացվին հոգևոր ու քաղաքական իմաստներով, եթե չօգտագործենք այս կարելիությունները, Աստված այլևս մեզ նման բան չի տա: Այսօր եկեղեցին ըլլա Հայաստանին մեջ, ըլլա արտասահմանին տարածքին, վերանորոգման, վերազարթոնքի կարիքն ունի: Եկեղեցին եղած է հայ ժողովուրդի կյանքը, եկեղեցվո մեջ է, որ հայը կրցած է ստանալ իր հոգևոր-մշակութային հարստությունների գիտակցությունը: Եկեղեցին է, որ առանձին անհատին հոգին մաքրած-սրբացուցած է ու այդ հոգիին բխած է նաև հայ երգը, ճարտարապետությունը, արվեստը, մշակույթին հարստությունը: Հայ եկեղեցին հայ ժողովուրդն է, հետևաբար պետք է ապրող անհատականություն դառնա հայ անհատի կյանքեն ներս: Այս բոլորը ընելու համար հայ եկեղեցին պետք է ունենա իր հոգևոր առաջնորդը, հետևաբար այսօր մենք շատ կարևոր կդիտենք կաթողիկոսական ընտրությունը իբրև հայ ազգի մարդիկ, իբրև հայ քրիստոնյաներ:

— Սրբազան, գաղտնիք չէ, որ այսօր Հայաստանի կյանքը վերին աստիճանի քաղաքականացված է և քաղաքականությունն է ամեն ինչի կենտրոնում: Ձեր կարծիքով ի՞նչ հարաբերություն պիտի լինի եկեղեցու ու քաղաքականության միջև:

— Նախ ըսեմ, որ մեր անկախությունը կորսնցուցել ետքը եկեղեցին ստանձներ է հայ ժողովուրդի հոգևոր ու անձնական դաստիարակությունը, ոգիի պահպանման դերը և անցնող դարերու ընթացքին հայ եկեղեցին եղավ հայ պետությունը: Այսօր, երբ մենք ազատ-անկախ Հայրենիք ունինք, այլևս եկեղեցին պետք է իր ավանդական դերին վերադառնա, այսինքն՝ հայ ժողովուրդի հոգևոր դաստիարակությանը, հայ պետականությանը սատար կանգնելուն: Եթե պատմությունը կհիշեք, հայ կաթողիկոսներ միշտ ալ թագավորներու կողքին եղան: Այսօր ալ եկեղեցին իր ավանդական դերին պետք է վերադառնա, հայ պետականության կողքին կանգնելով, զորացնելով հայրենի հողը, հայրենի կառավարությունը: Խնդիր չէ, թե այդ որ կառավարությունն է, այսօրվա վարչաձևը դեմոկրատական է, ժողովուրդը կընտրե իր նախագահին, իր խորհրդարանը: Այդ իմաստով որ մեկ կառավարությունը, որ Հայաստանի Հանրապետության ղեկավարն է, հայ եկեղեցին այնքան ատեն պիտի մնա այդ կառավարության կողքին, որքան որ կառավարությունը արդար է, զորավիգ կկանգնի արդարության: Երբ արդարության դեմ որևէ մեկ բան կպատահի, այն ատեն եկեղեցին, ավելի ճիշտ կաթողիկոսը պետք է բարձրացնե իր ձայնը վերականգնելով արդարությունը:

— Թույլ տվեք շնորհակալություն հայտնել զրույցի համար...

Անահիտ ԱԴԱՄՅԱՆ

Երկիր Նաիրի

Ապրիլի 6-ի առավոտյան Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի բակը բոլորովին նման չէր երկու օր առաջ տեսածիս: Հանդարտ էր, մարդկային կրքերից սրբված, ծաղկած ծիրանենիների բույրով խաղաղված: Ընտրությունների երկու օրվա ընթացքում լրագրողների «հարձակմանը» թերեւս ամենից շատ ԱՄՆ-ի Արեւելյան թեմի առաջնորդ Տ. Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը ենթարկվեց: Սակայն Սրբազանը սիրով ու համբերատար պատասխանում էր բոլորիս հարցերին:

Ապրիլի 6-ի առավոտյան Մայր Տաճարը բացել էր իր դռները հավատացյալների առջեւ: Առավոտյան ժամերգությունից հետո հնարավորություն ունեցա Խաժակ Սրբազանին եւ մի քանի հարցով դիմել:

Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյան.

«Հայ հողին վրա ես զորավոր եմ...»

– Սրբազան հայր, ահա հանդարտ է Մայր Տաճարը: Ինչի՞ մասին եք խորհում առավոտյան այս ժամին:

– Ես ուրախ եմ, որ Ազգային Եկեղեցական Ժողովն ավարտվեց մեծ խանդավառությամբ եւ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Երկրորդ կաթողիկոսն ընտրվեց կաթողիկոս Ամենայն Հայոց: Ես հավատալով կըսեմ, թե նոր խանդավառություն մը ստեղծված է ամբողջ ժողովրդի հավատացյալներու հոգիներեն ներս: Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Առաջին կաթողիկոսի ընտրությամբ ես կհավատամ, որ նոր ուղի մը կբացվի հայ եկեղեցու, հայ ժողովրդի առջեւ: Եվ այդ ճանապարհը լուսավոր ճանապարհ է, այդ ճանապարհը մեզ դեպի միասնականություն, դեպի զորացում եւ դեպի հոգեկան վերազարթոնք կառաջնորդի:

Բնականաբար, ես հավատացած եմ, որ Հայրապետի այս ընտրությամբ Աստծո կամքն է, որ կատարված է մարդոց միջոցով, որովհետեւ մենք կհավատանք, որ ամեն մեկ հավատացյալի կյանքեն ներս Քրիստոսը կապրի: Եվ եթե իսկապես այդ գոյությունը չունի՝ Քրիստոսը ներկա չէ մեզմե ամեն մեկու կյանքեն ներսը, արդեն եկեղեցի գոյություն չունի: Եկեղեցին այն ապրող իրականություն է, երբ Քրիստոս ներկա է ամեն մեկ հավատացյալի կյանքեն ներս եւ Քրիստոսի ներկայությունն է, որ մեզ միացնե եւ կդարձնե եկեղեցի: Եթե ոչ՝ եկեղեցին կվերածվի շենքի, շինության, թանգարանի: Եկեղեցին միայն ու միայն այն ատեն արժեք ունի, երբ որ ապրող իրականություն մ'է եւ երբ որ ապրող իրականություն է, այդ պահուն մենք կզգանք Քրիստոսի ներկայությունը: Հետեւաբար կաթողիկոսական ընտրության մեջ էլ մենք կհավատանք, որ Աստծո կամքն է, որ կատարվեց հոգեւորական, աշխարհական պատգամավորներու միջոցով:

– Մի քանի օրից մեկնելու եք Ամերիկա՝ Ձեր ծառայությունը շարունակելու: Դժվար չէ՞ բաժանումը մայր հողից:

– Ինձ համար ճիշտ հոգեկան մեծ հաճույք է, ուրախություն է հայրենիք այցելել՝ զգալ, թե ես իմ հողին վրա կգտնվիմ: Ամեն անգամ, որ Հայաստան կուգամ, հայ հողին վրա, իմ հողին վրա որ ոտքս կդնեմ՝ ավելի զորավոր կզգամ զինքս: Ամեն անգամ, որ հայրենիքս ապրող իմ եղբայրներուն ու քույրերուն հետ կխոսիմ, կհաղորդվիմ, կամ անոնց աչքերը կդիտեմ... հայկական խորունկ աչքերը՝ զորավոր կզգամ զինքս, որովհետեւ կզգամ, թե իմ հայրենիքս է, իմ եղբայրներն ու քույրերն են եւ վերանորոգված կվերադառնամ իմ առաքելությանը մեր թեմեն ներս:

– Որեւէ խորհրդանշական բան տեսնո՞ւմ եք նրանում, որ կաթողիկոսական ընտրությունները գարնանը տեղի ունեցան:

– Չեմ գիտեր, թե նախորդ ընտրությունները որ ամիսներուն տեղի ունեցած են, բայց հատկանշական է, որ այս անգամ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրությունը տեղի ունեցավ գարնան սկիզբը: Գարունը գեղեցիկի, ծաղկումի, կյանքի ամիս է, խանդավառության, ուրախության ամիս:

Նաեւ գարնան ամսվա մեջ մենք կհիշատակենք մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի հարությունը, մահվան վրա տարած հաղթանակը: Հետեւաբար, թե կրոնական իմաստով, թե նաեւ բնության հասկացողությամբ գարունը գեղեցիկի, կյանքի խորհրդանիշ ամիս է, եւ հետաքրքրական կերպով այս անգամվա կաթողիկոսական ընտրությունն ալ տեղի՝ ունեցավ գարնան սկիզբը: Հետեւաբար, ես գարնան ծաղկումի, գարնան բուրմունքի հետ միասին կզգամ գարունը Հայ Եկեղեցու կյանքեն ներս եւ կհավատամ, որ Հայ Եկեղեցու իսկապես վերազարթոնքի շրջան մ'է, որ պիտի սկսի:

ԱԼՎԱՐԴ ԲԱՐԽՈՒԴԱՐՅԱՆ

Ի դեպ

Մի գովազդի «պատմություն»

ԱԺՄ վարչությունը խախտում է գովազդների մասին օրենքի նախագիծը, ըստ որի մետրոյի տարածքում գովազդ (թեկուզ հանրահավաքի հրավիրող) տեղադրելու թույլտվություն պետք է տա միայն այդ նպատակով ստեղծվելիք հատուկ մարմինը:

ԱԺՄ-ն խախտում է նաեւ ընտրությունների մասին օրենքը. նախատեսվածից 15 օր առաջ հանրությանն է ներկայացվել այդ կուսակցության թեկնածուների ցուցակը 7±1 բանաձեւով:

Կարծում եմ մետրոյի վագոններում փակցրած գովազդային հայտարարությամբ ԱԺՄ-ն մի փոքր խախտում է նաեւ էթիկայի կանոնները՝ լիազորություններ ինքնակամ վայր դրած պատգամավորներին կրկին Գխ պատգամավոր անվանելով: Առաջարկում եմ ԱԺՄ վարչությանը հաջորդ նիստում քննարկել այս հարցերը:

Ն. Պ.

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Ապրիլի 8-ին, ժամը 13-ին տեղի կունենա ՀՀՇ հանրապետական խորհրդի նիստ:

Արգենտինացիները՝ Արցախում

Արգենտինյան «Կլարին» թերթի երկու թղթակիցներ եղել են Լեռնային Ղարաբաղում: Վերադառնալով Արգենտինա՝ նրանք թերթի էջերում հանդես են եկել մեծ հոդվածաշարերով, ինչպես նաեւ լուսանկարների ցուցահանդես են կազմակերպել: 70 լուսանկարներ պատկերում են Արցախյան իրականությունը՝ ազատամարտիկները ռազմաճակատում, զոհվածների հուղարկավորություն, ժողովրդի առօրյա:

«Փաստ»

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԵՎ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ՝
ՀՀՇ վարչություն,
Հայք
թերթի խմբագրություն
ՀԱՍՑԵՆ.
Երեւան-23,
Արշակունյաց պող. 2,
11-րդ հարկ:
Հեռախոս՝ 527701, 522230,
537709:
Դասիչ՝ 61119:
Գր. վկայական՝ 57:
Ստորագրված է
տպագրության՝
5.04.1995:
Նյութերը չեն գրախոսվում եւ
չեն վերադարձվում:
Հղումը «Հայքին»
պարտադիր է:
Տպագրվում է
ՀՀ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ
«ՊԱՐԲԵՐԱԿԱՆ»
հրատարակչության
տպարանում,
Արշակունյաց պող. 2:
Գլխավոր խմբագիր՝
ԱՐՇՐՈՒՆ ՊԵՊԱՆՅԱՆ

Իրավիճակ

ԱՐԵՎՄՈՒՏՔՈՒՄ ՎԱԽԵՆՈՒՄ ԵՆ, ՈՐ ԹՈՒՐՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԸ ՄՇՏԱՊԵՍ ԿՄՆԱ ՀՅՈՒՍԻՍԱՅԻՆ ԻՐԱՔՈՒՄ

Թուրքիայի վարչապետ Չիլլերը ապրիլի 4-ին խստորեն դատապարտեց դաշնակիցների քննադատական կեցվածքը Թուրքիայի նկատմամբ եւ զայրացած նկատեց, որ ՆԱՏՕ-ի դաշնակից պետությունները լքել են Թուրքիային: Արեւմտյան քննադատություններին խստորեն հակադրվելով զուգահեռ Թուրքիան դիմեց մի այլ նախաձեռնության, որը երեւի Հյուսիսային Իրաքից դուրս գալու պատրվակը ընտրանք կլինի: «Ազատություն» ռադիոկայանի ապրիլի 4-ի հաղորդման համաձայն, ապրիլի 5-ին թուրքական մի պատվիրակություն այցելեց Իրաքի քուրդ խմբավորումներին՝ զույգ նրանց համոզելու, որպեսզի սահմանային գոտում պահակակետեր տեղակայեն՝ Թուրքիայի դեմ պայքարող անջատողականների գործունեությունը արգելք հանդիսանալու համար: 1992թ. եւս Թուրքիան նույն կերպ վարվեց, երբ ստիպված էր վերջ տալու Հյուսիսային Իրաք կատարած իր առաջին ներխուժմանը: Բայց փաստորեն սահմանային գոտում անվտանգության գործը Իրաքի քրդերին վստահելը ապարդյուն անցավ: Թուրքիան դիվանագիտական ու տնտեսական ճնշում է զգում եւ միջոցներ է խորհում Հյուսիսային Իրաքից իր հեռացման համար: Չիլլերը խոսքը ակնհայտորեն ուղղելով Գերմանիայի հասցեին, որը դադարեցրել է ռազմական օգնությունը, հայտնեց, որ Թուրքիայի պատգամը զինական արգելքներ հարուցող պետություններին միանշանակ է՝ «ձեզ պահեցեք ձեր զինական օժանդակությունը»: Արեւմուտքում վախենում են, որ թուրքական բանակը մշտապես կմնա Հյուսիսային Իրաքում: Թուրքիան առանց հստակ արդյունքներ ձեռք բերելու ստիպված կլինի շուտով հեռանալ Հյուսիսային Իրաքից:

ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ

Համագործակցություն

Իրանա-հայ-թուրքմենական համագործակցություն

Իրանի, Հայաստանի եւ Թուրքմենստանի արտաքին գործերի նախարարների եռակողմ խորհրդակցություն տեղի կունենա շաբաթ օրը Իրանի մայրաքաղաքում: Ինչպես ապրիլի 6-ին հաղորդել է ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ը, վկայակոչելով Իռնա գործակալությանը, հանդիպման մասնակիցները կքննարկեն երեք պետությունների միջեւ փնփեսական համագործակցության եւ առեւտրի զարգացման հարցերը:

Այս խորհրդակցության անցկացման որոշումը կայացվել էր մարտի կեսերին Իրանի, Հայաստանի եւ Թուրքմենստանի նախագահների կողմից, որոնք մասնակցել են Իրանի հարավում Բենդեր-Աբաս-Բաֆկ երկաթուղու բացման արարողությանը: Իրանա-հայ-թուրքմենական փնփեսական համագործակցության բնագավառում գլխավոր շեշտը կդրվի էներգետիկայի վրա: Խորհրդակցության մասնակիցները կքննարկեն թուրքմենական բնական գազը Իրանի տարածքով Հայաստան առաքելու նախագիծը:

Ինչպես հաղորդում է ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ-ը, աչքի է զարնում Ադրբեջանի բացակայությունը ապագա տարածաշրջանային փնփեսական ալյանսում: Իրանա-ադրբեջանական հարաբերությունները նկատելիորեն վատթարացել են Կասպից ծովի հատակից նավթի արդյունահանման կոնսորցիումի կողմից Իրանի ազգային նավթային ընկերությանը որպես անդամ ընդունելուց հրաժարվելուց հետո:

Ապրիլի 6-ին «Էտելաաթ» թերթը Բաքվին մեղադրել է Իրանի հանդեպ պարտավորությունների խախտման մեջ, որին Ադրբեջանը խոստացել էր այդ կոնսորցիումի մասնակցության 5-տոկոսանոց բաժին:

Արմենպրես

5 ԱՊՐԻԼ 1995, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՕՐԱԹԵՐԹ, Բ ՏԱՐԻ, #47 (279), 50 ԴՐԱՄ LRAGIR DAILY, YEREVAN

ԼՐԱԳԻՐ

ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԳԱՀԸ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԱՇՏՈ՞Ւ

Հովսեփ ԽՈՒՐՇՈՒԴՅԱՆ, «Լրագիր»

Դարերի ընթացքում, անկախ պետականության բացակայության պայմաններում մեծ խեղաթյուրումներ են տեղի ունեցել Հայ Առաքելական եկեղեցու գործառույթների ոլորտում: Եկեղեցին մինչ այժմ եղել է ազգի ոչ այնքան հոգեւոր, որքան քաղաքական միավորիչը, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի գահը դարձել է քաղաքական պաշտոնի պես մի բան, որի միջոցով հնարավորություն է ընձեռվել զանազան օտար ուժերին լրացուցիչ լծակներ հայթայթել դեպի հայ քաղաքական զարկերակները, իրենց ազդեցությունները տարածել Հայաստանում եւ Սփյուռքում: Այս քաղաքականացվածության ավանդույթն էր նաեւ, որ պատճառ դարձավ Առաքելական եկեղեցու միասնության խախտման համար՝ Սառը պատերազմի ազդեցության տակ: Եւ այս քաղաքականացվածությունն է, որ այսօր էլ շարունակում է խանգարել հայոց եկեղեցու հիմնաշենքը, նրա որ 80 տարուց ի վեր գոյություն ունեցող, եւ երկրի քաղաքական ղեկավարմանը ծառայող պետական կառուցվածները Հայաստանի անկախացումից հետո էլ ավելի մեծ կարեւորություն ձեռք բերեցին իրենց դերի մեջ, նման քաղաքական մրցակցին հայ եկեղեցին հա- [illegible]:

Ու թվում էր, թե համազգային [illegible] կերպով ներսում հոգեւոր վերածի- [illegible] գումը: [illegible] հայ եկեղեցին [illegible] համարակություն [illegible] կան եւ տնտեսական բազմ [illegible] պարտավորերից, ձեռք բերելով նոր դեմք, պետք է կարողանար համդես գալ որպես լոկ հոգեւոր կազմակերպություն: Իսկ ազատականացնելով եկեղեցական արարողակարգը, միաժամանակ մեծացնելով [illegible] տնտեսական ազգային լավագույն ավանդույթների կիրառությունը, պետք է կարողանար նույնիսկ վերածնունդ ապրել եւ առաջնորդել ազգային-հոգեւոր մի նոր վերածնունդ:

Սակայն, քաղաքականացվածության ավանդույթը այնքան է արմատավորված Սուրբ Էջմիածնում, որ նման զարգացումները անհնարին դարձան, եկեղեցու ներսում բարեփոխումների փոխեր փորձերը (որոնք մեծ մասամբ նախաձեռնվում էին տերին՝ համայնքային դրսը շրջանակների կողմից) «վերեւներում» դիտվում էին որպես տուրք բողոքականությանը, «ազգային արմատներից հեռացում», կարծես թե ազգայինը հենց զուտ հոգեւոր շարականներն են եւ եկեղեցական այսօրվա ծիսակարգին եւ կարծրացած ավանդույթներին ճշտությամբ հետեւելը:

Հայ եկեղեցին առայժմ ընտրել է չվերածնվելու ճանապարհը, մնացել կարծր եւ նոր իրողություններից զգալով հեռացող, հին՝ քաղաքական գործառույթներով շղթայված մի կազմակերպություն: Եւ այսօր էլ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսության գահին բազմելուն ուղղված պայքարը ոչ այլ ինչ է, քան քաղաքական պայքար, որին, ինչու չէ, պետք է մասնակցեն նաեւ քաղաքական սուբյեկտները՝ կուսակցությունները, ՀՀ նախագահը, իսկ չի բացառվում նաեւ ուժային կառույցները, այդ թվում, անշուշտ, հանրապետության անվտանգության մարմինները: Իսկ քաղաքական կառույցի համար կարեւորագույն խնդիրն անշուշտ ոչ թե հոգեւոր վերածնունդն է, այլ [illegible] ընկալման երկպառակության վերա- [illegible] պետք է [illegible] նոր [illegible] ընտրության [illegible]:

Իսկ միգուցե հենց դրանն էլ դա է: Որոշ դիտորդներ դեռ դարասկզբին հայտնում էին, որ կրոնը «հաշիշ է ժողովրդի համար»: Դե ինչ, ուրեմն առայժմ հույսի տանելով Հայ Առաքելական եկեղեցու հոգեւոր ազդեցության տարածումը մեր ժողովրդի վրա (չխոսելով եկեղեցական ավանդույթներին հետեւելու մասին) կարելի է ասել, որ հայաստանցիները հավատացյալության ամենացածր տառապող ժողովուրդներից են:

ՇՐՋԱՆ

ԼՂՀ ՃԱՆԱՉՎԵՑ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄ

Օրերս Պրահայում կայացած Ազգերի խորհրդի նիստի ընթացքում հատուկ ուշադրություն է դարձվել Չեչնիայի եւ Լեռնային Ղարաբաղի հա- [illegible] կողմերը (այդ թվում այսպես կոչված Ղարաբաղի ադրբեջանական համայնքը) կարող են հրավիրվել միայն խորհրդակցությունների համար: Նիստի մասնակից երկրները նշել են, որ [illegible]

Ս.ԷՋՄԻԱԾԻՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ ԵՐԿՐՈՐԴԸ ԸՆՏՐՎԵՑ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ

Գագիկ ՆԱՀԱՊԵՏՅԱՆ, «Լրագիր», Մայր Աթոռ Ս.Էջմիածին

Երեկ Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնում շարունակվում էր Ազգային եկեղեցական ժողովը: Առավոտյան լրագրողները նախորդ օրվա նման զտնվում էին «շրջափակման մեջ» եւ զրկված էին որեւէ տեղեկություն ստանալու հնարավորությունից: Մինչ Վեհարանի դահլիճում ընթանում էին ժողովի աշխատանքները, դրսում հիմնական դերակատարները անվտանգության եւ խաղաղապահ մարմինների ներկայացուցիչներն էին: Ժամը 11.00-ին իր վեցամյա գործունեության վերաբերյալ զեկույցով հանդես եկավ կաթողիկոսական տեղապահ Թորգոմ արքեպիսկոպոս Մանուկյանը, որը մասնավորապես ներկայացրեց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի ներկա կացությունը, նրա հաշվապահությունը:

Տեղեկատվական որոշակի ապաշրջափակման արդյունքում զանգվածային լրատվության միջոցների ներկայացուցիչները կարողացան տեղեկանալ կաթողիկոսական ընտրությունների նախնական ընթացքի մասին: Համաձայն Հայ Առաքելական եկեղեցու կանոնադրության, եկեղեցու բոլոր եպիսկոպոսները էլ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի թեկնածուներ են: Հայոց եկեղեցու 45 եպիսկոպոսներից 38-ի թեկնածությունը [illegible] ժամը 12-ի դրությամբ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի թեկնածուներ մնացին 8 հոգի՝ Մեծի Տանն Կիլիկիո Գարեգին Երկրորդ կաթողիկոսը, Գարեգին արք. Ներսիսյանը (Արարատյան թեմ), Արիս եպիսկոպոս Շիրվանյանը (Սան Ֆրանցիսկո), Զավեն արք. Չինչինյանը (Եգիպտոս), Գրիգորիս արք. Բունիաթյանը (Շիրակի թեմ), Տիրան արք. Կյուրեղյանը (Ռուսաստանի եւ Նոր Նախիջեւանի թեմ), Պարգեւ եպիսկոպոս Մարտիրոսյանը (Արցախի թեմ), Կյուրեղ արք. Գաբիկյանը (Երուսաղեմի միաբանություն):

Ժամը 12-ին սկսվեց ընտրությունների առաջին փուլը, որի ընթացքում պետք է ի հայտ բերվեին առավելագույն ձայն հավաքած երեք թեկնածուները, որից հետո էլ նրանց միջեւ պետք է ընթանար ընտրությունների երկրորդ փուլը: Շուրջ 4 ժամ Էջմիածնի Մայր Տաճարի ներսում, փակ դռների ետեւում, միլիցիոներներով շրջապատված լրագրողների աչքից հեռու տեղի ունեցավ կաթողիկոսական ընտրությունների առաջին փուլը: Դրա արդյունքների ամփոփումից հետո պարզվեց, որ առավելագույն ձայներ հավաքած երեք թեկնածուներն են՝ Արարատյան թեմի առաջնորդ Գարեգին արք. Ներսիսյանը (123 ձայն), Գարեգին Երկրորդ կաթողիկոսը (111), Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգեւ եպիսկոպոս

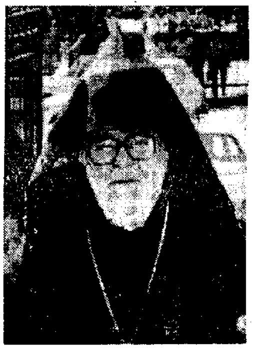

Մարտիրոսյանը (61):

Ընտրությունների առաջին փուլին հետեւած ընդմիջման ընթացքում տեղի ունեցան [illegible] տրամադրությունն էին ստեղծում, որ հենց այդ ընդմիջման ժամանակ է ճշտվում ապագա կաթողիկոսի հարցը: Տարբեր վարկածներ էին առաջադրվում երկրորդ փուլ անցած երեք թեկնածուների ընտրության շուրջ: Վարվում էին տարաբնույթ ստուգելի եւ անստուգելի խոսակցություններ, որոնք եւ շատերին առիթ էին տալիս մտածել այսպես կոչված խաղերի մասին, որոնք տեղի էին ունենում կաթողիկոսական ընտրությունների շրջանակներում: Ի դեպ, ԱՄՆ Արեւելյան թեմի առաջնորդ Խաժակ արք. Պարսամյանի խոսքը հենց հաստատում էր, որ խաղեր այնուամենայնիվ տեղի են ունեցել եւ ունենում են. «Այո, խաղեր կան, եւ բոլոր ընտրություններն առաջ խաղեր կլինեն: Այնպես որ, այս կաթողիկոսական ընտրություններն առաջ շատ խաղեր տեղի ունեցան, տեղի կունենան: Ցավալի է անշուշտ, որովհետեւ հոգեւոր ընտրության մեջ այդպիսի խաղեր եթե չլինեն, շատ ավելի լավ է, օգտակար է եկեղեցու զորացման, եկեղեցական կյանքին համար: Մյուս կողմէ, իրապաշտ աչքով դիտելով, ես գիտեմ, որ այս անցնող 6-7 ամիսների ընթացքում շատ խաղեր տեղի ունեցան, շատ հաշվարկներ պատահեցան, բայց անոնք, հուսանք, որ անցյալի կպատկանին»:

Եկասի ունենալով Ազգային-եկեղեցական ժողովի պատգամավորների հոգնածությունը, պատգամավորների մեջ կարծիք կար ընտրությունների երկրորդ փուլը տեղափոխել հաջորդ օրվան: Սակայն, կրկին փակ դռների ետեւում տեղի ունեցած քվեարկության ընթացքում այդ առաջարկը հավաքեց 98 ձայն, այսինքն, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրության երկրորդ փուլը պետք է կայանար երեկ: Երեք թեկնածուներին միմյանց հետ առանձին խոսակցություն վարելու հնարավորություն տրվեց: Ժամը 19-ին, քանի որ թեկնածուներից եւ ոչ մեկը հինքնաբացարկ չհայտարարեց, պատգամավորները ձեռնամուխ եղան կաթողիկոսական ընտրությունների երկրորդ փուլը անցկացնելուն: Շուրջ երկու ժամ Մայր Տաճարի դռների մոտ լրագրողների, ոստիկանների, անվտանգության ծառայության աշխատակիցների, հյուրերի բազմությունը կխառնվեր մեծ սպասման մեջ [illegible] տեղի ունեցող իրադարձությունները: Տեղի ունեցած քվեարկությունների արդյունքում ձայների բաշխվածքն հետեւյալ կերպ. Գարեգին Երկրորդ կաթողիկոս՝ 186 ձայն, Գարեգին արք. Ներսիսյան՝ 145, Պարգեւ եպիսկոպոս Մարտիրոսյան՝ 61: Քանի որ թեկնածուներից եւ ոչ մեկը չէր հավաքել անհրաժեշտ ձայների քանակը, ըստ քվեարկության արդյունքների, պետք է տեղի ունենար նաեւ ընտրությունների երրորդ փուլը: Սակայն... Արարատյան թեմի առաջնորդ Գարեգին արք. Ներսիսյանը հանդես գալով հայտարարությամբ, իր հավաքած ձայները զիջեց Մեծի Տանն Կիլիկիո Գարեգին Երկրորդ կաթողիկոսին: Այսպիսով, երկօրյա ընտրություններից հետո 1995թ. ապրիլի 4-ին Ամենայն Հայոց 131-րդ կաթողիկոս ընտրվեց Գարեգին Երկրորդ կաթողիկոսը:

ԱՆԾՈՒԻԴԱՐՁ

ընդհանրապես, չի համապատասխանում աշխարհաքաղաքական նոր պայմաններին, երբ վերացել է երկու քաղաքական համակարգերի առճակատումը: ՆԱՏՕ–ն, այժմ, ըստ նրա, չի համապատասխանում Եվրոպայի այսօրվա պահանջներին, քանի որ այն ժամանա-

կային հարցերում»:

Ռոբեն Քրիստոֆերը, զարգացնելով այս միտքը, հաստատել է նաեւ, թե Արեւմուտքի առաջնային պետությունների հանդիպումներին Ռուսաստանի հետագա մասնակցությունը պայմանավորված կլինի համաշխարհային կարծիքի

ցի ժամանակ ավելի «խոտակելի» հարցերի այն շրջանակները, որոնք սկզբունքային քննարկումների նյութ են դառնալու մայիսին Մոսկվայում կայանալիք Ելցին–Քլինթոն հանդիպման ժամանակ:

ԱՄԱՍԻԱ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ռության ղեկավար Օ. Պոպցովը իր ելույթում նշեց, որ առանց «իսկական անկախության պետական լրատվության զանգվածային միջոցներում» հազար քաղաքացիական հասարակության ստեղծումը պատրանք է:

Հասարակական հեռուստատեսության գաղափարը վաղուց էր հասունացել քաղաքական, պետական, ֆինանսական եւ լրագրողների շրջանակներում: 1993 թվականի ընտրություններում ժողովրդավարական ուժերի խոշոր պարտությունը եւ, մանավանդ, Չեչնիայի դեպքերը, այդ շրջանակների համար էլ ավելի վարկաբեկել նախագահին, եւ հակառակը, զոհի հիմք տալ ներկա պատգամավոր–գործիչներին: Մյուս կողմից, համաձայնվել Դումայի որոշման հետ, նշանակում է ցույց տալ սեփական թուլությունը, որի հետեւանքով նախագահը կարող է հեղինակազրկվել նույնիսկ այն լրագրողների, մտավորականության եւ ֆինանսական շրջանակների աչքում, որոնք պատրաստ են այսօր պաշտպանել ներկա նախագահին, ներկա իշխանությանն ու քաղաքական ուղին:

Գ. ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ԱՎԱՆԴԱՊԱՀ ԵՎ ԱՐԴԻԱԿԱՆԱՑՆՈՂ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԱՑՔ ՆԵՐՍԻՑ

Ծիսական արարողակարգը եւ ճվիրապետական կառույցը յուրաքանչյուր եկեղեցու գոյության հիմն են: Հավատացյալների հաղորդակցումը Աստուծո հետ իրականանում է եկեղեցու խնկաբույր պատերի ներսում, մոմերի ու բուրվառների ծխի շղարշի մեջ, պատարագի սրբազան հնչյունների ներքո, աղոթքների ու օրհներգների հազարամյա բառերով, ինքնակա դարձած շարժումների հաջորդականությամբ, եւ այս ամենի կենտրոնում հոգեւորականների դասը՝ իր աստիճանակարգությամբ, ընտրության սկզբունքներով: Այստեղ պիտի համատեղվեն թե՛ դարերի շունչը, թե՛ կենդանի իրականությունը. 2000 թվին Հայ Առաքելական եկեղեցին նշելու է իր 1700–ամյակը: Փոփոխության ի՞նչ քամիներ պիտի թեւածեն մեր հավատքի տաճարներում հոգեւոր հայրերի համոզմամբ:

Ազգային–եկեղեցական ժողովի 3–րդ օրը ներընտիր Վեհափառին ուղղված բազում ազգանպաստ եւ եկեղեցաշեն առաջարկներից առանձնացնում ենք երկուսը:

Ա) Ավստրիայի եւ Շվեդիայի առաջնորդ Տ. Մեսրոպ արք. Գրիգորյանն առաջարկեց կուսակրոնության կարգի մի նոր ըմբռնում: Դարեր ի վեր կուսակրոն հոգեւորականությունը եղել եւ մնում է եկեղեցու ուժն ու աջը, ուստի նրա վերացման մասին խոսելն անհեթեթ է, բայց ներկա իրականության մեջ հասունացել են որոշ բարեփոխումներ: Տ. Մեսրոպ արքեպիսկոպոսի համոզմամբ ձեռնադրությունը պետք է անջատել կուսակրոնության ուխտից՝ վերջինս հետաձգելով մինչեւ 30–35 տարեկան, դպրեվանքը նոր ավարտած 19–20–ամյա նորընծա հոգեւորականի համար դժվար է ճիշտ որոշել իր ուղին, տարիների հետ կգա իմաստությունը՝ սեփական ես–ի ուժերի սահմանները որոշելու: Բացի այս՝ վարդապետական կոչումը պետք է հասու դառնա նաեւ ամուսնացյալ հոգեւորականներին, եթե որեւէ մեկը Աստուծոն ուղղված արժանի գործերի եւ աշխատանքների հեղինակ է, ապա ամեն ինչից անկախ՝ նա պիտի ստանա վարդապետական աստիճան. «Այս ձեւով հոգեւորական ասպարեզն ավելի առինքնող կդառնա, եւ հոգեւորականները կբազմանան՝ նոր լիցքով մը»:

Բ) ԱՄՆ արեւելյան թեմի առաջնորդ Տ. Խաժակ արք. Պարսամյանն առաջադրեց հայ եկեղեցու ծիսական բարեկարգության եւ այժմեականացման խնդիրը. եկեղեցին Քրիստոսի ներկայությունն է մեր կյանքի մեջ, Նրա կենդանի շունչը, որը մարմին է առնում ծեսերի խորհուրդների միջոցով: Երբ ծիսակարգը դառնում է անհասկանալի, ճեղքվածք է բացվում եկեղեցու եւ հավատացյալի, այսինքն՝ Աստուծո եւ արդամորդու հոգիների միջեւ: Աստվածային բովանդակությունը պատմության ընթացքի հետ նոր կերպավորումների կարիք է զգում. «Եթե որեւէ մեկը կմասնակցի ծիսակատարության եւ չի հասկնար, այդ պարզապես ձեւակերպություն է. եկեղեցին չենք կրնար նայել իբրեւ թանգարան»: Ոսկեդարյան գրաբարի վրա խարսխված բարդ ծիսակարգը կարոտ է փոփոխությունների: Երբ Սբ. Մեսրոպ Մաշտոցը ստեղծեց հայոց գրերը, նրա կարեւորագույն նպատակը Աստուծո խոսքը ողջ ազգին հասկանալի եւ հասանելի դարձնելն էր: Այսօր նորից պահն է աստվածային խոսքի եւ պատկերի պայծառակերպության:

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

ԽՆԿԵԼԻ ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Զինվորական թղթակից Նվարդ Տատուրյանի նախաձեռնությամբ մայրության եւ գեղեցկության տոնը զոհված կին ազատամարտիկների հիշատակի սրբացման յուրօրինակ ասք դարձավ: Եռամաս միջոցառումն սկսվեց Հայաստանի գրողների տնից, ուր մասնակիցներին սպասում էին եռաբլուր մեկնող ավտոբուսները: Միաժամանակ մեկնարկեց նաեւ վազքարշավը: Եռաբլուրում ամփոփված են երեք կին ազատամարտիկի մարմիններ, իսկ նրանց թիվը հասնում է 10–ի: Հոգեհանգստյան աղոթքին հաջորդեցին հիշատակի սրտառուչ խոսքերը: Ապա միջոցառումը շարունակվեց գրողների տանը: Բեմում ԿԱՐԻՆԵ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆԻ, ՆԱԻՐԱ ՍԱՀԱԿՅԱՆԻ, ՆՈՒՆԵ ԱԲՐԱՀԱՄՅԱՆԻ, ՌՈՒԶԱՆՆԱ ԵՍԱՅԱՆԻ, ՀԵՂԻՆԵ ԲՐՅԱՆԻ, մյուս նահատակների մեծադիր լուսանկարներն էին, դահլիճում նրանց հարազատները, մտերիմներն ու մարտական ընկերները: Խորեն Պալյանի ներածականից հետո բեմը տրամադրվեց խոսք ու երգի վարպետներին, մեր ճանաչված մտավորականներին: Բոլորը, ովքեր ճանաչել ու մարտնչել են նորօրյա Սոսեների հետ, կարեւորեցին նրանց մարդկային հազվագյուտ արժանիքներն ու հայրենասիրությունը: Ժամանակակից Ավարայրի այդ արծիվների շնորհիվ է, որ գրեթե մեկ տարի Հայաստան ու Արցախ աշխարհները շնչում ու ապրում են խաղաղությամբ: Ուստի, պարտավոր ենք խնկարկել զոհերի հիշատակի առջեւ ու մեր ապահով օրերում կրել նաեւ նրանց պայծառ կերպարները. այս էր հանդիսության իմաստը:

Հ. Փ.

NEA

38 (78) 6 ԱՊՐԻԼ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 1995

ԱՌԱՎՈՏ

ԵՐԿՕՐՅԱ

ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ԱՅՑԵԼԵՑ ՀՀ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

Երեկ Ամենայն Հայոց նորընտիր Գարեգին Ա կաթողիկոսը այցելել է ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանին: Հանդիպման ժամանակ ՀՀ նախագահը շնորհավորել է Գարեգին Ա Վեհափառին Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվելու կապակցությամբ եւ մաղթել հաջողություններ իր գործունեության մեջ: Շնորհակալություն հայտնելով բարեմաղթանքների համար, Վեհափառը նշել է, որ Հայ եկեղեցին զորավիգ կկանգնի երկրի վերականգնմանն ուղղված բոլոր գործերի իրականացմանը:

131-ՐԴ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

Ընտրվեց Ամենայն Հայոց 131-րդ կաթողիկոսը: Գարեգին Ա-ն համարվում էր ամենաարժանավորը: Անգամ այս թեկնածությունը վիճարկողները չէին ժխտում անձի արժանավորությունը: Թեկնածությունը քննադատվում էր հիմնականում սփյուռքում ստեղծված ուժերի դասավորության տեսանկյունից: Հրապարակայնորեն քննադատողների դերում միայն ռամկավարներն էին: Այսինքն՝ ուժերի դասավորությունը գնահատվում էր մեկ տեսանկյունից: Սակայն, հաշվի առնելով արդեն առկա փաստը, հայ առաքելական եկեղեցու հավատացյալը պիտի ասի, որ Աստված անձի արժանավորությունն ավելի կարեւոր համարեց, քան ուժերի դասավորությունը: Ընտրության ընթացքի մասին մամուլի ակնարկները շուտով կմոռացվեն: Կաթողիկոսը պատմություն կմտնի իր գործերով: Կաթողիկոսին կհաջողվի՞ վերականգնել հավատացյալ ժողովրդի հավատն ու վստահությունը եկեղեցու նկատմամբ, բարեփոխել եկեղեցին եւ հարմարեցնել այսօրվա հասարակության հոգեւոր պահանջներին: Սա է ամենակարեւորը: Եվ երկրորդը՝ հայ եկեղեցու դարավոր պառակտման վերացումը: Ահա այն երկու պատմական կարեւորություն ունեցող եւ շատ բարդ խնդիրները, որ ընկնում են կաթողիկոսի ուսերին: Աստված ուժ ու կարողություն տա Հայրապետին լուծելու այս բարդ խնդիրները:

→ էջ 3

ՍՏԵՂԾԱՐԱՐ ՆԵՐԿԱ ՈՒ ԳԱԼԻՔ

Երեկ Ազգային-եկեղեցական ժողովի առավոտը բացվեց Ամենայն Հայոց 131-րդ Հայրապետի Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ-ի աղոթքով եւ օրհնությամբ: Օրակարգային հարցերից հետո Վեհափառը ներկայացրեց Հայաստանյայց Առաքելական եկեղեցու ապագայի իր ծրագիրը՝ հիմնական ուղղություններով արդեն այսօրվա եւ մոտ ապագայի պատուհանից:

Առաջին խնդիրը մեր եկեղեցու պատմության արժանահիշատակ իրադարձության՝ Քրիստոնեության ընդունման 1700-ամյակին նվիրված տոնակատարության կազմակերպումն է: Աշխարհում ոչ մի ազգ, Աստուծո կամոք, չի արժանացել նման պատվի՝ լինել պետական ջահակիրը քրիստոնեության համայն մարդկության մեջ, բայց դա ոչ միայն պատիվ է, այլեւ պարտավորություն, մարտահրավեր՝ գալիք ստեղծարար աշխատանքի, եռանդուն գործունեության: 3-րդ հազարամյակի շեմին մեր եկեղեցին եւ հավատքը չպետք է մնան սոսկ որպես հիշողություն փառահեղ պատմական ժառանգության: Հայոց ազգը այսքան դարեր ոչ միայն պահել է իր հավատքը, բառի «պահպանել» իմաստով, այլ արարել, նյութեղենացրել այն ազգապահպան եւ ազգաշեն գործերի մեջ: Մեր հավատքի պատմությունը ոչ միայն հազարավոր եկեղեցիներն են, խաչքարերն ու ձեռագիր սուրբ մատյանները, պատարագներն ու նվիրապետական կարգերը, այլեւ այսօր ծնվող եւ իրագործվելիք ծրագրերը բարեփոխվող ու առողջացող Հայ Առաքելական եկեղեցու՝ իր սփյուռված հավատացյալների շարքերով, նոր արարողակարգերով եւ պայծառակերպությամբ:

Այստեղից էլ՝ գործունեության **երկրորդ** կարեւորագույն բնագավառը՝ հոգեւոր կրթությունը եւ դաստիարակությունը: Վեհափառի խոսքերով ասած. «Ես իմ ողջ կյանքս հոգեւոր ճեմարանի ուսուցիչ եմ եղած եւ պիտի ըլլամ», սա բարձրագույն գնահատումն ու արժեւորումն է [illegible] [illegible] միաբանության [illegible] այլ գիտությունների օժանդակությամբ: Մեր հոգեւոր դպրանոցները, վարժարաններն ու ճեմարանները պիտի դառնան նոր սերնդի հոգեւորականության դաստիարակման դարբնոցներ, անցյալն ու ներկան ապագայի հետ շաղկապող օղակներ: Հոգեւորականների նոր սերունդն է, որ պիտի մտնի ժողովրդի կյանքի մեջ, սերտանա նրա հետ, դառնա նրա հոգեւոր կեցության մեկ մասը, այնպես, որ դատարկություն չլինի, որովհետեւ ցանկացած դատարկություն արագ լցվում է [illegible]

Այսօր [illegible] աղանդների [illegible] եկեղեցական շարժումների ավերիչ ազդեցությունից, բայց միայն բողոքելն ու մեղադրելը ոչ միայն բավարար չէ, այլեւ անպտղաբեր է հայոց եկեղեցու համար, մենք պիտի գործենք, քարոզենք եւ կրթենք, թույլ չտանք մեր հոտին լքված զգալու իրեն եւ դիմելու օտար եկեղեցիները, որոնք կարող են մոլորեցնել լոկ հոգեպես տկար եւ անօգ անհատներին: «Կրոնը եւ ազգը մեկ միասնություն են, ես չեմ հավատում դրանց զատողներին»: Աստված գործում եւ ապրում է մարդկանց մեջ եւ նրանց միջոցով, իսկ մարդիկ ազգեր են կազմում, եւ եկեղեցին պետք է ազգային լինի՝ կայանալու եւ հավերժանալու համար: Ինչի՞ է Մաշտոցը ստեղծեց հայ գրերը, հայության գոյատեւման ու փրկության համար, անշուշտ, եւ այդ գոյատեւումի երաշխիքը նաեւ հայատառ Աստվածաշունչն էր, ու ողջ աստվածաբանական, հոգեւոր գրականությունը, որը պետք է անընդհատ զարգանա, առաջընթաց ապրի:

Հոգեւոր ու մշակութային այս խնդիրներին գալիս է միանալու **երրորդը** եւ ոչ պակաս կարեւորը՝ Հայ եկեղեցու տնտեսական զորացումը եւ բարգավաճումը: Հայաստանյայց եկեղեցու յուրաքանչյուր թեմ պետք է կարողանա տնտեսապես ուժեղ եւ ինքնուրույն միավոր դառնալ՝ համապատասխան լծակներով, թե օգնությունների, նվիրաբերումների, ֆոնդերի, թե կոնկրետ գործերի միջոցով: Այսօր ազատ անկախ Հայաստանի մեջ մենք պիտի դառնանք տնտեսական եւ քաղաքական գործուն ուժ՝ ինքնաբուխ զորավիգ կանգնելով նորաստեղծ պետականությանը:

Ն. Դ.

ԼՈՒՐԵՐ

ՀՐԱՅՐ ՀՈՎՆԱՆՅԱՆԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

[illegible] վաներու մեջ ամենակարող անհատը Գարեգին Բ կաթողիկոսն է»,– ապրիլի 4-ին կաթողիկոսական ընտրությունների առաջին փուլից հետո «Նոյյան տապանի» թղթակցին հայտնել է Ամերիկայի Հայկական համագումարի տնօրենների խորհրդի նախագահ Հրայր Հովնանյանը: Ըստ նրա, Ամենայն Հայոց Հայրապետի առաջին գործը պետք է լինի Մայր Աթոռ Ս.Էջմիածնի եւ Անթիլիասի երկու թեմերի միացումը: «Եթե անհատ կա, որ կարող է երկու եկեղեցիները միացնել, դա Գարեգին Վեհափառն է»,– հայտարարել է Հ.Հովնանյանը:

ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ

ՀԱՐԱԲԵՐԱԿԱՆ ԱՆԴՈՐՐ

ՀՀ պաշտպանության նախարարության գանգվածային [illegible] [illegible] ՌԵՍԻՆ հայտնեցին, որ ապրիլի 4-ի երեկոյան եւ 5-ի առավոտյան հայ-ադրբեջ[illegible] [illegible] զինադադարի միջադեպեր չեն գրանցվել:

«ԴՐԱՄԻ ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆԱՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ԽՈՍԵԼԸ ՊԱՐԶԱՊԵՍ ԼՈՒՐՋ ՉԷ»

Հանրապետության դրամի կայունացման միտումը արհեստական գործոններին վերագրելը, ըստ ՀՀ կենտրոնական բանկի միջազգային եւ արժութային գործառնությունների վարչության պետ Հարություն Մեսրոպյանի, լուրջ խոսակցություն չէ: Հայտնի բան է, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍԻ թղթակցի հետ զրուցելիս ասաց նա, որ արհեստական ճանապարհով երկար ժամանակ ոչ մի դիակ, մանավանդ տնտեսական դիակ, հնարավոր չէ պահել: Երբ անցյալ տարվա մայիսից սկսվեց դրամի կայունացումը, [illegible] հարկել ամռանը եւ աշնանը: Բայց հիշենք, որ դրամը իրեն կայուն պահեց նաեւ ձմռանը, եւ դա այնպիսի ընդգծված սեզոնային պետությունում, ինչպիսին է Հայաստանը:

Շուտով կլրանա դրամի կայունացման գործընթացի մեկ տարին. դրամը այսօրվա դրությամբ իրոք, դառնում է լուրջ վճարային միջոց, իր բոլոր հիմնական ցուցանիշներով, եւ երեւի թե արժե ավելի լուրջ եզրակացության հանգել,– վերջում ասաց պրն Մեսրոպյանը:

ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԸ ՓԱԿՈՒՂՈՒՑ ԴՈՒՐՍ ԲԵՐԵԼՈՒ ՓՈՐՁ

ԵԱՀԿ-ի ավագ պաշտոնատար անձանց կոմիտեի օրերս Պրահայում ավարտված նստաշրջանի արդյունքները ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման բանակցությունների գործընթացը փակուղուց դուրս բերելու փորձ համարեց ԼՂՀ նախագահի մամուլի քարտուղար Ալեքսանդր Գրիգորյանը լրագրողների հետ հանդիպման ժամանակ:

Այն հանգամանքը, ասել է նա, որ Լեռնային Ղարաբաղի պատվիրակությանը բանակցությունների գործընթացի բոլոր փուլերում հակամարտող կողմի կարգավիճակ է տրվել, նիստի անհրաժեշտության մասին այսպես թե այնպես արտահայտվել է կոմիտեն, վկայում է հակամարտության տարածաշրջանում առկա իրողություններն ըմբռնելու միջազգային հանրության միտման մասին:

Դրա հետ մեկտեղ, ընդգծել է մամլո քարտուղարը, ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման բանակցությունների կառուցողական գործընթացը հնարավոր է բացառապես այն սկզբունքի հիման վրա, համաձայն որի պետք է հավասարապես հաշվի առնվեն հակամարտության մեջ ներգրավված բոլոր կողմերի շահերը:

ԱՅՍՊԵՍ ԽՈՍԵՑ...

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ԺԻՐԻՆՈՎՍԿԻՆ.

«Նախագահական ընտրություններում հաղթելու դեպքում մեկ դոլարը կարժենա մեկ ռուբլի»:

ԱՐՇԱԿ ՍԱԴՈՅԱՆԸ.

«Հայաստանում նվազագույն աշխատավարձը պետք է բարձրացնել 10 անգամ»:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ ՍԻՐՈՒՄ Է ՆՈՐԸՆՏԻՐ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Երեկ, Ազատության հրապարակում նորընտիր կաթողիկոսը՝ Գարեգին Ա-ն, տեւական աղոթք կարդաց հայ ժողովրդին: Ժողովուրդը ոգեւորված էր եւ Հայոց Բարձրյալի, Ամենայն Հայոց 131-րդ կաթողիկոսի օրհնանքը ընդունեց հավատով ու սիրով: Օրհնանքից հետո Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գարեգին Ա-ն մեկնեց Էջմիածին: Իսկ Ազատության հրապարակում դեռ երկար ժամանակ հնչում էր զուռնայի ու դհոլի ձայնը:

← 1 էջ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՐԿՈՒ ՕՐԸ

Ապրիլի 3 – Մայր Աթոռ սբ. Էջմիածին, Կաթողիկոսական ընտրությունների առաջին օրը:

Ընտրվեց Ազգ. Եկ. Ժողովի ատենապետ – Տարիել Բարսեղյան (Գերագույն դատարանի նախագահ, Արարատյան թեմի պատգամավոր):

Հաստատվեց ժողովի կանոնակարգը, բաժանվեց կաթողիկոսական թեկնածուների ցուցակը եւ արվեց հայտարարություն, որ իրենց թեկնածություններից հրաժարվողները կարող են իրենց հրաժարականները տալ:

Ներկայացվեց թեկնածուների ութ հոգուց բաղկացած ցուցակ.

1)Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ՝ Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս

2)Պարգեւ եպիսկոպոս Մարտիրոսյան՝ Արցախի թեմի առաջնորդ

3)Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյան՝ Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ

4)Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Բունիաթյան՝ Շիրակի թեմի առաջնորդ

5)Զավեն արքեպիսկոպոս Չինչինյան՝ Եգիպտոսի թեմի առաջնորդ

6)Կյուրեղ եպիսկոպոս Բաբիկյան՝ Երուսաղեմի միաբանության անդամ

7)Արիս եպիսկոպոս Շիրվանյան՝ Ամերիկայի Արեւմտյան թեմ, Սան Ֆրանցիսկոյի հոգեւոր հովիվ

8)Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյան՝ Ռուսաստանի եւ Նոր Նախիջեւանի թեմի առաջնորդ

Ապրիլի 4 – երկրորդ օր.

Ազգ. Եկ. Ժողովի 1-ին օրվա արձանագրության ընթերցումից հետո կաթողիկոսական տեղապահ Թորգոմ պատրիարք Մանուկյանը հանդես եկավ իր վեցամսյա աշխատանքների հաշվետվությամբ:

Ժամը 11.30-ին պատգամավորները տեղափոխվեցին Մայր Տաճար՝ սկսելու ընտրությունների 1-ին փուլը:

Ժամը 17.00-ին հայտնի դարձան ընտրությունների 1-ին փուլի արդյունքները: Գարեգին արքեպիսկոպոս՝ 123 ձայն, Գարեգին կաթողիկոս՝ 111 ձայն, Պարգեւ սրբազան՝ 61 ձայն, Տիրան սրբազան՝ 43 ձայն, Արիս սրբազան՝ 3 ձայն, 10 քվեաթերթիկ համարվել է անվավեր: Երկրորդ փուլ անցան Գարեգին Բ կաթողիկոսը, Գարեգին արք. Ներսիսյանը, Պարգեւ եպիսկոպոս Մարտիրոսյանը:

Ժ. 19.30 սկսվեց քվեարկության երկրորդ փուլը:

Ժ. 20.30 հայտնի դարձան քվեարկության արդյունքները՝ Գարեգին Կաթողիկոս –186 ձայն, Գարեգին արք. Ներսիսյան –145 ձայն, Պարգեւ եպիս. Մարտիրոսյան– 61 ձայն: Գարեգին արքեպիսկոպոսը հրաժարվում է իր 145 ձայներից, ի օգուտ Գարեգին կաթողիկոսի:

Ժ. 20.55 –Մայր Տաճարի զանգերի ղողանջը ազդարարում է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ընտրության լուրը՝ Գարեգին կաթողիկոսին է հանձնվում գավազանը եւ Զեռաց խուրը: Այնուհետեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ուղեւորվում է Վեհարան:

Ժ. 21.40-ին ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանն արդեն Մայր Տաճարում էր՝ նորընտիր կաթողիկոսին իր հարգանքի տուրքը մատուցելու համար:

ԲՈՆՆԸ ԵՐԵՍ Է ԹԵՔՈՒՄ ԹՈՒՐՔԻԱՅԻՑ

Թուրքիայի արտաքին գործերի նախարար Էրդալ Ինոնյուն, հուսալով հարթել իր երկրի լարված հարաբերությունները արեւմտյան դաշնակիցների հետ, Գերմանիայում սառը ընդունելության արժանացավ, երբ գլխավոր նշել քուրդ անջատողականների դեմ Թուրքիայի ծավալած ռազմարշավի ավարտման որոշակի ժամկետ:

Գերմանիայի արտաքին գործերի նախարար Կլաուս Կինկելը շտապեցրել Ինոնյուին, վերջ տալ հարձակողական գործողությանը, եթե հնարավոր է, «հենց վաղը»: Կինկելը ասաց, էր նույն մամուլի ասուլիսին, թվում է, այնքան էլ դյուրահավատ չէր իր պաշտոնակցի հոռետեսական եւ բացահայտ կանխատեսումների նկատմամբ: Նա քաղաքական կարգավորումը տեսնում էր քրդերին «լայնածավալ մշակութային ինքնավարություն» տրամադրելու մեջ:

Անկարայի եւ Բոննի փոխհարաբերությունները շուկայում, երբ Գերմանիան սառեցրել վար-

կերի տրամադրումը երկու ռազմանավերի կառուցման համար եւ դադարեցրել ռազմաշինական սարքավորումների մատակարարումը: Անցյալ շաբաթ սա սուր մեղադրականում Թուրքիան նշել, որ Գերմանիան երես է թեքում փորձանքի մեջ ընկած ՆԱՏՕ-ի իր ընկերոջից: Սակայն, այսօր Կինկելը նաեւ զգուշացրել, որ մաքսային համաձայնությունը Թուրքիայի եւ Եվրոպայի միության միջեւ, պայմանագիր, որին երկար ժամանակ ձգտում է Թուրքիան, դարձել է «նշանակալիորեն ավելի դժվար»:

Կինկելը եւ կանցլեր Հելմուտ Քոլի կառավարությունը կանգնել են ընդդիմադիր կուսակցությունների անընդհատ աճող բարոյական ճնշման առջեւ, որոնք պահանջում են ավելի ազդու քայլեր ձեռնարկել թուրքական հարձակման դեմ: Սոցիալ-դեմոկրատական կուսակցության ղեկավար Գյունտեր Վերհոյգենը, կիրակնօրյա հեռուստատեսային հարցազրույցում ասաց, որ Գերմանիայի մատակարարած զենքը [illegible] Թուրքիային ներխուժում կազմակերպել: Իսկ կանաչների խոսնակը մեղադրել Կինկելին «անվճռական քայլերի» համար: Արեւմտաեվրոպական երկրներից Գերմանիան հատուկ հարաբերություններ ունի Թուրքիայի հետ, քանզի 2 միլիոն թուրքեր են ապրում այնտեղ, ներառյալ 400 հազար քրդերը, իսկ Բեռլինը համարվում է երրորդ թուրքական քաղաքը՝ Ստամբուլից եւ Անկարայից հետո: Թշնամությունը թուրքերի եւ քրդերի միջեւ արտահայտություն է գտնում նույնիսկ փողոցներում: Վերջին երկու շաբաթում գործնականում ամեն օր թուրքական առեւտրական կենտրոնները ռմբահարման են ենթարկվել, որոնց պատասխանատվությունը իրենց վրա են վերցրել քուրդ զինվորները: Հարձակումների հետեւանքով զոհեր չկան: Սակայն, դրանք բացասաբար են ազդում թուրքական ռազմական գործողության քուրդ զոհերի հանդեպ ձեւավորված հասարակական համակրանքի վրա:

իր Բոննը առժամանակ կասեցրել իր դիրքորոշումը՝ անցյալ շաբաթ առաջ քաշված ՆԱՏՕ-ի դաշնակից Թուրքիային հատկացվելիք օգնության սառեցման վերաբերյալ:

Գերմանիայի հետ երկօրյա բանակցություններից հետո Ինոնյուն կմեկնի Վաշինգտոն՝ հանդիպելու պետական քարտուղար Ուորրեն Քրիստոֆերի հետ, ապա՝ Փարիզ՝ խորհրդակցելու Ֆրանսիայի արտաքին գործերի նախարար Ալան Ժուպեի հետ: Մեկ այլ թուրք բարձրաստիճան պաշտոնյա՝ փոխվարչապետ Հիքմեթ Չեթինը, հույս է զուգահեռ բանակցություններ վարել Բրիտանիայի արտաքին գործերի քարտուղար Դուգլաս Հերդի հետ:

[illegible] է ավերում; թե մենք պատրաստվում ենք այստեղ (Հյուսիսային Իրաքում) մնալ ամիսներ կամ տարիներ, եւ Թուրքիան փորձում է զավթել այս տարածքը: Ոչ, սա ճիշտ չէ»,– ասաց Թուրքիայի արտգործնախարարը Բոննում մամուլի ասուլիսի ժամանակ:

Ինոնյուն արդարացրել գործողությունը՝ որակելով այն որպես օրինական փորձ՝ եր մղելու քրդական ապստամբներին թուրք-իրաքյան սահմանին ձեւավորված քաղաքական հատուկ գոտում հաստատված իրենց հենակետերից:

«Պատկերացրեք, որ Եվրոպայում հաստատվեցին այսպիսի ահաբեկչական հենակետեր»,– ավելացրել նա,– «Անցյալ ամիսներ, եւ ահաբեկիչները օգտագործեցին այդ գոտին որպես հենակետ՝ հարձակվելու գյուղերի վրա, սպանելու մարդկանց: Կարո՞ղ եք պատկերացնել, որ Եվրոպան անտարբեր մնար: Արդյո՞ք Եվրոպան կասեր, թե դա մեր արժեքը չէ եւ չենք կարող մտնել այնտեղ»:

Թեեւ Կինկելը մասնակցում

The Washington Post,
ապրիլի 4

ՓՈԽՇԱՀԱՎԵՏՈՒԹՅՈ՞ՒՆ, ԹԵ՞ ԳԱՂԱՓԱՐԱԽՈՍՈՒԹՅՈՒՆ

Վերջերս նոր բանավեճ է սկսվել Մոսկվայի եւ Վաշինգտոնի միջեւ կապված մի պայմանագրի հետ, ըստ որի՝ Ռուսաստանը պարտավորվել է վերջացնել միջուկային ռեակտորի շինարարական աշխատանքները Բաշիր քաղաքում: Նախատեսվում է, որ Մոսկվան կծախի Թեհրանին չորս միջուկա[illegible] մլրդ. դոլար: Անշուշտ, այս գործարքը մեծ նշանակություն ունի ոչ միայն Իրանի, այլ նաեւ Ռուսաստանի համար, որ այսօր խորը տնտեսական ճգնաժամ է ապրում: Սակայն, դա չափազանց նյարդային հակազդեցություն է առաջացրել Վաշինգտոնում: «Ռուսաստանը կանհիծի այդ օրը»,– հայտարարել ԱՄՆ-ի պետքարտուղար Ուորրեն Քրիստոֆերը, եւրոպա ուղեւորվելով Իսրայելի նախանձի հանդիպմանը: Ըստ նրա Մոսկվան պետք է մտածի այդ, թեեւ իր համար շահավետ գործարքը, քանի որ դա կապված է ընդհանուր առմամբ միջազգային անվտանգության պահպանման հետ:

Որո՞նք են նման դիրքորոշման ամերիկյան փաստարկները:

Առաջինն այն է, որ ըստ պետքարտուղարի, Իրանը ահաբեկչական ամբողջատիրական պետություն է եւ պաշտպանում է միջազգային ահաբեկչությունը Միջին Արեւելքում եւ ամբողջ աշխարհում: Եվ հետեւաբար, մեծ առեւտրային գործարքներն այդ երկրի հետ ամրապնդում են ներկա բռնապետական ռեժիմը:

Երկրորդ. ոչ մի լուրջ զարգացած արդյունաբերական պետություն զենքի վաճառքի մեծ գործարքներ չի կնքում Թեհրանի հետ եւ ոչ մի գործարք չի կնքված միջուկային բնագավառում: Պետքարտուղարի կարծիքով, այդ ընդունված «խաղի կանոնները» հարգելու դեպքում միայն Մոսկվան կարող է դառնալ «մեծ յոթնյակի» լիիրավ անդամ: Նշենք, որ մինչեւ հիմա Ռուսաստանը մասնակցում էր «յոթնյակի» աշխատանքներին միայն քաղաքական մասով: Մինչդեռ ապագա հանդիպմանը կանադական Գալիֆաքս քաղաքում Մոսկվան ակնկալում է բարձրացնել իր մասնակցության կարգավիճակը:

Ըստ Քրիստոֆերի, մեծ դժվարություններ կառաջանան Մոսկվայի համար նաեւ եվրոպական համագործակցության հետ հարաբերություններում: Այստեղ հարկ է [illegible] պետք ներկայացնել [illegible] սեցված է Ռուսաստանին եվրախորհուրդ ընդունման հարցը կապված Չեչնիայի ճգնաժամի հետ:

Անշուշտ, հասկանալի է նաեւ Ռուսաստանի դիրքորոշումը: Այս տարվա հունվարին կնքված պայմանագիրը ըստ երեւույթին, Մոսկվան չի խախտի:

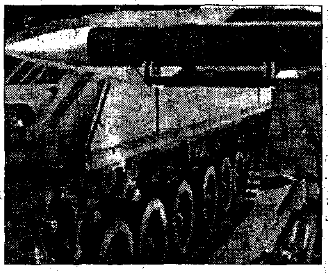

Նախ՝ բյուջեի դեֆիցիտի խնդիրը այսօր Ռուսաստանի համար առաջնայիններից է, իսկ մեկ միլիարդ դոլար կանխիկ գումար եկամուտ ստանալու Մոսկվան լուրջ այլընտրանք չունի:

Երկրորդը՝ չկա ոչ մի ապացույց, որ Թեհրանը այսօր տանում է աշխատանքներ միջուկային զենքի ստեղծման համար: Այդ է վկայում նաեւ վերջերս ավարտված ՄԱԳԱՏԷ-ի հանձնաժողովի աշխատանքների եզրակացությունը:

Ինչ վերաբերվում է զենքի վաճառքին, ապա անցյալ տարվա աշնանը նախագահ Ելցինը խոստացավ ամերիկացիներին, որ բաց նախկին խորհրդային երկրների հետ կնքած զենքի վաճառքի եւ ռազմական օբյեկտների շինարարության պայմանագրերի կատարումից, Մոսկվան նոր պայմանագրեր այլեւս չի կնքի:

Եվ վերջապես, ըստ ռուսների առնվազն անհասկանալի է ամերիկացիների նման հակազդեցությունը, երբ հենց ամերիկյան որոշ ընկերությունները իշխանությունների լուռ համաձայնությամբ ակտիվորեն մեծ գործարքներ են կնքում «Ամերիկայի համար առաջին թշնամու հետ»: Այսպես, միայն [illegible] յան գործարքը Իրանի պետական նավթային ընկերության հետ իր գումարային արժեքով հասնում է մոտ 1 մլրդ. դոլարի: Այս բացահայտ տարօրինակ գործարքը չեղյալ է հայտարարվել նախագահ Քլինթոնի կողմից: Սակայն, այսօր Իրանի հետ կնքված են բազմաթիվ գործարքներ (հիմնականում ամերիկյան ընկերությունների այն դուստրային ձեռնարկությունների կողմից, որոնք գտնվում են այլ երկրներում նույնիսկ պետդեպարտամենտի տվյալներով՝ ամերիկացիները գնում են իրանական նավթի ավելի քան 25 տոկոսը: Պաշտոնապես Վաշինգտոնի եւ Թեհրանի տարեկան առեւտրային շրջանառությունը կազմում է 50 մլն դոլար, սակայն, իրականում (հաշված նաեւ բոլոր վերը նշված կապերի միջոցները) այդ շրջանառությունը հասնում է մոտ 5 մլրդ. դոլարի: Եվ դա նշանակում է, որ ԱՄՆ-ը «ամբողջատիրական եւ ահաբեկչական» Իրանի համար առաջին առեւտրային գործընկերն է: Այս փաստը զուտ գաղափարական պատճառներով ամաչում են խոստովանել եւ Միացյալ Նահանգները եւ Իրանը:

Եվ այդ իմաստով հարց է առաջանում. ո՞ր սկզբունքներն են առաջնային միջպետական հարաբերություններում. փոխշահավետությո՞ւնը, թե՞ գաղափարախոսությունը: Անշուշտ կարելի է միշտ ընդունել այս կամ այն ձեւական պոզան նման հարաբերություններում, սակայն, կյանքը միշտ կատարում է այն իրական «ճշգրտումները», որոնց պահանջը եթե ոչ գիտակցաբար, ապա գոնե ենթագիտակցաբար զգում են ժողովուրդները:

Գ. ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ՍՊԱՍՎՈՒՄ Է ԷԿՈԼՈԳԻԱԿԱՆ ԱՂԵՏ

Լոնդոնի միջազգային կազմակերպության՝ «Գրինպիսի» շտաբ-կայանից ստացված լուրերը խիստ անհանգստացնող են: Գիտնականները պարզել են, որ օզոնի շերտը արագորեն նվազում է: Արկտիկայի վրա այն բարակել է 20–30, իսկ որոշ տեղերում նույնիսկ 50 տոկոսով: Դա շարունակվելու դեպքում հյուսիսային կիսագնդում տեղի կունենա էկոլոգիական խոշորամասշտաբ աղետ: Մեծ վնաս կհասցվի կենդանական եւ բուսական աշխարհներին: Օզոնի պակասի հետեւանքով առաջ կգան զանազան հիվանդություններ, 40–60 տոկոսով կավելանա մաշկի քաղցկեղը:

Վտանգը մեծ կլինի Սկանդինավյան երկրներում եւ Սիբիրում:

Գիտնականները պահանջում են կանխել օզոնը քայքայող քիմիական նյութերի արտանետումները: Դրա վերաբերյալ Վիեննայի 1985թ. կոնվենցիան ստորագրած երկրներն այդ ուղղությամբ շատ քիչ բան են կատարում: Այդ պատճառով աղետի վտանգը սկսում է իրական դառնալ:

Մ. ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Ազգ, 1 ապրիլի, 1995

Ապրիլի 3-ին Ս. Էջմիածնում սկսվելիք Ազգային-եկեղեցական ժողովին մասնակցելու նպատակով Երևան են ժամանում սփյուռքի տարբեր գաղթօջախներից ընտրված պատգամավորներ: Երեկ խմբագրություն այցելեցին նրանցից մի քանիսը, և օգտվելով պատեհ առիթից, փորձեցինք ծանոթանալ նրանց տեսակետներին առաջիկա Ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրության և արդեն իսկ հայտնի կարծիքների վերաբերյալ:

Արթո Բասմաջյան (Կանադայի թեմական խորհրդի ատենապետ). Որի այսքան տարիներում տարած աշխատանքը հակառակ Ս. Էջմիածնի: Դժվար է հասկանալ, թե ինչպես կարելի է Ս. Էջմիածնի դեմ այդքան տարի պայքարած մարդուն, որ եկեղեցին բաժանած է, մենք սփյուռքահայերս, ինչպես կրնանք համաձայնիլ, որ այդ անձը դառնա Ս. Էջմիածնի կաթողիկոս: Սակայն ի վերջո «Ձայն բազմաց, ձայն Աստծո»:

Վահե Քեքլի (Կանադայի պատգամավոր, Մոնրեալի Ս. Գրիգոր տաճարի դիվանապետ, «Աբագա» թերթի աշխատակից). Ոչ միայն ես, ընտրված պատգամավոր). Ինձ համար ամենեն կարևորը եկեղեցիին միասնականությունն է: Եթե, նախագահի հայտնած գաղափարը միասնականություն պետք է բերե եկեղեցիին, մենք ամենքս ալ կխոնարհինք: Ինծի համար միասնականությունն է և եկեղեցիին մեկ ըլլալը, փոխանակ բաժան-բաժան ըլլալը: Ինծի համար բոլորն ալ արժանի թեկնածուներ են, ամենքն ալ հոգևորականներ զարգացած, ամեն ալ կրնան այդ պաշտոնը տանիլ, եթե միասնականության ուղիով աշխատեին: Եթե

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ

Մեզ պետք է օրինավոր ընտրություն

Մենք կներկայացնենք այդ կանոնավոր գաղափարը և սկզբունքը, որ մեր ծայրը [illegible] թեկնածուին [illegible], թե այդ [illegible] կարծիքը [illegible]: [illegible] նախագահի [illegible], որևէ կերպով, որ իր անձնական կարծիքն է: Միայն այդ ձևով կարելի է ընտրել: Եթե ուրիշ ձևով ընտրենք, [illegible] մեջ [illegible], թե նախագահը [illegible] ընտրությանը: [illegible], որ այդ [illegible], [illegible] րեն վիճակի մեջ ծառայում է, որ իր ձայնը լսելի կդարձնի: Կրկնում դարձյալ ընտրելը Գարեգինի վեհափառ ըլլալ, սակայն ամենեն պետք է ըլլա օրենք ընտրությամբ և ոչ թե նշանակումով: Ես չեմ կարծեր, որ նախագահի ծրագրածը դա է, քանի որ ինքը շատ դեմոկրատ անձ մըն է, և պետք ուզե, որ բոլորին փափագը ըլլա և ոչ թե իր կողմեն պարտադրված անձ: Շատ անուններ կան, որ ի մեջ ունինք. Թորգոմ Պատրիարքը, Ներքին թեմերեն անուններ, որոնց մասին ալ պետք է մտածենք: Տակավին, զոնե մեր պատմության մեջ, վերջնական որոշում չենք ընդունած: Մտահոգ է նաև Կիլիկիո Վեհափառի այլև սփյուռքի բազմաթիվ պատգամավորներ անակնկալի եկած են, վերջին պահուն լսելով Գարեգին կաթողիկոսի անձին մասին: Որովհետև երբեք չէի կարծեր, որ Գարեգին կաթողիկոսը կուզե ըլլալ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս, ինչ-ինչ պատճառներով վերջ: Ես չեմ կարծեր, որ իր նոր նախաձեռնությամբ եկեղեցու միության հարցը լուծված կրնա ըլլալ: Ես դա քննադատություն կընեմ: Ընդհակառակը այդ ընտրությունով ավելի կխորանա: Անշուշտ, ապագա պատմություն հոգևորականներ, ինչպես ալ կընդունենք, որ ինքը մեծ անձնավորություն է: Սակայն 1956 թ.-ին սկսած երբ Կիլիկիո աթոռը ՀՅԴ-ի ընթացքը եկեղեցին պառակտեց [illegible] և Գարեգին Բ-ի բերած ընթացքը, ոչ մեկ տարբերություն դրավ: Ընդհակառակը, երբ կոչ ազդեցին Ամենայն հայոց Վազգեն կաթողիկոսին հետ, երեք օր վերջը ԱՄՆ-ում և Կանադայի մեջ անթիլիասական 3 նոր եկեղեցիներու օծումը կատարեց: Դա տարօրինակ է, թե նա ինչ վերաբերմունք ունի Ս. Էջմիածնի նկատմամբ: Եվ երբ ան այսօր ընտրվի Ամենայն հայոց հայրապետ, չգիտեմ ինչ ընթացք կունենա Հայաստանյայց եկեղեցին:

Թիրայր Փեստրյան (Տորոնտոյից ընտրվելիք կաթողիկոսը միասնականության աշխատանքով ներկայանա, ես համաձայն եմ, ով որ ըլլա:

Հարի Թերզյան. Պատգամավոր Դետրոյթից: Իմ կարծիքս այն է, որ որևէ կառավարություն կամ կուսակցություն չպետք է խառնվի եկեղեցական ընտրություններում: Կառավարության անդամները պետք է երկիրը կառավարեն, և իրենց գործը կատարեն: Բայց երբ նրանք եկեղեցու գործերի մեջ մտնեն, իրենց վերապահված պաշտոնից ավելին անցած կլինի: Մեր պատմության մեջ նման ծառայություն կրել ենք թուրքերի, պարսիկների կամ կոմունիստների կողմից: Եվ հիմա պետք չունենք, որ ազատ, անկախ Հայաստանի կառավարությունը նույն գործը անի մեր Հայաստանյայց եկեղեցու նկատմամբ: Դա չեմ ընդունում: Ձեմ [illegible] անկախ իրենց կարծիքը սխալ է, բայց եկեղեցու գործերին միջամտելը ճիշտ չէ: Իմ կարծիքով, այն եկեղեցականները, որ այսքան տարի կոմունիստական ռեժիմի օրոք կարողացել են մեր եկեղեցին պահել և պաշտպանել, հիմա նրանց մի կողմ պետք է նետենք, և նրանց, ովքեր քար կնետեին, դրսից պետք է բերենք և ամենամեծ աթոռը տանք: Դա ընդունելի չէ:

Մարտ 26, 1995

Հայրենիքը բոլորինն է

Հայ ժողովրդի գլխով անցել են փոթորիկներ եւ մրրիկներ, բայց նա միշտ բարոյապես եւ նյութապես հնարավորը կատարել է վառ ու պայծառ պահելու հոգեւոր համազգային արժեքները, որի խոսուն վկան է Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանում սրբությամբ պահպանվող ձեռագրերը: Հայ ձեռագիրն էլ դարերի հոլովույթի հետ մագապուրծ՝ տարագրվել է արտասահման եւ ընկել բազում երկրներ, լիահույս, որ մի օր տուն պիտի դառնա եւ պատկանի իր բուն տիրոջը՝ հայ ժողովրդին եւ Մայր հայրենիքին:

Վերջերս Ամերիկայի Արեւելյան թեմի առաջնորդ Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը կորստից վերջնականապես փրկեց եւ Մատենադարանին նվիրեց մագաղաթյա ձեռագիր մի «Ավետարան»: Այդ մասին պատմում է Մատենադարանի ձեռագրատան վարիչ, պատմական գիտությունների թեկնածու Գեւորգ Տեր-Վարդանյանը:

- «Մագաղաթյա Ավետարան» ձեռագիրը, որը 9-րդ դարի է, Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանի միակ նվերը չէ Մատենադարանին: Նա տարբեր առիթներով, իբրեւ կանոն, միշտ արժեքավոր ձեռագիր է նվիրել մեր հաստատությանը: 2 տարի առաջ նվիրեց 1270թ. Կիլիկիայի մայրաքաղաք Սիսում գրված մի ամբողջական 230 թերթանոց մագաղաթե «մանրուսմունք», որը նման ձեռագրերի շարքում, իսկապես, մեծ արժեք ունի եւ մանրուսմունքի մասին մեր իմացությունները պետք է, որ ընդլայնի: Կենսամակարդակի վատթարացման հետեւանքով մարդիկ սնդուկներից վաճառքի են հանում ընտանեկան մասունքներ, այդ թվում ձեռագրեր, իսկ Մատենադարանը հնարավորություն չունի գնելու, ուստի դիմում ենք ազգային արժեքները գնահատող մարդկանց օգնության: Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը մեծ հաճույքով եւ պատրաստակամությամբ օգնում է մեզ: Անցյալ տարի նրա տրամադրած գումարով մենք գնացինք 17-18-րդ դարերի 2 արժեքավոր հմայիլ: Պետք է խոստովանեմ, որ երբ ձեռագիր գնելու առիթ է ներկայանում, մենք առաջարկում ենք Խաժակ սրբազանին եւ բնականաբար, մերժում չենք ստանում: Խաժակ սրբազանը Մատենադարանի վաղեմի բարեկամն է, որտեղ նա զբաղվում էր հայոց եկեղեցու ծիսական մատյանների քննությամբ, նրանց նախնական տեքստի վերականգնման հարցերով, որը մեր եկեղեցագիտության կարեւորագույն արժեքներից մեկն է: Սրբազանը այն հայագետ-գիտնականներից է, որ ամեն բառը գրելուց առաջ նախապես մտածում է, զննում է, խոհում:

Զրույցը շարունակում է Մատենադարանի տնօրեն ակադեմիկոս Սեն Արեւշատյանը: Խաժակ սրբազանը բոլոր մասնագետ-ձեռագրագետներին ուրախացրեց Մատենադարանին նվիրելով եզակի ձեռագիր: Ես շատ առիթներ եմ ունեցել հանդիպելու նրան եւ ամեն անգամ բաժանվելիս հեռացել եմ տպավորված. Խաժակ սրբազանը իր բարձր դիրքում զբաղեցրած պաշտոնին արժանի, փայլուն նկարագիր ունեցող հոգեւորական է եւ լավ գիտնական»:

Ահա այստեղ է, որ հասկանում ես այն ճշմարտությունը խորհուրդ, որ հայ ժողովուրդը մրրիկների, փոթորիկների միջից անցած, կարողացել է հարատեւել, որովհետեւ ունեցել է Խաժակ սրբազանի նման ազգին եւ եկեղեցուն նվիրյալ զավակներ: Նույն միտքն է հաստատում Ամերիկայում Հայաստանի արտակարգ եւ լիազոր դեսպան պրն Ռուբեն Շուգարյանը, որը սրբազանի մասին խոսելիս, բոլոր առաքինությունների կողքին, հատկապես նշում է, որ նրա գործունեության նպատակները, առանցքը եւ ուղղվածությունը միայն Հայաստանի, հայրենի ժողովրդի համար է»: Եւ սիրտդ լցվում է ուրախությամբ, երբ ճանաչելով Խաժակ սրբազանին, տեսնում ես աստվածատուր օծվածության հետ նրա ավետարանաշունչ համեստությունը: Տաղանդավոր դերասան եւ կինոռեժիսոր Ֆրունզե Դովլաթյանի խոսքերով ասած. «Համեստության տիպար է, բնավորությամբ հեզահամբույր, զարգացած, գիտակից, բարձրաստիճան հոգեւորական կոչմամբ եւ իր կյանքով ամբողջովին նվիրված եկեղեցուն»:

Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը իր գործը արել է լռելյայն եւ ոչ դափնիների եւ փառքի համար: Նա իր բարությամբ, առատագավությամբ չկարողանալով մերժել նեղյալին, կարոտյալին, մերժել է պրն Դովլաթյանին, որը բազմիցս առաջարկել է նրա կատարած հսկայածավալ աշխատանքների մասին ֆիլմ նկարահանել, պատճառաբանելով. «Ես անում եմ այն, ինչ որ պարտավոր է անել յուրաքանչյուր հայ մարդ եւ դա ֆիլմի վերածելու անհրաժեշտություն չունի»: Ու մտածում ես, ինչպես չհպարտանաս Խաժակ սրբազանով, որի մասին Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի պրեզիդենտ, ակադեմիկոս Ֆադեյ Սարգսյանը գոհունակությամբ ընդգծում է. «Ամենաբարձր կարծիքն ունեմ առանձնացնելով մարդուն, գիտնականին, հոգեւորականին, գիտակ մարդուն: Իմ հանդիպումների ժամանակ ես զգացել եմ նրա զուրգուրալից վերաբերմունքը դեպի գիտությունը եւ մեր ակադեմիան»: Խաժակ սրբազանի մաքառումներով լի ճակատագրում ասես խտանում է հայ ցեղի կենսունակությունն ու ստեղծագործական անսպառ ոգին, որի մասին Շվեյցարիայի Հայոց թեմի առաջնորդ Վիգեն եպիսկոպոս Այկազյանը հպարտությամբ, առանց երկմտելու, ասում է. «Աստծո տված ամենամեծ պարգեւը ինձ համար որպես ընկեր եւ բարեկամ, Խաժակ սրբազանն է: Սուրբ հավատքի լույսով լցված նրա կյանքի եւ գործունեության միակ նպատակը Հայ եկեղեցու պայծառությունը, մեր ժողովրդի ու հայրենիքի ծաղկումն է: Նա մի մարդ է, որի վրա կարելի է հենվել եւ պետք է խոստովանեմ, որ նրա ազգանվեր եւ եկեղեցաշեն գործունեության շնորհիվ է, որ էլ ավելի սերտացավ ամերիկահայ ժողովրդի սերն ու նվիրվածությունը դեպի Հայ Առաքելական եկեղեցին եւ հայրենիքը»: Բնականաբար, ուրիշ նկարագիր չէր կարող ունենալ գաղթ ու եղեռն տեսած ծնողների զավակը, որին կտակել են՝ «հավատք, պատիվ, ազգ, ազատություն, լեզու»: Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը Ներսես Շնորհալու, Աշտարակեցու, Խրիմյան Հայրիկի եւ այլ հայրենասեր հայրապետների քրիստոնավանդ ու հայրենաշեն ոգու կրողն է եւ շարունակողը:

ՍԻԼՎԱ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ՀՀ մաքսային վարչությունը տեղեկացնում է

Ուզբեկստանի Հանրապետության կառավարության 1994 թ. թիվ 409 որոշման համաձայն, ս. թ. հունվարի 1-ից ուժի մեջ է մտել Ուզբեկստանի Հանրապետության տարածք ներմուծվող եւ արտահանվող պարտադիր սերտիֆիկացման ենթակա ապրանքների ժամանակավոր կարգ:

Անվտանգության հավաստման համար պարտադիր սերտիֆիկացման ենթակա են հետեւյալ ապրանքները.

1. գյուղատնտեսական արտադրության եւ սննդի արդյունաբերության ապրանքներ,
2. արդյունաբերության էլեկտրատեխնիկական եւ սարքաշինական արտադրության ապրանքներ,
3. մեքենաշինական կոմպլեքսի ապրանքներ,
4. բժշկական էլեկտրասարքավորումներ եւ սարքեր,
5. հումքային եւ փայտամշակման ապրանքներ,
6. թեթեւ արդյունաբերության ապրանքներ:

Բոլոր գործարարներին խնդրվում է Ուզբեկստանի հետ գործարքներ իրականացնելիս անպայման հաշվի առնել այս հանգամանքը:

ՀՀ մաքսային վարչության լրատվական կենտրոն

Համագործակցությունը ընդլայնվում է

Հայ եւ շվեդ փրկարարների ծանոթությունը տեղի ունեցավ 1988-ին աղետի գոտում: Այնուհետեւ նրանց կապերը չեն ընդհատվել. շվեդական մամուլը պարբերաբար անդրադառնում է Սպիտակի երկրաշարժին, երկրի հասարակայնությանը ծանոթացնում աղետի գոտում կատարվող վերականգնողական-շինարարական աշխատանքներին:

Մարտի 24-ին Երեւան ժամանեց Շվեդիայի արքայական փրկարարական ծառայության պատվիրակությունը՝ ծառայության քոլեջի տնօրեն Կլաս Գյորան Կառլսոնի գլխավորությամբ: Իրենց մեկշաբաթյա այցելության ընթացքում պատվիրակության անդամները կծանոթանան «Սպիտակ» փրկարարական կենտրոնի, «Փրկության հեռախոս» նորաստեղծ ծառայության գործունեությանը, նրանց տեխնիկական զինվածությանը, կլինեն աղետի գոտում: «Հայաստան-Շվեդիա» ընկերությունում նրանց պատվին ընդունելություն կկազմակերպվի: Այցելության ավարտին հյուրերը ՀՀ արտակարգ իրավիճակների պետական վարչության ղեկավարության հետ կքննարկեն առաջիկայում իրենց համագործակցությունն ու փոխօգնությունն ավելի ծավալելու հարցեր:

ՍԱՄՎԵԼ ՍԻՄՈՆՅԱՆ,
ՀՀ արտակարգ իրավիճակների պետվարչության լրատվական ծառայության աշխատակից

Голос Армении, 23 [illegible], 1995

Выборы католикоса: развитие событий непредсказуемо

Осталось всего несколько дней до того момента, как президентский самолет полетит в Бейрут, чтобы привезти в Ереван фаворита нынешней предвыборной кампании по избранию 131-го Католикоса всех армян Гарегина Второго киликийского, названного президентом Тер-Петросяном самым достойным кандидатом на этот высший духовный пост. Нужно полагать, что встреча в аэропорту "Звартноц" Гарегина Второго, в отличие от минувших встреч, будет грандиозной. Президентская команда, усиленно работающая в эти дни над осуществлением предначертания Тер-Петросяна и в этой области, не пожалеет, думается, сил для демонстрации, что вопрос избрания Гарегина Второго — решенный.

Между тем поступающая из различных источников информация свидетельствует о том, что эту точку зрения разделяют, мягко говоря, не все. До сих пор, однако, лишь один делегат Национального собрания заявил, что за кандидата президента голосовать не собирается.

Раньше и определеннее всех о своей позиции заявил лидер партии Рамкавар — Азатакан Армении Рубен Мирзаханян. Рамкавары не скрывают своего отрицательного отношения к кандидатуре президента и на выборах, думается, будут иметь немало сторонников.

Более осторожен в своих высказываниях предводитель Восточной епархии США архиепископ Хажак Парсамян. Однако тот факт, что в своем недавнем интервью газете "Лрагир" он ни словом не обмолвился о бесспорности кандидатуры Гарегина Второго, говорит о многом. Предложенная же им система выборов явно не будет работать в пользу прибывающего из Ливана духовного лидера.

Напомним, что официальными кругами по сей день не опровергнуты сообщения о том, что за предводителя Арцахской епархии Паргева Мартиросяна ходатайствовал сам президент РФ Ельцин, а за архиепископа Тирана Кюрегяна — Шумейко. Сегодня трудно судить о позиции двух этих выдающихся церковных деятелей, но что слово их может быть решающим, никто не сомневается. Добившись на высшем Духовном совете признания факта, что в России проживают 2,5 миллиона армян, и получив право представить из своей епархии 100 делегатов, архиепископ Кюрегян, таким образом, стал чуть ли не ключевой фигурой в предстоящих выборах. От его выбора, во всяком случае, будет зависеть очень много.

Непредсказуема и позиция многочисленных делегатов из диаспоры, прибывающих в Ереван, кстати, за свой собственный счет со всеми вытекающими отсюда последствиями. Отголоски боев 1956 года, шедших на почве раскола национальной церкви, и мнений лиц, стоявших у истоков этого не красящего нацию события, там все еще очень сильны, и газета "Азг" почти ежедневно напоминает о них. На днях в редакцию газеты позвонил Гарри Терзян из Детройта и не очень лестно отозвался о вмешательстве президента в сугубо церковные дела. О своем неприятии кандидатуры Гарегина Второго заявили даже армянские католики, не говоря уже о том, что папа римский изъявил желание вмешаться в дела Армянской апостольской церкви и на выборах исключить внешнее вмешательство.

Хоть и дальнейшее развитие событий во многом непредсказуемо, но уже сейчас ясно, что камень, брошенный президентом по крутому склону общественного мнения, катится со слишком уж большим грохотом.

Основной довод противников кандидатуры Гарегина Второго ("преодоление раскола нельзя поручить главному автору раскола"), по нашим наблюдениям, находит отклик у тех, кто до недавнего времени весьма смутно представлял истинное положение дел в нашей церкви и, если честно, не придавал ему серьезного значения.

Соб.инф.

Ազգ, 24 մարտի, 1995

NEA

Կաթողիկոս Գարեգին Բ-ն հարցման ժամանակ գրավել է 2-րդ տեղը

«Նոյյան տապան» գործակալության մարտի 21-ի թողարկած «Հայ Առաքելական եկեղեցու չորս թեմերի տարածքներում անցկացված սոցիոլոգիական հարցման արդյունքներով ձայների ամենամեծ բաժինը ստացել է Գարեգին արք. Ներսիսյանը» լրատվության մեջ տեխնիկական պատճառներով թույլ է տրվել վրիպում: Ներկայացնում ենք լրատվության ճշգրիտ տարբերակը: Փետրվարի 25-ից մարտի 10-ը ՀՀ հեռուստատեսության եւ ռադիոյի հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման կենտրոնի անցկացրած հարցումը նվիրված էր կաթողիկոսական ընտրություններին: Հասարակական կարծիքի ուսումնասիրման շրջանակներն ընդգրկել են Հայ առաքելական եկեղեցու չորս՝ Արարատյան հայրապետական, Շիրակի, Գուգարքի եւ Սյունիքի թեմերի տարածքները: Հարցմանը մասնակցել է 2100 մարդ: Հետազոտության արդյունքների համաձայն, Ամենայն հայոց կաթողիկոսական գահի թեկնածուները, ըստ հարցման մասնակիցների կողմից ստացված ձայների, ներկայացնում են հետեւյալ հերթականությունը (ըստ նվազման կարգի). Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյան՝ 21,1 տոկոս, Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ.՝ 20,2 տոկոս: Շարունակությունը՝ նույնությամբ:

ՆՏ

Գարեգին արք. Ներսիսյան. Երկփեղկումը լուծում կստանա Ազգային-եկեղեցական ժողովում

«Նոյյան տապան» գործակալության թղթակից Հեղինե Մկրտչյանի հարցերին պատասխանում է Արարատյան Հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Գարեգին արք. Ներսիսյանը:

- Արդյոք Գարեգին Բ վեհափառի ընտրությունը էջմիածին-Անթիլիաս երկփեղկվածության վերացման լավագո՞ւյն տարբերակը կլինի:

- Խնդիրը կուզեի պատկերել որպես տարաձայնություն ավագ եւ կրտսեր եղբայրների միջեւ: Այսօր ներկայացել է առիթ եւ պահ՝ լուծելու այդ տարաձայնությունները: Այս առնչությամբ զանազան հարցեր են բարձրանում, որոնք իրենց լուծումներն ու վերլուծություններն են պահանջում: Եթե այդ խնդիրը լուծվելու է ի հաշիվ եկեղեցու հեղինակության նվազեցման եւ ի նոր պառակտումի, հայ ժողովրդի ոչ մի զավակ ցանկալի չի նկատի եւ կնախընտրի պահպանել գոյություն ունեցող իրավիճակը: Եթե այդ միությունը պետք է նպաստի ընտանիքի հեղինակության բարձրացմանը, սիրո եւ միության զորացմանը, չեմ կարծում որեւէ հայորդի առարկություն ունենա: Այս բոլոր հարցերը իրենց վերջնական լուծումը կստանան Ազգային եկեղեցական ժողովում: Ես համոզված եմ, որ իրապես Աստծո եւ ազգի կամքի ուղիղ եւ ճիշտ դրսեւորումը պետք է լինի Հայոց Հայրապետի ընտրությունը:

- Վերջերս հայտարարեցիք, որ Ռուսաստանի թեմը կաթողիկոսական ընտրություններին կներկայանա 40 պատգամավորով: Ներկայումս այդ թիվը 100 է: Ինչո՞վ է բացատրվում պատգամավորների թվի կտրուկ աճը:

- Ռուսաստանի թեմի առաջնորդը ներկայացրել է լրացուցիչ տեղեկանքներ, որոնք հաստատում են հայ բնակչության ներկայիս թիվը Ռուսաստանի տարբեր քաղաքներում: Այդ փաստաթղթերի համաձայն, ռուսաստանյան թեմին տրվել է 100 պատգամավոր ունենալու իրավունք:

- Արարատյան Հայրապետական թեմում վաղուց արդեն հայտնի են կաթողիկոսական ընտրություններին մասնակից պատգամավորների անունները, սակայն հանրությանը դրանք մնում են անհայտ. ինչու՞:

- Որեւիցե գաղտնիք չկա, պատրաստ ենք սիրով տրամադրել: Այդ ցուցակները ուղարկված են Ս. Էջմիածին: Կաթողիկոսական ընտրությունները կազմակերպող Մայր աթոռի գրասենյակի կամ տեղեկատվական դիվանի իրավասությունն է լրատվության միջոցներին պարբերաբար տեղեկություններ հաղորդել կաթողիկոսական ընտրությունների ընթացքի մասին:

- Կաթողիկոսի Ձեր թեկնածության մասին շարունակու՞մ եք մնալ Գարեգին Բ. վեհափառի հետ չմրցելու նույն կարծիքին: Կտեսնե՞նք արդյոք Ձեզ կաթողիկոսի թեկնածուների շարքում:

- Այս մասին արդեն իսկ մենք մեր տեսակետը արտահայտել ենք: Եթե Գարեգին Բ. վեհափառի հետ ընտրություններում չհայտնվենք կողք-կողքի երկուսով, ապա՝ այո:

- Ի՞նչ եք կարծում, Նախագահի հայտարարությունն ու փոխնախագահի հարցազրույցը «Լրաբեր» ծրագրին արդյոք կառավարության միջամտություն չէ՞ եկեղեցական գործերին:

- Յուրաքանչյուր անհատ ինքն է որոշում ինչպես արտահայտել իր կարծիքը: Ես վստահ եմ, որ եթե Նախագահը իր կարծիքը չհայտներ, ապա այս անգամ կմեղադրվեր նման կարեւոր իրադարձության նկատմամբ անտարբեր մնալու համար(*): Նախագահի կարծիքը տեղին էր հատկապես ներկա քաղաքական կացության պայմաններում: Թերեւս շատերի մտայնության մեջ բացառվում էր կաթողիկոսի թեկնածության առաջադրումը Անթիլիասից: Նախագահը եկավ ասելու, որ քաղաքական կացությունը հայրենիքում (նկատի ունեմ ՀՅԴ-ի գործունեության կասեցումը) բացարձակ կերպով որեւիցե խոչընդոտ չի ստեղծում այս առումով:

- Ի՞նչ կասեիք մարտի 21-ին մամուլում հրապարակված մի նյութի առթիվ, ուր մասնավորապես ասվում է, որ «Հռոմի պապը պատրաստ է միջամտել Հայ Առաքելական եկեղեցու հարցերին»:

- Հռոմի կաթոլիկ եկեղեցու պետը Հայ եկեղեցու խնդիրներին չի կարող միջամտել: Հայ եկեղեցին ունի իր իշխանությունը՝ եպիսկոպոսաց դասը, հավատացելոց ժողովը: Հայ եկեղեցին իր հարցերը լուծում է ինքնուրույնաբար:

ՆՏ

(*) Այս կետում բնավ համաձայն չենք զերաշնորհ սրբազանի հետ: ՀՀ Նախագահն ու փոխնախագահը իրենց կարծիքը հայտնել են ոչ թե ընդհանրապես այդ «կարեւոր իրադարձության նկատմամբ», այլ փաստորեն միջամտել են ընտրության պրոցեսին՝ փորձելով կանխորոշել դրանց ելքը եւ բացառել այլընտրանքները:

Ազգ, 25 Յունուարի, 1995

Հոգեւոր

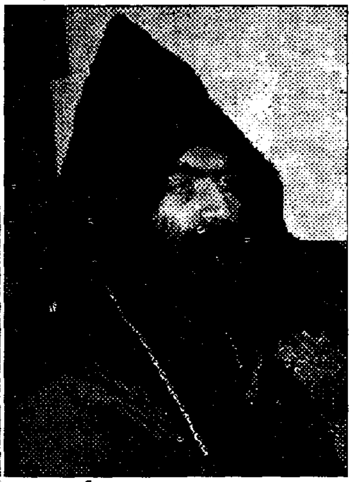

«Թող Աստծո կամքը լինի»

(Հարցազրույց Հայ առաքելական եկեղեցու առաջնորդ Պարգեւ եպիսկոպոս Մարտիրոսյանի հետ)

– Եթե աշխարհիկ իշխանության ընտրությունների համակարգին մենք ծանոթ ենք, մասնակցում ենք դրանց, ապա կաթողիկոսական ընտրությունները գոնե մեր սերնդի համար խորհրդավոր արարողակարգ են՝ ժողովրդի, մամուլի քննարկումներից մինչեւ Ազգային եկեղեցական ժողովը:

– Պետք է ասեմ, որ ժողովուրդը միշտ էլ մասնակցել է կաթողիկոսական ընտրություններին, նույնիսկ կոմունիստների ժամանակ, երբ Ստալինի կամքին հակառակ 1930 թ. կաթողիկոս ընտրվեց Խորեն Մուրադբեկյանը, որ, ինչպես հայտնի է, 1938-ին նահատակվեց: 1955-ին մեր ժողովուրդն ընտրություն կատարեց իր պատգամավորների միջոցով, եւ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվեց Վազգեն Առաջինը: Այսօր կրկին ժողովուրդը մասնակցում է այս ընտրություններին իր պատգամավորների միջոցով: Մենք հավատում ենք, որ Ազգային եկեղեցական ժողովի ընթացքում ներգործում է Սուրբ Հոգին, թեեւ երբեմն այնպես է պատահում, որ կատարվում է ոչ թե Աստծո, այլ սատանայի կամ մարդու կամքը: Սակայն հուսով ենք, որ այս ընտրություններում կիրականանա Աստծո կամքը, իսկ որպեսզի այդպես լինի, մենք՝ քրիստոնյա հավատացյալներս, պետք է անդադար աղոթենք՝ գիտակցելով, որ ամենակատարյալը Աստծո կամքն է:

– Սրբազան հայր, արդյոք կարելի՞ է հուսալ, որ կաթողիկոսական այս ընտրությունները կնպաստեն Հայ առաքելական եկեղեցու վերամիավորմանը:

– Հայ եկեղեցին իր պատմության ընթացքում ունեցել է մի քանի կաթողիկոսություն եւ մի քանի կաթողիկոսական աթոռ, օրինակ՝ Բջնիի կաթողիկոսական աթոռը, Գանձասարի կամ Աղվանից, Կիլիկիո, Աղթամարի կաթողիկոսությունները, Պոլսո, Երուսաղեմի պատրիարքությունները: Ժամանակը բերում է, եւ ժամանակը տանում է, ժամանակն ի վերջո ամեն ինչ իր տեղն է դնում:

«Թող Աստծո կամքը լինի»

(Հարցազրույց Հայ առաքելական եկեղեցու առաջնորդ Պարգեւ եպիսկոպոս Մարտիրոսյանի հետ)

Սկիզբը I-ին էջում

1956 թվականին եկեղեցին երկփեղկվեց՝ քաղաքական նպատակներից ելնելով. Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցու մի մասն անջատվեց Մայր Աթոռից, սակայն մենք, որպես հայ քրիստոնյաներ, չենք կորցրել մեր հույսը՝ տեսնելու Հայ եկեղեցին վերստին միավորված: Մենք վստահ ենք, որ եթե ոչ այսօր, ապա վաղը անպայման լուծվելու է այդ խնդիրը, որովհետեւ այս երկփեղկվածությունը չի կարող երկար տեւել. Աստված չի հանդուրժի այս վիճակը: Մեր ժողովուրդն այսպիսի խոսք ունի. վա՜յ նրան, ում տունը կիսված է: Այսօր մեր եկեղեցին կիսված է, եւ որքան շուտ այն միավորվի, այնքան լավ բոլորիս համար: Ինչ-ինչ պատճառներով Աստված թույլ է տվել, որ այս երկփեղկումը տեղի ունենար, եւ լավագույն փարբերակը կլինի այն, որ Աստված Ինքը միավորի Հայ եկեղեցին:

– *Ձեր կարծիքով՝ ի՞նչ խնդիրներ կհառնեն նորընտիր կաթողիկոսի առջեւ: Մեկ հարց եւս. հնարավո՞ր է, որպես կաթողիկոսական թեկնածու տեսնենք Արցախի թեմի առաջնորդին, չէ՞ որ նման խոսակցություններ են գնում ժողովրդի մեջ:*

– Նախ՝ ես մի շտկում անեմ. կաթողիկոսական թեկնածությունների անունները ներկայացնում է Ազգային եկեղեցական ժողովը: Դա ամեն մի եպիսկոպոսի կամքը եւ ցանկությունը չէ: Ըստ սահմանված կարգի՝ նախ ընտրվում են պատգամավորներ, որոնք էլ եպիսկոպոսներից ընտրում են երեք կամ հինգ հոգու, ովքեր դառնում են թեկնածու: Այսօրվա դրությամբ բոլոր եպիսկոպոսներն էլ կարող են թեկնածու դառնալ: Այստեղ է, որ պիտի երեւա Աստծո կամ ժողովրդի կամքը: Եվ քանի որ, ինչպես ասացինք, դա որեւէ սրբազանի կամքը չէ, այլ՝ Աստծո եւ ժողովրդի, ուստի *հավասարապես սխալ է ինչպես հավակնությունների ցուցաբերելը, այնպես էլ ինքնակամորեն կաթողիկոսի բարձր եւ պատասխանատու կոչումից վաղաժամ հրաժարվելը:* Ինչ վերաբերում է մեր կարծիքին, թե ինչ պետք է անի ապագա կաթողիկոսը, ապա Աստված թող օրհնի եւ սատար կանգնի նրան, ով բազմելու է մեր սուրբ Լուսավորչի աթոռին, որովհետեւ նա բազում անելիքներ ունի: Հայ եկեղեցին այսօր բազմաբնույթ ցավեր ունի, որոնցից առաջինը քարոզչությունն է: Եկեղեցին պետք է մուտք գործի հայի տուն, հոգեւորականը պետք է մտնի ընտանիք, իրագործի հոգեւոր խնամածության իր սրբազան պարտքը: Սա է առաջին խնդիրը:

Մեզ անհրաժեշտ է զորավոր քարոզչություն՝ թե՛ բանավոր եւ թե՛ գրավոր: Պետք է լայն հրատարակչական գործունեություն ծավալել:

Ելնելով Արցախի թեմի կարիքներից՝ մենք ձեռնարկել ենք «Գանձասար» աստվածաբանական հանդեսի եւ մատենաշարի հրատարակչական գործը, հիմնել «Գանձասար» աստվածաբանական կենտրոնը, որի գործունեությունը հայտնի է լայն շրջանակներում: Այս ձեռնարկումների նպատակն է վերհանել եւ արդիականացնել մեր հոգեւոր արժեքները:

Եկեղեցին պետք է իր ձեռքը վերցնի մատաղ սերնդի դաստիարակությունը, հովանավորի կրթությունը, որպեսզի ճշմարիտ, ազգային, հայրենանվեր եւ եկեղեցասեր ոգով դաստիարակվի նոր սերունդը: Եկեղեցու հովանավորության կարիքն ունեն նաեւ մշակույթն ու գիտությունը:

Մյուս խնդիրը, որ իր առջեւ պիտի դնի ապագա կաթողիկոսը, հոգեւոր ճեմարանի զորացումն է: Հայ եկեղեցին պետք է ունենա ե՛ւ ճեմարան, ե՛ւ ակադեմիա, ե՛ւ աստվածաբանական ասպիրանտուրա՝ հոգեւոր կոչում շնորհելու համար: Եթե չիրականանա այս ամենը, մենք, որպես եկեղեցի, չենք կարող փայլուն ապագա ունենալ:

Հաջորդ գործը աշխատանքի բաժանումն է եկեղեցու ներսում. պետք է ունենանք վերլուծական, հրատարակչական, քարոզչական կենտրոններ, արտաքին եւ ներքին գործերի, ֆինանսական եւ մի շարք այլ բաժիններ ու ենթաբաժիններ:

Չափազանց կարեւոր է սերտ հարաբերություններ հաստատել մեր դավանակից քույր եկեղեցիների՝ Ղպտի, Ասորի, Եթովպական, Հնդիկ-մալաբար, ինչպես նաեւ օրթոդոքս՝ Հույն, Ռուս, Վրաց, Ռումին, Սերբ եւ այլ եկեղեցիների հետ: Մենք պետք է աղոթենք նրանց համար, իսկ նրանք՝ մեզ համար: Պետք է սատարենք միմյանց հոգեւոր, բարոյական, նյութական եւ անգամ քաղաքական ու տնտեսական առումներով: Մեկ խոսքով՝ մեր ապագա կաթողիկոսը շատ անելիքներ ունի:

– *Հայտնի է Հայաստանի նախագահի կարծիքը կաթողիկոսի թեկնածության վերաբերյալ: Արդյոք դա չի՞ կարող որոշիչ դեր խաղալ կաթողիկոսական ընտրություններում:*

– Հայաստանի նախագահը կարող է ունենալ իր սեփական կարծիքը, ինչպես որ Հայ եկեղեցու յուրաքանչյուր զավակ: Գարեգին Երկրորդը շատ կարող անձ է՝ իր անառարկելի կարողություններով, եւ նախագահի դիրքորոշումը բնական է ու հասկանալի: Պատմության ընթացքում իշխանավորները, թագավորները երբեմն փորձել են ազդել կաթողիկոսական ընտրությունների վրա, եւ դա էլ է հասկանալի: Հայաստանի նախագահն իր ուրույն մտածելակերպը, կարծիքն ունի, ինչպես եւ իրավունքը՝ այդ կարծիքն արտահայտելու: Ոչ ոք չի կարող ո՛չ իրեն, ո՛չ ինձ եւ ո՛չ էլ ցանկացած մարդու արգելել արտահայտելու սեփական կարծիքը: Տեղի կունենան ընտրությունները, որտեղ կարտահայտվի Սուրբ Հոգու ներգործությունը: Ինչու՞ չէ, եթե Աստծո կամքը թելադրում է, որ Գարեգին Երկրորդը դառնա Ամենայն Հայոց կաթողիկոս, ուրեմն դա տեղի կունենա ընտրությամբ: Եթե Աստծո կամքը այլ լինի, ուրեմն մեկ ուրիշը կընտրվի:

– *Կաթողիկոսի անձը չափազանց մեծ դեր է խաղացել մեր պատմության մեջ՝ թե՛ հոգեւոր եւ աշխարհիկ կյանքում, թե՛ քաղաքական եւ միջազգային առումով...*

– Կաթողիկոսական ընտրությունն այսօր չափազանց կարեւոր հանգույց է հայ ազգի ճակատագրի, նրա ապագայի համար: Որոշակի առումով՝ այս ընտրությունից է կախված Հայաստանի եւ Արցախի ճակատագիրը, նաեւ՝ պետության հետագա քաղաքական ընթացքը: Ինչպես հայտնի է, իրադարձությունների հաջորդականությամբ կաթողիկոսական ընտրություններից հետո տեղի են ունենալու խորհրդարանական, իսկ հաջորդ տարի՝ նաեւ նախագահական ընտրություններ: Այս ամենի մեջ մեծ խորհուրդ կա. պատահական չէ, որ առաջիկայում կայանալիք կարեւորագույն իրադարձությունների սկիզբը կաթողիկոսական ընտրությունն է: Ամեն ինչ իր օրինաչափությունն ունի: Կարծում եմ, որ ինչպիսին կլինի կաթողիկոսը, այնպիսին էլ կլինի մեր ազգի ճակատագիրը: Ես հավատում եմ մեր ապագա կաթողիկոսի օրհնության եւ աղոթքի զորությանը: Եթե ունենանք զորեղ, հավատավոր, անկախ մտածելակերպով կաթողիկոս, ուրեմն Հա[յաս]տանն էլ կլինի զորեղ, ճշմարիտ հավատով եւ անկախ երկիր:

– *Սրբազա՛ն հայր, ի՞նչ կցանկանայիք մաղթել մեր ժողովրդին:*

– Ինձ մնում է հայ ազգի բոլոր հավատավոր զավակներին մաղթել ամենայն բարիք, զորավոր հավատ, իսկ առաջիկա կաթողիկոսական ընտրություններում՝ Աստծո օգնությամբ եւ կամքով՝ լավագույն եւ ճիշտ ընտրություն: Ես կուզենայի, որ ամեն մի հայ այնքան վստահ լինի մեր ապագայի նկատմամբ, որ ոչ մի դժվարություն ու փորձություն չընկճի նրան: Մենք բոլորս պետք է հավատանք, որ ունենալու ենք բարգավաճ, քրիստոնեական, զորեղ Հայրենիք: Թող ամեն մի հայորդի զորանա Սուրբ Հոգու շնորհներով:

Ալվարդ Բարխուդարյան

Հայաստանի Հանրապետություն

HAYASTANI HANRAPETUTIUN DAILY, PUBLISHED IN REPUBLIC OF ARMENIA • ՕՐԱԹԵՐԹ, ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ 1990 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 9-ԻՑ

Լ. Տէր-Պետրոսյան.

«Չկորցնենք եկեղեցու միասնության վերականգնման պատեհությունը»

ՀՀ նախագահի ելույթը Ազգային եկեղեցական ժողովում

Վեհափառ Տէր,
Սրբազան եւ հոգեշնորհ հայրեր,
Ազգային եկեղեցական ժողովի մեծարգո պատգամավորներ:

Խորին հարգանքի եւ երախտագիտության արժանի տուրքը մատուցելով Վազգեն Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի լուսավոր հիշատակին, այսօր դուք գումարվել եք մասնակիցը դառնալու եկեղեցու եւ ազգային կյանքի պատմական իրադարձության, որը վերջին վեցհարյուր տարիների ընթացքում առաջին անգամ տեղի է ունենում Հայոց անկախ պետականության գոյության պայմաններում:

Այս հանգամանքը եւ Ազգային եկեղեցական ժողովի աննախադեպ ներկայացուցչականությունը ինքնին արդեն ամենապերճախոս ապացույցն են այն կարեւորության, որով դրոշմված է ձեր սուրբ առաքելությունը:

Ազգային-եկեղեցական ժողովը կայանում է նորանկախ Հայոց պետականության ամրապնդման վավաստեղծություն ներշնչող մթնոլորտում:

Չնայած Հայաստանին բաժին ընկած դաժան փորձություններին եւ անհաղթահարելի թվացող դժվարություններին, մեր ժողովրդի դրսեւորած անօրինակ [illegible] յան, համբերության, աշխատասիրության, մարտունակության եւ բարձր պետական մտածողության շնորհիվ Հանրապետությունը դուրս եկավ ճգնաժամային իրավիճակից՝ թեւակոխելով պետականության ամրապնդման, արցախյան խնդրի խաղաղ լուծման, տնտեսության կայունացման եւ զարգացման պատասխանատու հանգրվանը:

Այսօր մենք ամենայն հպարտությամբ եւ արժանապատվությամբ կարող ենք արձանագրել.

- Հայաստանն ամենակայուն, ամենաժողովրդավարական եւ ամենաազատական պետությունն է նախկին Խորհրդային Միության հանրապետությունների շարքում:

- Հայաստանն այդ նույն շարքում նաեւ միակ պետությունն է, որտեղ կասեցված է տնտեսության անկումը եւ դրամի արժեզրկումը, որտեղ իրականացվում են համակարգված տնտեսական բարեփոխումներ, որոնց շնորհիվ արդեն դրսեւորվում են նաեւ տնտեսական աճի հուսալի միտումներ:

- Հայաստանն իր հավասարակշռված արտաքին քաղաքականությամբ, միջազգային կազմակերպություններում ներգրավված կառուցողական ջանքերի եւ բազմաթիվ երկրների հետ հաստատած փոխշահավետ հարաբերությունների շնորհիվ ոչ միայն կա[illegible] տնտեսական ճգնաժամային երեւույթները, այլեւ էականորեն ամրապնդել ազգային անվտանգությունը: Այս տեսակետից մենք այսօր շատ ավելի ապահով ենք, քան անկախության ձեռքբերման սկզբնական շրջանում:

- Ավելին քան երբեւէ ամուր, ապահով եւ հզոր է նաեւ հերոսական Արցախը, որի խնդրի վերջնական իրականացումը կախված է միայն ու միայն ողջ հայ ժողովրդի միասնական կամքի ու կորովի անմնացորդ դրսեւորումից:

Այս ամենը թույլ է տալիս ամենայն պատասխանատվությամբ հայտարարել՝ թե՛ ռազմական, թե՛ քաղաքական, եւ թե՛ տնտեսական տեսակետից մեր բոլոր դժվարությունները արդեն մնացել են ետեւում, իսկ առջեւում թեեւ դեռ մեզ սպասում է տքնաջան աշխատանք, բայց՝ հստակ ճանապարհ եւ կանխատեսելի հեռանկար:

Ուստի միանգամայն վստահ եմ, որ այս ոգեւորիչ պայմաններում գումարված Ազգային եկեղեցական ժողովը, լիովին համահունչ դառնալով ներկա մթնոլորտին, պատվով կկատարի իր առջեւ կանգնած պատասխանատու խնդիրը, որը պատմական հանգամանքների բերումով ակնհայտորեն վաղուց դուրս է եկել զուտ եկեղեցական սահմաններից՝ վերածվելով հիրավի համազգային, հիրավի բախտորոշ խնդրի:

Վաղը Հայ առաքելական եկեղեցու բարձրագույն գահին բազմելու է Ամենայն հայոց 131-րդ կաթողիկոսը, որի ընտրության պատիվն ու պատասխանատվությունը վիճակված է ձեզ:

Չեմ կասկածում, որ դուք վեր կկանգնեք մանր ու երկրորդական խմբակային շահադիտություններից, քաղաքական հարաբերությունների ավանդական դիրքորոշումներից՝ առաջնորդվելով բացառապես ձեր խղճի թելադրանքով եւ Հայ առաքելական եկեղեցու առջեւ կանգնած գերխնդրի՝ նրա միասնության վերականգնման անհրաժեշտության գիտակցությամբ:

Պատմությունը բացառիկ պատեհություն է ընձեռել ձեռնարկելու եկեղեցու միասնության վերականգնման համազգային գործը, եւ ես կարծում եմ, որ Ազգային եկեղեցական ժողովը չի կորցնի այս պատեհությունը:

Ես հավատում եմ ձեր ողջախոհությանը [illegible] եւ հաջողություն մաղթում ձեր աշխատանքներին:

Սահման

Լարվածությունը պահպանվում է

Իրադրությունը վերստին լարված է մնում Հայաստանի սահմաններում: Թեեւ կիրակի մինչեւ ժամը 17-ը հանգիստ էր, բայց հակառակորդը [illegible] վերսկսեց սադրանքները դարձյալ Հայաստանի հյուսիս-արեւելյան սահմանային գոտու ուղղությամբ:

ՀՀ պաշտպանության նախարարության զանգվածային լրատվության միջոցների հետ կապի բաժնից Արմենպրեսին հայտնեցին, որ ապրիլի 2-ին ադրբեջանական զինված կազմավորումները ժամը 18-30-ից մինչեւ 23-30 խոշոր տրամաչափի գնդացիրներով ու հրաձգային զենքեր զինատեսակներով, կարճատեւ ընդմիջումներով, գնդակոծության են ենթարկել Կրասնոսելսկի շրջանի Վահան, Նոյեմբերյանի շրջանի Բերդավան, Իջեւանի շրջանի Բերքաբեր գյուղերի պաշտպանական դիրքերը: Տուժածներ չկան:

Հայաստանի Հանրապետության բանակի ստորաբաժանումները հակառակորդին ստիպել են դադարեցնել կրակը:

ՀՀ սահմանագծի մյուս հատվածներում այլ միջադեպեր չեն գրանցվել:

■

Նախորդ օրվա հինգժամյա գնդակոծություններից հետո հակառակորդն ակամա դադար էր առել: ՀՀ պաշտպանության նախարարության զանգվածային լրատվության միջոցների հետ կապի բաժնից Արմենպրեսին հայտնեցին, որ ապրիլի 3-ի ժամը 17.00-ի դրությամբ հայ-ադրբեջանական սահմանագծի բոլոր հատվածներում խաղաղ էր: Միջադեպեր չեն գրանցվել:

ՀՀ

Ամփոփվել լրացու[…]

Հանդիր[…]

Սբ. Էջմիածին

Մեկ հավաքականություն, մեկ եկեղեցի՝ ի Քրիստոս

1995 թ. ապրիլի 3. Ազգային եկեղեցական ժողովի առաջին օրը

Ողջ գիշեր ու առավոտյան անձրեւ տեղաց: Այդպես եղավ Հայաստանի անկախության հանրաքվեի օրը՝ գիշերն ու առավոտը անձրեւ եկավ: Աշխարհն ու Հայաստանը լվացվեցին: Ղողանջեցին զանգերը, եւ սրբազանների, հոգեւոր եւ աշխարհական պատգամավորները կանգնեցին Սուրբ Սեղանի առջեւ: Սկսվեց Պատարագը: Երկինք բարձրացավ հայոց աղոթքը հայոց շուրթերից՝ կեցո մեզ Տէր: Խնկահոս ծայնմամբ երկինքը միացավ երկրին, եւ ողջ երկիրը լցվեց Փրկչի փառքի լույսով: Պատարագիչ Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը միեղենացման ու ընդհանրացման հացն ու գինին՝ մարմինն ու արյունը, երկինք պարզեց: «Մեծ է նշանակությունը պահի. շուտով պիտի վերանա սգո քողը Լուսավորչյան Հայաստանեայց գահի վրայից: Նորին [illegible] ռածվում առ Աստված, առ արդարություն:

Երդման արարողությունից հետո Զավեն արքեպիսկոպոսը կատարեց ընդհանրական խոստովանությունը, պատգամավորների «մեղային» հետո Թորգոմ արքեպիսկոպոսը թողության խոսքն էր ընթերցում. «Աստված թողություն շնորհեսցի»:

Ընդհանրական խոստովանությունից հետո պատգամավորները մոտեցան ճաշակելու Հաղորդությունը՝ խորհուրդ խորհրդը: Փրկչի արյունն ու մարմինը, որպես խաղաղություն եւ թողություն մեղքերի, որպես կյանք եւ ճշմարտություն, որպես վերին երակի ու ծայնի, լույսի ու մաքրման ճառագայթ՝ ծեռն ընտրաթերթիկին դնելու ժամանակ... Հայաստանի եկեղեցին երեւի թե Սուրբ Հաղորդությունը միաժամանակ ստացողների այսքան բանակ վերջին տարիներին չէր ունեցել:

Ապա մատուցվեց հոգեհանգստյան Պատարագը՝ բոլոր ի Քրիստոս ննջեցյալների եւ երջանկահիշատակ Վազգեն Ա կաթողիկոսի հոգիների համար:

Երջանկահիշատակ Վեհափառի գերեզմանի կողքին հոգեւոր հայրերը ննջեցյալների համար հանգիստ եւ բոլորիս մեղքերի համար թողություն խնդրեցին... Փրկչի էջի բակում խունկը ծխա՜ց, վանքի խնկով պատերը խոնարհվեցին, ու բարեխոսների բանակին միացավ Վազգեն Ա՝ փոխագելով իր աթոռի համար արժանավոր հայր:

Այնուհետեւ կեսօրին սկսվեց Ազգային եկեղեցական ժողովի առաջին նիստը: Վեհա[…]

[…] առաջ կցանկանայինք շնորհակալություն հայտնել մեր հայրենի պետությանը՝ Ամենայն հայոց Հայրապետի հովանավորության արարողության, ինչպես նաեւ այս բացառիկ ժողովի գումարման առիթով՝ իրենց հովանավորության, աջակցության եւ նախանձախնդրության համար»:

Նախագահին ընկերակցում էին ԳԽ նախագահ Բ. Արարքցյանը, ՀՀ փոխնախագահ Գ. Հարությունյանը, վարչապետ Հ. Բագրատյանը, ԼՂՀ ԳԽ նախագահի պաշտոնակատար Կ. Բաբուրյանը :

Նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի ելույթից հետո ծայնը տրվեց Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ-ին: Կաթողիկոսը վկայակոչեց Գարեգին Ա-ին, որը 1945 թ. եկավ Կիլիկիայից եւ իր մասնակցությունը, զորակցությունը եւ եղբայրակցությունը բերեց Ամենայն հայոց կաթողիկոսությանը: Ապա շարունակեց. «Այսօր Հայոց անկախության իրականության դիմաց կերպարանափոխվելու, հերեւ պետական ազգ մտածողությունը արդեցրելու կարիքն ունենք: Այսօր չորս աչքեր կան, որ մեզ են նայում. առաջինը՝ աչք երկնքից Աստծո աչքը-Արագած լեռան վրա կախված Լուսավորչի կանթեղի միջով. մեր աչքերն ինչպե՞ս են հանդիպելու «Աստծո աչքերին եւ այնտեղ տեսնենք Աստծո կամքին մեր հավատարիմ գործունեության համար: Երկրորդ աչքը մեր հայ ժողովրդի աչքն է՝ ուղղված մայր հայրենիքից, Արցախից եւ արտասահմանյան բոլոր երկրներից. կարո՞ղ ենք այս պահին […] ուղղված է մեզ վրա. աշխարհը ազգերի մեծ ընկերակցություն, ընտանիք է, որը մեզ է նայում:

Չորրորդ աչքը, որ այսօր մենք տեսնում ենք, մեր նոր սերնդի՝ հայ ժողովրդի ապագան կերտող սերնդի աչքերն են, որ ուղղված են մեզ:

Եկեք ուրեմն, այս խորունկ ապրումով, ընդհանրական այսպիսի մտահոգություններով, լայնախոհ, հեռահար, ամբողջապարփակ ընբռնումով մոտենանք մեր պարտականությանը, եւ ինչպես ասաց հարգելի նախագահը, վեր մնանք անցյալից ժառանգած՝ մասնատող մտածողությունից եւ ամբողջ ազգ, ամբողջ հայրենիք, ամբողջ եկեղեցի գաղափարին դավանենք»:

Գարեգին կաթողիկոսի խոսքից հետո ժողովականները ձեռնամուխ եղան ժողովրդավարական օրենքների հաստատմանը:

Այսօր Ազգային եկեղեցական ժողովը շարունակում է իր աշխատանքը:

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՎԹՅԱՆ
Լուսանկարները՝ Վ. ՄԿՐՏՉՅԱՆԻ եւ Արմենպրեսի

Հ. Գ. Երբ դուրս էինք գալիս վանքի տարածքից, բարակ անձրեւ էր մաղում. վանքը յուրօրինակ կենդանություն ուներ. կարծես խոսում էր, զգուշ աղոթում: Էջմիածնից Երեւան ճանապարհին արեւ երեւաց, երկինքն արթնացավ ու կամարի՜ց ծիածանը առաջինը. երկրորդը՝ հողից վեր՝ դեմ երկինք ու նորից դեմ հող: Աստված նշան տվեց հայ հողին. մեծ […]

Հայաստանի Հանրապետություն

HAYASTANI HANRAPETUTIUN DAILY, PUBLISHED IN REPUBLIC OF ARMENIA

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ 1990 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 9-ԻՑ

6 Ա[illegible]

ՀՀ նախագահն ընդունեց Ամենայն հայոց կաթողիկոսին

Ապրիլի 5-ին նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանն ընդունեց Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Ա-ին, որն, ինչպես և խոստացել էր, իր առաջին պաշտոնական այցելությունը կատարեց ՀՀ նախագահի նստավայր:

Վեհափառ Հայրապետին ուղեկցում էին հայ եկեղեցու նվիրապետական բոլոր աթոռների ներկայացուցիչները:

Նախագահի մամուլի ծառայությունից տեղեկացրին, որ ՀՀ նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանը, շնորհավորելով Գարեգին Ա-ին Ամենայն հայոց կաթողիկոս ընտրվելու առթիվ, հաջողություն է մաղթել Նրան և համոզմունք հայտնել, որ Վեհափառը կարող է վստահաբար ակնկալել պետության աջակցությունը բոլոր ազգային ձեռնարկումներում՝ ուղղված հայ եկեղեցու զորացմանը, հայ եկեղեցու միասնությանը:

Գարեգին Ա Ամենայն հայոց կաթողիկոսը, շնորհակալություն հայտնելով բարեմաղթանքների համար, իր հերթին հավաստիացրել է, որ հայ եկեղեցին վճռականորեն զորավիգ կլինի բոլոր այն աշխատանքներին, որոնց լծված է մեր պետությունը՝ հանուն հայրենիքի վերակառուցման ու հայ ժողովրդի խնդիրների իրականացման:

Ընդունելությանը ներկա էին ՀՀ փոխնախագահ Գագիկ Հարությունյանը, ՀՀ նախագահի խորհրդականները, ՀՀ նախագահի աշխատակազմի ծառայությունների ղեկավարները:

Արմենպրես

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ՀՐԱՄԱՆԱԳԻՐԸ

1995 թվականի գարնանային զորակոչ անցկացնելու մասին

«Զինապարտության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 16 հոդվածի համաձայն, որոշում եմ.

1. 1995 թվականի ապրիլ-հունիս ամիսներին անցկացնել արական սեռի այն քաղաքացիների ժամկետային զինվորական ծառայության գարնանային զորակոչ, որոնց 18 տարին լրանում է մինչև զորակոչի օրը, ինչպես նաև այն քաղաքացիների, որոնք կորցրել են նախկինում ստացած տարկետման իրավունքը:

2. 1995 թվականի ապրիլ-հունիս ամիսներին պահեստ արձակել սահմանված ժամկետը ծառայած զինծառայողներին:

3. Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը՝ ձեռնարկել անհրաժեշտ միջոցներ 1995 թվականի գարնանային զորակոչի կազմակերպումն ու անցկացումն ապահովելու նպատակով:

Հայաստանի Հանրապետության նախագահ
ԼԵՎՈՆ ՏԵՐ-ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

Երևան, 5 ապրիլի 1995 թ.

Ընդունել է ՀՀ փոխնախագահը

Ապրիլի 5-ին ՀՀ փոխնախագահ Գագիկ Հարությունյանն ընդունեց Հայաստանի Հանրապետությունում Իրանի Իսլամական Հանրապետության արտակարգ և լիազոր դեսպան[illegible] վերջինիս խնդրանքով:

Նախագահի մամուլի ծառայությունից Արմենպրեսին տեղեկացրին, որ հանդիպմանը քննարկվել են երկկողմ հետաքրքրություն ներկայա[illegible] Իրան-Թուրքմենստան եռակողմ բանակցությունների համար Թեհրանում կայանալիք հանդիպմանն առնչվող հարցեր:

Ընդունելություններ ՀՀ կառավարությունում

Ապրիլի 5-ին տեղի ունեցավ Միջազգային վալյուտային ֆոնդի առաքելության ներկայացուցչի հանդիպումը ՀՀ վարչապետ Հրանտ Բագրատյանի հետ: Պատվիրակության ղեկավար՝ [illegible] երկրորդ եվրոպական վարչու[illegible] հարավային բաժանմունքի պետ [illegible] Շադմանը ներկայացրեց [illegible] Միջազգային վալյուտային ֆոնդի կողմից Հայաստանին «Սթենդբայ» վարկի տրամադրման համաձայնագրի նախապատրաստման կապակցությամբ ՀՀ ֆինանսների, էկոնոմիկայի նախարարությունների և ՀՀ կենտրոնական բանկի հետ ՄՎՖ-ի առաքելության աշխատանքային հանդիպումների արդյունքները: Նա նշեց, որ ՄՎՖ գործադիր խորհրդին ներկայացվող փաստաթղթերի թվում տեղ է լինի նաև Հայաստանի կառավարության կողմից իրականացվելիք տնտեսական մի շարք միջոցառումների փաթեթը: Դրանք, ինչպես ասաց պարոն Շադմանը, վերաբերում են տնտեսական կայունացման քաղաքականության շարունակմանը, օրենսդրական դաշտի ամրապնդմանը, մասնավորապես, սնանկացման և գրավի մասին օրենքների ընդունմանը, բանկային վարկի մարմանը, հարկաբյուջետային կոնկրետ ձեռնարկումներին, որոնք բյուջեի ծախսերի ու եկամուտների հաշվեկշռային կարգավորումով հնարավորություն կստեղծեն բարձրացնել աշխատավարձերը և այլն:

Պարոն Շադմանը շեշտելով դրամի կայունացման գործում առկա էական հաջողությունը, նշեց դրամավարկային կոշտ քաղաքականությունը շարունակելու անհրաժեշտությունը: Անդրադառնալով բանկային համակարգում նկատելի դրական տեղաշարժին, նա կարևոր համարեց բանկային հսկողության ուժեղացումը:

Վարչապետ Հրանտ Բագրատյանը նշելով, որ թվարկված բնագավառներում, ինչպես նաև պետական կառավարման մարմինների վերակառուցման և կրճատման ուղղությամբ ներկայումս աշխատանքներ են ընթանում:

Հանդիպմանը ներկա էին ՀՀ ֆինանսների նախարար Լևոն Բարխուդարյանը, էկոնոմիկայի նախարար Արմեն Եղիազարյանը, հարկային պետական տեսչության պետ Պավել Սաֆարյանը, վարչապետի խորհրդական Սուսաննա Հարությունյանը, պաշտոնական այլ անձինք:

*

Ապրիլի 5-ին ՀՀ վարչապետ Հրանտ Բագրատյանն ընդունեց Հայաստանի Հանրապետությունում Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության արտակարգ և լիազոր դեսպան Նորբերտ Հայնցեին և զրույց ունեցավ երկու երկրների միջև առևտրատնտեսական համագործակցության խնդիրների շուրջ: Դեսպանը հայտնեց, որ առաջիկայում Դաշնային Գերմանիայի կառավարական, ինչպես նաև գործարարների մասնավոր շրջանակների այցերի կազմակերպությամբ ապրիլի վերջին Հայաստան կժամանի աշխատանքային խումբ, որը կնախապատրաստի այդ այցելությունները: Վերջիններս նպատակ են հետապնդում պարզել գերմանական վարկերի ներդրման կոնկրետ ոլորտները, նաև զարգացնել առևտրատնտեսական սերտ կապեր: Ուրվագծվեցին այն ոլորտները, որոնք առավել հետաքրքրություն կարող են ներկայացնել կողմերի համար. գիտական ոլորտներ, գյուղատնտեսական, շինարարական և թեթև արդյունաբերության արտադրանք: Մեկ, ինչպես նկատեց վարչապետը, հրաժարումը տնտեսության ղեկավարման կառավարման հրամայական մեթոդներից ձեռնարկությունների սեփականաշնորհման գործընթացը ինչպես նաև սեփականության ոլորտում արտոնություններ ընդունելու լիակատար ինքնուրույնություն:

Զրույցի ընթացքում շոշափվեցին նաև Հայաստանում տնտեսական բարեփոխումներին առնչվող հարցեր: Դեսպանը գոհունակություն հայտնեց բարեփոխումների ընթացքի վերաբերյալ. «Ձեր տնտեսական քաղաքականությունը այլընտրանք չունի»,– ասաց նա:

Ներկա էին ՀՀ կառավարության արտաքին կապերի վարչության պետ Վաչիկի Ղազարյանը, պաշտոնական այլ անձինք:

ՀՀ կառավարության մամուլի ծառայություն

Ծայրագույն պատրիարք, Ամենայն հայոց կաթողիկոս, Նորին Սուրբ Օծություն Տեր Տեր Գարեգին Ա Վեհափառ Հայրապետին

1995 թվականի ապրիլի 4-ը հիրավի դարձավ պատմական օր համայն աշխարհի հայության համար: Պատմական, [illegible] և հոգևորություն համայն հայության, վեց դարերի [illegible] երկրին Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի կաթողիկոսական հայրապետական գահին Ամենայն հայոց կաթողիկոսը բազմում է ինքն իրենով՝ իր անկախությունը վերակերտած Հայաստանի Հանրապետությունում:

Վեհափառ Տեր.

Ողջունելով մեծագույն ակնածանքի դրսևորում ընդունեք մեր ջերմ բարեմաղթությունները և շնորհավորանքները այդ պատմական և միաժամանակ բախտորոշ պատասխանատու ընտրության կապակցությամբ:

Անսասանություն՝ Աստծո կամոք հիմնադրված Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին և Ձեր նվիրապետական հովվապետությանը՝ մեր ողջ ժողովրդին:

Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհուրդը նման ընտրության առթիվ շնորհավորում է համայն հայությանը, համոզմունք հայտնելով, որ Գարեգին Ա Վեհափառ Տեր գահակալությունը կնշանավորվի Հայ առաքելական եկեղեցու միաբանությամբ, հայրենիքի հզորացման նվիրումով, մեր ժողովրդի հոգևոր և մշակութային կյանքի վերածննդով և շինարարական մեծագույն ձեռնարկումներով:

Խորին հարգանոք՝

Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդի նախագահ՝ ԲԱԲԿԵՆ ԱՐԱՐՔՑԵԱՆ

5 ապրիլի 1995 թ., ք. Երևան

Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Ա-ին

Վեհափառ Տեր,

Հայաստանի Հանրապետության Գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահության և անձամբ իմ անունից ի խորոց սրտի շնորհավորում եմ Ձեզ Ամենայն հայոց կաթողիկոս ընտրվելու առթիվ: Ճանաչելով Ձեզ որպես եկեղեցական և ազգային խոշորագույն գործչի, մեծանուն մտավորականի ու բանաստեղծի, որն առանձնակի հեղինակություն է վայելում աշխարհի սփռված հայության մեջ: Համոզված եմ, որ դառնալով Գրիգոր Լուսավորչի աթոռի 131-րդ գահակալը, Դուք Ձեր ուժերն ու տաղանդը կնվիրաբերեք հայ ժողովրդի հոգևոր միավորման և մեր ազգային խնդիրների իրականացման վեհ գործին:

ՖԱԴԵՅ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Հայաստանի Հանրապետության Գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախագահ

Երևանցիները ջերմորեն դիմավորեցին Գարեգին Ա-ին

Ապրիլի 5-ին հիրավի տոնական իրադրություն էր Երևանի Թատերական հրապարակում, որտեղ համախմբվել էին բնակչության բոլոր խավերի ներկայացուցիչները: [illegible] հնչում էր երաժշտություն: Նրան դիմեց բարեմաղթանքով: Նա մասնավորապես ասաց, որ այսօր հանդիպում է նաև Հայաստանի նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանի հետ [illegible] Հանրապետության դերակատարության հետ միասին հայոց պետականության զարգացմանը:

Մայր Էջմիածնի գահ բարձրացած Ամենայն Հայոց 131-րդ կաթողիկոսը՝ Գարեգին Ա-ն, ընտրվելու առաջին օրը նշանավորեց հավատացյալ ժողովրդի հետ հանդիպմամբ: Հոգևոր այրերի հետ այստեղ եկած վեհափառ Հայրապետն օրհնեց ժողովրդին:

Ջերմորեն ողջունելով Գարեգին Ա-ին, համախմբվածները երկար ժամանակ հոգևոր առաջնորդին չէին թողնում հեռանալ հրապարակից:

Արմենպրես

Այցելություն Գարեգին Առաջին կաթողիկոսին

Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գարեգին Առաջինին շնորհավորելու, նրա հայրապետական օրհնությունը ստանալու նպատակով այսօր ապրիլի 5-ին Հայոց համազգային շարժման ներկայացուցիչները՝ վարչության նախագահ Տեր Հուսիկ Լազարյանը, պատգամավորական խմբակցության նախագահ Էդուարդ Եգորյանը, վարչության անդամներ Բագրատ Ասատրյանը, Ալես Գրիգորյանը, Խաչատուր Բեգլարյանը, Արամ Մանուկյանը այցելեցին Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածին: Վեհափառն նրանց ընդունեց Գարեգին Ա Վեհափառ Հայրապետը: Տեր Հուսիկ Լազարյանը Հայոց համազգային շարժման անունից ողջունական խոսքով հայտնելով Վեհափառ Հայրապետին, խնդրեց նրա օրհնությունը:

Իր հայրապետական խոսքում մեծ և կենսական համարելով եկեղեցու դերը պետականության ամրապնդման և զարգացման գործում, Գարեգին Առաջինն ասաց. «Մեր կամքից անկախ պայմաններ են լինում, որոնք մեզ տարակարծությունների կարող են տանել: Բայց եթե երկխոսությունը շարունակենք, այն մեզ համար շահեկան կլինի և ոչ թե կորուստներ: Հավատացած եմ նաև, որ այդ երկխոսության միջոցով զորանում են մեր ազգային միասնության ամրության հիմքերը: Դուք ներկայացնում եք ՀՀՇ-ն և ես վստահ եմ, ինչպես որևէ քաղաքական կազմակերպություն, հայրենիքը առաջ եք պահում ձեր կյանքում»:

ՀՀՇ ԼԿ

Սահման

Հարաբերական անդորր

ՀՀ պաշտպանության նախարարության զանգվածային լրատվության միջոցների հետ կապի բաժնից Արմենպրեսին հայտնեցին, որ ապրիլի 4-ի երեկոյան և 5-ի առավոտյան հայ-ադրբեջանական սահմանագծի ողջ երկայնքով միջադեպեր չեն գրանցվել:

Պատվիրակությունը մեկնեց Թեհրան

ՀՀ նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանի վերջերս [illegible] ձեռք բերված պայմանավորվածության [illegible] ապրիլի 5-ին Իրանի Իսլամական Հանրապետության մայրաքաղաք մեկնեց ՀՀ արտգործնախարար Վահան Փափազյանի գլխավորած պաշտոնական պատվիրակությունը:

Ըստ ԱԳՆ մամուլի և հասարակայնության հետ կապերի ծառայության տեղեկատվության, Հայաստանի պատվիրակությունը ապրիլի 6-7-ին այնտեղ կմասնակցի «Իրան-Թուրքմենստան-Հայաստան» եռակողմ բանակցություններին, որոնց ընթացքում կքննարկվեն երեք պետությունների միջև տնտեսական համագործակցության զարգացման հարցեր, մասնավորապես, արդյունաբերության, առևտրի, բեռնափոխադրումների և մի շարք այլ բնագավառներում:

Պատվիրակության կազմում են տրանսպորտի նախարար Հ. Քոչինյանը, արտգործնախարարի տեղակալ Է. Զոլոյանը, էկոնոմիկայի նախարարի առաջին տեղակալ Վ. Մովսիսյանը, պաշտոնական այլ անձինք:

Արմենպրես

ԱՊՀ սահմանապահ զորքերի

Վարկ՝ ուղղված հանրապետական [illegible]

Հայաստանի Հանրապետություն

HAYASTANI HANRAPETUTIUN DAILY, PUBLISHED IN REPUBLIC OF ARMENIA

ՕՐԱԹԵՐԹ, ԼՈՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ 1990 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 9-ԻՑ

«Մագաղաթի վրա ոգի ենք դրոշմել»

Հարցազրույց Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ-ի հետ

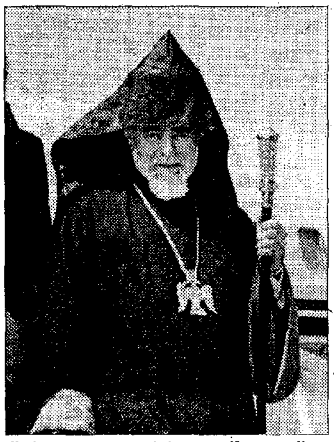

Աստծո շաբաթը բարությամբ էր բացվել. Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնում խաղաղ անցուդարձ էր, այնքան խաղաղ, որ ուզում էի հավատալ եւ չէի կարողանում հավատալ... Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ կաթողիկոսը շատ հոգնած էր, խոսակցությանը հատկացված էր քառորդ ժամ:

-Ի՞նչ կցանկանայիք պատմել Ձեր մասին:

-Իմ մասին խոսել չեմ ուզում առհասարակ եւ այսօր էլ շատ բան չունեմ ասելիք: Ծնվել եմ հայկական գյուղում ու այնտեղ ստացել եմ այնպիսի դաստիարակություն, որ ինձ տվել է Հայաստանյայց եկեղեցուն պատկանելու ու մեր ազգին հոգին իմ մեջ շաղախելու գեղեցկագույն հակումներ: Ուսանել եմ Քեսաբի ուսումնասիրաց միացյալ վարժարանում, հետո Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության Դպրեվանքում, ուր ունեցել եմ այնպիսի մեծ ուսուցիչներ, որպիսիք են Շահան Պերպերյանը, Գարեգին կաթողիկոս Հովսեփյանը եւ այլք: Նրանք ինձ ներշնչել են Հայաստանյայց եկեղեցու եւ հայ մշակույթի գաղափարական ազնվության, հոգեկան վեհության ձգտումներ: Ես ջանացել եմ մարդկային իմ տկարությանց սահմանների մեջ պահպանել ու հավատարիմ մնալ այն սկզբունքներին, որ ժառանգել եմ Անթիլիասի Դպրեվանքից: Պիտի ասեմ, որ կյանքիս ամենաերջանիկ պահն այն էր, երբ քսան տարեկանիս բարձրացել եմ խորան ու ստացել եմ եկեղեցական ձեռնադրության աստվածային շնորհը՝ ծառայելու Աստծուն, եկեղեցուն, ազգին, հայրենիքին, մարդկանց: Ինձ համար հայ մշակույթը՝ շաղախված Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցու ոգով, եղել է ներշնչման մշտական աղբյուր: Ունեցել եմ սերտ հարաբերություններ միջազգային շրջանների հետ: Ուսումս շարունակել եմ Անգլիայում Օքսֆորդի համալսարանում: Ճանաչել եմ բազմաթիվ ազգերի եկեղեցիների հոգեւորականներին, մտավորականներին, արվեստագետներին, քաղաքագետներին, հասարակ մարդկանց, եւ աշխարհիկ կյանքի ու քրիստոնեական եկեղեցու այս շրջանակին մեջ տեսել եմ, թե մեր փոքրիկ հայրենիքը իր աշխարհագրական տարածքով ու փոքրիկ ժողովուրդը իր թվական զորությամբ հանդերձ յուրահատուկ տեղ ունեն մարդկության, ազգերի համընդհանուր պատկերի մեջ: Տեսել եմ ու հարց եմ տվել ինձ, թե մենք հազարամյակներ շարունակ ի՞նչ առաքինություններով կարողացել ենք պահել մեր ինքնությունը եւ ինքնությամբ՝ արժանապատվությունը: Քրիստոնեական պատմության մեր շրջանում մենք ինչպե՞ս ենք պահպանել Ավետարանի ճշմարտությունները, որ խառնել ենք մեր կյանքի բաղկացուցիչ մասնիկներին, մեր հայրենիքի քարերին, ջրերին: Ինչպե՞ս է պատահել, որ քարից խաչքար ենք սարքել, կավից՝ մագաղաթ, մագաղաթի վրա ոգի ենք դրոշմել ու մնացել ենք այնպիսի մի ժողովուրդ, որ իր մշակույթով ու գոյությամբ այսօր հարգանք է պարտադրում ուրիշ ազգերին: Բնականաբար, դրա մեջ ես տեսնում եմ մեր ազգի արժանապատվությունը մեկ կողմից եւ քրիստոնեական հավատքի կենդանարար ուժը, հավատքի զորությունը, մարդու արժեքի գերազանց իմաստը՝ ե՛ւ անհատին, ե՛ւ հավաքականության, որ շաղախել են, ջրղեղել են մեր կյանքը: Ես երախտապարտ եմ Աստծուն, որ ինձ տվել է հայ քրիստոնյա եւ Հայաստանյայց եկեղեցու սպասավոր ծնվելու շնորհը:

-Ինչպե՞ս է Ձեզ պատկերվում հայոց եկեղեցին այսօր Հայաստանում եւ Հայաստանից դուրս:

-Հայաստանյայց եկեղեցին այսօր գտնվում է կարեւոր մի հանգրվանի առաջ ե՛ւ հայրենիքում, ե՛ւ արտասահմանում: Հայրենիքում մեր եկեղեցին այս վերջին տարիներին մասնավորապես կատարել է բացառիկ աստիճանի կարեւոր առաքելություն: Նրա առաքելությունը դարերի ընթացքում միշտ բարեբեր է եղել, բայց այս տարիներին առավել եւս շեշտ էր ստացել այս դերակատարությունը, որովհետեւ մեզ տրվել էր բացառիկ առիթը վերագտնելու, վերակերտելու մեր հայրենիքը՝ որպես անկախ, ազատ պետություն: Մեր եկեղեցին Հայաստանում այսօր գտնվում է այն վիճակում, որ ես պիտի անվանեմ թմրությունից դեպի արթնության քայլող ընթացք: Յոթանասուն տարիներին, Դուք էլ գիտեք, որ մեր եկեղեցին մնացել է կայուն վիճակում, հավատքը չի կորսվել, բայց որպես գործողության, հավատացյալների կյանքի մեջ ներգործությունը չի եղել այնքան մեծ, ինչքան անցյալում, եւ այսօր մեզ համար բացառիկ նշանակություն ունի այդ եկեղեցու դերը՝ որպես հոգեկան, բարոյական արժեքների սկզբնավորման դպրոց մեր ժողովրդի համար եւ մեր ազգի ինքնակերտման ամենակարեւոր ազդակներից մեկն է: Դրանում է նրա ազգային դերը, այնպես նա իր մեծ բաժինը կբերի մեր երկրի անկախությանը, որի համար շատ հպարտ ենք զգում եւ պարտավոր ենք անել կարելին: Գալով արտասահմանին, պիտի ասեմ, որ այնտեղ եկեղեցու դերը երկու հիմնական կողմ ունի. հոգեւոր-կրոնական դաստիարակությունը եւ ազգապահպանումը (ինչպիսին, ազգապահպանում բառը շատ չեմ սիրում, սիրում եմ ազգակերտում բառը): Վստահ եմ, որ ազգակերտման շարունակական ընթացքի մեջ եկեղեցու դերը արտասահմանում առավել եւս կշեշտվի, երբ Հայաստանում մեր եկեղեցին առավել գործուն դառնա:

Շարունակությունը՝ էջ 2

Քաղաքական շաբաթ

Մավրն իր գործն արեց...

Անցած շաբաթը եւս ցույց տվեց, որ մարտը Հայաստանի խորհրդարանի ամիսն էր: Գարնանային արյան ե՞րբն էր պատճառը, թե՞ պարզապես այդ էր թելադրում քաղաքական բարդագույն պայմաններում իր հավասարակշիռ եւ հավասարակշռող գործունեության տրամաբանական ավարտը, նա հանդես բերեց երիտասարդական նույնպիսի ավյուն, կարողունակություն եւ եռանդ, ինչպիսին ուներ 1990-ին՝ իր գործունեության առաջին տարում: Ընդունելով «Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքը»՝ խորհրդարանը 1995 թ. մարտի 27-ին արձանագրեց եթե ոչ ավելի մեծ, ապա առնվազն նույնպիսի նշանակության բարձրակետ, ինչպիսին էր 1990 թ. օգոստոսի 23-ին «Հայաստանի անկախության մասին հռչակագրի» ընդունումը:

Պատգամավորների ներկայության արձանագրված 214 թիվը խորհրդանշական էր այս առումով. Նույն թիվն առաջին անգամ արձանագրվել էր հենց Հռչակագրի ընդունման ժամանակ: Միայն Գերագույն խորհրդի համապատասխան օղակների կազմակերպական աշխատանքի արդյունքը չէր դա, այլ նաեւ՝ իրոք ճակատագրական պահին ժողովրդի եւ պետության նկատմամբ պատգամավորների պարտքի գիտակցման դրսեւորման արտահայտությունը:

Ասում են, թե պատմության անիվը չի կարող կանգնել կամ հետ պտտվել: Սակայն մեր փորձը ցույց է տալիս, որ այն, այնուամենայնիվ, պտտեցնող է պետք: Մեր պատմության բախտանիվին Գերագույն խորհրդի ընդունած Սահմանադրական օրենքով վճռական պահին նոր թափ հաղորդվեց: Այժմ արդեն Հայաստանի Հանրապետության առաջին գումարման Գերագույն խորհրդի մասին կարելի է ասել. «Մավրն իր գործն արեց, մավրը կարող է հեռանալ»:

Պատգամավորների ընդհանուր թվի ավելի քան 2/3-ով հաստատվեցին ՀՀ 1995 թ. սոցիալ-տնտեսական զարգացման ծրագիրը, պետական բյուջեն եւ դրամավարկային քաղաքականության ծրագիրը: Բոլոր երեք փաստաթղթերը տրամաբանական շարունակությունն էին կառուցվածքային այն փոփոխությունների եւ տնտեսական այն քաղաքականության, որը հիմնադրույթների ձեւով ընդունվել էր «Հայաստանի անկախության մասին հռչակագրում», եւ որը հետեւողականորեն իրականացվել էր անցած 5 տարիների ընթացքում: Սա առնվազն նշանակում էր, որ պետության ու պետականության կառուցման, նոր տնտեսակարգի այն մոդելը, որ գծագրել էր այս նույն խորհրդարանը 1990-ին, իրական կյանքի վերածման իր ընթացքում որեւէ էական շեղում թույլ չի տվել եւ 5 տարի անց արժանանում է նույն խորհրդարանի նույնպիսի միահամուռ հավանությանը: Եւ սա ոչ միայն օրենսդիր մարմնի կողմից գործադիր իշխանության, այլեւ իր սեփական գործունեության իրական գնահատականն է: Ուստի այս «մավրի» մակարդակում կարելի է արդեն իսկ վստահ արձանագրել, որ, վերջին հաշվով, 1990-1995 թթ. Հայաստանի օրենսդիր եւ գործադիր իշխանությունների աշխատանքը եղել է, թող տարօրինակ չթվա, նախանձելի ներդաշնակ:

Հաջորդ փաստաթուղթը, որ ընդունեց խորհրդարանը, «Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքն» էր, որի 8 հոդվածներից 7-ը կապված են Ազգային ժողովի պատգամավորների ընտրությունների մասին օրենքի սահմանադրական դրույթներին, առանց որի վերջինս չէր կարող գործել: Հոդվածներից մեկը վերաբերում էր Սահմանադրության ընդունման կարգին:

Առաջին օրից սկսած, նոր իշխանությունները հեղափոխության ու հեղափոխականության գայթակղություններից հեռու մնալու ինչ ջանքեր չգործադրեցին: Բոլոր փոփոխությունները կատարվեցին օրինական ու սահմանադրական ճանապարհով: Դա էր, որ ապահովեց անցումելիությունը եւ ներսից, եւ դրսից, դարձավ երկրի ներքին կյանքի հետզհետե կայունացման գրավականը: Եւ հավատարիմ այս սկզբունքին, խորհրդարանը վերոհիշյալ սահմանադրական դրույթի ընդունմամբ մեր վրայից պոկեց ստալինյան սահմանադրության հերթական եւս մի բեկորը: Ժողովրդին վերադարձվեց իր իշխանությունն անմիջականորեն իրականացնելու բնական իրավունքը նաեւ երկրի հիմնական օրենքի՝ Սահմանադրության ընդունման հարցում: Մի անգամ արդեն իրակա- [illegible] ռականորեն ասել էր, որ ինքն ուզում է անկախ ապրել: Այժմ նա ինքը պետք է որոշի նաեւ, թե ինչպիսին պետք է լինի իր անկախ երկրի հիմնական օրենքը, ներքին կարգ ու կանոնը: Այսինքն՝ հայտնի կարգախոսը վերացականությունից դառնում է իրական, շոշափելի, առարկայական: Սահմանադրության հանրաքվեի միջոցով ընդունելով՝ ժողովուրդը, իրոք, իր կամքը կդարձնի գերագույն ու անսակարկ օրենք:

Շարունակությունը՝ էջ 3

ՄՎՖ-ի հետ համագործակցությ[...] շարունակվում է

Հրանտ Բագրատյանն ըն[...]

ՄՎՖ-ի առաքելությա[...]

Հայաստանին «սթենդբայ» վ[...]
րամադրման կապակցությամբ
նում է գտնվում Միջազգային
տային ֆոնդի առաքելությունը
երկրորդ եվրոպական վարչությ
րանլային բաժանմունքի պետ
մեր Շադմանի գլխավորությա

Ապրիլի 2-ին կայացավ առա
յան աշխատանքային հանդիպ
վարչապետ Հրանտ Բագրատյա

Պարոն Շադմանը իր գոհուն
յունը հայտնեց եւ շնորհավոր[...]
չապետին վերջին ամիսներին
տանի տնտեսության մեջ տեղի ու
դրական տեղաշարժերի [...]
«94-ի կեսերից,-ասաց Մու[...]
Շադմանը,-Հայաստանի կա[...]
րության վարած ինքնուրույն [...]
կան քաղաքականությունը, որ
կանգնվում էր հիմնականում
արտաքին զգալի ֆինանսակ[...]
նության, սկսեց միջազգայի[...]
րությանը դրականորեն փոխել
րաբերմունքը Հայաստանի
մամբ»:

Վարչապետը, փաստելով [...]
ման կարգավորման, տնտեսակ[...]
յունացման եւ աճի բնագավառ[...]
առկա հաջողությունները միա[...]
նակ նշեց, որ դրական արդյո[...]
առայժմ էականորեն չեն ազդ[...]
սամակարդակի վրա, որը եւ[...]
կում է մնալ ցածր: Անդրադա[...]
բյուջետային ոլորտի աշխատ[...]
աշխատավարձի խնդրին, հանդ[...]
մասնակիցները ինչ ինչ հնարավորություններն ու ռեսու[...]
որոնք առանց արժեզրկում առ[...]
րելու կարող են հիմք հանդի[...]
աշխատավարձի բարձրացման[...]

Կողմերը քննարկեցին Միջա[...]
վալյուտային ֆոնդի կողմից[...]
տանին «սթենդբայ» վարկի տր[...]
ման համաձայնագրի պատրաս[...]
կառուցվածքային բարեփոխու[...]
հարկաբյուջետային քաղաքակ[...]
յանը, սեփականաշնորհման [...]
ին առնչվող խնդիրներ:

Ներկայումս վարկային հա[...]
նագրի համատեղ աշխատան[...]
ընթանում ֆոնդի ներկայացուց[...]
եւ ֆինանսների, էկոնոմիկայի[...]
[...]
բանկի միջեւ:

Մուհամեդ Շադմանը հայտ[...]
րեւանում ՄՎՖ-ի ներկայացուց[...]
հիմնելու վերաբերյալ ֆոնդի ո[...]
մասին:

Հանդիպմանը ներկա էին [...]
նանսների նախարար Լեւոն [...]
դարյանը, էկոնոմիկայի նախա[...]
մեն Եղիազարյանը, ՀՀ կենտրո[...]
բանկի նախագահ Բագրատ Ա[...]
նը, պաշտոնական այլ անձին[...]

ՀՀ կառավարության
ծառա[...]

Բոլոր ճամփաները տաճա՞ր են տանում

-Այո՛, որդիս: Սեւ ու օրերը հասան ու բոլոր ճամփաները տաճար են տանում:

-Մաշոց վարդապետ, դո՞ւ ես:

-Ես եմ, որդիս, մենք ենք, որ հանապազ դեգերում ենք ձեր շուրջ եւ բարու մեջ ձեր մասն ունենալում, որպեսզի ուրիշները տեսնեն ձեր բարի գործերն ու փառավորեն ձեր Հորը, որ երկնքում է:

-Եկել եք ընտրյալների մեջ ընտրյալին ընտրելու: Եկել եք օգնե՞ք մեզ:

-Եկե՞լ ենք... գանձը հանելու:

-Որովհետեւ ձեր Աստվածը մեծ է եւ վերցնում է չարածը, հանում չգանձա՞ծը...

-Որովհետեւ Մեծ է: Որովհետեւ մենք կայինք: Որովհետեւ շատերը նահատակվեցին: Որովհետեւ դեռ կա Լուսավորչի գահը ու որովհետեւ շարունակվելու ենք դեռ...

1995 թ. ապրիլի 2, Էջմիածին: Վեհափառ Հայրապետի ընտրության նախօրյակ: Եւ ոչ միայն: Մեր հոգեւոր ապրումի նախօրյակ: Որովհետեւ կըն- *ընտրելու, պարեն ու հիշեն իրենց պապերին ու նրանց տառագիր ճակատագիրը ու ոտերը ոսկեն խափեն եւ հոգին՝ բոլոր հոգին, որ այսօր իրենց պարն է կրում իր վրա...*

-Այստե՞ղ ես, Մեսրոպ վարդապետ:

-Այստեղ եմ, զավակս... Ժայռի վրա մեր տառերն էին: Մեր տառերն էին ու այնքան էլ տառ չէին: Կենդանի էին: Երեք էին: Երեք մենք էինք: Կռել էինք մեր մեջ, մեր կրածը տառ էր դարձել, ու Մեծի ձեռքով գրվում էին ժայռին ու բոլորով տառ էինք:

-Ու մենք տառ էինք ու ի սկզբանե էր Տառը, ու Գրիգոր Լուսավորիչը նրանց մեջ էր, ու Սահակ Պարթեւը, ու Խորենացին ու Նարեկացին ու՝ բոլոր 130-ը նրանց մեջ էին... Ո՞վ է մեր 131-րդը:

-Օրհնյա՜լ է կամքը Տիրոջ, որդիս, որ անհունին է: Ժայռի վրա, տառերի կողքին գրվելու է նրա անունը ընդունելի ժամին եւ ընտրված Ոսկին դրվի Լուսավորչի գահին... Սուրբ Գրիգորը Միածնի իջման տեղը Խաչի նշանը դրեց եւ բոլորին հրամայեց ծունր

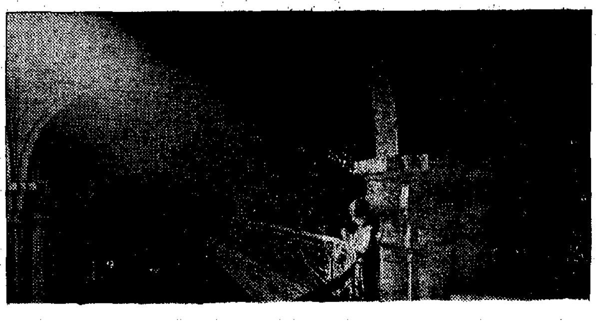

«Մագաղաթի վրա ոգի ենք դրոշմել»

Սկիզբը՝ էջ 1

-Ո՞րն եք համարում եկեղեցու առաջնահերթ խնդիրն այսօր և ըստ Ձեզ ինչպիսի՞ն պիտի լինի 21-րդ դարասկզբի հայ եկեղեցին:

-Բոլոր իմ ասածներից հետո ուզում եմ մասնավորել խոսքս որպես պատասխան ձեր այս հարցմանն տալու համար, որ մեր եկեղեցու առաջնահերթ գործը պիտի լինի Հայաստանյայց եկեղեցու հիմնադրության կամ քրիստոնեական հավատի որպես պետական կրոն հռչակման 1700-ամյակի կազմակերպումն այնպիսի եղանակներով, այնպիսի միջոցներով ու նախաձեռնություններով, որոնք չլինեն միայն ու միայն անցյալի փառքի ցեփռումը, այլ դառնան ներշնչման աղբյուր մեր այսօրվա կյանքի ու մանավանդ գալիք կյանքի համար: Պատկերացրե՛ք, թե ի՞նչ է նշանակում 1700-ամյակ, թե ի՞նչ է նշանակում 1700 տարիների քրիստոնեական ժառանգության վերականգնումը մեր ժողովրդի գիտակցության մեջ: Ես եղել եմ Ամերիկայում, երբ տոնվում էր երկրի 200-ամյակը, դա հեղաշրջիչ ուժ էր ամերիկյան ազգի առողջացման համար, որի ականատեսն ու մասնակիցն եմ եղել և կարծում եմ, որ մենք որպես՝ առաջնահերթ գործ մեր եկեղեցու համար, գործակցությամբ թե՛ւ մեր պետության, և մեր մտավորականության, թե՛ւ մեր բոլոր ժողովրդին, պիտի միասնաբար՝ Հայաստան և սփյուռք, լծվենք այդ հոբելյանական աշխատանքին, որի միջոց դուրս պիտի բերենք այն արժեքները, որ ժամանակի մեջ չեն սահմանափակվի և աշխարհագրության մեջ չեն պարփակվի, այսինքն՝ քրիստոնեական ազգային մեր մշակույթի՝ հավերժախոս Պարույր Սևակի բառերով՝ «Անլռելի զանգակատան» պես հնչող զանգերը մեր պատմության, որ պիտի խառնվեն մեր կյանքի ձայնին: Այդ իմաստով մենք պետք է 1700-ամյակը վերածենք բացառիկ, աստվածատուր առիթի, որ ճանաչել տանք մեր երկիրը, մեր հայրենիքը, մեր եկեղեցին որպես քրիստոնեական կրոնքի հավատարիմ մի երկիր, որ ոչ մի բռնանության դեմ զենք չի գործածել, այլ պաշտպանել է միայն իր հայրենիքը, որպեսզի ազատ, անկախ պայմաններում մեր երկրում Աստծո ներկայությունն երևա մարդկանց երջանկության աղբյուր միշտ կենդանի ձևով, որ մենք ստեղծագործենք: Մենք ապրում ենք, ապրելու ենք մեր ծրագրերի հետ բարի հարաբերություններից շրջագծում մեր ինքնության առողջ ոգին պահպանելով և հանձնելով բոլոր մյուսներին: Դա պետք է լինի 21-րդ դարի մեր նշանաբանը:

-Ձեր կարծիքը հայոց եկեղեցու սահմանադրության մասին:

-Ընդհանրապես դա մեր եկեղեցու առաջ դրված կարևոր հարցերից մեկն է: Մեր եկեղեցին չի ունեցել իր վարչականազմակերպական սահմանադրությունը, մենք ունեցել ենք կանոններ եկեղեցու համար, ունեցել ենք կանոնադրություններ, ունեցել ենք որոշ շրջանների համար սահմանադրական կարգադրություններ, ինչպես «Положения»-ն Արևելյան Հայաստանում, կամ Ազգային Սահմանադրությունը Օսմանյան կայսրության օրոք, Տաճկահայաստանում: Բայց չենք ունեցել ամբողջական սահմանադրություն: Այս հարցով որոշ աշխատանք տարվել է, որ ամբողջապես չի արդյունավորվել, և ես կխորհեմ, որ առաջիկա տարիներին լուրջ ուսումնասիրությամբ և բոլոր նվիրապետական աթոռների մասնակցությամբ պիտի ճշտենք, թե ինչպիսի սահմանադրությունը առավելագույնս կարտահայտի մեր եկեղեցու ոգին, կկարգավորի մեր կյանքը միության և գործունեության այն պայմանների մեջ, որ կծառայեն մեր ժողովրդի բարիքի համար: Դա մեր եկեղեցու առաջ դրված կարևորագույն գործերից մեկն է, որով պիտի անմիջապես զբաղվել:

-Ի՞նչ եք մտածում Էջմիածնի և Անթիլիասի կաթողիկոսական աթոռի հետագա ճակատագրի մասին:

-Մարգարե չեմ, որ կարենամ ասել՝ հետագա ճակատագիրն ի՞նչ կլինի, բայց և միշտ հավատացել եմ, որ մեր եկեղեցու պատմության մեջ Մայր աթոռ ս. Էջմիածինը միշտ եղել է Մայր աթոռ: Կիլիկիայի կաթողիկոսությունը հինգ ու կես դարում մեծ ծառայություններ է մատուցել մեր ժողովրդին: 1441 թ. սկսած ունենք երկու կաթողիկոսություններ, որոնց մեջ Ամենայն Հայոց կաթողիկոսության նախամեծար աթոռ լինելու, գերակա դերը ունենալու հարցը երբեք խնդրո առարկա չի եղել ու չի լինելու: Ես կխորհեմ, որ մենք պիտի շարունակենք գործակցության, եղբայրական խոսակցության միջոց զարգացնել միասնության ու միության այն բոլոր տիպերը, որոնցով կարտահայտվի մեր եկեղեցու անխորտակելի ուժը, այսինքն՝ մենք չենք կարող կաթողիկոսական երկու տարբեր աթոռներ ունենալու համար. երկու տարբեր եկեղեցիներ լինել: Դա բացառված է իմ գիտակցության մեջ, դա բացառված է նաև պատմության մեջ: Ընդհանրապես, տարբեր ժամանակներում երկու աթոռների միջև եղել են տարակարծություններ... 17-րդ դարում, 19-րդ դարում, 1950-ական թվականներին, բայց կյանքը փոփոխությունց վրա է կառուցված: Այսօր աշխարհը փոխվել է այնքան մեծ չափով, որ չենք կարող անցյալի եղածով ներկայի լինելիքը որոշել: Ներկան մեր ժողովրդի պայմանների համաձայն պետք է վերադասավորի այդ հարաբերությունները, և հավասարության, համաձայնության երևույթները մտնեն, զգանք իր ընդհանուր միության արտահայտության եղանակները: Դա մեծ, անհրաժեշտ գործ է: Ես հավատում եմ, որ 20-րդ դարի վերջին և 21-րդ դարի սկզբնավորության մենք պիտի հաջողենք այնպես անել, որ մեր եկեղեցու միասնությունը գործնականորեն արտահայտվի և այսօրվա տիպերը մեզ մղեն այն բանին, որ հակառակությանց ու մրցակցությանց առիթը չընծայենք իրարու, հետևաբար կանգ, որ առաջիկայում այդ հարաբերությունները ավելի սերտանան և միությունն ավելի գործնական դառնա:

-Եթե կարելի է համեմատել, ստացվում է՝ Մայր աթոռ ս. Էջմիածինը մեծ Մասիսն է, Անթիլիասի կաթողիկոսական աթոռը՝ փոքր Մասիսը, բայց բոլորիս գիտակցության մեջ կա Արարատ լեռը...

-Շատ գեղեցիկ պատկեր եք տալիս, կկարծեմ միանգամայն ընդունելի է համեմատությունը:

-Ինչպե՞ս եք գնահատում Հայաստանի տնտեսական, քաղաքական վիճակը իբրև «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի անդամ:

-Եղել եմ, մնում եմ և պիտի հուսամ, որ կշարունակեմ մնալ անդամ «Հայաստան» համահայկական հիմնադրամին, որ այն մանչելի կառույցն է, որի միջոցով ամբողջ հայությունը պետք է իր մասնակցությունը բերի մեր երկրի տնտեսական պայմանների բարելավմանը: Դրա համար համահայկական հիմնադրամը իր մեջ պիտի համախմբի բոլոր հայերին առանց խտրության՝ Հայաստան թե սփյուռք, մեծ թե փոքր, հարուստ թե աղքատ: Բոլորը պիտի իրենց պարտականությունը զգան կամավոր իրենց տուրքը ընծայելու մայր հայրենիքի տնտեսական վերականգնմանը: Հայրենիքը որի՞ գործն է: Պետությա՞ն միայն: Ժողովրդի՞: Եթե սա իմ հողն է, ես չեմ կարող տանտերի պես չվերաբերվել այս հողին, ես չեմ կարող վարձկան լինել: Իսկական հայրենասիրության ճշգրիտ հոմանիշն է հայրենաշինության, պիտի բոլորս լծվենք աշխատանքի: Դա է իմ ըմբռնումը և լինելու է առաջիկա տարիների իմ կյանքը:

-Ո՞րն է Ձեր ամենանվիրական ցանկությունը:

-Դժվար է մի անգամից պատասխանել: Ամենամեծ ցանկությունս է, որ մարդ մարդ լինի, այսինքն՝ Աստծո պատկերն իր հոգու մեջ արտացոլված չլինի, մարդակերպ վերաբերվի իր նմանին: Ես մի հոդված եմ գրել «Մարդը մարդ է մարդով» վերնագրով: Մարդն առանձին չի կարող ամբողջականորեն մարդ լինել, նա ամբողջանում է այլ մարդկանցով, նրանց հետ իր հարաբերություններով, հետևաբար մենք պիտի սովորենք իրար հետ ապրելու արվեստը: Դաստիարակության, կրթության ամենակարևոր կողմը մարդու դաստիարակությունն է որպես մարդ: Մարդկությունը մեծ պաստառ է, որի վրա դրված գույներ են ազգությունները, պետությունները, մշակույթները, կյանքը: Իսկ իմ ցանկությունն է, որ ամեն մարդ մարդ լինի, որպեսզի կարողանա լինել այն ինչի կոչված է:

-Եթե Ձեզ տրվեր կյանքը նորից սկսելու հնարավորություն, ի՞նչ կընտրեիք:

-Անվարան պիտի ասեմ՝ իմ ապրելու, զգալու, մտածելու եղանակով ուրիշ ճանապարհ չեմ ընտրի, միայն ու միայն եկեղեցական-մշակութային ինքնագիտակցման հոգևոր ծառայությունը: Ես իմ կյանքի իմաստն եմ համարում ծառայությունը ինձնից անդին, ուրիշներին, որ ինձ օտար ու հեռու չեն, որովհետև նրանց զգում եմ ինձ միացած: Միով բանիվ, եթե վերստին ծնվեմ այս աշխարհում, պիտի խնդրեմ Աստծուն՝ «Արա զիս որպես զպատարագն վասն հարանց, վասն սրբոյն եկեղեցվոյն և վասն շինության»:

-Ձեր մաղթանքը «ՀՀ» ընթերցողներին:

-«ՀՀ»-ն որպես Հայաստանի Հանրապետության պաշտոնաթերթ թող լինի միշտ երկրի ու պետության գաղափարների և գործերի հարազատ և ամբողջական թարգմանը: Թող «ՀՀ» բացող ընթերցողը հայելիի պես նրա մեջ տեսնի Հայաստանի Հանրապետության ղեկավարների խանդավառ, ազգաշեն գործունեությունը և ներշնչման աղբյուր դառնա բոլոր կարդացողների համար:

Օրը կամաց հակվել էր երեկոյին: Մայր Աթոռում շարունակ վառվել էին իրիկնային լույսերը: Մայր Աթոռն իրոք անհավատալի խաղաղ էր, եթե նկատի ունենանք, որ Ամենայն Հայոց 131-րդ վեհափառի ընտրությանը մնում էր միայն մեկ օր...

Մոռացված շրջանի մեծ հոգսերը

Քսաներեք տարի առաջ, Արագած լեռան հյուսիսային ստորոտում ստեղծվեց Արագածի շրջանը Ծաղկահովիտ շրջկենտրոնով: Ժամանակին խորհրդային ղեկավարությունը մի նպատակից էր ելնում. նորաստեղծ շրջանի միջոցով պետք հնարավոր ամեն ինչ բնակչության արդեն իսկ տարիներ առաջ սկսված արտահոսքը կասեցնելու համար: Որովհետև տարածքի բնակլիմայական պայմանները դաժան են (երկար ու ցրտաշունչ ձմեռ, կարճ ու հաճախակի քամիներով ամառ), բնակչության կենսամակարդակը ցածր էր, նույնիսկ հարևանների հետ համեմատած, կուլտուր-կենցաղային պայմանները պարզապես անտանելի էին և բնակչության (հատկապես արական մասի) [illegible] շրջանից հեռանալն էր՝ լինի դա դեպի քաղաքներ, թե տեղական արտագնա աշխատանքի (խոպան):

Նորաստեղծ շրջանում այն ժամանակ հիմնվեցին նոր միջնակարգ, երաժշտական դպրոցներ, պրոֆտեխուսումնարան, ակումբ, գրադարան, կինոթատրոն, կապի բաժանմունք, հեռախոսային հանգույցներ; բանկ, դրամարկղ, բնակելի բարձրահարկ շենքեր և այլն: Սկսվեցին, բայց չավարտվեցին խմելու և ոռոգման ջրահամակարգերի կառուցման աշխատանքները: Անուամենայնիվ, այն ժամանակների ղեկավարները իրենց առջև դրված խնդիրը կատարված համարեցին, քանի որ գրեթե ամբողջովին կասեցվեց բնակչության արտահոսքը:

Տասնվեց տարիների ընթացքում կատարված այդ «ծավալային» աշխատանքների իրական որակը երևաց 1988 թ. երկրաշարժից հետո, երբ նշված կառույցները (բացառությամբ մի քանիսի) միանգամից դարձան վթարային և գործնականում անօգտագործելի:

Արագածի շրջանը ավանդաբար համարվել է գյուղատնտեսական շրջան. տնտեսություններն ա- [...] բայց բնակչության ակտիվ մասը, առանձնապես մեծ հույսեր մոտ ապագայից չի ակնկալում: Երիտասարդությունը հեռանում է՝ ուսում և աշխատանք որոնելու:

Արագածի մարդիկ դեռ խորհրդային անաստվածության տարիներում պահպանել են իրենց հավատքն ու ավանդույթները, այցելել են սրբավայրերին, վերանորոգել են իրենց կարելիության չափով: Խոսքը հավասարապես վերաբերում է թե քրիստոնյա հայերին, թե եզդիներին: Նրանք կողք կողքի ապրել և ապրում են իբրև հարևան ու բարեկամ, առանց թշնամանքի ու կրոնական անհանդուրժողականության: Այսօր տնտեսական ծանր վիճակը անհնար է դարձնում շրջանի եկեղեցիների և, մասնավորապես, Ծաղկահովիտի սբ. Գրիգոր Լուսավորիչ կիսավեր եկեղեցու վերականգնումը: Ցավալի է, որ Մայր Աթոռ սբ. Էջմիածնի ուշադրությունից առայժմ վրիպել են միանգամից երեք (Արագածի, Աշտարակի և Արթիկի) շրջանները, որտեղ չկան մշտապես գործող եկեղեցիներ՝ հոգևոր հովիվներով:

Նորից հողամշակման ու ոռոգման մասին: Կարտոֆիլը մինչև վեց անգամ ջրում է պահանջում, իսկ ոռոգում չկա: Տարիներ շարունակ հողը չի պարարտացվում, հեկտարներով ցանքատարածությունները վարվում են նորմայից դուրս խորությամբ: Իրեն հետևանք, հացահատիկի բերքատվությունը ընկել է տասնապատիկ անգամ: Գյուղացու համար անտանելի ծախսեր են պահանջում վառելիքի, պարարտանյութի, սերմացուի, տեխնիկայի պահեստամասերի ձեռքբերումը: Իսկ գյուղատնտեսությանը տրվող վարկերը շրջանի հողագործին, ըստ էության, չեն հասնում: Նույն պատկերն է անասնապահության բնագավառում: Միջոց կոչված կերաբույսերը, որը կաթնատվության բարձրացման առաջին նախապայմանն է, այսօր մշակվում է [illegible]

[...] կարդակով», սակայն կայանը այդպես էլ էլեկտրաէներգիա չի արտադրել, թեպետ մինչ այսօր էլ քամու հոսքի ժամանակ պտտվում են հողմաշարժիչները: Բոլորը մի պատճառ են նշում. ըստ ամերիկացիների՝ տեղի քամիները ուժեղ են, իսկ հողմաշարժիչները նախատեսված չեն նման քամիների:

Գյուղի երիտասարդությունը հումորով է վերաբերվում նման կարծիքին, իսկ մեծերը հոգոց քաշելով արտասանում են «մեր քարը ծանր էր, քամի՞ն էլ ծանր դուրս եկավ»: Տարիներ շարունակ պտտվում են ամերիկացիների հողմաշարժիչները ու ակամայից հիշեցնում իրենց մեծ գողի խոսքերը՝ տեղի պայմաններին հարմարեցված «... փչում է քամին հյուսիսից, փչում է քամին՝ հարավից, պտտվում, պտտույտ են տալիս հողմաշարժիչները ի շրջանս յուր... Դեռ գյուղ են հասնում երազները, իսկ երազը էլեկտրաէներգիա չի դառնում ու եթե մի հոգացող ծեր երազը լույս դարձնի, ապա այս սերունդը էլ չի անցնի, երբ հողմակէլեկտրակայանի հետ անգամ չի մնա»: Մասնագետները հիմա էլ պնդում են, որ ճիշտ հաշվարկված մոնտաժման և որոշ վերակառուցումից հետո, այդ կայանը կարող է շուրջօր լուսավորել գյուղը, իսկ հանրապետությունը դրանից միայն կշահի:

Վերը ընդունող կառավարության համար բոլոր շրջանների հոգսերն իրար նման են և միմյանց փոխկապակցված են: Բայց նրանք կարծում են, որ իրենց հոգսերն ամենածանրն են, իսկ իրենց մոռացված շրջանը՝ բոլոր մոռացվածներից ամենամոռացվածը: Նրանք հասկանում են նաև, որ անցումային այս շրջանը առանց զոհումների հնարավոր չէ անցնել: Բայց նրանք համոզված են, որ շուկայական հարաբերություններին անցումը և սեփականաշնորհման գործըն-

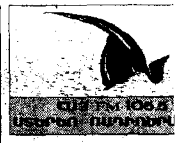

33. Բաժնետ[...] ընկերության կա[...] համակա[...]

Ընկերության կառավարման
միջոց բաժնետերերի ընդհանուր
ռավարման մարմինները՝ յ
նախագահը, ընկերության գ
Ընկերության բաժնետերե
վի բացառիկ իրավասությա
-բաժնետիրական ընկերո
կան հիմնադրամի չափի փու
րության հաստատումը և փո
րանում:
-ընկերության խորհրդի
խորհրդի անդամների հեսկա
Ընկերության բաժնետերե
դողն է միայն որոշում
Ընկերության գործունեութ
դությունների և նրա ծրագր
-ստուգիչ բաժնային կա
ընդունումը և վճարների ծա
տացումը:
-ընկերության վերակառու
ման մասին որոշման ընդուն
ասենք, որ ընկերության ընդհ
րող է ննարկել ընկերության
րաբերյալ ցանկացած հարց:
նետերերի ընդհանուր ժողով
ուց, քան տարին մեկ անգամ
վել նաև արտահերթ ժողովն
րում
-ընկերության խորհրդի
խառնության,
-ընկերության խորհրդի
վազն 20%-ի պահանջով,
-բաժնետերերի առնվազ
-ընկերությունը սահմանվ
րունակ ճանաչելու դրոշում

Հին եռորդմնացիներն ա
ռեր» են կոչել, ու թեև Հռ
ափին փռված նախկին ք
դոր վրա վաղուց արդեն
գածրահարկ, պետական ռ
քեր են կառուցվել, այգի
վել», անունն այդպես էլ
Եւ հին եռորդմնացիների
սերունդներն էլ լրիվ համ
մասի կենտրոնը սա է՝ իր հ
ներով, հայերի ու անհայս
ներով, քարի տղերքով ու
բայց ապրելու իրավունք
ներով: Իր ամեն ինչով:

«

Այս ամեն ինչի մեջ. ո
սալ «խաղալ-դեպրությու
է մի ձեռնարկություն, ո
մեն ռոքերո.
«Պոլիգլաս» գործարա
Ու ես, որ նույնպես եռոր
դոտեղի չեմ և միայն մոտ
գործարանի տեղը, հին ու
«աջ-ձախ-վերև-դահլիճ»
ւելով, առանց դժվարությ
գում» եմ գործարանի տար
տնօրենի ընդունարանում:

ԾԱՆՈԹՈՒԹՅԱՆ Կ
ԻՇԽԱՆ ԹՈՐՈՍՅԱՆ.-
Երևանում: Ավարտել է
տեխնիկական ինստիտուտի մեխան
տետը: Ուսանողը զուգընթաց
տարրությունում՝ սկսելով
Նախ՝ Երևանի սարքաշին
նում, որպես փականագործ
այնուհետև՝ վարպետ, ավա
տաղտանի և արտադրությ
գայում տեղափոխվել է «
տաս» գործարան տնօրեն
յուն: 89-ին, երբ արտադրո
խությունն» ստացավ, ձեռք
գործարանի կարգավիճակ,
պետ Իշխան Թորոսյանն
Մինչ այդ 86-ին պաշտոն
ակցան թեքը: Շատ ավելի
խորհրդային բանակում:
Ամուսնացած է, երեք երե

Այս մարդու մասին վաղ
րել; սակայն առիթը ներկա
վին վերջերս, երբ ֆանդ
Թոփաջյանն ու ճարտար
Պետրոսյանը եկան խմբագր
երկար զրուցեցինք հարավա

Ազգ, 23 Մարտի, 1995

ՍՓՅՈՒՌՔ–ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԲԸ Միությունը հույս է հայտնում, որ ընտրությունները կլինեն թեկնածուների ցուցակով

Ազգային մեր մեծագույն կազմակերպության՝ Հայկական բարեգործական ընդհանուր միության կենտրոնական վարչական ժողովը մարտի 21-ին հրապարակեց հետեւյալ հայտարարությունը Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնի գահակալի առաջիկա ընտրությունների առթիվ, հստակեցնելով իր դիրքորոշումը եւ հույս հայտնելով, որ ընտրությունները կլինեն դեմոկրատական կարգով, թեկնածուների ցուցակով եւ յուրաքանչյուր պատգամավոր առիթ կունենա գաղտնի քվեարկությամբ իր քվեն գցելու հօգուտ իր նախընտրած թեկնածուի: Ստորեւ հայտարարության տեքստը:

Նոր Կաթողիկոսի մը ընտրութիւնը Ս. Էջմիածնի մէջ կը հանդիսանայ պատմական եղելութիւն մը: Հայաստանի անկախացումով՝ առաջին անգամն է որ եկեղեցական թէ աշխարհական պատուիրակներ համայն աշխարհէն պատեհութիւնը պիտի ունենան իրենց քուէներով ընտրելու Ամենայն Հայոց յաջորդ Կաթողիկոսը: Կը սիրենք յուսալ, որ ռամկավարական գործընթացը կը յարգուի՝ ընտրելի ցուցակի մը ներկայացումով եւ առիթ ընծայելով մասնակցող իւրաքանչիւր պատուիրակի, որ քուէարկէ իր նախընտրած թեկնածուին: Աշխարհասփիւռ հայութիւնը գնծութեամբ ողջունած էր Հայաստանի անկախացումով սկսող ռամկավարական աննախադէպ գործընթացը: Հ. Բ. Ը. Մ.-ի Կեդրոնական վարչական ժողովը համոզուած է, թէ նոր Կաթողիկոսի մը ընտրութիւնը պիտի հանդիսանայ յաջորդ գլխաւոր քայլը, որ պիտի ամրապնդէ մեր հայրենիքի նորաստեղծ ռամկավարութիւնը եւ պիտի սատարէ անոր վերջնական յաջողութեան:

Հայտարարությունը ստորագրել են ՀԲԸ Միության ցկյանս պատվո նախագահ Ալեք Մանուկյանը (Դետրոյթ), նախագահ Լուիզ Մանուկյան Սիմոնը (Նյու Յորք), փոխնախագահ Հայկազուն Ուզունյանը (Փարիզ), փոխնախագահ-գանձապահ Նազար Նազարյանը (Նյու Ջերզի), փոխնախագահ-քարտուղար Պերճ Սեդրակյանը (Նյու Յորք), անդամներ Միհրան Աղբաբյանը (Լոս Անջելես), Մայքըլ Անտուրը (Նյու Յորք), Էդվարդ Ադամյանը (Փարիզ), Վարդգես Պալյանը (Վաշինգտոն), Սարգիս Դեմիրճյանը (Բեյրութ), Արշավիր Գյունջյանը (Մոնրեալ), Րաֆֆի Հովհաննիսյանը (Չիկագո), Լեւոն Քեբաբջյանը (Փարիզ), Էժեն Փափազյանը (Ժնեւ), Սինան Սինանյանը (Լոս Անջելես), Ռուբեն Թերզյանը (Չիկագո), Գառնիկ Եազմաճյանը (Դամասկոս), Հովսեփ Տասաֆյանը (Բուենոս Այրես) եւ Բերջ Զորբյանը (Վաշինգտոն): ■

ԱԶԳ
ազգային

ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ

Էջմիածնի ընտրությունները՝ փոքրիկ բաժակո՞ւմ, թե քաղաքական գլոբալ շախմատային խաղ

ԵՐՎԱՆԴ ԱԶԱՏՅԱՆ

Բոլոր նրանք, ովքեր պնդում են, որ կաթողիկոսական ընտրությունների գործընթացին միջամտելու նախագահ Տեր-Պետրոսյանի առաջանք ու Ս. Էջմիածնի գերագույն հոգեւոր գահին վիճակվելիք մի թեկնածուի նրա առաջադրությունը հետեւում ամենկը մտադրված փորձից է մի բաժակ ջրում, մոռանում են հիշել այդպիսի ընտրությունների ոչ հեռավոր անցյալի պատմությունը: Արդարեւ, 1956 թ. փետրվարին, մեր միակ ղեկավարությունը հավաստիացված էր, որ Անթիլիասի կաթողիկոսական ընտրության հարցը ներքին, համայնքային խնդիր է: Սակայն տանկերի եւ զրահամեքենաների հայտնվելը Անթիլիասի վանքի պարտեզների առաջ պարզ դարձրեց, որ Հայ եկեղեցուց ներս ճակատագրական մի պառակտում է բեմադրվում, որտեղ եւ Անկարայի նորը զգացմունքները: Այն էլ ավելի ողբալի է դարձացված լինելու այս վերջիններիս՝ Երանի հետ լայն առեւտուր ծավալելով: Անհրաժեշտությունից դրդված Թեհրանը դարձավ Հայաստանի գլխավոր պարտնյորը՝ ի հեճուկս Ամերիկայի:

Դեպքերի զարգացման նման պարագաներում Վաշինգտոնը ստիպված էր դիմելու հետեւյալ երկու քայլերից մեկին. կամ հրաժարվելով Հայաստանին օժանդակելուց, քաջալերել Թուրքիային, որ շարունակի «շրջափակումը», եւ այդպիսով Հայաստանին էլ ավելի մոտ դնել Ռուսաստանին, կամ էլ Հայաստանին հեռացնել Ռուսաստանից, նրան խոստանալով որոշ քաղաքական առավելություններ: Թվում է, թե Վաշինգտոնը կանգ է առել այս երկրորդ տարբերակի վրա: Նույն ... նախարարի պաշտոնակատար Աշոտ Բլեյանի կողմից չորեքշաբթի է դիտել որպես իր տարօրինակ ընտրության հերքումն դրանում, այլ որպես կառավարության կողմից խորամանկ մտածված քաղաքականության արտահայտություն, ինչպես էլ այն մեր շահերին դեմ լինի:

Նախագահի քաղաքականությունը, որը միշտ էլ եղել է եղել դրամատիկ անակնկալներով, կարող է մի օր հասնել նաեւ այն բանին, որ հայկական զորերն ամբողջությամբ դուրս բերվեն գրավված ազերի տարածքներից, նույնիսկ Հայաստանի միավորումները բավարարվելուց առաջ: Դա, խոստովանենք, շատ ավելի բարդ խնդիր կլինի, քան կաթողիկոսական ընտրությունները: Բայց մենք արդեն ընտելացած պետք է լինենք մեր նախագահի մոլոր ...

կանը բոլորովին էլ այն անձը չէ, որ կարող է երբեք դարձյալ միացնել այն: Ավելին, Հայ եկեղեցու շարունակ կան այնպիսի արեւմտյանպաշտ կառավարություններ, որոնք անսխալականության, կենսաբանության հետեւ գիտելիքներով եւ դիվանագիտական փորձով կարող են ձեռնհասնել նախագահի ընտրական վերածված այդ բոլոր հատկանիշները: Մայր աթոռի գահին արժանի թեկնածուներից միայն մեկի նկատի նրա կողմից պարզապես ներկայացվում է վերադարձին անհրաժեշտ գումարով:

Նախագահի արարքը, ըստ երեւույթին, անհանգստացրել է Մոսկվային, որը փորձում է այժմ խափանել: Այդ ինչպե՞ս կարող էր Ռուսաստանի բերից ընտրված պատգամավորների բռնի մեկ օրից մյուսը կրկնապատկել, ... բարձրանալով հարցերի: Ո՞վ է ավել կղերականները եւ համայնքի ղեկավարները անտեղյակ ու անտարբեր են մնացել նոր-նոր կազմավորված հայկական համայնքների ղեկավարներն այսօր հայտնվել են մի այնպիսի ներքաղաքական դժվարին իրավիճակում, որտեղից հնարավոր չէր հեշտ կտրել: Իրողությունը միայն կարող էր վասբերանալ եւ այդպես էլ եղավ:

Այժմ սակայն, համարյա չորս տասնամյակ հետո, Խորհրդային Միության փլուզմամբ եւ սառը պատերազմի ավարտով, ենթադրվում էր, որ նոր ընտրությունները հեռու կլինեն հակամարտություններից ու քաղաքական բնույթ չեն կրի: Ինչ ... է, զանց առնվածություն սառը պատերազմի դերակատարները ... Արեւելքի ... Ռուսաստանը դեռեւս վիճարկվում է Արեւմուտքի ... ԱՄՆ-ին, իսկ Հայաստանը, կամա թե ակամա, խճողված է ներքաշվել այնպիսի խաղի մեջ, որտեղ յուրաքանչյուր կողմ դեպի իրեն է ձգում պարանը:

Հետեւելով Կովկասում ծավալվող դեպքերին, նկատում ենք, որ տարածաշրջանի քաղաքականությունն այնտեղ անընդհատ մակընթացության եւ տեղատվության մեջ է: Մինչ Մոսկվան ջանք չխնայելով առաջ է շարժվում եւ փորձում է դարձյալ նախկին կայսրության իր սահմանները որպես անվտանգության երաշխիք, Լեռնային Ղարաբաղում կամ Չեչնիայում ծայր առած հակամարտությունները, Թուրքիայի կամ ծովային երկրների կողմից ներկայացված մարտահրավերները համառորեն են ... Հայաստանն այդ առնչությամբ կանգնած է: Ներսում տնտեսական ճգնաժամը Խորհրդային Միության անկումային հետեւանքն է: Մոսկվան այնտեղ է, ներդնելով նախկին ... հոգեբանական ... Սա ... կարող է հանգստացնել ... հեռու քաղաքական ... բայց միեւնույն ժամանակ կարող է նաեւ մեր հայրենիքի կողմնակալությունը դարձնել տարածաշրջանում ստեղծված նոր հակամարտության մարտադաշտերի միջեւ:

Մինչեւ այժմ նախագահ Տեր-Պետրոսյանն ու իր կառավարությունը գերազանց կերպով կարողացել են առաջ տանել հավասարակշռված մի այնպիսի քաղաքականություն, որով Թուրքիան էր հայտարարում անընդհատ առաջ պատերազմի ժամանակաշրջանում:

Թուլացնելով առավելապես ... արտաքին ներկայությունն իր տարածքում, Հայաստանն անտարակույս պետք է որ վիրավորած լիներ Վաշինգտոնի ... որ Հայաստանն իր ներքին նույնպես կենտի խաղի մեջ եւ լուրջ զիջումների կգնա:

Պետք է ասել, որ Հայաստանի ղեկավարները շատ շուտ ըմբռնեցին այդ ինտրիգային խաղը եւ դրանից օգտվել ... Հայտնի են, նրանք երկար կարեւոր այդ առավելությունը:

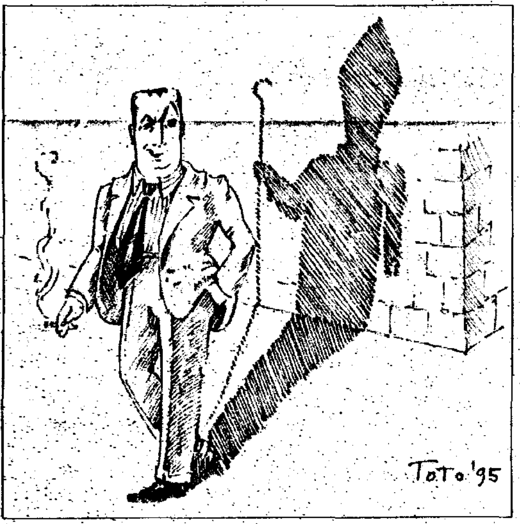

Ակներեւաբար ԱՄՆ-ի դիրքորոշումը Թուրքիան երեւի շատ կխեղաթյուրեր Հայաստանի շրջափակումը եւ կարծես արդեն իսկ կանխատեսված է, որ ազերի նավթատար անցքի Հայաստանի տարածքով, որովհետեւ վերջինիս հնարավորություն տալի ներքաշվել արեւմտյան տնտեսական համակարգի մեջ եւ որոշակի դուրս բերել Ռուսաստանի ազդեցության այդ տարածաշրջանում:

Հայաստանի ղեկավարությանը իր ներքին անհրաժեշտ պետք է վերահսկողությունը լինի այս ամենի համար: Արդեն իսկ որոշակի նշաններ կան, որ արեւմտյան ու թուրքական պատվիրակներն էլ կապեր են ստեղծում, չնայած առայժմ առանց մեծ արդյունքի: Նախագահի օգնական Ժիրայր Լիպարիտյանի հրապարակայնորեն ... հակադարձային ... Հայաստանի արտաքին քաղաքականության իրավունքներն ինքներն է ասել «բարոյական պարտավորվածության» աստիճանի: Իսկ ողջույներում գերազանցությունն ընձայի ... լրագրության ...

երեսուներեք վարդապետ Գարեգին Սարգսյանի տեղերխ հովվապետին խոստովանել է, որ ինքը մասնակցել է եկեղեցական տագնապի ստեղծմանը, որոնցից պայքարի կողմնակիցն դեմ, չնախատեսելով այն հարցը, որ այն կարող է նաեւ անկարգության առաջացնել մեր եկեղեցու ներսում: Եւ, իհարկե, դրա փոխարեն նա ձեռք բերեց արտասահմանի հեղինակություն գնահատված քաղաքական հզորությունների շրջանում:

Գարեգին Բ-ին առանձնացնելով նախագահ Տեր-Պետրոսյանի հետեւում է արեւմտյան պաշտոն քաղաքական հստակ տալու որոշակի մի գծի: Նա ընտրած թեկնածուի մասին հայտարարելով, նա չի բացահայտում այդ նրանից դիմելու իսկական դրդապատճառները, որովհետեւ հավաստացած է, որ քաղաքականության գործիք պարտավոր չէ այդ բանն անել: Մենք կարող ենք վիճարկել նրա դատողությունները, բայց պետք չենք գործարար կլինենք, եթե որ նա բոլորից լավ գիտի, որ եկեղեցին պատասխան կկրո (կամ հոգեւոր) այդ բեռը: Բացի այդ, բոլոր մյուս թեկնածուների հարկադրական համակրությունից հետո, ընդդիմադիրների բերում Մոսկվայի. Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյանը փաստորեն մնացել է առանձին նախագահի «ամենի ձեռքի» տակտիկայի առաջ: Իսկ ո՞վ է նրան թիկունք կանգնում: Մենք դեռ չգիտենք բարձրաստիճան եկեղեցականներից մեկին, որ արդյունքում տեր կկանգնի եւ իր ձայնը կտրի դարձնելու: Թվում է, թե բոլորն էլ խոսք ընկած են իրադարձությունների ընթացքից կողմնակից: Բայց մենք հույսներս չենք կորցնում: Աթոռի հայ ընտրողները մի վերջին անգամ «տուր» ...

Ստեղծվում են, որ Կոստանդնուպոլսից վերադառնալուց հետո Հայաստանի նախագահը մեկնել է Մոսկվա եւ նախագահ Ելցինի հետ ստորագրել Հայաստանում Ռուսաստանի ռազմական բազաների պայմանագիրը: Այդ ընթացքում, ըստ մեզ հասած տեղեկությունների, վերջնական պատասխան կողմի Հայաստանի նախագահն ինքն է արտահայտել Էջմիածնի գահին արեւմտյան համակրանքով մի անձնավորության իր ընտրության հարցը, ըստ երեւույթին ուսուցելու համար տեղյալ հարցում ռուսների զգայնության աստիճանը (նախապես այդ հարցով նրանց դիմել էին Շամշյան եւ ուրիշներ): Մի՞թե ... որ Մոսկվան ավելի հետ պահված պետք լիներ միանգամից 25 տարով կնքված պայմանագրով: Այնուհետեւ որ նախագահ Տեր-Պետրոսյանի արտաքին առաջ անցնելով օրինականությունների, եկեղեցին ... աղանդավորների եւ դավանափոխական ներքությունների մեր տնտեսությունների, առավել է ավելի գլխավոր քաղաքական խաղի հետ, որոնց Հայաստանն առայժմ միանգամից է դարձել: Հույս ունենք, որ կառավարած քայլերն արժանացան այն գինը, որ վճարվում է:

Այսպիսով, եկեղեցու դիտելով ավելի լայն, քաղաքական հիմնական տեսանկյունից, նախագահի արարքը այնքան էլ առարկելի չի թվում, ինչպես այդ տեսանկյունից նայելով, եւ կարող է մեր բոլորի բարեկեցությունը ինչ-որ չափով մեղմել: Մենք պետք է պարզապես գիտակցենք, որ կաթողիկոսի ընտրությունը շարունակում է մաս կազմել քաղաքական գլոբալ շախմատային խաղի, միաժամանակ ձգտելով, որ համաշխարհային այդ երկու հզորների արանքում գտնվածների կենսունակության գինը նույնինքն Հայաստանի անկախությունն:

Յորկչեբի թարգիրը՝ անգլերեն

ՍՓՅՈՒՌՔ-ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մենք բոլորս

Անծանոթ երկրի անծանոթ կայարանում գնացքները մեկը մյուսի ետեւից շարժվում էին ինչպես շվեյցարական ժամացույցներ: Մեր խումբը հավաքվել էր ելքի մոտ եւ չէր վստահում ոչ իր ուժերին, ոչ էլ էլեկտրոնային դռներին: Մնացած ուղեւորները հանգիստ նստած էին իրենց տեղերում եւ հաշված վայրկյանների մասին էին կազմում:

«Ձեզ այնտեղ կդիմավորեն»... այս հանձնարարականն էր միշտ պտտվում իմ մտքում: Ովքե՞ր են: Արդյոք կզգե՞նք իրար... Զուր էի անհանգստանում: Պայուսակների հոտումը բավական էր, որ ես եւ ամբողջ խումբը իրեն օտար չզգար, այդ մեծ եւ ժամանակակից էլեկտրոնային քաղաքի կայարանում: Մենք եւ դիմավորողները վստահ մոտեցանք իրար, գրկախառնվեցինք եւ առաջին հարցը, որ մեզ տվեցին՝ «Ո՞նց է Հայաստանը»:

Ընթերցողը թող ինձ ների, եթե դեմքերի զուգահեռներ տանեմ դեպի երկրաշարժի աղետ օրերը: Երկրաշարժի երկրորդ օրն էր: Յասանք Սպիտակ: Մեր խմբին խնդրեցին օգնել գերեզմանոցում: Այն գտնվում էր բլրի վրա եւ ամբողջ փլատակները մեր աչքի առաջ էին: Քաղաքը չկար: Կար միայն հոգեվարքի տենդ: Ձեռքերով փորված մի մեծ գերեզմանից դուրս եկավ անտարբեր մի մարդ, արցունքից չորացած աչքերով նայեց մեզ եւ հարցրեց՝ «Ո՞նց է Երեւանը»...

Ազատության հրապարակ: Մեկ մի լիոնանոց միտինգ: Ճանճի տզզոցն անգամ լսվում է: Բոլորը խառնված մեկ պատասխան են սպասում՝ «Ո՞նց է Արցախը»...

Յետո վերադարձանք տուն, վերադարձանք օտար երկրներից, վերադարձանք Սպիտակից, վերադարձանք Անկախության հրապարակից մեզ տանջող մեկ հարցով՝ «Ո՞նց է Յայաստանը»:

Եւ օտար են ինձ համար այն գաղափարները, որ փորձում են առանձնացնել Սփյուռքը Յայաստանից, Արցախը Երեւանից, Ազատության հրապարակը՝ Մեր փողոցից: Միգուցե ժամանակն է՝ ինձ էլ առանձնացնել իմ ընտանիքից: Չէ՞ որ մեր ազգը դարեր շարունակ գոյատեւել եւ շարունակում է գոյատեւել ընտանիքի շնորհիվ: Ամեն ընտանիք մի Յայաստան աշխարհ է իր վառարանով, ծննդյան պարով, ավանդույթներով, հանգ լռեցյալին դիմացկունությամբ, չնչին բյուջեով, ծնունդով, մահով, ծննդյան գրտին մոմի լույսի տակ դասը սովորելով, օտար երկրում հայ մնալով:

Ի դեպ, եկող սերունդն ավելի սթափ է մտածում ամեն ինչին: Եւ ես չեմ կարողանում բացատրել իմ որդիներին, թե ինչու պետք է դիմենք սփյուռքին դորոցի առակիների հարցով: «Ինչ է, իրենց դորոցի առակիները մե՞զ են ուղարկելու...», զարմանքով հարցրեց տղաս: Եւ եթե հայրենիքի փրկությունը դրա մեջ է, սփյուռքը միշտ պատրաստ է:

Երախտիքներ են պետք, որ հայն իր ընտանիքով դառնա դպրոց, փողոց, քաղաք ու երկիր:

Եւ այն հարցին, թե «Ո՞նց է Յայաստանը», պատասխանը միանշանակ է՝ «Այնպես՝ ինչպես Բոլորս»:

ՄԱՐԻԱՄ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ
ՏՄՄՄ Տանուտերության վարչության անդամ

Պ. Հայրիկյանը խոստանում է ընտրել լավագույնին

«Ես դեռ չգիտեմ, կմասնակցեմ կաթողիկոսի ընտրությանը, թե ոչ, սակայն մասնակցելու դեպքում, խոստանում եմ ընտրել լավագույնին, նրան, ով իր կենսագրությամբ ու գործունեությամբ ապացուցել է, որ առաջնորդվում է աստվածային պատգամներով, ով կարող է առավել նպաստ բերել մեր հոգեւոր, որ նույնն է՝ ազգային վերածննդին եւ հայության միասնությանը», հայտարարել է Ազգային ինքնորոշում միավորում քրիստոնեավարների նախագահ Պարույր Յայրիկյանը: Սակայն նա խուսափեց նշել որեւէ անուն:

ԱԻՄ Բ-ի ղեկավարը հայտարարել է նաեւ, որ Թուրքիայում ավխարհական պատգամավորների ընտրության եւ դեպի Յայաստան նրանց ուղեւորության արգելումը խղճի ազատության մի քաղաքային օրենքների կոպիտ ոտնահարում է, քանի որ Թուրքիան ստորագրել է Յելսինկյան համաձայնագիրը եւ ՄԱԿ-ի Մարդու իրավունքների հռչակագիրը:

ԵՏ

Ազգ
ազգային

– Ո՞ր մասնակցում է կաթողիկոսական ընտրության օրը, այնժամ այնտեղ խառն են տեղում թեկնածուների անձերի գնահատականները, առկում են ենթադրություններ ու մեկնաբանություններ: Ինչպե՞ս եք դուք մոտենում այս հարցին:

– Այդ բազմակարծությունը բնական եմ համարում եւ ընդունում եմ օբյեկտիվ եկեղեցագիտական ճշմարիտ գնահատականները, մերժում եմ սխալ եւ հակառակը. երբեմն շփոթ առաջացնող կարծիքներն ու տեսակետները: Այդ առումով ողջունում եմ ՀՀ նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի բարձր գնահատականը Գարեգին Բ-ին՝ անհամաձայնվելով թեկնածու նկատելը: Ոմանք զգուշանում են այդ գնահատականից եւ այն նկատում ոչ ժողովրդավարական: Հարց եմ տալիս մի՞թե նախագահը որպես քիչ մեկ

– Այսօրվա իրականությունից ելնելով հայացք նետելով հայ եկեղեցու պատմության ճանապարհին՝ կտեսնենք, որ ժամանակը ստեղծել է մի պատմություն, որի բաղադրիչներն ենք մենք: Սակայն նաեւ ճիշտ, առաջացել կամ անհատը, պատմությունն է ստեղծել այս իրադրությունը, որի կողմերը մենք ենք: Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցին այսօր իր նվիրապետական աթոռներով կազմում է մեկ եւ անբաժան մի մարմին ի գլուխ ունենալով Ամենայն հայոց կաթողիկոսությունը իր կաթողիկոսական եւ պատրիարքական կառույցներով, վարչական բաժանմունքով: Կաթողիկոսական աթոռների միջեւ միմյանց վերաբերյալ հարցեր կան: Սակայն ժամանակը մեզ այսօր պատմական առիթ է ընձեռում վերամիավորելու անցյալի սխալ ընթացքները եւ հիմնելու եկեղեցու կառավարության ուժեղ կառույց ճանաչմամբ բոլոր դիրքերից եւ մեկ աստվածային կամքով ի սպասավորություն հայ ժողովրդի. այն ժամանակ ավելի ցույց կտանք եկեղեցական ստորաբաժանումները ու անհատականությունները:

– Գաղափարական դժվարություններ կան, բայց այս հարցում պետական միջամտությունը՝ Գարեգին Բ-ի ընտրության հարցում պետք է բանակցություններ վարել ՀՅԴ-ի հետ: Դուք տեղյա՞կ եք, թե ինչ դիրքորոշում է որդեգրել այս հարցում ՀՅԴ-ն:

– ՀՅԴ-ի դիրքորոշման մասին ոչինչ չգիտեմ եւ բնավ էլ հետաքրքրված չեմ: Գարեգին կաթողիկոսի կաթողիկոսությունը կառավարության հետ ենթասած եմ որպես կաթողիկոս ազգ հաղորդակցության ծիրի մեջ հոգեւոր հովվի պարտականությունը: Հարաբերությունները մաքուր են հայ ժողովրդի, խանդաղատանքի կարողությամբ: Նախագահին ու կաթողիկոսի աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանությունների միասնական առաջնորդներն են: Ազգը ընտրում է իր նախագահին եւ կաթողիկոսին, եւ որպես ազգի բարձրագույն կաթողիկոսը օծվում է նախագահին:

– Ոմանց թվում է, անցյալ տարիներին Դուք, իբրեւ եկեղեցական Կաթողիկոսի Վարչության պատասխանատու, կապեր ունեիք նաեւ Գարեգին Բ-ի հետ: Ինչպիսի՞ն էին երկու վեհափառների հարաբերությունները եւ ի՞նչ դիրքորոշում ուներ Վազգեն Առաջինը այսօրվա կաթողիկոսի ընտրության հարցում:

– Եկեղեցական հարաբերությունների սկիզբը դրվեց 1984 թվականին Փարիզում կայացած հանդիպման ժամանակ, երբ երկու կաթողիկոսները համաձայնեցին մի հայ-

Ասողիկ եպիսկոպոս. «Համոզված եմ, որ կընտրվի Գարեգին Բ-ն, որից էլ լինեն ընդդիմադիր պատգամավորներ»

Ընթերցողների համար հասկանալի է մեր դիրքորոշումը առաջիկա կաթողիկոսական ընտրությունների՝ Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ-ի թեկնածության եւ այդ հարցում պետական միջամտության նկատմամբ: Արժանավոր մեր այդ բարձրաստիճան եկեղեցականները նախևառաջ ընտրելի նկատվելը պետք է, որոնք եւ առաջացրել են մեր ժողովրդի Մայր աթոռի դեմ անցյալի ոտնձգություններից ընդդեմ հրաժարված լինելով, Ս. Էջմիածնի վերադարձության անվերապահորեն ընդունելով, ինչպես նաեւ Տեր եկեղեցու ծոցում պատմական արդարության եւ կարգավորության վերահաստատմամբ եկեղեցական տարբերը յուրեն իր եւ Անթիլիասի պատմական ժամանակների հանձնառության մասին: Պետք եմ նաեւ ընտրությունների կողմ ակնհայտ խոհեմության համաձայնելի փաստերն ըստ այդ միջամտության, այն համերաշխ եկեղեցի-պետության հարաբերությունների մասին ազգային մեր համաձայնության կարիք ունեցող: Արժանավորելով, հանգստորեն բազմակարծության նկատմամբ մեր բերքի արդյունքում եւ զորակցելով, ստորեւ տեղ ենք տալիս բոլորովին հակադիր տեսակետներ պարզող եկեղեցական հարցազրույցին, որը մեր թղթակցին տվել է Սյունյաց թեմի նախկին առաջնորդ, այժմ «Էջմիածին» ամսագրի գլխավոր խմբագիր Ասողիկ եպս. Արիստակեսյանի հետ, առայժմ ձեռնպահ մնալով նրա մի շարք մտքերը մեկնաբանելուց:

խաղաղության չպետք է ունենա իր տեսակետը: Նա պետք է օբյեկտիվ գնահատական. մեր համեստ Վեհափառի անձի եւ նկարագրի բոլոր բարեմասնությունները: Ձեր կարծիքով, ոչ հունիսի առաջիկա 13-ի ընտրական կընտրվի Մեծի Տանն Կիլիկիո ծնրահայաց հայրապետը:

– **Ինչպե՞ս եք բացատրում Ձեր այն վստահությունը, որ անպայման կաթողիկոս կընտրվի Գարեգին Բ-ն: Արդյոք նախագահի կարծիքը կարո՞ղ է այնպիսի ազդեցություն ունենալ, որ Ազգային եկեղեցական ժողովի պատգամավորներին անսալով դրան, միաձայն քվեարկեն նրա օգտին:**

– Անձի բանից առաջ կաթողիկոսը այն անձն է, որ առաջնորդում է հայոց առաքելականության սահմանականությունը: Ո՞վ է այն անձը մեզանից, որ այսօր կարող է ղեկավարել այդ դերակատարությունը: Անշուշտ, Գարեգին Բ-ն: Հայոց եկեղեցու միասնականության, հզորացման, քրիստոնեությունը Հայաստանում պետական կրոն հռչակման 1700 ամյակը միջազգային հնչեղությամբ եւ շարունակությամբ նշելու գործընթացը տեսնում եմ Գարեգին Բ-ի Ամենայն հայոց կաթողիկոս ընտրվելու մեջ: Պետք է ի՛րապես չմոռանալ եւ լավ արժանիքները գնահատել արժանավոր մեր մեջ: Մարդուն իր գործառույթ պատիվ չունի: Խոսքը կախագույնն է պատշաճ բոլոր այն ընդդիմադիր ուժերին եւ հոսանքներին, որոնք Վեհափառի անձի մեջ չեն ուզում տեսնել վեհափառյալ բարեմասնությունները: Եւ խորապես համոզված եմ, որ ի շահ հայոց ռուսական աթոռի, մեր եկեղեցու միասնականության եւ հզորացման, հոգեւոր եւ աշխարհիկ բոլոր պատգամավորները սրտի եւ լրջմիտ վստահությամբ կկատարեն լավագույն ընտրությունը:

– **Այնուհանդերձ, Գարեգին Վեհափառի ընդդիմադիրները, նշելով նրա առավելությունները, բերում են մի շարք փաստեր, որոնք կրում են պատմական բնույթ եւ կապված են Ս. Էջմիածնի նկատմամբ Անթիլիասի ոտնձգությունների հետ: Պնդումներից մեկն այն է, որ նրա օծումը անհասար է եղել, որ նա նույնիսկ աջահամբույր է Ս. Էջմիածնի դեմ տարվող պայքարին, որ փաստորեն զրկել եղել եկեղեցին կամ կաթողիկոսի այդպես կարողությունը արժանի կարիք չունի:**

ղեցու մարտակալական նոր ընթացք: Ակնարկելով Գրիգոր Լուսավորչի արմատի հոգեւոր, դրա ծառը դնում եմ մերին վրա: Իմ հոգեւոր եղբայրը կատարել է եկեղեցագիտական, կանոնական մասնավոր բացատրություններ: Նախ, որ ասացի եպիսկոպոսը ձեռնադրել է ձեռնադրությունը եւ ոչ թե օծումը. իսկ քրիստոնեական վարդապետության ուսմանց վավերական է նկատված կաթողիկոսի ձեռնադրությունը եւ եպիսկոպոսի ձեռնադրությամբ: Այնուհետեւ Կիլիկիո աթոռը չնչին կառող նկատել եկեղեցու 1963-ի եռատարեցի պատմական ազդեցությամբ հետո: Գանձասարի աթոռը երբեք չի եղել եկեղեցի: Իսկ հայ եկեղեցին նկատել եպիսկոպոսին եկեղեցի, նշանակում է խմբակցել եկեղեցու վարդապետությունը: Արդարացի ենթան հայաստանությունները հիմնարար մեջ կարող են գտնել մեր հավասարույթ զավակներին: Ես գտնում եմ նշում, որ բարձրաստիճան հոգեւորականը կարող է այդպիսի ոչ լրջմիտ հայտարարություններ անել:

– **Քննադատության հիմնական սլաքը ուղղված է նաեւ Անթիլիասի աթոռի եւ Գարեգին Բ-ի դավանաբանական հայացքներին: Այստեղ հարցն ավելի խորն է դրված: Երբ վեհափառ հայրապետը անցած տարիներին չկարողացավ ազատվել Ս. Էջմիածնի եւ Ս. Անթիլիասի միասնականությունը, ընթացքի հետեւանքները, ընտրվելով Ամենայն հայոց կաթողիկոս, կկարողանա՞ միավորել մեր եկեղեցին եւ հեռու մնալ կուսակցական ազդեցություններից:**

– Հայ եկեղեցու միասնականության վարչական ստորաբաժանումներ մեկ օրվա ընթացքում խախտվեցին չեն: Այդ ճիգերի շուրջ ավելի բարձրացվողները հիմնականում կուսակցական խմբավորումներն են, որոնք, կանգնելով խոնց շահերից, եկեղեցին նկատելով որպես կամքի կառույց, խնդիր դարձնելու կոմքերին են կոչում այնտեղ: Համարձակվում եմ ասել, որ էջմիածնականներ եւ Էջմիածնի շահերը պաշտպանող անձերը նույնպես գործում են կանգնել ի բռնից կուսակցական շահերից: Հայոց եկեղեցին ճիշտ է, որ ազգային եկեղեցի է: Բայց արդյո՞ք քաղաքական ազգը ներկայացնող մարմինները միայն հայ քաղաքական կուսակցություններն են: Դրանց վերապահված է քաղաքական կյանքը եւ ոչ թե հավատքը: Երբ հայ եկեղեցին գտած

սահմանային սեղ չեն ժողովրդի եւ ոչ էլ եկեղեցու:

– **Հայտնի է նաեւ, որ ԱԵԺ-ում Գարեգին Բ-ն մասնակցելու է ոչ թե ընտրության հրավերով, այլ որպես հրավիրված անձ: Եւ նրա կաթողիկոս ընտրվելու որոշումը կարող է կայանալ միայն այն դեպքում, երբ ժողովը որոշում կայացնի նրան միանգամից ընտրել կաթողիկոս: Կարո՞ղ է պատահել, որ այդ ժողովում նման որոշում չկայացվի:**

– Համոզված եմ, որ ԱԵԺ-ն միաձայն Ամենայն հայոց կաթողիկոս կընտրի Գարեգին Բ-ին, որից էլ լինեն ընդդիմադիր պատգամավորներ: Ընտրվելուց հետո կարող ենք հաշվել «Ձայն բազմաց ձայն աստծո»:

– **Համոզվա՞ծ եք, որ այս ընտրությունները անցկացվելու են առանց որեւէ ճնշման, պետական միջամտության եւ իրոք ընտրությունը կատարվելու է «Ձայն բազմաց ձայն աստծո»:**

– Անդրադառնալով նախագահի հարցազրույցին, ուզում եմ շեշտել, որ նրա բնորոշումը ոչ միջամտություն է եւ ոչ էլ թելադրում, այլ ճշմարիտ եղրակացություն հանգելու բարի հարցը: Ժողովի անցնելու է կանոնադրության համաձայն եւ ոչ ոք չի կարող բռնանալ արդարամիտ ժողովի վրա: Իսկ երբ ոմանք նախագահի բարի խորհուրդը նկատում են միջամտություն եւ երբ բոլորն էլ հակված են դրան, առաջ մեր բոլոր նախորդ կաթողիկոսների ընտրությունների մեծամասնությունը եղել է արտաքին միջամտությունների արդյունք: Երբ ոմանք դիմում են, թե այնուամենայնիվ միջամտություն է պետական միջամտություն, առաջ եւ դա նկատում են արժան եւ իրավ հայոց անկախ պետականության հանձնառու նորին: Ամենայն հայոց կաթողիկոսի օրհնությունը ստացած ազգային առաջին նախագահի, հետս եկեղեցականի, մի ջամտությունը ի շահ Մայր եկեղեցու:

– **Այդ դեպքում ինչպե՞ս կմեկնաբանեք եկեղեցին անջատված է պետությունից սկզբունքը:**

– Խղճի ազատության օրենքով եկեղեցին անջատված է պետությունից: Բայց հայ եկեղեցի եւ հայ ժողովուրդ հասկացությունները նույնն են դարերի մեջ դեմքով: Մի՞թե կարելի է հայ եկեղեցին բաժանել հայ ազգից: Հայ ազգը հայ եկեղեցին է, որով հայոց պետականության խարհրդանիշը անձնավորված է նախագահի հանգամանքով, իսկ հայոց հոգեւոր իշ-

խանությունը կաթողիկոսի: Նախագահն ու կաթողիկոսը աշխարհիկ եւ հոգեւոր իշխանությունների միասնական առաջնորդներն են: Ազգը ընտրում է իր նախագահին եւ կաթողիկոսին, եւ որպես ազգի բարձրագույն կաթողիկոսը օծում է նախագահին:

տարությամբ՝ ի շահ զույգ աթոռների փոխըմբռնման եւ հարաբերությունների բարելավման: Համագործակցության սկիզբ հանդիսացավ Ամենայն հայոց կաթողիկոսի ստորագրությամբ, իսկ հանուն Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսի նրա ներկայացուցիչը: Սկսվեց այդ թվականից, նախասպառված ձեռքով, մի շարք մտավոր եւ երկու հայրապետների հանդիպումների, որոնց միջեւ կայացավ առողջ փոխըմբռնման մթնոլորտը: Միշտ հայաստանածին եպիսկոպոսն եմ, որ բազմիցս եղել եմ Անթիլիասում եւ մոտիկից ծանոթացել կաթողիկոսարանի եւ կաթողիկոսի գործունեությանը: Խորքի առջեւ աղոթք եմ եւ պատմության առջեւ անաչառ, վկայակոչելով հանգուցյալ վեհափառի բազում կոչերը որպես բանավոր պատգամ, «Իմ չիրականացված երազանքների իրականացումը դու կարող ես տեսնել, սիրելի արքազան, Մեծի Տանն Կիլիկիո հայրապետ մեր սիրեցյալ եղբոր հետագա գործունեությամբ իբրեւ Ամենայն հայոց կաթողիկոս»: Տաստեղծ էին զանգահարում վեհափառից, երբ նա բարձր էր գնահատում Գարեգին Բ-ի արժանիքները ու վերջին տարիների ճիշտ ուղի ընտրած գործունեությունը, բայց վեհափառը հաստատ եւ անհողդողդ էր մնում գնահատականների մեջ: Տա Աստված, որ հանգուցյալ վեհափառի բարի երազանքը դառնա իրականություն:

– **Ձեր ասածից կարելի է եզրակացնել, որ բոլոր թեկնածուներից այժմ մեկն ըստ Ձեզ վայել է դառնալ երանգավորված ընտրությանը:**

– Անշուշտ, ես չեմ բացառում որեւէ այլ մեկի արժանիքները եւ չեմ արտահայտում որեւէ իմ հավանականություններ, այլ գտնում եմ, որ Գարեգին Երկրորդի կերպարը հաստատված եւ տիրական դարձած մի իրողություն է, որ տանում է դեպի բարձր մնացած զահը: Նման համոզման լավագույն արտահայտությունն է նաեւ, որ ամենահավանական թեկնածուներից մեկը Գարեգին արք. Ներսիսյանը, հայտարարեց, որ երբ իրեն ընտրություններին ժամանակ դեմ հանդիման մնա Գարեգին կաթողիկոսի հետ, առաջ կհանի իր թեկնածությունը: Այդ ճշմարտում է, որ Գարեգին արքազանը ճշմարիտ է գնահատում առաջացած ներկա իրավիճակը եւ ընտրելիս իր ողջամտությունը, ինչպես է ընկալում հարցի էությունը:

ԱՐԾՐՈՒՆ ԱՎԱԳՅԱՆ

Չորս նախապայմաններ Գարեգին Բ-ի ընտրութեան համար

Սորեն մեկ այլ կարծիք, այս անգամ՝ «Նոր Յառաջ»-ից, որի հեղինակը Գարեգին Բ. կաթողիկոսի թեկնածությունը ընդունելի է համարում զուտ եկեղեցական նախապայմանի հաղթահարման հետո: Միայն թէ, բարեփոխ եւ բարի հոգեւորականը չի բացատրում, թէ «Էջմիածնայ Մայր տաճարին մէջ, Իջման սեղանին առջեւ, լոկ խոնարհական զգեստաւորութեամբ ուխտ առնելու եղող Գարեգին Բ-ն ո՞ր կաթողիկոսից է ստանալու եպիսկոպոսական աշխարհներէ՝ մասունքներ, եմիփորոն ու խաչը, եւ բնավ չի խօսում այն մասին, թէ Անթիլիասի աթոռին ուխտ արած եկեղեցականը ի՞նչպես է երկրորդ անգամ ուխտ կատարելու «Սրբոյն աթոռոյ Լուսաւորչին»:

Անցնող 550 տարիներու ընթացքին Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոս մը ընտրուած չէ բազմելու Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի առաքելական սուրբ աթոռին իբրեւ հայրապետ ամենայն հայոց:

Կարգ մը լրագիրներ այս պարագան յառաջ կը բերեն իբր արգելք Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ. Մեծի Տանն Կիլիկիոյ ծնրահայաց հայրապետի Մայր աթոռի ընտրելի ըլլալուն կարելիութեան հարցով:

Վերոյիշեալ պարագան բնաւ արգելք չէ Տ. Տ. Գարեգին Վեհափառի կաթողիկոսական թեկնածու ըլլալուն:

Կարեւոր է գիտնալ սակայն, որ ոչ էջմիածնական ոեւէ եպիսկոպոս կամ արքեպիսկոպոս եւ աւելի բարձրաստիճան եկեղեցական մը, որ կը կոչուի էջմիածնական թեմին անդամակցելու, պարտի ուխտագիր մը ստորագրել՝ Մայր աթոռոյ հպատակութեան եւ ցկեանս հաւատարմութեան համար: (Տես Պասմք. Մայր աթոռոյ, Յուսիկ եպս., էջ 75):

Գէորգ Դ. Ամենայն հայոց կաթողիկոսը իր 1872 թիւի կոնդակով այս օրէնքը սահմանեց եւ այդ մասին յատուկ արարողութիւն ալ կազմեց: Կիլիկիոյ կամ Աղթամարի աթոռէն էջմիածնայ աթոռին անդամակցող եպիսկոպոսը պարտի հետեւեալները կատարել.

«Էջմիածնայ Մայր տաճարին մէջ, Իջման սեղանին առջեւ, լոկ խոնարհական զգեստաւորութեամբ ուխտ ընելու է. եւ անկէ ետք կաթողիկոսէն կը ստանայ մասանց, եմիփորոն եւ խաչ»:

Այս ուխտառութիւնը առաջին անգամ կատարողը եղաւ Ներսէս եպս. Վարժապետեանը, որ Կիլիկիա գացած էր, հոն Կիրակոս կաթողիկոսէն 35 ամեայ Ներսէս վարդապետը եպիսկոպոս կը ձեռնադրէ: Վերջին ուխտառուն եղաւ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանը 1946-ին, երբ Փարիզի առաջնորդ ընտրուեցաւ:

Ս. Էջմիածնի Մայր աթոռին հաւատարմութեան երդումը կ'ըսէ.– «Ուխտեմ եւ խոստանամ զանշեղելի հաւատարմութիւն, որպէս մինչեւ ցայսօր եւ առաւել եւս հլութեամբ ցկեանս իմ առաքելական Աթոռոյ Ս. Էջմիածնի»:

Տ. Տ. Գարեգին Բ. Կաթողիկոսին ծանօթ է այս օրէնքը Ամենայն հայոց կաթողիկոսական թեկնածու ըլլալու համար, որուն արժանի է Ն. Ս. Օծութիւնը, եւ վստահ եմ այդ ուխտը սիրով պիտի կատարէ:

Ուխտառութեան անմիջական արդիւնքը պիտի ըլլայ Մայր աթոռէն զրուած էջմիածնական թեմերու իրենց օրինական տիրոջ վերադարձումը:

Մեր ամբողջ ազգին եւ եկեղեցիին համար ուրախութեան մեծ օր մը պիտի ըլլայ թեմերու վերադարձնելու մասին գրուած պատմական գիրը: Այդ կարեւոր վաւերագիրը կ'արօրեմ ու կը յուսամ, որ կը ստորագրուի Կիլիկիոյ ծնրահայաց Հայրապետին եւ իր Աթոռին Կեդրոնական Վարչութեան եւ Կրօնական ժողովին կողմէ:

Անձնական համոզումս, կարծիքս ու մաղթանքս է, որ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Վեհափառ հայրապետը, ընտրուի յԱթոռ Սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին, լրացնելէ ետք վերոյիշեալ անհրաժեշտ չորս պայմանները:

ԲԱՐԳԷՆ ԵՊՍ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ,
Ռումինիոյ

Հայք, 1 ապրիլի, 1995

Խաժակ արք. Պարսամյան. «Չէի կամենա Գարեգին Բ-ի ընտրության հետ կապել հայ եկեղեցու միության հարցը»

Հայաստանյայց եկեղեցու Ամերիկայի Արեւելյան թեմի առաջնորդ Խաժակ արք. Պարսամյանը պատասխանում է «Նոյյան տապան» գործակալության թղթակից Տիգրան Մկրտչյանի հարցերին:

– Էջմիածին-Անթիլիաս հակասությունների մեղմացման առաջին փորձն արվեց Վազգեն Ա կաթողիկոսի եւ Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ վեհափառի կողմից: Ինչպիսի՞ն է պատկերն այսօր Ամերիկայում:

– Մայր Աթոռ եւ Անթիլիաս հակասությունը անշուշտ նոր հարց չէ: Սակայն վերջին տարիներին Ամենայն Հայոց Վեհափառ Հայրապետի եւ Անթիլիասի Գարեգին Բ կաթողիկոսի ջանքերով սառույցն սկսեց հալվել: Բայց հարցերը դեռ լուծված չեն: Օրինակ, ԱՄՆ-ի թե արեւելյան եւ թե արեւմտյան շրջաններում թեմերը բաժանված են: Մենք կփորձենք երկու կողմերից ընտրված հանձնախմբերի միջոցով թեմերի միությունն իրականացնելու աշխատանքներ տանել, բայց դեռ վերջնական եզրին չենք հասել, այնպես որ, այդ հարցերը դեռ մինչեւ այսօր լուծված չեն եւ կացությունն այնպիսին է, ինչպես 10 տարի առաջ էր: Նյու Յորքում 2-3 փողոց տարբերությամբ կան երկու առաջնորդարաններ: Երբեմն փոքր քաղաքներ կան, որ կողք-կողքի տարբեր ենթակայության երկու եկեղեցիներ ունեն եւ երկուսն էլ թերի վիճակում են, մինչդեռ, եթե միանան եւ մեկ դառնան, կշահի Հայ եկեղեցին ու ողջ հայ ժողովուրդը: Այնպես, որ երեւույթները ծիծաղելու չափ ցավալի են: Ներկայումս Ամերիկայում Մայր Աթոռի ենթակայությամբ գործում է 55 եկեղեցի, Կանադայում 15: Անթիլիասի Ամերիկայի Արեւելյան եւ Կանադայի թեմում, որքան գիտեմ, կա 25 եկեղեցի: Կարծում եմ, որ ժողովրդի 100-ից 75-ը հավատարիմ է Մայր Աթոռ ս. Էջմիածնին: Սակայն չեմ ուզում խիստ լինել, որովհետեւ գիտեմ, որ Անթիլիասի թեմին պատկանող եկեղեցի այցելողներ կան, որոնք սկսել են մտածել, որ Էջմիածինն է մեր ազգային հոգեւոր կենտրոնը:

– Արդյոք Հայաստանում ՀՅԴ-ի գործունեության կասեցումը բացասաբար չազդե՞ց երկու թեմերի հարաբերությունների լավացման վրա:

– Տեխասում, Բոստոնում, Ֆիլադելֆիայում, Վաշինգտոնում, Չիկագոյում եւ այլ շրջաններում հայ բնակչությունը միայն ցավ զգաց այդ իրողության առթիվ: Գիտեմ, որ այս հարցի մասին ավելի խոսվում է Կալիֆոռնիայում, ուր Միջին Արեւելքից եկած գաղթածներ կան եւ որտեղ կուսակցություններն ավելի ներկա են, քան մյուս շրջաններում:

– Ապրիլի 3-ի Ազգային-եկեղեցական ժողովում կարվի՞, արդյոք, նպաստավոր քայլ երկու եկեղեցիների միացման համար:

– Չգիտեմ, չեմ կարծում, որովհետեւ Ազգային-եկեղեցական ժողովը պետք է ընտրի Ամենայն Հայոց կաթողիկոս: Այս է օրակարգի հիմնական հարցը: Հուսանք, որ մոտ ապագայում կրկին կգումարվի Ազգային-եկեղեցական ժողով, որտեղ կվավերացվի Հայ եկեղեցու սահմանադրությունը, եւ այդ վավերացմամբ էլ, կհուսամ, որ Էջմիածին-Անթիլիաս հարցերն էլ որոշ կերպով լուծման ճանապարհ կգտնեն:

– Գարեգին Բ կաթողիկոսի ընտրությունը կնպաստի՞ այս միությանը:

– Դժվար է ասել: Եթե Գարեգին Բ կաթողիկոսը ընտրվի, հնարավոր է, որ այդ միության աշխատանքներին կնպաստի, հնարավոր է նաեւ, որ ճիշտ հակառակը պատահի: Ես անձնապես չէի կամենա Գարեգին Բ կաթողիկոսի ընտրության հետ կապել Հայ եկեղեցու այս միության հարցը: Խնդիրն այն է, որ այսօր, երբ ազատ անկախ հայրենիք ունենք, անցյալի հարցերը պետք է փակվեն, եւ մենք բոլորս, առանց խտրականության, իբրեւ մեկ ժողովուրդ եւ մեկ եկեղեցի քայլենք նոր բացված ճանապարհով:

Ազգ, 25 Յուլիս, 1995

Հռոմում ոչինչ չի խոսվել Հայոց կաթողիկոսության թեկնածուի մասին

Վաշինգտոնից վերադարձավ Մայր աթոռ Սբ. Էջմիածնի դիվանապետ Ներսես արք. Պոզապալյանը, որ նաև հանդիպել է Հռոմի Հովհաննես Պողոս Երկրորդ պապի հետ: «Ո՞րն էր այդ հանդիպման բուն նպատակը և քննարկվե՞լ է արդյոք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրության խնդիրը», այս հարցերով էլ մեր թղթակից Հակոբ Ասատրյանը դիմեց սրբազանին:

– Իմ այցելությունը Հռոմ կաթողիկոսական ընտրության կամ ընտրապայքարի հետ ուղղակի կապ չուներ: Առիթը Եվրոպայի եւ Մերձավոր Արևելքի Աստվածաշնչային ընկերությունների գործադիր կոմիտեի հերթական տարեկան ժողովն էր, որին մասնակցում էի իբրև այդ կոմիտեի անդամ եւ Հայաստանի Աստվածաշնչային ընկերության նախագահ: Մեր նպատակը Աստվածաշնչի լայնորեն տարածումն է Եվրոպայում, Մերձավոր Արևելքում եւ հատկապես Հայաստանում: Այդ ընթացքում առիթ ունեցանք Սրբազան պապի հետ տեսակցել եւ մեր հարցերը շոշափել: Սրբազան պապը նախ հետաքրքրվեց Հայաստանի շրջափակումով եւ հայ ժողովրդի բարոյական վիճակով: Իմ պատասխանները լսելուց հետո, նա անդրադարձավ, ասելով որ «շուտով դուք կունենաք ձեր նոր հայրապետը, կմաղթեմ, որ Աստված ամենաարժանին ընտրի»:

Նա ասաց, Սուրբ գիրքը տարածել, կարդացել, եւ Սուրբ գրքով էլ ապրել: Այս էր նրա պատգամը: Սրբազան պապը միշտ էլ հետաքրքրվել է հայ ժողովրդով: Պոլոնական տարիներին նա հայ ընկերներ է ունեցել, որոնց անունները նույնիսկ հիշում էր: Ինչպես ինձ էր ասում, Հայաստանը, որպես քրիստոնյա երկիր, միշտ իր աղոթքներում ներկա է: Ես անձնապես մեծ տպավորություն ստացա նրանից, թեեւ առողջությամբ մի քիչ թույլ եւ տկար տեսա, բայց ձայնը հզոր էր եւ միտքը՝ շատ արթուն ու զգաստ:

– Ապագա Հայոց կաթողիկոսի թեկնածուի մասին որեւէ խոսակցություն եղա՞վ:

– Ոչ: Ոչ մի խոսք չի եղել ապագա կաթողիկոսական թեկնածուի մասին: Եւ դա անշուշտ իրենց իրավասության սահմանի մեջ չի մտնում: Պարզապես նա մաղթեց, որ ամենաարժանավորին Աստված արժանի անի:

– Դուք ո՞ւմ եք տեսնում Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի գահին եւ ինչպիսի՞ն է ձեր կարծիքը ՀՀ նախագահի հարցազրույցի վերաբերյալ:

– Անշուշտ երբ հեռուստացույցը, ռադիոն, թերթերը կարդում ենք, լսում եւ տեսնում ենք, որ զանազան կարծիքներ են շրջագայում: Ընդհանրապես միակողմանի են եւ ցավոք սրտի, դրանցից ոմանք ինչ-ինչ ազդեցություններով են առաջ մղվում: Այնինչ հավասարապես բոլոր 46 եպիսկոպոսները պետք է ներկայացվեն որպես թեկնածու: Եթե չուզենային, իրենք իրենց անունը կհանեին: Այնուհետեւ, մեծ թեմ ունեցողները պայման չէ, որ անպայման թեկնածու լինեն: Մեր մեջ այնպիսիները կան, որոնք արժանիքներ ունեն, բայց մեծ թեմ չունեն: Նշանակում է, որ նրանք իրավունք չունե՞ն կաթողիկոս լինելու: Այս պատճառն է, որ մեր կանոնադրության համաձայն սխալ կերպով է դրված: Ինձ թվում է, թե բոլոր թեմերը պետք է հավասար պատգամավորներ տային: Եւ նույնիսկ այն եպիսկոպոսները, որոնք թեմ չունեին, կարողանային շփում ունենալ թեմերի մեջ: Օրինակ, ինձ բացարձակ առիթ չէ տրված, որեւէ առիթով Հայաստանում որեւէ թեմում պատարագելու եւ քարոզելու: Ինձ թվում է, Հայաստանի Հանրապետության նախագահի կանխազգուշակումը սխալ չէ այն իմաստով, որ շատ շփոթություն եւ անորոշություն տիրեց: Եւ այդ վիճակում անպայման էր, որ միջամտություն լիներ վերեւից, պետության կողմից, որպեսզի հստակեցում տեղի ունենար: Պետությունն այսօր մեզ չի պարտադրում, որ անպայման Գարեգին կաթողիկոսին ընտրենք, բայց նաեւ մեզ մի տեսակ արթնացնում է այդ ուղղությամբ, որպեսզի նրա կաթողիկոսացման հնարավորությունը եւս նկատի առնենք: Ներկա ժամանակներում, այս բարդ, իրարամերժ, հակասական պայքարի շրջանում դա լավագույն լուծումը պետք է համարենք: Ես անձնապես նրան ճանաչում եմ 1951 թվականից, երբ Անթիլիաս ուսանող ընդունվեցի, նա սարկավագ էր: Եւ հատկապես 1977 թվականին, երբ նա Կիլիկիայում աթոռակից կաթողիկոս ընտրվեց, ես այն ժամանակ Անգլիայի հայոց թեմի առաջնորդն էի, եւ Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնի պատգամավորներից Սերովբե սրբազանի հետ երկուսով ներկայացնում էինք Մայր աթոռը: Օծման ժամանակ ես էլ իմ աջը դրեցի նրա գլխին, այնպես որ սուրբ Էջմիածնի օրհնությունն էլ իմ եւ Սերովբե սրբազանի միջոցով հասել է նրան: Ինձ թվում է, որ նա կուսակցական այդ նեղ, հին օրերի պայքարից դուրս եկած, ավելի լայնախոհ անձ է դարձել: Դա հայ եկեղեցուն պատիվ կբերի: Թող հնարավորություն տրվի, Աստված մյուսներին էլ դուռ կբացի: Երբեք Աստծո նախախնամական ձեռքին հակառակ չլինենք: Մեր բոլորի կամքերը ոչ մեկ դեր չեն կարող ունենալ Աստվածային ամբողջական կամքի դիմաց:

– Եթե Գարեգին Վեհափառը չընտրվի, դուք ձեր թեկնածությունը կդնե՞ք:

– Հակառակ պարագային, եթե Գարեգին կաթողիկոսը իր թեկնածությունը չդնի, ես իմ աղոթքով Աստծուց կխնդրեմ ինձ ուղղություն պարգեւի: Հիմա չեմ կարող ասել, թե ինչ կարող եմ անել:

– Մեր զրույցը սկսենք Ձեր վերջին հայտարարությունից. «Երբ Գարեգին Բ-ն եւ ես հայտնվենք իրար կողքի ընտրության մեջ, ես իմ թեկնածությունը կհանեմ»: Այս եզրակացությանը հանգեցիք ՀՀ նախագահի հայտնի հորդորից հետո՞, թե՞ դրանում նախապես համոզված էիք:

– Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսությունը Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու նվիրապետական Աթոռ է, եւ մենք համոզված ենք, որ Սբ. Էջմիածնի եւ Անթիլիասի ամենասուր տարաձայնությունների շրջանում անգամ հայ հոգեւորականը, էջմիածնական թե անթիլիասական, պահպանել է իր հարգանքն ու ակնածանքը նվիրապետական զույգ աթոռների գահակալների նկատմամբ:

Մեր հարգանքը Գարեգին Բ-ի նկատմամբ եղել է, կա ու կլինի թե որպես Հայրապետ Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության եւ թե որպես հոգեւոր անձ իր արժանիքներով: Մեր կեցվածքը պայմանավորված է այս գիտակցությամբ:

– **Նախագահի կարծիքը որքանո՞վ կազդի կաթողիկոսի ընտրության վրա եւ կարո՞ղ է հարվածել եկեղեցու անկախությանը:**

– Հայաստանի Հանրապետության նախագահը, ինչպես գիտենք, հայտնել է իր անձնական կարծիքը, որպես Հայ եկեղեցու զավակ: Թե որքանո՞վ այն համընկնում է Ազգային Եկեղեցական Ժողովի պատգամավորների կարծիքին, այսօր միանշանակ ոչ ոք չի կարող ասել: Նախագահի, ինչպես մեզանից յուրաքանչյուրի, բարի ցանկությունն է ծառայեցնել պատեհ այս առիթը հարթելու տարաձայնությունները Էջմիածին-Անթիլիաս փոխհարաբերություններում եւ ամրացնել ու զորացնել միասնականությունը Հայ եկեղեցու:

Իսկ ինչ վերաբերում է բացասական ներգործությանը, պետք է ասենք, որ ազգային մեր գիտակցության մեջ Հայ եկեղեցու Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի Ամենայն Հայոց Հայրապետական Աթոռի հեղինակությունը անվերապահորեն կոչված է միայն զորանալու, որի համար նախանձախնդիր են թե ազգը, թե պետությունը եւ թե առավել եւս եկեղեցին:

– **Նախկինում նույնպես եղել են արտաքին միջամտություններ կաթողիկոսի ընտրության հարցում: Ձեր կարծիքով այս ընտրության ժամանակ ի՞նչ ազդեցություն կունենան օտար ուժերը՝ ռուսական թե ամերիկյան, հատկապես երբ նկատի ունենանք Եղիշե Տեր-Պետրոսյանի վերջին հանդիպման վերաբերյալ լուրերը, ըստ որոնց ՀՀ նախագահը դեմ է Գարեգին Բ-ի թեկնածությանը:**

– Նման լուրերի հավաստիությունը վերստուգելի լինելով հանդերձ, ասենք, կարող են փորձեր կատարվել, սակայն անկախ մեր պետականության պայմաններում օտար որեւէ միջամտություն, չենք կարծում, որ կարող է կատարվել:

– **Ո՞վ է որոշում մեր եկեղեցու շահերը՝ կուսակցություննե՞րը, թե՞ պետությունը:**

– Եկեղեցու շահերը որոշում է եկեղեցին՝ ժողովուրդը, իր հոգեւորականաց դասով: Կուսակցությունները արտահայտիչն են ժողովրդի քաղաքական հայացքների, իսկ պետությունը երաշխավորը նրա, ժողովրդի իրավունքների եւ ապահով, բարեկեցիկ ու խաղաղ կյանքի:

– **Երբ Գարեգին Բ-ի ընտրությունը մեկնաբանվում է որպես Հայաստանում ՀՅԴ կասեցումից հետո դրական քայլ այդ կուսակցության նկատմամբ, ապա Սուրբ Էջմիածնի հոգեւորականների ընտրությունն էլ կապվում է ռամկավարների անվան հետ: Ո՞ր դեպքում ավելի դյուրին կլինի կարգավորել երկու աթոռների հարաբերությունները:**

ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

Գարեգին արք. Ներսիսյան. Թեկնածությունից հրաժարման հայտարարություն առայսօր չենք կատարել

Ավելի քան մեկ տարի տևած «հետաձգումներից» հետո մեր թղթակցին վերջապես հաջողվեց գրեթե հանպատրաստից մի հարցազրույց «կորզել» Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Գարեգին արք. Ներսիսյանից: Եվ, բնականաբար, նկատի ունենալով կաթողիկոսական առաջիկա ընտրությունները, զանց առնվեցին նախապես խմբագրության կողմից պատրաստված բոլոր հարցադրումները, նույնիսկ Սրբազանի բազմազբաղության պատճառով կիսատ մնացած հարցադրումները, եւ բավարարվեցինք ներկա պահի թելադրանքով մեր թղթակցի տված հարցերի պատասխաններով, որոնց ամբողջությունը ստորեւ:

– Ոչ մեկ եւ ոչ էլ մյուս: Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին Ամենայն Հայոց կաթողիկոսանիստ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի իր կենտրոնով ազգային, վերկուսակցական հաստատություն է: Նրա գահակալին՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կամոքն Աստուծո եւ Ազգի, ընտրում է Ազգային եկեղեցական ժողովը՝ շնորհիվ իր պատգամավորների, իսկ ինչ վերաբերում է Աթոռների հարաբերությունների կարգավորմանը, ապա ըստ խնդիրների տեսակի եւ կարեւորության, հարցերը իրենց լուծումն են գտնում ազգային-եկեղեցական համապատասխան կառույցներում:

– **Ինչո՞վ է պայմանավորված կաթողիկոսի ընտրության շուրջ ստեղծված լարված վիճակը: Դուք համաձա՞յն էիք այսչափ քաղաքականացման եւ շահարկման:**

– Ասենք նախ, որ 131 րդ Հայրապետի ընտրությունը կայանում է անկախ պետականության իրականության ժողովրդավար պայմաններում, եւ ապա, նկատի պետք է առնել Հայ Առաքելական Եկեղեցու եւ Ամենայն Հայոց ազգընտիր Հայրապետի բացառիկ կարեւորությունը ազգային կյանքից ներս: Մեզ համար որոշ առումով կանխատեսելի էր, որ կաթողիկոսական ընտրությունը պիտի ընթանար ոչ այնքան սահուն, առավելեւս այն պիտի կազմակերպվեր 1945 թվականին մշակված եւ հաստատված մի կանոնադրության հիման վրա: Անաստվածության տարիներին ստեղծված նման մի կանոնադրություն, բնականաբար, չէր կարող լինել անթերի ու ամբողջական եւ պատասխանել ներկա իրավիճակներին, մանավանդ, երբ նկատի ունենանք, որ այսօր մեր եկեղեցում բացակայում են եկեղեցական կազմակերպական կյանքի զորեղ, արդյունավետ կառույցները, եւ որ առավել էական է, Էջմիածին-Անթիլիաս 1956 թվականի տխուր միջադեպը, որով խաթարված է Հայ եկեղեցու բնականոն կյանքը:

Կաթողիկոսական ընտրությունների քաղաքականացման կամ շահարկման մասին Ձեր հարցադրումը, երբ հիմք ունի անգամ, մեզ՝ եկեղեցականներին չի մտահոգում, քանզի անվթար է մեր հավատքը, որ Սուրբ Հոգին է առաջնորդելու մեզ ընտրություններում եւ մենք, ինչպես նաեւ Ազգային Եկեղեցական ժողովի աշխարհիկ պատգամավորները, կատարելու են կամքը Աստծո եւ Ազգի՝ ունկնդիր իրենց խղճի ձայնին:

– **Երբ Գարեգին Բ-ն ընտրվի կաթողիկոս, այդ դեպքում նա ինչպե՞ս կկարողանա օգտագործել իր լծակները Հայ եկեղեցու միասնականությունը ապահովելու համար: Չէ՞ որ Անթիլիասում նոր կաթողիկոս ընտրվելու դեպքում հակադրությունը կարող է շարունակվել. միասնականության երաշխիքներ տեսնո՞ւմ եք:**

– Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսությունը հակադիր չէ, այլ Հայ Եկեղեցու նվիրապետական աթոռներից մեկն է՝ իր իշխանության հստակ սահմաններով: Մենք հավատում ենք, որ Գարեգին Բ կաթողիկոսը, երբ հայտարարում է, որ ինքը պատրաստ է իր անձը մատուցելու որպես ողջակեզ միասնականության, ունի որոշակի հույսեր, ինչո՞ւ չէ, նաեւ երաշխիքներ: Մենք աղոթում ենք, որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվելու դեպքում Գարեգին Բ Վեհափառի բարի խոհերն ու ցանկությունները դառնան կյանք եւ գործ՝ մեր Եկեղեցին ու Հայրենիքը ամրացնելու եւ զորացնելու:

– **Մինչեւ հիմա տնօրինելով լծակներին ի՞նչ է արել Գարեգին Բ Վեհափառը Հայ եկեղեցու միասնականության համար:**

– 1956 թվականից ի վեր երջանկահիշատակ Վեհափառ Վազգեն Ա Հայրապետը երազել, ձգտել, ջանացել է բանիվ եւ գործով վերականգնված տեսնել եկեղեցական-ազգային կյանքի խաղաղությունը, ինչպես նաեւ միասնականությունը, սերն ու եղբայրությունը Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ: Ուրախ ենք արձանագրելու, որ Վազգեն Ա Վեհափառ Հայրապետը իր կյանքի վերջին տարիներին եւ Գարեգին Բ կաթողիկոսը վերաստեղծել էին 1963-ի Երուսաղեմյան ողջագուրման ոգին եւ ձեռնամուխ եղել բանակցություններին:

– **Մինչեւ հիմա Ձեր նկատմամբ որեւէ ճնշում եղե՞լ է, որպեսզի փոխեք կաթողիկոս ընտրվելու Ձեր մտադրությունը:**

– «Ճնշումը» միշտ ենթադրել է կաթողիկոսության թեկնածությունից հրաժարում, հայտարարություն, որը մենք առ այսօր չենք կատարել: Միայն չհասկացվելու համար հիշեցնենք մեր տեսակետը. «Երբ Գարեգին Բ-ն եւ ես հայտնվենք իրար կողքի ընտրության մեջ, ես իմ թեկնածությունը կհանեմ»:

– **Չե՞ք կարծում, որ կաթողիկոսական աթոռի շուրջ ծավալված այս սուր ընտրապայքարը կարող է ի վերջո «վարկաբեկել» եւ Աթոռը եւ առաջիկա ընտրյալին:**

– Նման մտավախության որեւէ հիմք եւ առիթ չենք տեսնում կաթողիկոսական ներկա ընտրություններում, թեեւ պետք է խոստովանենք, որ եկեղեցական երկփեղկված եւ չկանոնակարգված կյանքի հետեւանքով այն ընթանում է որոշ բարդություններով: Ինչեւէ, գահը Լուսավորչի վեհ է ու նվիրական յուրաքանչյուր հայորդու համար, իսկ ընտրյալը՝ Հայրապետ աստվածապարգեւ եւ ազգընտիր:

ՏԻԳՐԱՆ ԱՍՏՐՅԱՆ

Լրագիր, 25 Յունուարի, 1995

Հոգեւոր գործեր

ԱՆԹԻԼԻԱՍԸ ԵՒ ՀՅԴ ԲՅՈՒՐՈՆ ՍՊԱՍՈՒՄ ԵՆ ԳԱՐԵԳԻՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ

Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնին մոտ կանգնած աղբյուրներից հայտնի է դարձել, որ վերջին մի քանի օրերին Անթիլիասում կայացել են Հայ Յեղափոխական Դաշնակցության Բյուրոյի մի քանի անդամների բանակցությունները առաջիկա կաթողիկոսական ընտրությունների առիթով: Այդ բանակցությունների արդյունքում Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ-ին նախազգուշացվել է, որ վերջինս թե ընտրություններից առաջ, թե դրանցից հետո պետք է իր գործողությունները համաձայնեցնի Անթիլիասի հետ: Հակառակ դեպքում կաթողիկոսին սպառնացել են բացահայտել փաստաթղթեր, որոնք կվարկաբեկեն «ամենաարժանավոր թեկնածուին»:

Բանակցությունների հետագա ընթացքի եւ Գարեգին կաթողիկոսի պատասխանի մասին տեղեկություններ առայժմ չկան:

ՀՐԱՅՐ ՀՈՎՆԱՆՅԱՆԸ ԱՐԵՒՄՏՅԱՆ ՎԱՐԿԵՐԻ ԵՐԱՇԽԱՎՈ՞Ր

Ըստ որոշ տեղեկությունների, ՀՀ նախագահի հայտնի հարցազրույցին, որում նա իր աջակցությունը հայտնեց առաջիկա կաթողիկոսական ընտրություններին Գարեգին Բ-ի թեկնածությանը, նախորդել է Ամերիկայի Հայկական Համագումարի ղեկավար Հրայր Հովնանյանի այցը Երեւան: Հայտնի է, որ Հրայր Հովնանյանը սերտ հարաբերությունների մեջ է թե ՀՀ նախագահ Լ.Տեր-Պետրոսյանի, եւ թե Կիլիկիո կաթողիկոս Գարեգին Բ-ի հետ, ու եւս պաշտպանում է վերջինիս թեկնածությունը: Բացի այդ, Հրայր Հովնանյանը ըստ նույն աղբյուրի, որոշ արեւմտյան երկրների երաշխավորությունն է բերել իր հետ. իբր Հայաստանին նոր վարկեր կտրամադրվեն, որոնք կիրականանան, եթե Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվի Գարեգին Բ-ն:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

HAYASTANI HANRAPETUTIUN DAILY, PUBLISHED IN REPUBLIC OF ARMENIA

ՕՐԱԹԵՐԹ. ԼՈՒՅՍ Է ՏԵՍՆՈՒՄ 1990 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 9-ԻՑ   5 ԱՊՐԻԼ 1995, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ   ԹԻՎ 75 (1195)

ՕՐՀՆՅԱԼ Է ՏԻՐՈՋ ԿԱՄՔՈՎ ԵԿԱԾԸ

Մեկ հավատականություն, մեկ եկեղեցի

1995 թ., ապրիլի 4, Մայր աթոռ սբ. Էջմիածին: Կաթողիկոսական ընտրությունների երկրորդ օր:

Առավոտյան ժամը 10-ին իր աշխատանքները վերսկսեց ԱԵԺ-ն: Պատգամավորների ներկայության ստուգումից հետո Գերագույն հոգևոր խորհրդի քարտուղար Առողիկ եպիսկոպոս Արիստակեսյանը ժողովականների ուշադրությանը ներկայացրեց ԱԵԺ-ի առաջին օրվա նիստի արձանագրությունը:

Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամ Ռաֆայել Պապայանին խնդրեցինք ներկայացնել ԱԵԺ-ի առաջին օրվա աշխատանքների իր գնահատականը.

–Երեկ, օրվա առաջին կեսին թերևս ստեղծվեց մի անբավարարվածության զգացողություն կար, որովհետև ժողովի սկզբում կազմակերպական խառնաշփոթ էր տիրում, դահլիճը չափազանց աղմկոտ էր, և այդ իսկ պատճառով աշխատանքները ձգձգվեցին: Սակայն Տարիել Բարսեղյանի (Գերագույն դատարանի նախագահ, Արարատյան թեմի պատգամավոր) ժողովի ատենապետ ընտրվելուց հետո հարցերն ավելի հստակ դրվեցին և աշխատանքներն սկսեցին կազմակերպված ընթանալ: Հաստատվեց ժողովի կանոնակարգը, բաժանվեց կաթողիկոսական թեկնածուների ցուցակը և տրվեց հայտարարություն, որ իրենց թեկնածություններից հրաժարվողները կարող են իրենց հրաժարականները տալ: Այդ ներկայացվեց թեկնածուների ութ հոգուց բաղկացած ցուցակ, որոնց մեջ էին՝

1. Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Բ՝ Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոս

2. Պարգև եպիսկոպոս Մարտիրոսյան՝ Արցախի թեմի առաջնորդ

3. Գարեգին արքեպիսկոպոս Ներսիսյան՝ Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ

4. Գրիգորիս արքեպիսկոպոս Բունիաթյան՝ Շիրակի թեմի առաջնորդ

5. Զավեն արքեպիսկոպոս Չինչինյան՝ Եգիպտոսի թեմի առաջնորդ

6. Կյուրեղ եպիսկոպոս Գաբիկյան՝ Երուսաղեմի միաբանության անդամ

7. Արիս եպիսկոպոս Շիրվանյան՝ Ամերիկայի Արևմտյան թեմ, Սան Ֆրանցիսկոյի հոգևոր հովիվ

8. Տիրան արքեպիսկոպոս Կյուրեղյան՝ Ռուսաստանի և Նոր Նախիջևանի առաջնորդ

Ներկայացված բոլոր թեկնածուներն էլ արժանավոր են: Ընտրությունները կընթանան երկու փուլով և վստահաբար կարող եմ ասել, որ այդ թեկնածուներից ամենաարժանավորը կընտրվի որպես Ամենայն հայոց կաթողիկոս, և մենք այսօր կիմանանք 131-րդ գահակալի անունը:

ԱԵԺ-ի 1-ին օրվա արձանագրության ընթերցումից հետո կաթողիկոսական տեղապահ Թորգոմ պատրիարք Մանուկյանը հանդես եկավ իր վեցամսյա աշխատանքների հաշվետվությամբ: Տեղապահը ներկայացրեց ԱԵԺ-ի կազմակերպման ուղղությամբ կատարված աշխատանքները, այդ առիթով գումարվել է Գերագույն հոգևոր խորհրդի 7 նիստ, կազմվել է ժողովի գումարման ուղեցույց, հաստատվել առանձին գրասենյակ: Տեղապահն այնուհետև անդրադարձավ Մայր աթոռի ներկա կացությանը, հոգևոր ճեմարանի և հոգևոր մշակներ պատրաստելու խնդիրներին, կարևորեց դրանց դերն ու նշանակությունը, քանզի այսօր Հայաստանն ազատ մուտք են գործում տարբեր աղանդներ:

Անդրադառնալով պետության հետ հարաբերություններին, Թորգոմ պատրիարքը մեկ անգամ ևս իր շնորհակալական խոսքն ուղղեց հայաստանյան կառավարությանը և նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանին՝ նրանց նախաձեռնողության և մեծական հոգածության համար:

Ժամը 11.30-ին պատգամավորները տեղափոխվեցին Մայր տաճար՝ սկսելու ընտրությունների առաջին փուլը: Բոլորը հուզված էին, ոտքի տակից կար մի ցնցում, և առաջինը, որ ընտրությունից դուրս եկավ, Բաքվեն արքեպիսկոպոս Վարժապետյանն էր: «Քվեարկեցի նրան, ով պետք է լինի»,- ասաց Վաշինգտոնի հոգևոր թեմի ներկայացուցիչը:

«Իմ և բոլորի հոգին տանջում՝ ընտրության ժամին բարձր տեսա: Բոլորն էլ լցված էին ապագայի հանդեպ լավատեսությամբ, քանզի իրականություն կդառնա բոլորիս հույսը, և Լուսավորչի գահին կբազմի ամենաարժանավորը»,- ընտրությունից հետո ասաց Խաժակ արքեպիսկոպոս Պարսամյանը:

«1955 թվականին, երբ երջանկահիշատակ Վազգեն Առաջինը հայրապետ ընտրվեց, ես եւ պատգամավոր էի, և շատ երիտասարդ էի»,- հիշեց Գուգարքի թեմի առաջնորդ Արսեն արքեպիսկոպոս Բերբերյանը:

«Այսօր մենք կունենանք Գարեգին Ա Ամենայն հայոց կաթողիկոս,- ասաց Արարատյան թեմի աշխարհական պատգամավոր Արեգաս Ավագյանը,- երկու Գարեգիններից մեկը անպայմանորեն կդառնա կաթողիկոս, բայց թերևս Աստված իր գործը ավելի լավ գիտի»:

«Խղճի խայթ չունենալով՝ ընտրեցի ամենապատշաճավորին»,- ասաց Ներսես Ներսիսյանը՝ Երուսաղեմի հայոց պատրիարքության աշխարհիկ պատգամավորը:

Ժամը 5-ին մոտ հայտնի դարձան ընտրությունների առաջին փուլի արդյունքները. Գարեգին արքեպիսկոպոս՝ 123 ձայն, Գարեգին կաթողիկոս՝ 111 ձայն, Պարգև արքայազն՝ 61 ձայն, Տիրան արքայազն՝ 43 ձայն, Արիս արքայազն՝ 3 ձայն, 10 քվեաթերթիկ համարվել է անվավեր:

Մեր հարցը, ուղղված Գերագույն հոգևոր խորհրդի անդամ Պիոն Հակոբյանին, հետևյալն էր՝ «Ինչպե՞ս եք գնահատում ընտրությունների առաջին փուլի արդյունքները»: «Որոշ թեմերում պատգամավորների ընտրությունները կատարվել են լրջորեն, մտածված և այդ պատգամավորները ըմբռնում են պահի պատմական նշանակությունը: Թեմեր կան, որոնց պատգամավորները դա չեն ըմբռնում, մենք ընտրում ենք Ամենայն հայոց կաթողիկոս և այդ կաթողիկոսը բոլորի կաթողիկոսը պետք է լինի՝ և՛ Հայաստանյայց ներքին թեմերի, և՛ դրսի՝ արտաքին աշխարհի թեմերի, այն պետք է լինի վեհափառը՝ ներկայացնի հայ ազգը և միջազգային ասպարեզում, քաղաքական գործիչների կողմից ժամանակ պահպանի մեր եկեղեցու իրավունքներն ու շահերը, բայց, ինչպես տեսնում ենք, այս գիտակցումը բոլորը չէ, որ ունեն:

Մեր մամուլի գրույցի ժամանակ Վաչե արքեպիսկոպոսը տեղեկացրեց, որ ընտրությունների առաջին փուլը ընթացել է նորմալ, բնականոն հունով:

Օրը երեկոյանում էր:

Ընտրությունը հետաքրքրություն է առաջացրել ողջ աշխարհում. աշխարհի բոլոր ծայրերից զանգահարում էին հայեր՝ կաթողիկոսական ընտրության արդյունքներով խիստ հետաքրքրված:

Այնուհետև պատգամավորների առաջարկությամբ եղավ քվեարկություն, երկրորդ փուլը շարունակել կամ հետաձգել վաղվան: 300 պատգամավոր մնաց նիստը շարունակել այսօր:

Երկրորդ փուլը սկսվեց ժամը 7-ին:

Ամենայն հայոց կաթողիկոսի առաջին հարցազրույցը

Գարեգին Ա Վեհափառ Հայրապետ.

Օրհնի՜ր, օրհնի՜ր, օրհնի՜ր, Տեր Հիսուս

Արդ, որ այդպիսի սեր ունես մեր հանդեպ, հաղթվելով Քո մարդասիրությունից՝ Քեզ ենք մատուցում մեր ծնկները և ողջ սրտով բացականչում՝ օրհնյա՜լ է կամքդ, Փրկի՛չ...

Էջմիածին: Ժամը 21-ից հինգ պակաս... ընտրության II փուլ:

Ողջ ժողովուրդը դրսում՝ վանքի պարիսպների մոտ, լրագրողներն ու հրավիրյալները՝ տաճարի դռանը սերտ, պատգամավորները՝ ներսում շունչները պահած սպասում են. ի՞նչ եղավ, ի՞նչ նորություն, ո՞վ ընտրվեց, վաղը շարունակելո՞ւ են, քանի՞ ձայն ստացան երկրորդ փուլում.

Գարեգին կաթողիկոս՝ 186 ձայն.

Գարեգին արքեպիսկոպոս՝ 145 ձայն

Պարգև եպիսկոպոս՝ 61 ձայն:

Տաճարի դուռը փակ է, ինչո՞ւ դուրս չեն գալիս, հայտարարություններ ինչո՞ւ չեն անում, վաղը ժամը քանիսի՞ն են սկսելու... Ո՞ւ անդադրենք լռե՞լ՝ ղողանջեցի՜ն-ղողանջեցի՜ն... ավետեցի՜ն զանգերը. հայ հող, ոտքի կանգնիր, հայ նահատակներ, հայորդիներ, Մայր տաճարին ուղղեք, հայ մարմանիներ ու մարմանուհիներ՝ ծնրադրեք, զի Փրկչի աջը դրվեց մեր ազատ վրա՝ որպես հովիվ, որպես միջնորդ Աստծո և մեր միջև...

Բացվեց տաճարի դուռը, լույսը դուրս հորդեց, ու լսվեց Ամենայն հայոց կաթողիկոսի ձայնը. «Տե՛ր, տուր ինձ զորություն ծառայելու Քեզ և այս ժողովրդին, կեցո և պահպանիր, Տեր պահպանիչ և հույս հավատացյալ, պահեա, պահպանեա զազգ հայոց, զեկեղեցիս Հայաստանեայց, զհայրենիքս մեր Հայաստան աշխարհ»: Դուրս էին գալիս տաճարից պատգամավորները և Հայրապետական առաջին աղոթքն ու օրհնությունը քերթում էջքով նրանց վրա էր սահում. բոլորը վերին ներկայության մեջ էին ու արցունքները ջերմ էին. երգն էր գնում դեպի երկինք, դեպի մեր սուրբերն ու կաթողիկոսները, որ աջակցության դառնում բարեխոս էին ու մեր չափի հուզված ու արցունքոտ, որովհետև, այդ կաթողիկոսը պետք է բանար դռները երկնքի, այս մոլորված, այս տառապած ժողովրդին տաներ Հոր տուն՝ ազատություն, անարգումի հավիտենության ու անցավ հավերժության...

«Աննն հայի սրտից բխած,

Լսիր այս ձայնն, ո՜վ Աստված,

Երկար կյանք տուր Հայրապետին,

երկար օրեր հայոց Հորը,

Քրիստոնեության վերջում.»

«Երբ երկու առավելագույն ձայներ ստացողները հայտնի դարձան, և բնական է, որ ընդմիջում պետք տրվեր՝ վաղը III փուլը սկսելու համար, որովհետև հիման գումարած մեկը չէր ապահովված. այդ ժամանակ Արարատյան թեմի առաջնորդական փոխանորդ Գարեգին արքեպիսկոպոսը ժողովականներին հայտնեց իր հրաժարականը...»: Հրաժարականը ընդունվեց որպես վերին հաղթության մուտք գնությամբ ու բարեխոսություն, այնժա՞ն հուզիչ էր պահը. ու Սիսիանի սբ. Հռիփսիմեա վանքի վանահայր տեր Նարեկը հուզվեց. ձայնը կերկերուն ու թե լավ, պետք չի, էլ մի ձայնագրեք... Վեհափառ Հայրապետին՝ Գարեգին II-ին (թե՝ արդեն Առաջինին) տրվեց կաթողիկոսական գավազանը, ծածկի փիլոնը ու ձեռաց խաչը, Վեհափառը ծնկեց իջման խորանի առաջ, իր համբույրի երդումը կատարեց, օրհնեց ու իր երախտիքը հայտնեց պատգամավորներին...»:

Խոնարհել էինք տաճարի դռանը, ամենքս էլ փափագում էինք, որ Հայրապետի աջը մեր գլխին դրվեր ու ստանայինք նրա օրհնությունը, քայլում էր մեր միջով Հայրապետը, օրհնում, ձեռք դնում գլխներիս ու, Տեր Աստված, թող որ նրա երթը բարի լինի ու ավարտվի քո արքայի մոտ:

Այնուհետև Ամենայն հայոց կաթողիկոսի շքախումբը և պատգամավորները տեղափոխվեցին Վեհարան, որ սպասվում էր հանրապետության նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանի գալուստը: Եկավ նախագահը, որդիական խոնարհությամբ ողջագուրվեց, համբուրեց հայրապետական աջը ու լուռ ակնածանքով կանգնեց նրա կողքին: Փոխնախագահ Գագիկ Հարությունյանը, ԳԽ նախագահ Բաբկեն Արարքցյանը, ՆԳ նախարար Վանո Սիրադեղյանը ևս կատարեցին իրենց որդիական տուրքը՝ համբուրեցին կաթողիկոսական աջը... Կերկերուն կաթողիկոսական ձայնը՝ ի երախտագիտություն իր որդիների. «Իջման խորանից հետո այս պահը նկատում ամենակարևոր պահը, երբ հանրապետության նախագահը կուգա Մայր տաճար իր կաթողիկոսը շնորհավորելու... Մեր պետությունը և եկեղեցին վասն մեկ Աստծու, վասն մեկ հայրենիքի, Աստծո սուրբ կրոնին, ավետարանին քարոզած սուրբ ճշմարտություններու և մեր հայ ժողովրդի առողջ ազգային գիտակցության և ըմբռնումով այսուհետ կքայլեն կողք-կողքի: Հետևաբար ես կշնորհավորեմ Ձեզ, Ձեր այս բարձր ու ազնիվ մտածման համար և իմ բոլոր հոգևոր եղբայրներու անունով, սբ. Էջմիածնի Մայր աթոռին անունով, ես Ձեզի կհայտնեմ իմ ջերմագին շնորհակալությունները, որ այսօր Դուք օրինակելի և հայոց պատմության վայել արարք մը կատարեցիք Ձեր առաջին այցելությունը տալով նորընտիր Ամենայն հայոց կաթողիկոսին: Եվ կուզեմ Ձեզի վստահեցնել, պրն. նախագահ, որ այս կաթողիկոսին առաջին այցելությունն ալ ուրիշ տեղ չի կրնար ըլլալ, բայց միայն Ձեզի՝ Հայաստանի մեր անկախ պետության նախագահին և մեր պետության կառույցին»:

Այս խոսեց հանրապետության նախագահը.

-Վեհափառ տեր, ես ցանկանում եմ իմ, իմ իշխանության և մեր ողջ ժողովրդի անունից շնորհավորել Ձեզ այս պատմական և միաժամանակ չափազանց պատասխանատու ընտրության առթիվ: Ես համոզված եմ, որ մեր եկեղեցին, Ազգային եկեղեցական ժողովը կատարեց ճիշտ ընտրություն, և անգամ նրանք, ովքեր կասկածներ ունեին, վստահ եմ, որ շատ շուտով իրենք էլ կհամոզվեն դրանում: Վեհափառ տեր, ես չեմ կասկածում, որ Դուք Ձեր ողջ կարողությունն ու եռանդը, Ձեր ողջ հոգին կներդնեք հայոց եկեղեցու բարգավաճման և հայ ժողովրդի լուսավոր ապագայի կերտման գործին: Եվ ես, կարծում եմ, իրավունք ունեմ Ձեր անունից հավաստելու, որ Դուք, որպես հայ ժողովրդի հոգևոր հովիվ, ես, որպես Հայաստանի նախագահ, ձեռք ձեռքի տված պետք է մեր գլուխը մատաղ անենք այս ժողովրդին:

... 1995թ., ապրիլի 4, սբ. Էջմիածին: Պատմական այս օրը գնաց միանալու Արցախյան շարժմանը, գնաց ձուլվելու Անկախության հռչակագրին, գնաց կանգնելու հանրապետության նախագահի կողքին, գնաց Վազգեն I Հայրապետին ասելու՝ կենդանի է մեր Տերը, կենդանի է մեր հայրենիքը, կենդանի ենք մենք:

ՀՀ նախագահին ընդունեց Կ. Սոմարուգային

Նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանը ապրիլի 4-ին ընդունեց Կարմիր խաչի միջազգային կոմիտեի նախագահ Կոռնելիո Սոմարուգային:

Զրույցի ընթացքում, ինչպես տեղեկացրին ՀՀ նախագահի մամուլի ծառայությունից, քննարկվել են Հայաստանում և Լեռնային Ղարաբաղում Կարմիր խաչի միջազգային կոմիտեի գործունեության, գերիների և պատանդների հաշվառման և փոխանակման, ինչպես նաև հումանիտար օգնության կազմակերպման և բաշխման հետ կապված հարցեր:

Հանդիպմանը ներկա էր ՀՀ նախագահի գլխավոր խորհրդական, հատուկ հանձնարարությունների դեսպան Ժիրայր Լիպարիտյանը:

Արմենպրես

«Պիտի սկսեմ աղոթքով»

–Վեհափառ Տեր, «Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթը շնորհավորում է Ձեզ և Մայր Աթոռին անասանություն մաղթում. ինչի՞ց եք սկսելու վաղը:

– Աղոթքով եմ սկսելու, ժողովական կյանքով եմ սկսելու: Մեր հարգելի պատգամավորները, որ եկել են Հայաստանի տարբեր շրջաններից, Արցախից, արտասահմանից, Ռուսաստանից և այլ շրջակա երկրներից, նրանց հետ միասին պետք շարունակենք մեր ժողովը, որպեսզի կարողանանք առաջիկա գործունեության համար ետ խորհրդակցենք: Առաջին հերթին ես ուզում եմ լսել, ունկնդրել պատգամավորներին, իմանալ նրանց խոհերն ու մտածումները, մասնակից լինել նրանց սպասումներին և զգացումներին, որպեսզի այդ բոլորի լույսի տակ մտածեմ և միասնաբար գործենք այն բոլոր հարցերում, որոնք այսօր առաջադրվել են մեր եկեղեցու, հայրենիքի, ժողովրդի առջև՝ այս նեղ ու դժվարին, բայցև հուսալից օրերին:

– Հայաստանյան հողի վրա ո՞րն է Ձեր գերխնդիրը:

– Ամենից առաջ՝ մեր հայրենիքի ապահովությունը, նրա ամրացումն ու ծաղկումը՝ զուգաքայլված եկեղեցու ծաղկման հետ և այնպիսի հոգևոր-բարոյական դաստիարակչական գործունեության ծավալում, որը դառնա մեր ժողովրդի ու պետության համար ամրացման, ապահովության, հոգևոր վերելքի, մշակութային նվաճումների առիթ, նախադրյալ:

– Ի՞նչ եք մաղթում հայ լրագրողներին և հայ հավատացյալներին:

– Նախ բոլոր լրագրողներին՝ առանց խտրության և թերթի աշխատակիցներին, և ռադիոհեռուստատեսության բոլոր ալիքներում աշխատողներին ես փոխանցում եմ իմ հայրապետական սերն ու գնահատանքը և ցանկանում, որ երբ գրեն եկեղեցու մասին, նախ և առաջ Աստծուն նայեն, եկեղեցուն նայեն, աղոթք անեն և հետո գրեն, եկեղեցու մասին գրելը այնքան էլ դյուրին գործ չէ. մաքուր սիրտ, առողջ միտք է պետք, որպեսզի մարդը կարողանա խոսել Աստծո մասին, գրել Աստծո մասին և Աստծով ներշնչվել:

Հայ հավատացյալներին նմանապես կմաղթեմ Աստծով առաջնորդվել, աչքերը երբեք Աստծո փրկությունից չհեռացնել, որպեսզի զորանա մեր հայոց տունը, մեր հայոց հավատքը:

Կաթողիկոսական ընտրությունները լուսաբանեց

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՎԹՅԱՆԸ

Շնորհավորանք

«Ճրագը դնում են աշտանակի վրա, որպեսզի ամբողջ տունը լուսավորվի»: Եվ ահա, սիրելի Գարեգին Վեհափառ, դու եղար այն ընտրյալ ճրագը, որ ըստ առաքելական պատվերի, «ընտրվեց ընտրյալների միջից» և օրհնություններով զարդարուն բարձրացվեց Հայոց ամենաբարձր աշտանակին՝ Գրիգոր Լուսավորչի կաթողիկոսական հովվապետական գահին՝ ի լուսավորություն և ի հոգենորոգություն ողջ հայության: «Մի քաղաք, որ լեռան վրա է կառուցված, չի կարող թաքնվել»,- խրատել է Հիսուսը: Նույնպես և Ձեր եզակի արժանիքները չէին կարող ծածուկ մնալ ընտրողների աչքից՝ հոգևորների և աշխարհականների, համայն հայության:

«Հայաստանի Հանրապետություն» օրաթերթի խմբագրությունը որդիական սիրով շնորհավորելով Ձեզ այս Աստվածահաճո ընտրության ուրախառիթ առիթով, սուրբ Ավետարանի խոսքով մաղթում է Ձեզ, որ «Ձեր լույսը Լուսավորչական հովվական բարձր աշտանակից այնպես փայլի, որպեսզի ամենքը տեսնեն Ձեր բարի գործերն ու փառավորեն Ամենայնի Հորը, որ բնակվում է երկնքում»: (Մատթեոս 14-16):

Հայաստանի Հանրապետություն